YAŞAR NURİ ÖZTÜRK

Bütün Eserleri: 57

Tanrı, Akıl ve Ahlaktan
Başka Kutsal Tanımayan İnanç

DEİZM

(Teofilozofik Bir Tahlil)

Yeni Boyut

4. BASKI

"Şu bir gerçek ki, 'Rabbimiz Allah'tır!' deyip sonra, dosdoğru yürüyenler/dürüst yaşayanlar üzerine, melekler ha bire iner de şöyle derler: 'Korkmayın, üzülmeyin! Size vaat edilen cennetle sevinin. Biz sizin, dünya hayatında da âhirette de dostlarınızız."

Fussılet suresi, 30-32

"Biz bu Kur'an'ı sana, zahmet çekesin/bedbaht olasın/zorluk ve şiddet sergileyesin/eşkıyalık yapasın diye indirmedik; saygıyla ürperene bir hatırlatma/düşündürme/öğüt verme olsun diye indirdik."

Tâha suresi, 2-3

"Ey iman sahipleri! Şu bir gerçek ki, hahamlardan ve rahiplerden birçoğu halkın mallarını uydurma yollarla tıkabasa yerler de insanları Allah'ın yolundan usandırarak vazgeçirirler/insanları Allah yoluna karşı konuma getirirler/insanları, suyolunu kesmiş zehirli yılanlar gibi ürkütürler. "

Tevbe suresi, 34

"Rabbin, memleketleri/medeniyetleri, ana merkezlerinde kendilerine ayetlerimizi okuyan bir resul göndermedikçe helâk etmez."

Kasas suresi, 59

PROF. DR. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK
(İlahiyatçı, hukukçu, siyasetçi)

Time Dergisi'nin gerçekleştirdiği '**20. Yüzyılın En Önemli Kişileri**' (The Most Important People of the 20th. Century) anketinin '**En Önemli Bilim Adamları ve Islahatçılar**' (The Most Important Scientists and Healers) listesinde, dünya kamuoyunca belirlenmiş yüz ismin ilk onu arasında yer alan Yaşar Nuri Öztürk, 1951 yılında Trabzon'da doğdu. İlk Arapça, Farsça eğitimini, aynı zamanda en büyük hocası olan babasından aldı. Lisans eğitimini hukuk ve ilahiyatta, master ve doktora eğitimini İslam felsefesi dalında tamamladı. Bir süre avukatlık yaptıktan sonra üniversiteye intisap etti.

Türk üniversitelerinde öğretim üyesi ve dekan olarak 26 yıl görev yaptı. ABD-New York'ta (**The Theological Seminary of Barrytown**) bir süre misafir profesör olarak '**İslam Düşüncesi'** dersleri okuttu.

Türkiye, ABD, Rusya, Avrupa, Afrika, Ortadoğu ve Balkanlar'da İslam düşüncesi, insan ve insan hakları konularında birçok konferans verdi. **'Kur'an'ın Yorum Katılmamış İlk Türkçe Çevirisi**'ni yapan bilim adamı olarak da anılır. 1993-2013 yılları arasında üç yüzü aşkın baskı yapan bu çeviri, **'Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin En Çok Baskı Yapan Kitabı'** sayılmaktadır.

'İslam-Batı İlişkileri ve Bunun KEİ Ülkelerindeki Yansımaları' (**Chelovecheskiy Faktor: Obschestvo i Vlast,** 2004-4), **'İslam ve Avrupa'** (**Die Zeit**, 20 Şubat 2003), **'İslam ve Demokrasi'** [***Desperately Seeking Europe,*** London, (Archetype Puplications), 2003, sayfa, 198-210; ***Europa Leidenschaftlich Gesucht,*** München-Zürich, (Piper Verlag), 2003, sayfa: 210-224] gibi uzun makaleleri ile, İslam, Batı, Laiklik konularındaki uzun röportajları [örnek olarak bakınız, **al-Ahram** (Weekly), 1-7 February, 2001] Batı'da ve İslam dünyasında derin yankılar yapmıştır.

Türkçe, Almanca, İngilizce ve Farsça basılan eserlerinin sayısı elliyi aşkındır. Öztürk'ün düşünce dünyası, değişik üniversitelerde yapılan Türkçe, Almanca, İngilizce, Fransızca tezlerle incelendi.

Tanrı, Akıl ve Ahlaktan
Başka Kutsal Tanımayan İnanç

DEİZM

(Teofilozofik Bir Tahlil)

PROF. DR. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK
İstanbul Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
kurucu dekanı

4. BASKI

Yeni Boyut
İSTANBUL-2015

Tanrı'dan Başka İnsanüstü Tanımayan İnanç
Deizm (Teofilozofik Bir Tahlil)

Yeni Boyut: 61
Birinci Baskı: Mart 2015

ISBN: *975-6779-78-1*

Sahibi:
Yeni Boyut Tüzel Kişiliği

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Saniye ÖZTÜRK

Editör:
Yard. Doç. Dr. Mustafa Tahir ÖZTÜRK

Yeni Boyut Yayıncılık Medya Müzik Yapım Organizasyon ve Eğitim Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.
İçerenköy Mah. Eski Bakkalköy Yolu
Ortaklar Apt. No: 64/1 Ataşehir-İstanbul
Tel: 0216 469 40 76-77 Faks: 0216 469 40 78

Baskı ve Cilt:
Ege Reklam Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 Ataşehir-İST.
Tel: 0 216 470 44 70 Faks: 0 216 472 84 05

4. baskı/İstanbul-Mayıs 2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Birinci Bölüm
DEİZMİN FELSEFÎ KİMLİĞİ

Din Sınıfına Tepkinin Felsefeleşmesi Olarak Deizm 13
Tevrat'ın Peygamberlik Anlayışına Tepki 18
En Tehlikeli İdeoloji Dincilik Karşısında Deizm 24
Deizm Niçin ve Nasıl Doğdu? 28
Dinler Arası Diyalogun Esası Deizme Çağrıdır 34
Modern Deizmin Dindar Öncüsü: Paul Tillich 39

İkinci Bölüm
KUR'AN AÇISINDAN DEİZM

Kur'an'ı Tanımamanın Hüsranı 49
Deizme Kapı Aralayan Temel Beyyineler 53
İstikamet ve Müstakim Kavramları 55
Kur'ansal Hidayetin Esası 71
Kur'an'ın Hak Anlayışı 80
Mefsedeti Aşmanın Önceliği İlkesi 88
Sarıklı Despotizmi Aşalım! 92
Kur'an, Deizme Gidenlerin Ebedî Hayatlarını Mahvetmiyor ... 94
Tebliğ Yoksa Sorumluluk Yoktur 96

Üçüncü Bölüm

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE DEİZM MESELESİ

İslam Düşüncesinde Deizme Kapı Aralayan Görüşler 107
Deizme Kapı Aralayan Müslüman Mezhepler 110
Deizme Kapı Aralayan Müslüman Düşünürler 114

Dördüncü Bölüm

KUR'AN'IN DİN ANLAYIŞI

Kur'an Dininin Tanrı Tarafından Belirlenmiş Adları 147
İşletilen Aklın Dini 157
Kurtuluşu Olmayan Tek Felaket: Şirk 170
En Namert Şirk: Riyakârlık 174
Kurtuluşun Yeterlilik Şartları 176

Beşinci Bölüm

KUR'AN'IN DİN SINIFIYLA MÜCADELESİ

Dinler Tarihinin ve Din Adamlarının Eleştirilmesi 181
Din Sınıfının Yıkılması 188
Din Kisvesinin Yırtılması 200
Resmî Mabedin Yıkılması 207
Zarar Veren Mescitler 214

Altıncı Bölüm

DİN TEMSİLCİLERİNİN ALLAH'IN İRADESİNE TERS DÜŞEN İCRAATI

Genel Çerçeve 225
Din Temsilcilerinin Örtülü Allahlık İddiası 232
Din Temsilcilerinin Din Dışı Dayatmaları 234
Din Temsilcilerinin Riyayı Dinleştirmesi 243
Din Temsilcilerinin Aforoz ve Tahakkümü 247

Din Temsilcilerinin Halkın Malına Tasallutu 251
Din Temsilcilerinin Yalana ve Talana Destekçiliği 256
Din Temsilcilerinin Tahrif ve Tebdil Suçları 258
Din Temsilcilerinin İlham Ticareti veya İlim Düşmanlığı 269
Tanrı, Din Temsilcilerine Güvenmiyor 277
Din Sınıfının Peygamberleri İlahlaştırması 281
Ruhsallık veya Ruhbaniyet İhdası 309
Dünyevîleşmenin Din Dışı İlan Edilmesi 311
Dindarlığın Üstünlük Ölçüsü Yapılması 316
Dinci Tasalluta Rağmen Dinle Barışmanın Yolu: Laiklik 322

KAYNAKÇA 325
KARMA DİZİN 328

ÖNSÖZ

Kur'an, müşrikleri ebediyyen mahvolmuş saydığı halde Allah'ın birliğine imanlarını bir biçimde koruyanları, dış patentleri ne olursa olsun, mahvolmuş saymıyor. Bunun bir anlamı da Kur'an'ın, Allah'a imanı koruma zaruretine binaen deizme kapı araladığını söylemek olacaktır.

Kur'an'ın deizme kapı araladığını söylemek büyük bir iddiadır; tarihte ilk kez tarafımızdan gündeme getirilen bir iddiadır. Ama ömrünü Kur'an'a hizmete adamış ve bunu varoluş borcu bilmiş bir ilim adamı sıfatıyla ve bütün vicdanımla söylüyorum, bu sarsıcı iddia vahyin beyanlarına tamamen uygundur. Alışmadığına, ezberletilene uymayana karşı çıkmayı insanlık sanan zavallılar bunu elbette kabul etmeyeceklerdir. Ama onların kabul etmemesi, söylemin gerçeğe aykırı olduğu anlamına değil, tam aksine gerçeğe uygunluğu anlamına gelir.

Kur'an, deizmi teşvik eden, terviç eden bir kitap değil ama ona kapı aralayan bir kitaptır. İkisi çok farklı şeyler. Bizim söylediğimiz de birincisi değil, ikincisidir. Neden ve niçin yapıyor bunu Kur'an? İşte meselenin çözümü de önemi de bu sorunun cevabında.

Deizmin aynı anda hem felsefî hem de teolojik karakteri, bu inancın Tanrı dışında insanüstü tanımamasıdır. Buna kişi olarak peygamberler, kavram olarak din de dahildir.

Deizmin bu temel karakteri, onun kutsal kavramını da etkilemiştir. Deizmin kutsalı ne dindir ne ilham ne havra ne kilise ne de cami. **Onun kutsalları akıl, bilim ve ahlaktır.** Dincilik, bu temel değerleri tarih boyunca yıkan, işlemez hale getiren, hatta onlara savaş açan temel musibettir. Hal bu iken deistler dincilerin temsil ettikleri kuruma ve kutsallara nasıl saygı duyacaklardı?!

Deistler bilmişlerdir ki Tanrı dışında insanüstü tanıdığınızda, bunun arkasından sadece peygamberler değil, evliya, ermişler ve daha bilmem neler neler insanüstü varlıklara dönüştürülerek birer yedek ilah halinde insan hayatına musallat edilecektir, edilmiştir. Akıl dışında kutsal tanımaksa, aklı hayatın dışına itip birtakım adamların ilhamlarını onun yerine geçirecektir.

Tarih, özellikle dinler tarihi, deistlerin bu iddialarını (veya öngörülerini) tamamen doğrulamıştır. Ve doğrulamaya devam etmektedir.

Altı bölümden oluşan bu eser, insanlığın geleceğine iyice yerleşeceğe benzeyen bu ilginç inancı, Kur'an ve felsefe pencerelerinden bakarak tahlil eden bir ilim ve fikir adamının tespitlerini içermektedir.

Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk
İstanbul, 2015

Birinci Bölüm

DEİZMİN FELSEFÎ KİMLİĞİ

DİN SINIFINA TEPKİNİN FELSEFELEŞMESİ OLARAK DEİZM

"Bir kimsenin Tanrı dediği şey Tanrı değildir; Tanrı'dan söz etmeyen kimse Tanrı'dan söz eden kimseden daha doğrudur."

Mester Eckhart

DEİZME GENEL BAKIŞ

Deizm sözcüğü, Latince'de Tanrı anlamına gelen **deus** ile Grekçe'de yine Tanrı anlamına gelen **theos** sözcüklerinin terimleşmesidir. İkisi de **'Allahçılık'** diye tercüme edilebilir, hatta edilmelidir. Şu var ki, iki sözcük, çağrışımları bakımından farklıdır: **Deizm,** dine eleştiri getirenlerce tercih edilirken, **theizm** daha çok dine olumlu yaklaşım sergileyenlerin yaklaşımlarını ifade için kullanılmaktadır. Deizm dendiğinde çağrışım olarak akla din karşıtlığı, theizm denince dine ve Tanrı'ya inanmışlık gelmektedir. Şöyle de denebilir:

Deizm, daha çok, Tanrı'ya inanıp da dine inanmayanların zihniyetini, **theizm** ise Tanrı'ya ve dine bir bütün olarak inananların zihniyetini ifade etmek için kullanılmaktadır.

Temel Karakter:

"Deist akım, Hristiyanlığın akla aykırı hurafeler olduğu düşünülen unsurlardan arındırılması istikametinde bir dinî eleştiri hareketi olarak nitelendirilebilir. Bu akım içinden, inancın temelinin tarih boyunca tahrifata uğramış kutsal metinler değil, akıl olması gerektiği tezi ortaya atılmış, bu metinleri yorumlama yetkisine sahip din adamları hiyerarşisi reddedilerek aklın herkeste ortak olan evrensel bir ölçü olduğu ve bu ölçü ile gerçek Hristiyanlığın bulunabileceği iddia edilmiştir."

"Günümüzdeki teolojik tartışmaların belli bir teolojiyi esas almadan akla ve hür düşünceye dayalı, dolayısıyla dinî-hiyerarşik imtiyazlara sahip otoritelerden bağımsız tarzda yürütülüyor olması deizmin mirasıdır." (Hüsameddin Erdem, **Deizm,** DİA mad.)

Bunun içindir ki, deistler içinde dindar düşünürler de vardır. Örneğin, Alman filozofu **Kant** hem bir deist hem de samimi bir dindar olarak kabul edilir. Aklı onu deizmi kucaklamaya, imanı ise dindar olmaya itmiştir:

"Kant, aklın sınırları içindeki tabiî din anlayışına ulaşmıştır. Onu hem bir Hristiyan hem de deist kılan şey bir yandan dinî inançların teorik akılla temellendirilemeyeceğini iddia ederek akıl ve inancın sahalarını ayırması, öte yandan yer yer özgür irade ve vicdan kavramıyla özdeşleşen pratik aklı dinî ve ahlakî tecrübeye temel yapmış olmasıdır."

"Günümüzde deizmin geçmişteki saf ve cüretli şekliyle varlığını sürdürdüğü söylenemez. Deizmin, David Hume'un şüpheciliği sayesinde modern zamanlara 'din felsefesi' disiplinini kazandırmış olmasına karşılık gü-

mümüzde din hakkındaki felsefî tartışmalar daha ziyade teizm-ateizm kutuplaşması şeklinde cereyan etmektedir. Ancak bu tartışmaların belli bir dinî teolojiyi esas almadan akla ve hür düşünceye dayalı, dolayısıyla dinî-hiyerarşik imtiyazlara sahip otoritelerden bağımsız tarzda yürütülüyor olması deizmin mirasıdır." (DİA, ag yer)

Benzeri bir deizm anlayışına Türk Kurtuluş ve Aydınlanma Savaşı'nın önderi ve komutanı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**'te rastlıyoruz. Büyük Gazi, Allah'a, Hz. Muhammed'e, Kur'an'a inanmakta, onlara saygı ve tâzimini sürekli ifade etmektedir ama dinci kadroların çok rezil perdelerden temsil ederek hayata sokmak istedikleri 'din' patentli dayatmaları dışlamakta, onlara karşı çıkmakta, hatta onlarla mücadele etmektedir. Ve bu mücadeleyi insan olmanın onuru saydığını da defalarca ifadeye koymaktadır.

Deizm denince akla ilk gelmesi gereken, dinci zihniyetin ve din üzerinde hegemonya kuran Allah ile aldatma odaklarının aklı prangalayan hurafe ve dayatmalarını insan hayatından söküp atma olgusudur. Bu temel anlayışıyla baktığımızda **deizm laikliğin bir tür felsefesidir.** Nitekim bu felsefenin İngiltere'de babası sayılan ve **Herbert of Cherbury** olarak ünlenen **Lord Herbert** (ölm. 1648), deizmin temel kaynaklarından biri sayılan eserinin adını ***'De Religione Laici'*** (laik din) koymuştur. Deizm fikri ilk olarak, 1645 yılında yazılan bu eserle ortaya konmuştur. Lord Herbert'in takipçisi olan **Charles Blount** (ölm. 1693) İngiliz deizminin ikinci babası kabul edilir.

Deizm, kilisenin akla ve özgür düşünceye vurduğu prangayı kırmanın sanatı olarak görülebilir. Bu yüzden, deizmin geçtiği her yerde, 'özgür düşünce'yi hatırlamalıyız. Nitekim deizmin İngiliz asıllı İrlandalı temsilcisi **John**

Toland (ölm. 1722) özgür düşüncenin önemli temsilcilerinden biri kabul edilmektedir. **'Özgür düşünceli'** tabiri, ırkdaşı fizikçi **Molyneux** tarafından onu nitelemek için kullanılmıştır. **Panteizm** tabirini felsefe diline sokan da Toland'dır. ***'Christianity not Mysterious'*** adlı eserinde kilise mitolojisini ve dogmaları eleştirdiği için kitabı yakılmış, kendisi de kaçıp gizlenerek kurtulmuştur.

Kısacası, metafizik açıdan baktığımızda deizm, şirk riskinden kurtulmak için günahı göğüslemeyi göze alanların yoludur. Ve bu haliyle, bir samimiyet ve fedakârlık yoludur.

Şunu da gözardı etmeyelim:

Semitik dinlerde, peygamberler, özellikle Musa, İsa ve nihayet Muhammed, Allah'tan daha üstün bir konuma getirilmiştir. Bunu hiç saklamayalım. Bu, o nebilerin davalarına, misyonlarına tamamen aykırı olduğu halde yapılmıştır. Neden? Sebep belli: Onları basamak yaparak inşa edilen mabet ve ibadet hayatı, kitleleri sömürmenin olmazsa olmazıdır. Ve bu olmazsa olmaz sürdürüldüğü sürece gerçek ve samimi bir dindarlık varolamaz. Deistlere göre, bunu kırmanın yolu yapıyı geriye doğru tadil etmektir. Yani peygamberleri işlevsiz kılmakla bitecek bir yapılanmaya gitmektir. Bu anlamda bir işlevsizleştirme, gerçek anlamda bir işlevli kılmanın ta kendisidir. Çünkü peygamberlerin istediği, dinci tasallutun dayattığı işlevler değildir.

Peygamberlerin temel amacı, Tanrı'ya samimi imanı sağlamaktır. Bu anlamda bir işlev, geleneksel dinci tasallutun dayatmalarını dışlamakla mümkün oluyor. Deizmin esası da işte bu **'dinci dayatmaları dışlamak'**tır. Deistlerin önemli bir kısmı şöyle düşünüyor:

"Eğer dinci dayatmalar bir biçimde peygamberleri panayır yaparak yaşatılacaksa biz, peygamberleri de dışlarız. Dışlanması mazur görülemeyecek olan tek varlık Tanrı'dır. Peygamberler de sonuçta birer vasıtadır. Gaye Tanrı'dır. Biz, gayelerin gayesini lekelememek için gerektiğinde diğer unsurları dışlamayı meşru görüyoruz. Peygamberler, dinciliğin istediği anlamda işlevsel yapıldığında Allah'ın muradına değil, dinciliğin menfaatine hizmet etmiş oluyorlar. Bunun kırılması lazım."

Tarihin İlk Deistleri İki Müslüman Düşünürdür:

Antik çağ filozoflarında deizmi anımsatan bazı kırıntı fikirleri bir kenara koyarsak bugünkü anlamda deizmi ilk telaffuz eden (hatta sistemleştiren) düşünürler şu iki Müslüman isimdir:

İbnürrâvendî (ölm. 301/913), **Ebu Bekr er-Râzî** (ölm. 313/925)

Bu iki düşünürün fikirleri hakkında ayrıntılar elinizdeki eserin üçüncü bölümünün son faslında verilmiştir.

TEVRAT'IN PEYGAMBERLİK ANLAYIŞINA TEPKİ

Deizm mensuplarının Allah'a imanı lekelememeyi esas alan vicdanları sadece din sınıfı ve dinci tasallutun ürettiği pislik ve zulümlerden nefrete itilmemiş, Tevrat dinciliğinin peygamberlik anlayışı yüzünden peygamberlerden nefrete de âdeta mecbur bırakılmıştır. Tevratın peygamberlik anlayışını, özellikle **Davut** ve **Süleyman** peygamberlere yakıştırdığı akıl almaz kötülükleri okuyan bir vicdanın o insanlara ve onların yer aldığı nebiler kümesine saygı duyması ciddi zorluklarla karşılaşır.

Batı insanının deizme bir tür kurtarıcı gibi sarılmasını bu gerçeği de dikkate alarak değerlendirmemiz gerekir.

Kitabı Mukaddes'in peygamberlere reva gördüklerini biz, gerçekten yaşanmış fiiller olarak Müslüman dünyadaki **tarikat** şeyhlerinde görmekteyiz. Batı insanı hem kilise-engizisyon cellatlarına hem de Tevrat'ın tanıttığı peygamberlere bakarak dinden nefret etmiştir. Müslüman dünyanın akılcı ve temiz vicdanlı insanları ise tarikat şefleriyle dini temsil ettiğini söyleyen saltanat dincisi azmışların pisliklerine bakarak dine karşı çıkmıştır.

Tevrat'ın peygamberlik anlayışında peygamberler en büyük günahların, hatta putperestliğin girdabına düşebilen, zina işleyen, çıkarları, şehvetleri için adam öl-

düren, ırza tasallutta hiçbir sakınca görmeyen insanlar olabilmekteler. Tevrat, bu kötülüklerin en rezillerini Kur'an'ın en muazzez peygamberler arasına koyduğu Hz. Davud ve Hz. Süleyman'da görmektedir. Tevrat'tan izleyelim:

DAVUT PEYGAMBER

Tevrat'a (Ahdi Atîk'e) göre, Davut peygamber Yahuda torunlarından **Beytülahmli Yesse**'nin oğludur. Beniisrail tarihinde peygamberlikle krallığı şahsında birleştiren ilk kişi, Davut'tur. Kudüs'ü başkent yaparak yönetimi merkezî bir idareye kavuşturan da Davut olmuştur.

Ahdi Atîk, Davut'un zinakâr bir kral olduğunu ve zina işleme arzusunu gerçekleştirmek için de bağlantılı birkaç günaha daha battığını söylemektedir.

Şimdi, Ahdi Atîk'in **İkinci Samuel** kitabını (II. Samuel, 12/7-24) izleyerek durumu daha yakından görelim:

9 karısı ve birçok cariyesi bulunan Davut, ordusu savaşta iken, savaşa katılanlardan **Hitti Uriya** adlı askerin yıkanmakta olan karısı **Bat-Şeba**'yı görür ve onu celbedip yatağına alır ve onunla zina eder. Asker Hitti Uriya döndüğünde Bat-Şeba, Davut'tan gebedir. Davut, durum ortaya çıkmadan Hitti Uriya'yı tekrar orduya gönderip eline de bir mektup verir. Bu gizli mektup, ordunun komutanına yazılmıştır ve Davut'un şu isteğini içermektedir: "Hitti Uriya'yı savaşın en tehlikeli saflarına koy ve ölmesini sağla." Ve komutan öyle yapar ve Hitti Uriya ölür.

Bat-Şeba, Davut'a kalmıştır. Davut onu alıp öteki karı-

larmın arasına katar.

Şu niteliklere sahip bir adam bırakın peygamber olmayı, sıradan bir haydut bile olamaz, kudurmuş ve kanlı bir haydut olur.

Davut'un Bat-Şeba'nm zina ürünü çocuğu ölür. Kadın yeniden gebe kalır ve Süleyman'ı doğururur.

İşte Tevrat'a göre, kendisine dört büyük kutsal kitaptan biri olan Zebûr'un vahyedildiği Davut böyle biridir ve biraz sonra yakından göreceğimiz Süleyman Peygamber de onun oğludur.

Kur'an, Davut Peygamber'e bu suçların hiçbirini isnat etmez, tam aksine onu 'Allah'ın en güzel kullarından biri' olarak tescil edip yüceltir.

SÜLEYMAN PEYGAMBER

Adı İbranice'de 'sağlık' anlamına gelen Süleyman, Kudüs'te doğdu. Davut Peygamber'in zina ortağı Batşeba adlı kadından doğan ikinci (bir rivayete göre dördüncü) çocuğudur.

Süleyman yirmi yaşında kral oldu. İlk iş olarak krallığına sıkıntı yaratması muhtemel bütün düşmanlarını ortadan kaldırdı. Bölgesindeki kralların kızlarıyla evlenerek krallığını tahkim etti. Karılarının sayısı 700, cariyelerinin sayısı üç bini bulmuştur.

Bugünkü Kudüs'te Emevîler tarafından uydurulmuş bir isimle 'Mescidi Aksa' diye anılan ve esas adı **Süleyman Mabedi** veya **Beytülmakdis** olan binayı o inşa etmiştir.

Binanın yapımında babası Davut'un yakın dostu olan Sur Kralı Hiram'dan büyük destek alan Süleyman, adı yine **Hiram** olan bir baş mimarı da binanın yapımında görevlendirdi. Bina yedi yılda tamamlandı.

Süleyman, anılan mabedin inşasından sonra, tamamlanması on üç yıl süren bir krallık sarayı yaptırdı. Sarayın süslemelerinde sınırsız altın, değişik türden nadide mücevherler kullanıldı. Kral Süleyman'ın tahtının bulunduğu yere altı basamakla çıkılıyor ve her basamakta iki altın arslan heykeli bulunuyordu. Tahtın üzerine her kolu ayrı bir yöne uzanan yedi kollu bir altın şamdan yerleştirilmişti. Tahtın çevresinde nadide süslemelerle bezenmiş ve kâhinlerin oturmasına yarayan koltuklar bulunuyordu. (bk. Ahdi Atîk, II. Samuel, 11/27, 12/18, 24; Krallar, 2/1-3, 19-46, 3/1, 6/1, 38, 7/1-12, 10/14-29, 11/42,

Süleyman, altın ve at ticaretini kendi tekeline almıştı. (Krallar, 10/28; II Tarihler, 9/28)

Bazı eşlerinin de katkısıyla Süleyman ömrünün son yıllarında sapıtmış ve putlara tapmaya başlamıştır. (I. Krallar, 11/9-43) Süleyman bu sapmaların ardından Tanrı tarafından cezalandırılıp her şeyini yitirmiş, kala kala bir tek dayanıp oturduğu asası kalmıştır.

Süleyman nihayet kırk yıl süren saltanatının sonunda öldü ve babası Davut'un gömülü bulunduğu Kudüs'e gömüldü.

Tevrat'ın Süleyman Peygamber'le ilgili verileri bunlar. Kur'an ise aynen Davut bahsinde olduğu gibi, Süleyman'ı da 'Rabbe yönelmiş güzel bir kul' olarak niteler, tenzih ve takdis eder.

İşin bir yanı bu. İkinci bir yanı var: İsrailoğulları, Kur'an'ın açık şikâyetiyle, peygamberlerden bir kısmını katletmiştir. Bu kavmin lanetlenmesinin sebebi de budur.

Deizmin Batı'daki zuhurunu ve yükselişini değerlendirirken bu noktayı da gözden uzak tutmayalım.

Şimdi biz, böylesine rezil suç ve günahlara gırtlağına kadar batmış 'peygamber' unvanlı bu iki şahsın insanlığa mutluluk ve barış getiremeyeceğini söyleyerek bunları ve anlattıkları dini reddedip Allah'a imanını koruyan deistleri, bu anlatılanlara bakarak Allah'ı da inkâr etmedikleri için takdir ve takdis mi edeceğiz yoksa bu rezilliklerin sahiplerinin önerdikleri hayat tarzını izlemedikleri için suçlayacak mıyız? Doğrusu, ikincisini yapmak bütün insanlık ve akıl değerlerine ihanet olur.

Kim ne derse desin, Kur'an birinci yolu tercih etmiş, bunun için de bu yolu seçen deistlerin kurtuluşunu garanti etmiştir.

Tevrat-Talmut verilerinden çıkan peygamber imajı, Kur'an'ın çizdiği peygamber imajından tamamen farklıdır. **Erich Fromm**, Beniisrail peygamberleriyle ilgili yazdığı satırlarda Tevrat'ın tanıttığı peygamberleri değil, Kur'an'ın tanıttığı peygamberleri anlatmaktadır ama bunun böyle olduğunu ya itiraf etmemekte yahut da hiç bilmemektedir. Şu satırlar onun:

"Fikirleri bildiren, aynı zamanda onları yaşayanlara peygamber diyebiliriz. Eski Ahit peygamberleri, aynen bunu yapmışlardı. Onlar, insanın varoluşunun cevabını bulması gerektiği ve bu cevabın aklı ile sevgisinin gelişimi olduğu görüşünü bildirmişlerdi; ayrıca alçakgönüllülüğün ve adaletin, sevgi ve akılla ayrılmaz şekilde bağlı

olduğunu öğretmişlerdi. Vaazlarında söyledikleri neyse onu yaşamışlardı. Gücün peşinden koşmamış, hatta ondan kaçınmışlardı. Peygamber olmanın gücünü bile istememişlerdi. Kudretten etkilenmemişler ve hapsedilmelerine, sürgüne gönderilmelerine veya ölümlerine yol açmış bile olsa daima hakikati söylemişlerdi."

Kendilerini bir kenarda tutup ne olacağını görmek için bekleyen insanlardan değillerdi. Yoldaşlarını cevaplamışlardı, çünkü kendilerini sorumlu hissediyorlardı. Kesinlikle hakikati gördükleri için, onu anlatma sorumluluğunu duymuşlardı. Tehdit etmediler fakat insanoğlunun karşı karşıya kaldığı seçenekleri gösterdiler. Başkalarına olan onlara da olurdu. Alçakgönüllülük görüntüde değil, içlerindeydi." (Fromm, ***İtaatsizlik Üzerine,*** 18)

EN TEHLİKELİ İDEOLOJİ DİNCİLİK KARŞISINDA DEİZM

Dincilik, tevhit dinini şirk dinine dönüştüren bir aldatma ve saltanat ideolojisidir. Ve hiçbir ideoloji, dinci tasallutun kurduğu hegemonyayı kuramamıştır, kuramaz. İdeolojilerin en kötüsü bile sizi nihayet evinizin kapısına, en kötü ihtimalle yatak odanıza kadar kontrol eder. Rüyalarınızı kontrol edemez. Ama dincilik sizin rüyalarınızı bile kontrol eder. Çünkü dinciliğin melekleri, cinleri, ermişleri, ilhamları, kerametleri, daha bilmem neleri vardır. Dincilik, bütün bu unsurları sizin hayatınızı karartmak için kullanır. Daha da kötüsü, siz bu kullanımdan şikâyetçi olamazsınız. Çünkü bu kullanım **'Allah adına ve Allah rızası'** (!) diye yaftalanmıştır. Ona karşı çıktığınız anda dinci ekip başları sizi 'dinsiz' ilan ederler.

Dindarlar ve deistler kadar insana saygılı ateistler de, ortak bela olan dincilik karşısında bu gerçekleri bilerek mücadele edeceklerdir. Yoksa dincilik tümünü yerle bir eder. Maun suresinin beyyinelerinden alarak telaffuz ettiğimiz **'dinci dinsizlik'**, dini Allah'ın iradesine uygun olarak yaşamak isteyenlere rahat yüzü göstermemekte, onları dindışı ilan ederek kararsızlık ve perişanlığa itmektedir. Samimi insanlar; dini, dinciliğin istediği gibi yaşasalar akılları, vicdanları isyan ediyor; gerçeğine uygun yaşasalar dinciliğin ithamlarından kurtulamıyorlar. Böyle zalim bir tezgâhı, hiçbir ateizm veya zulüm ideo-

lojisiyle kıyaslamak mümkün değildir. Bu kahır, **Maun suresinin tanıttığı dinci dinsizlik** tarafından üretilmektedir. Bunun içindir ki, biz, insanlığın inanç tarihiyle meşguliyeti meslek edinmiş insanlar olarak şunu tespit etmiş bulunuyoruz:

İnsanlığın bütün zamanlarında, bugün ve yarın en büyük ıstırap kaynağı dincilik belası olmuştur, olmaktadır ve olacaktır. Bu belayı ikinci sıraya atacak bir musibete henüz rastlanabilmiş değildir.

İnsanlık, mutluluk ve gerçek din adına verilecek en onurlu ve en önemli mücadele dincilikle mücadeledir. İnsanlık bunu gerçek anlamıyla kavradığı ve gereğini yaptığı gün, mutlu olacaktır.

DİNCİLİĞİN ÜRETTİĞİ İKİ BELA

Temel niteliği **bağy** ve **gulüv** (azgınlık, tasallut, tecavüz) olan dincilik, din hayatına, Allah'ın din dışı ilan ettiği ikrahı egemen kılarak da büyük tahribat yapmaktadır. **İkrah** (baskı, zorlama, dayatma, şiddet) iki belanın aynı anda üremesine yol açıyor: **Karşı şiddet, riyakârlık**. Büyük çoğunluk, karşı şiddete gücü yetmeyenlerden oluştuğu için, dinciliğin ikrahından korunma çaresi olarak riyaya sığınılmaktadır. Böylece, toplum kişiliksiz kölelere dönüşmekte, din ise akıldışılığın kutsandığı bir uydurmalar kurumu oluvermektedir. Bu bozuk gelişmenin İslam dünyasındaki sonucu şu:

'Müslüman toplum' tabelası altında müşrik bir toplum oluştu, Müslüman camianın bütün emekleri boşa gitti. İslam'a en taze döneminde musallat olan Emevî dinciliği, riyayı işte bu zihniyet ve bu yöntemle Müslüman kitlelerin kaderi haline getirdi. Karşı fiilî çıkışları kanla boğdu. **Ebu Zer** (ölm. 32/652) ve **İmamı Âzam** (ölm.

150/767) gibi, şiddetsiz karşı çıkanları ise **"Fitne çıkarıp ümmeti fesada veriyorlar"** ithamıyla yok etti.

Asla unutmayalım: **"Fitne çıkarıyorlar"** ithamı, tarih boyunca dinciliğin en kahpe, en namussuz ama en 'verimli' susturma aracı olmuştur. Aynı araç bugün de aynı mantıkla kullanılmaktadır. Günümüz dinci siyaset lügatinde 'fitne' daha çok **'darbe yapmak'**, **'hükûmeti devirmeye teşebbüs'** tabirleriyle ifade edilmektedir.

Dinci siyaset zihniyet ve lügatinde yönetime her türlü karşı çıkış ve eleştiri, sıbyan mektebi çocuklarından bile gelse 'darbeye teşebbüs' olarak nitelenmekte ve takibe uğramaktadır. Hatta bu takiplerde 13-14 yaşlarında çocukların bile **'darbeci'** ithamıyla katlediklerine tanık olabilmekteyiz. Doğrusu bu, eski firavunlar saltanatının, Beniisrail içinden 'darbeci' biri çıkacak diye firavun saltanatına karşı çıkan kitle kadınlarının rahmindeki çocukları katletmesiyle örtüşen bir kudurmuşluk dehşetidir. Ve bu yüzyılda 'demokrasi' tabelası altında sergilenen vahim bir firavunluk göstergesidir.

İYİLİK VE KÖTÜLÜĞÜN KAYNAK KURUMU OLARAK DİN

Din bansinde temel paradokslardan birine (bence en önemlisine), engizisyon cellatlarının diri diri yaktıkları İtalyan şehit düşünürü **Giordano Bruno** (ölm. 1600) dikkat çekmiştir. Onun bu konudaki ölümsüz sözü şudur:

"Tanrı, iradesini hâkim kılmak için yeryüzündeki iyi insanları kullanır; yeryüzündeki kötü insanlar ise kendi iradelerini hâkim kılmak için Tanrı'yı kullanırlar."

İkinci dikkat çekiş olarak birçok söz ve söylem öne çıkarılabilir. Ben bir tanesini alıyorum. Türk düşünce tarihi-

ün önemli isimlerinden biri olan **Şehbenderzade Filibe-li Ahmet Hilmi** (ölm. 1914) şöyle diyor:

"Tarihte din adına işlenmiş cinayetler çoktur. Fakat din adına icra edilen güzel işler ve erdemler de sayısızdır. Birincileri din adına yapıldığı halde dinin suistimali ile meydana gelmiş; çünkü dinin menettiği şeylerdir. İkincileri ise dinin emirlerine uygun hareket etme sonucu meydana gelmişlerdir. Dinin lüzumu için bundan büyük tarihi delil olamaz fikrindeyiz." (Filibeli Ahmet Hilmi, *İslam Tarihi*, 49)

Kur'an bu paradokstan şikâyetçidir. Esas dinsizlerin, dinin inkâr edilmesine yol açanlar olduğunu ve bunların dini yalancı çıkardıklarını söyleyen Kur'an'dır. O devrimlerin devrimi üç satırlık sure olan Maun'un dört kelimelik ilk ayeti şunu soruyor:

"Gördün mü o, dini inkâr edeni/dini inkâr ettireni/dini yalancı çıkaranı?"

Bilimleri ve fenleri geniş anlamıyla din ve biraz daha dar anlamıyla felsefe doğurdu. Bugün felsefeyi de dini de kontrol etme mevkiinde gördüğümüz ilim, din ve felsefenin ufuklarında vücut bulmuştur. İlmin daha sonraki zamanda ilimle din ve felsefenin boğuşur hale gelmesinin sebebi esasta din değil, dini istismar eden dinci dinsizlerdir. Bunun içindir ki, dinci dinsizlerin, Allahçı deistlerden şikâyete hakları yoktur. Böyle bir şikâyette bulunabilmeleri için şu iki şartın varlığı gerekir: Kendilerinin namuslu olması, deistlerin namussuz olmaları.

Tarih bize göstermektedir ki, bu şartların hiçbiri henüz vücut bulmamıştır. Ne namuslu bir dinciye rastlamak mümkün olmuştur ne de namussuz bir deiste...

DEİZM NİÇİN VE NASIL DOĞDU?

Deizm nedir, niçin ve nasıl doğmuştur?

Kilisenin egemen olduğu Batı'da, Allah'a imanım korumak ama dinciliğin insan haysiyetiyle bağdaşmayan dayatmalarını yaşamak istemeyen insanlar, Yaratıcı'ya imanlarını tehlikeye atmamak için bir çıkış yolu aramışlar ve deizmi bulmuşlardır. Daha doğrusu, Müslüman düşünür **Ebu Bekr er-Râzî**'nin keşfettiği bu yolu, öncüsünün adını vermeden yeniden sahneye koymuşlardır.

Deizm, Allah'a imanda samimi olan, bu samimiyetin bir icabı olarak engizisyon zihniyetine savaş açan insanların yoludur. Deizm, dinci riyakârlığa karşı bir sığınak gibi telakki edildi. Eğer Allah'a imanda samimiyete bir anlam veriyor ve o anlamı korumak istiyorsak, gelecek zamanların en çok başvurulan çıkış yolunun da deizm olacağını söyleyebiliriz.

Kilise ve papaz dayatmalarından bunalanlar tarafından ilk olarak 16. yüzyılda İngiltere'de kullanılan deizm tabir ve kavramı, meşhur olan tanımıyla, **'Allah'a imanı eden ama dinlere inanmayan'** bir felsefî mezheptir. **'Cenabı Hakkın vücut ve vahdaniyetine iman itikadı'** olarak da tanımlanır. (Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Sözlüğü*, Nedentanrıcılık mad.) Ne var ki, bu tanımlar, deist felsefenin nüanslarını tam olarak ifade etmiyor. **Deist** fel-

ateizmin temsilcileri içinde Allah ile birlikte peygamberlere inananlar da vardır. Ve bu ikinciler deizm tarihinin en büyük ve anıt isimleridir. Felsefe tarihinin dev ismi **Immanuel Kant** bunlardan biridir, **Gazi Mustafa Kemal Atatürk** bunlardan biridir.

Deist felsefenin dışlamak istedikleri bellidir: **İnsanlığın tepesine bir zorba balyozuyla dikilen ve hayatı cehenneme çeviren sahte din ve onun karanlık temsilcileri.** Deist felsefenin bir kurtuluş yolu gibi öne çıkmasına yol açan, işte bu ideallerdir.

Bu gerçeğin altını çizmeliyiz: **Deizm, dine karşı değil, ateizme (tanrıtanımazlığa, Allahsızlığa) karşı ortaya çıktı.** Din adı altında insanlığı ateizme sürükleyen dinci zorbalığın, namıdiğer, şirkin yıkımını durdurmanın başka bir yolu yoktu. Çünkü dinci zorbalar, ortada, Allah'ın iradesinden çıktığı şekliyle bir din bırakmamışlardı. Akla saygılı, haysiyetli, riyadan uzak insanlar ya ateist olacaklardı yahut da deist.

İnsanlığın uyanışında eşsiz rolleri olan 18. yüzyıl Fransız düşünürlerinin tamamına yakını, özellikle **Voltaire** (ölm. 1778) ve **Rousseau** (ölm. 1778) deist idiler. **Rousseau**, din adamlarının Tanrı'nın bize bağışladığı en güzel ve aslî duyguları bozduklarından şikâyetçidir. Aynı şikâyet Kur'an'ın da aslî şikâyetlerinden biridir. Dine müsellat ekiplerin din adına yaydığı kahır ve beladan hepimiz şikâyetçi değil miyiz? Bu adamların temsil ettikleri bir din, vicdanı ve aklı felç olmamış insanların tahammül etmesi düşünülemez. Bunların büyük kısmı, bütün insanlık tarihi boyunca 'din adamı' olmadı, **'Allah'ın belası ve şeytanın uşağı'** oldu. İnsanlar, tarihe **engizisyon** gibi bir dehşeti bırakmış bu rezil sömürücülerle neden iman ve yaşam birliği kursun?! Böyle bir şeyi beklemeye

kimin hakkı olabilir?!

Gerçek şu ki, Allah'a imanı korumak adına dinci zorbalığın kahır ve hezeyanlarına katlanmak, aklın kabul edebileceği bir tavır değildir. Çünkü insanoğlu, birileri '**din**' demiş diye saçmalıklara inanmak zorunda değildir. İman dediğimiz o esrarlı mânâ; akıl, ikna ve samimiyet işidir. Dinci zebaniler kimi ikna etmişler de onlar dine bağlanmaktan kaçmış?!

Eğer dine lakayt olan insanlar bir gün gerçekten dindar olacaklarsa, bunun yolu deizm deneyiminden geçecektir. Bu deneyimden geçmeden girişilecek bir dindarlık, kısa bir süre sonra ya dincilik oluverir veya ateizme teslimiyetle sonuçlanır.

Özetleyelim: Deizm, ateizme ve en tehlikeli dinsizlik türü olan dinci dinsizliğe karşı çıkanların yoludur. Dinci dinsizliği insanlığa, deistlerden çok önce, Kur'an (Maun suresi) tanıtmıştır. Onun içindir ki biz, **deistlerin metafizik dayanaklarının başına Maun suresinin yazılması gerektiğine inanmaktayız.**

Dinci zorbalığın ve akıl düşmanlığının kahrına uğramış ölümsüz Müslüman düşünürlerin birçoğunun, adı konmamış deistler olarak anılabileceklerini tespit etmiş bulunuyoruz. Daha da önemlisi, şunu tespit etmiş bulunuyoruz:

Deizm tabirini ister kullanın, ister kullanmayın, şu gerçeği görmezlikten gelemezsiniz: **Allah'a imanı korumak için bu iman dışındaki her şeyi feda edebilmeyi insanlığa bir kurtuluş yolu olarak öneren ve belleten kitap Kur'an'dır.**

İNSANLIK DEİZME SIĞINMAK ZORUNDA KALABİLİR

Din adına yürütülen ve dünyanın her tarafında her gün biraz daha egemen kılınan her türden dinci tasallut, insanlığı boğmaya devam ederse insanlık deizmi ciddi biçimde salınıeye çağırmaya mecbur kalacaktır. Laikliğin koruyucu kalkanından yoksun bulunan Müslüman kitleler öncelikle buna mecbur kalabilir. Batı, **laiklik** sayesinde dinciliğin ağır yıkımından büyük ölçüde kurtulmuş durumdadır. Ama İslam dünyasının şu an için böyle bir şansı yok. İslam dünyası dincilik belasının kahrından kurtulmak için mutlaka bir çare arayacaktır. Çünkü İslam coğrafyalarında din adına hayatı cehenneme çeviren dinci tasallut her gün biraz daha güçlenerek kitleleri hegemonyası altına almaktadır. Bu dinci tasallut, son yıllarda sadece Müslümanların hayatını cehenneme çevirmekle kalmamakta, dünyayı da ciddi biçimde tehdit etmektedir. Özellikle ürettiği şiddet ve terörle...

Hem Allah'a imanını korumak hem de dinci zulüm ekiplerinin günlük hayata tasallutundan uzak kalmak isteyenlerin bir sığınağa ihtiyaçları vardır. O sığınak, deizm olacaktır.

Mâun suresinin tanıttığı dinciliğin lanetli riyakârlığı, hayatı giderek kuşatmakta ve hiçbir şer ideolojisinin cesaret edemeyeceği bir tasallutla günlük hayatı çekilmez hale getirmektedir. Haçlı emperyalizmin yıllardan beri Müslüman dünyayı, özellikle Türkiye'yi getirmek istediği yer burası olduğu içindir ki, sistemli bir biçimde laiklik ve Atatürk'ün altı oyuldu. Çünkü **bugünkü dünyada dinci tasalluta karşı tek sığınak laikliktir.**

Laiklik, İslam dünyasında zaten yoktu; Türkiye'de de

yok edildi. Şimdi, laiklik öncesi dönemin ıstıraplı kulvarına yeniden girilecektir. Bu yeni dönemde, Allah'a imanında kararlı olan kitlelerin dincilik belasına karşı donanım ve şuur kazanmalarında deizm sahneye çıkacağa benziyor. Bu yol, hiç değilse Allah'a imanınızı korur. Sahte dini yani din sınıfının şirke bulaştırdığı dini yaşamaya kalktığınızda ise ya tahammül edemeyip ateist olursunuz yahut tahammül etmek adına akıl ve insanlık değerlerinden koparsınız. İkisi birbirinden kötüdür.

Deizm, böyle bir durumda en ideal kurtuluş yolu olarak görünmüştür ve yine de görünecektir. Gerçek dini yaşama şansı kalmayanlar, hiç değilse Allah'a imanı garanti eden deizm yolunu elbette ki devreye sokacaklardır. İlginç olan, Kur'an'ın da, sahte dinden kaçanların ateizme teslim olmamaları için o kapıyı aralamış olmasıdır.

Deizm, dindarlığa karşı geliştirilmedi, dinciliğe karşı geliştirildi.

Dinciliğin, hayatı bir zulüm, şiddet, riya kasırgası gibi kuşatması karşısında Allah'a iman bir tek şekilde korunabilirdi: **Dini temsil ettiğini söyleyen habis ruhlu, şerir ekiplerin tasallutunu hayatın dışına atmak.** Bunun tek yolu ise bu adamların temsil ettiği dine, hayatın günlük akışı içinde yer vermemekti. İşte deizm bunu yapan düşüncedir.

Kilise ve engizisyon kahrı altında akıl almaz acılar çeken Batılı düşünürler şunu görmüşlerdir:

Dini temsil ettiğini söyleyen habis ve şerir ekipleri günlük hayatınızda bir biçimde söz sahibi yaptığınız anda hayatınız cehenneme döner. Onların din dediğine din derseniz, Allah sizi reddeder; demezseniz dinciler sizi

dinsiz' ilan eder. Çare aranmış ve ne yazık ki, Kur'an'ın, din temsilcilerini deşifre eden beyyineleri bilinmediği için deizme sığınılmıştır. Kur'an'ın beyyineleri eğer bugün de tanıtılıp belletilmezse yine sığınılacak yer deizm olacaktır.

Şunu da unutmayalım ki, Kur'an'ın beyyinelerini ortaya çıkarıp anlattığınızda dincilikle başınız derde girecektir. Başının derde girmesini göze alamayanlar, Kur'an'ın beyyinelerini anlatamazlar. Onun içindir ki biz sürekli şunu söylemekteyiz:

İnsanlığı dinin vahye dayalı reçetesiyle kucaklaştırmak, sadece ateizme sapmayı değil, deizme sığınmayı da devre dışı bırakmak isteyen muvahhit düşünürlere düşen görev, tarihin en zor ama en onurlu görevidir.

DİNLER ARASI DİYALOGUN ESASI DEİZME ÇAĞRIDIR

Günümüzde daha çok üç büyük din (İslam, Hristiyanlık ve Musevîlik) arasında yürütülmeye çalışılan, daha doğrusu yürütüldüğü iddia edilen diyalog, gerçek bir diyalog olmaktan çok, kitleleri Allah ile aldatmaya yönelik siyasal bir oyundur. Ve samimiyetle söylemeliyiz ki, bu oyunda aldatılan, kullanılan camia da İslam dünyası, özellikle Türk halkıdır. Gerçek şu ki, ortada kavramın amacına, dinlerin beklentisine yaraşır bir diyalog yok, süper Hristiyan güçlerin, perişan durumdaki Müslüman dünyayı aldatıp oyalaması var.

Biz, sürüp giden bu 'diyalog' adlı oyuna karşı çıkan beyanlarımızla, işte bu tezgâha, bu aldatmacaya, bu haçlı oyununa karşı çıkmaktayız; dinlerin ve Tanrı'nın isteği olan gerçek diyaloga değil.

Şunu görmezlikten gelemeyiz: İnsanlık dünyasındaki gelişmeler insanoğlunu alışık olmadığı bir şeylere zorluyor. Bu zorladıklarından biri de dinlerin asırlar süren kanlı bölücülüklerini aşarak bir ortak insanlık değerinde birleşmektir.

Sosyo-politik sebepleri ne olursa olsun, insanlık, dinler arası diyalog diye bir söyleme değer vermek zorunda kalmıştır. Çünkü dinlerin dayatmaları, kitleleri bunalt-

mış, laiklik gibi bir hukuksal güvencenin varlığına rağmen bunalım sona erdirilememiştir.

Dinler, riyakârlığın en ileri anlamda hayat tarzı haline getirildiği kurumlar olmasına rağmen bir yer gelmiş ki riya da kurtarıcı olmaktan çıkmış ve riyayı kutsallaştıran dinci ekipler bile başka bir çareye tevessül zorunda kalmışlardır. Bu çare, dinci riyakârlık deizmi telaffuza izin vermediği için, 'dinler arası diyalog' şeklinde patentlenmiş bulunuyor.

Samimiyetle soralım: **Dinler arası diyalogun felsefî esası nedir?**

Dinler arası diyalogun esası, herkesin Allah'a iman dediğimiz ortak noktada birleşmek kaydıyla öteki dinsel başlıkları devre dışı tutarak kucaklaşma zemini oluşturmak üzere gayret göstermeye söz vermesidir. Allah'a imanı korumak şartıyla öteki teolojik kabulleri (peygambere iman, dinsel ritüeller vs.) mesele yapmamak, deizmin tanımıdır. Bu demektir ki dinler arası diyalogun esası da deizmde birleşmektir. Ne var ki geleneksel dinci riyakârlık bunun bu kadar açık telaffuz edilmesine asla izin vermez. Mutlaka ve muhakkak maske söylemler kullanılacaktır, kullanılmaktadır.

Dinlar arası diyalog bir maske söylemdir.

Maskeyi kaldırıp, riyakârlığı dışlayarak konuştuğunuzda, arayışınız veya teklifiniz netleşir: Deizmde birleşmek.

Gerçek bir dinler arası diyalogun öncüsü de Kur'an'dır. Çünkü deizme kapı aralayan teolojik metin de Kur'an'dır. Kur'an bilmiştir ki, dinci riyakârlık deizmi açıkça telaffuzdan kaçınacak, onun yerine daha hafifletilmiş bir

kavram kullanacaktır. O kavram, dinler arası diyalogdur. Kur'an ona da el atmıştır. Bin beşyüz yıl önce insanlığa yöneltilen şu çağrıya bakın:

"Ey Ehlikitap! Sizin ve bizim aramızda aynı olan şu söze gelin: 'Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah'ın berisinden, kimimiz kimimizi rabler edinmesin!' Eğer yüz çevirirlerse şöyle söyle: 'Tanık olun, biz Müslümanlarız/Allah'a teslim olanlarız!" (Âli İmran, 64)

Görülüyor ki, diyalog ve beraberlikte esas alman tek şey var: **Allah'ın birliği.** Yani şirkin reddi. Kur'an, birlik ve diyalogun temeline, 'olmazsa olmaz' değer gördüğü Allah'a imanı oturtmuştur. Peygamberlere iman bu noktada gündem yapılmamıştır. Açıktır ki, peygambere iman devreye sokulduğunda, diyalogun anlam ifade etmesi zorlaşacaktır. Çünkü peygamberler devreye sokulduğunda dinin pratikleri gündeme gelecek, onlar gündeme geldiğinde ise **'din sınıfı', 'din adamları',** onların yüzlerce zübürü, dayatması, çarpıtması, saptırması, çıkarı devreye girecektir ki, dinler konusunda çıkmazın da Allah ile aldatmanın da kaynağı budur.

Kur'an, diyalog meselesinde, zirve değeri olan Allah'a imanı esas alıp öteki değerleri her dinin kendi mensubuna bırakmıştır. Kur'an'ın bu tavrıyla, Bakara 62 ile Mâide 69'da belirlediği **'kurtuluş şartları'**nı, başka bir deyişle **'kurtuluş için yeterlilik şartları'**nı öne çıkarıp **'efdaliyet şartları'**nı burada da kenara koymuştur. Yani Bakara 62 ile Mâide 69'u bilvesile bir kez daha tekrarlamıştır.

Böyle bir diyalog ve birlik çağrısının felsefî esası nedir? Tartışmasız biçimde söyleyebiliriz ki, bu esas, dinlerin

mensuplarının son tahlilde Allah'ın birliğine iman üzerinde ittifak edip öteki meseleleri bir kenara koymasının tanrısal iradeye uygunluğudur.

Bizim burada diyalogdan hayır bekleyen herkese altını çizerek önereceğimiz şudur:

Diyalogu, kitleleri kandırmaya yönelik geleneksel kabullerle kirletmek yerine, diyalogda deizmin öne çıkarılması gerektiğini ve (en azından) Kur'an'ın bunu istediğini insanlığa açık yüreklilikle ilan edin!

Diyalogdan işte o zaman hayır gelir; aksi halde Allah ile aldatma tezgâhının küresel bir işleyişini seyretmenin ötesinde bir şey kazanmamız mümkün olmaz.

DİYALOG VE HZ. İBRAHİM

Kur'an, dinler arası diyalog meselesinde tevhidin büyük peygamberi Hz. İbrahim'e yollama yapıyor. Daha doğrusu İbrahim'in kişiliğinde hanîfliğe yollama yapılıyor. Elinizdeki eserin muhtelif fasıllarında gösterdik ki, deizm bir anlamda hanîfliktir.

Şimdi, İbrahim'le **hanîflik** arasında örtüşme gören ve o bu örtüşmenin altını çizen ayetleri görelim ve unutmayalım: Kur'an bu örtüşmeye, dinler arası diyaloga çağrı yapan temel ayetin hemen arkasından dikkat çekiyor:

"Ey Ehlikitap! İbrahim hakkında neden çekişiyorsunuz? Oysaki Tevrat da İncil de ancak ondan sonra indirildi. Hâlâ aklınızı işletmeyecek misiniz? İşte siz böyle insanlarsınız! Hakkında ilminiz olan şeyde hüccet yarıştırdınız. Peki, hakkında hiçbir bilginiz olmayan şey-

de neden hüccet yarıştırıyorsunuz? Allah bilir ama siz bilmezsiniz. İbrahim ne bir Yahudi idi ne de bir Hristiyandı. O, sadece hanîf bir müslümandı/Allah'a teslim olandı. O, müşriklerden değildi. Şu bir gerçek ki, insanların İbrahim'e gönülce en yakın olanları, elbette ona uyanlar, bu Peygamber, bir de iman sahipleridir." (Âli İmran, 65-68)

Bu bahsi bir öngörümüzü (veya kaygımızı) belirterek bitirelim. Daha doğrusu, dincilik avukatlarının bir namertliğini daha peşinen ifadeye koyalım: Bizim bu yazdıklarımız gündem olunca (veya dinciler bu eserimizi okuyunca), dinci namertliğin şu yaygarası başlayacaktır:

"Din-i mübin-i İslam ortada dururken, insanları deizme çağırıyor, yani dinsizliği tervic ediyor!"

Evet, aynen böyle diyeceklerdir. Kimler, biliyor musunuz? **Vatikan**'a kadar sürüne sürüne gidip Papa'nın huzuruna çıkan ve kendilerini 'rabbin âciz kullları' diye tanıtarak el etek öpüp arzı ubûdiyyet eden, sonra da ABD'de kendilerine tahsis edilen çiftlikte karargâh kurup Türkiye'de işbaşına getirilen ABD yapımı bir dikta yönetimiyle ele ele, kol kola, Atatürk Cumhuriyeti'nin altını oyan küresel dinci ekipler. Evet, bize deizm konusundaki saldırıyı öncelikle onlar yapacaklardır ve bunu, yukarıda verdiğimiz sözleri öne çıkararak yapacaklardır.

Kendileri aynı şeyi, kapitalist emperyalizmin temsilcileriyle Vatikan adına ikiyüzlü namert bir siyasetle yaptıklarında bu dinlerarası diyalog olacak yani makul olacak, biz aynı şeyi teolojik-felsefî bağlamlarını açık yürekle ortaya koyarak riyasız bir söylemle ifade ettiğimizde bunun adı dinsizliğe çağrı olacak.

MODERN DEİZMİN DİNDAR ÖNCÜSÜ: PAUL TILLICH

TILLICH'İN DEVRİM MESAJI: TELAFFUZ EDİLMEYEN TANRI

Yüzyılımızın en büyük ilahiyatçı filozoflarından biri (bu satırların yazarına göre en büyüğü) olan Alman asıllı Amerikalı Protestan ilahiyatçı **Paul Tillich** (ölm. 1965), ölümsüzler kulvarındaki diğer bütün yaratıcı ruhlar gibi, bir yandan göklere çıkarılmış, bir yandan da ağır ithamlara maruz bırakılmıştır. Onu, yirminci yüzyılın en büyük Protestan ilahiyatçısı olarak ananlar yanında, deizmle, hatta ateizmle itham edenler vardır. Meseleye bu noktadan yaklaşmak elinizdeki eserin işi olmadığından biz hemen Tillich'in deizme kapı aralayan ve bunu yaparken, Kur'an'la, özellikle Maun suresiyle paralellikler arz eden devrim niteliğindeki düşüncelerine geçeceğiz.

Bize göre, Tillich'in hem genel felsefe hem de teolojik düşünce tarihinde gerçekleştirdiği en önemli devrim, onun **'telaffuz edilmeyen Tanrı'** tezidir. Tillich, her insanın gerçek Tanrısının, onun söz ve iddialarındaki Tanrı değil, **'son ve bağlayıcı realite'** olarak seçtiği değer olduğunu öne sürerek dinler tarihinde ve felsefede yepyeni bir ufuk açmıştır. Bize göre, tamamen Kur'ansal olan bu bakış açısı, öncelikle Maun suresinden destek almaktadır.

Tillich'ten çeyrek asır önce ölen **Sigmund Freud** (ölm. 1939), telaffuz edilmeyen Tanrı kavramındaki özü, din bahsine uyguladı. Din meselesine, Maun suresi mesajı yönünde muhteşem bir katkı veren Freud, düşünce tarihinde ilk kez kendisine nasip olan bir tahlil yöntemiyle şunu önümüze koymuştur:

"Psikanaliz, bir düşünce sisteminin kendi tanımladığı duyguların bir yansıması mı, yoksa karşıt tutumları gizleyen bir usavurma mı olduğunu araştırır. Bunun yanında da düşünce sisteminin güçlü bir duygusal matristen mi doğduğunu yoksa boş bir kanı mı olduğunu sorgular."

"Dile getirilmiş bir düşünceden daha çok, sözgelimi bir insanın komşusunu seyretme ya da bir çocukla konuşma biçimi, yeme, yürüme ya da el sıkma biçimi, bir topluluğun azınlıklara davranma biçimi inancın ve sevginin dışavurumlarıdır." (Fromm, **Psikanaliz ve Din,** 67-68)

Demek oluyor ki, insanın **ifade** (dile getirdiği) ettiği ile **ifa** ettiği (yaptığı) ayrı ayrı şeyler olabilir. Genelde insan hayatının, özellikle de dinsel hayatın en önemli meselesi, bu ifade edilenle ifa edileni birbirinden ustalıkla ayırabilmektir. Kur'an bu noktada bize en büyük yardımı ve yöntemi Maun suresiyle vermektedir.

Tillich, bir insanın gerçek tanrısının, o insanın hayatının olmazsa olmazı ve amacı haline getirdiği değer (veya kişi) olduğunu söylüyor. Tezinin esası budur. Dâhi ilahiyatçı filozofa göre, insanın gerçek tanrısı, onun hayatında belirleyici olan neyse odur. Paraysa para, kadınsa kadın, şöhretse şöhret, mevki ise mevki, şiddetse şiddet. Bilinen Tanrı ve din söylemi, böyle bir insanda bir para-

vam veya maske olarak kullanılabilir; buna itibar etmemek lazımdır.

Tillich, insanın derinlerinde sakladığı ve hayatına yön verici kıldığı bu **'telaffuz edilmeyen Tanrı**'ya, bu 'nihaî güç'e **'ultimate reality'** (nihaî gerçek) ve **'ultimate concern'** (nihaî bağlanma ve ilgi odağı) diyor.

Tillich'in bir ilahiyatçı filozof gözüyle gördüğü bu gerçeğin kapısı, Avusturyalı psikanalist Freud tarafından aralanmıştı. Freud sayesindedir ki, **"psikanalist, dinsel olmayan simgeler sisteminin yanı sıra dinsel simgeler sisteminin de gerisindeki insan gerçeğini inceleyecek konumdadır. Asıl mesele insanın dine dönmüş ve Tanrıya inanmış olup olmadığı değil sevgiyi yaşayıp yaşamadığı ve gerçeği düşünüp düşünmediğidir. İnsan eğer böyle yaşıyorsa kullandığı simgeler sistemi ikincil derecede önemlidir. Ama eğer böyle yaşamıyorsa bunların hiçbir önemi yoktur."** (Fromm, **Psikanaliz ve Din,** 20)

Bütün bunlar böyleyse şu varoluş gerçeğinin altını çizmek gerekecektir:

Her imanda bir inkâr, her inkârda bir iman vardır. Bunların hangisinin gerçek olduğunu, kişinin nihaî realite olarak seçtiğine bakarak değerlendirmeliyiz; iddialara, söylemlere bakarak değil.

Tillich'in iman, özellikle Tanrı'ya iman konusundaki temel önerisi, onu farklı kılan düşüncelerinden birinin de ifadesi olmaktadır: İnsanın '**son ve yüce ilgi noktası**' **(ultimate concern),** esası bakımından tanrısaldır. Bu nihaî ve yüce ilgi noktası, her insanda bir başka ad altında yaşayabilir. **'Son ilgi noktası'**nın dinler tarihindeki ortak adı '**Tanrı**'dır.

İnancının adını ne olarak verirse versin, her insanın bir '**son ve yüce ilgi değer**'i vardır. Bu değer, tüm değerlerden, arzulardan ve şartlardan bağımsız, özgür bir değerdir. Belirleyici, kuşatıcı temel değerdir. Bizim olanın, kısacası, '**ben**'in, hiçbir parçası onun dışında, ondan ayrı düşünülemez.

Bizim son ve yüce ilgi değerimiz, bizim, **olmak veya olmamak** noktamızı belirleyen değerdir. O, bizim sonsuzluk değerimizdir. İnsan, ait olduğunu hissettiği ve özlediği bu değerle sürekli bir biçimde ama değişik adlarla ilgilenmektedir. **Tillich** burada, '**varoluş**' (existence) ve '**varlık**' (being) ayrımı yapmakta, '**varlık**'ı daha esaslı bir değer olarak görmektedir.

Sonsuzluk değeri bizim için sadece telaffuz edilen değer değil, onun arkasındaki, altındaki varlık değeridir. O olmadan varoluştan söz edilemez.

Son ve yüce ilgi değeri kendini birtakım başlangıç-alt ilgilerle **(preliminary concerns)** ifade edebilir. Bu şu demektir:

"Resim, şiir, müzik teolojinin objesi olabilir. Ancak bu oluş, bu nesnelerin taşıdıkları estetik kıymet açısından değil, taşıdıkları son ve yüce ilgiyi ifade gücü itibariyledir."

Maun suresinin söylemini esas alırsak, bu değerin bazen para ve hatta başkalarının hakkını gasp ederek elde edilen para olabileceğini görüyoruz. Son ve yüce ilgi (veya sonsuzluk değeri) bir isim meselesi değil, bir belirleyicilik meselesidir. Adına Allah, melek veya ölümsüz lider deseniz de eğer söz konusu nesne sizin için 'olmak veya olmamak' noktasında belirleyici değilse o nesne sizin

'son ve yüce ilgi değer'iniz olmaz. Ve bu haliyle dinin alanı içine girmez.

İşte bu noktada, Kur'an'ın Maun suresinin, namazını niyazını menfaat aracı yapan ve bu aracı kullanarak kamunun haklarını çalıp çırpan kişileri, namazlarına niyazlarına bakmadan '**dini inkâr edenler**' olarak damgaladığını ve onları lanetlediğini bir kez daha hatırlayalım. Böylesine ağır bir suçlamanın gerekçesi nedir? Gerekçe açık:

Kur'an, 'Allah ve din' söylemlerine, ibadetlere, namazlara rağmen, bazı kişilerin, Tanrı'yı ve dini nihaî realite olarak almadıklarını, onların gerçek nihaî realitelerinin para, dünyalık olduğunu görmüş ve ithamı ona göre yapmıştır.

Son ve yüce **ilgi değer** sizin iddialarınızı, giysilerinizi, mabede devamınızı belirleyen değer değil, varoluşunuzu belirleyen değerdir. Her insanın böyle belirleyici bir değeri vardır. Şeklinizi, sözlerinizi bilinen din ve Tanrı belirlese de varoluşunuzu belirleyen başka bir şeyse, sizin gerçek tanrınız, bilinen Tanrı değil, o belirleyici değer olacaktır. Bu belirleyici değer, mesela, maldır, paradır, şeyhinizdir, karınızdır, liderinizdir vs. Bu nihaî değer, kişilerin söylediklerine bakılarak değil, eylemlerine bakılarak belirlenmelidir. **Maun** suresinin yaptığı ve gösterdiği de budur.

Her insanın bu belirleyici değerinin din dışındaki alanlarda adı ne olursa olsun, din dilindeki adı Tanrı'dır. (Tillich, ***Systematic Theology***, 1/13-15)

Unutmayalım ki, İslam Peygamberi, ümmetinin parayı, altını, gümüşü amaç edinenlerini **'Paraya tapanlar'** olarak nitelemiş ve onları lanetlemiştir. Allah'a inanmadan

paraya tapanlar lanetlenmemiştir de 'Allah'a inandığını söyleyerek müminleri kandırıp belirleyici değer olarak paraya tapanlar, yani Maun mücrimleri lanetlenmiştir. Çünkü Tanrı Elçisi, onların, bütün Allah ve din söylemlerine rağmen, esas ve nihaî ilgi noktalarının para olduğunu bilmiştir. Hz. Muhammed'in bu tavrını, **Paul Tillich**'in tespitleriyle veya Paul Tillich'in tespitlerini, Hz. Muhammed'in bu tavrıyla birlikte bir kez daha değerlendirin.

Paul Tillich'in bu temel bakış açısından hareketle vardığı sonuçların en dikkat çekicisi, felsefî anlamda bir ateizmin varlığını kabulün mümkün olmadığıdır. Tillich'e göre, **ateizm yoktur**, Tanrı'nın başka bir adla anılması veya başka bir giysiyle ortaya sürülmesi vardır. Yani şirk vardır. Evet, ateizm yoktur, şirk vardır.

Nihaî ilgi kavramı, geleneksel anlayışların '**Zât**' (varlığın dışında kişi) Tanrılarını hırpalamıştır ama vahyin tanıttığı Tanrı'nın gerçek çehresiyle anlaşılması bakımından tanımlanamaz büyüklükte bir hizmet vermiştir.

Dinler tarihinde, ufuk çizgilerini Kur'an'ın belirlediği, sisteme dönüşümünü ise Tillich'in yaptığı '**Nihaî ilgi**' kavramını, Tillich'in büyük eserinden giderek biraz daha irdeleyelim.

Tanrı kavramı nihaî ilgi ile eşitlenirse, geleneksel din anlayışının din içinde görmediği birçok insan 'dindar' sıfatını kazanabilecektir. Bu, dinler tarihinde de genel insanlık tarihinde de bir devrimdir, bir dönüm noktasıdır. Eklemek zorundayız ki, Tillich'in bu yaklaşımı, ondan on üç asır önce yaşayan **İmamı Âzam**'ın, iman ve mümin anlayışının bir tekrarı sayılabilir. Ne yazık ki geleneksel alışkanlık, **İmamı Âzam**'ın fikrini onu din dışı ilan etmek

için bahane yaptığı gibi Tillich'in bu tespitini de alkışlamak yerine onu hırpalamak hatta ateist ilan etmek için bahane yapmıştır.

Evet, çok şaşırtıcı gelebilir ama 20. yüzyılın bu dev ilahiyatçı düşünürü, bazı çevrelerce ateistler arasına konmuştur. Sebep, geleneksel ilahiyatın Tanrı anlayışını bir tür putçuluk gibi görmesi ve Tanrı'yı bir **'panteistik spiritüalizm'** objesi yaparak O'nu varlığın bizzat kendisi olarak algılamasıdır. Gelenekçilere göre, Tillich, Tanrı'nın varlığını inkâr etmiyor ama O'nun ontolojik (bağımsız kişilik) yönünü yok sayıyor. Muarızlarına göre, Tillich'in bu anlayışı onu belki **'materyalist ateist'** yapmaz ama **'teolojik ateist'** olmasını da önleyemez.

Tillich bu noktada en büyük eleştiriyi, **Sydney Hook**'tan almıştır. **Hook**, Tillich'i eleştirmekle yetinmemiş, eleştirilerini tarihe şu başlık altında eserleştirerek bırakmıştır: *"The Atheism of Paul Tillich"* (Paul Tillich'in Ateizmi), London, 1962

Tüm bu itham ve eleştiriler, büyük ilahiyatçı filozofumuzun misyonunu yerine getirmesine engel olamamıştır. Geleneksel dinciliğin Tanrı'yı küçülten dogmatik yaklaşımlarıyla, ahlakı kuralcılığın ötesine geçiremeyen şekilciliğini çok ağır biçimde eleştirmeye asla ara vermemiştir.

Tillich bununla da yetinmemiş, geleneksel teolojiyi bir biçimde eleştiren hemen herkesin düşüncesini öne çıkarıp değerlendirmiştir. Geleneğin 'Allahsız' damgasını vurduğu **Nietzsche** bu bakımdan çok tipik bir örnektir. Tıpkı, geleneği Kur'an adına eleştiren **Muhammed İkbal** gibi, Tillich de, ikiyüzlülüğe en yıkıcı darbelerden birini vurmuş olan Nietzsche'yi kucaklıyor, yüceltiyor.

Şunu söylemekte gecikmiyor Tillich:

"Nietzsche'nin 'Tanrı öldü!' söylemi yadırganmamalıdır. Onun 'Öldü' dediği Tanrı geleneksel Tanrı anlayışıdır ki, o, gerçekten ölmüştür." (bk. James R. Lyons; *The Entellectual Legacy of Paul Tillich,* 66)

Tam bu noktada şunu da ekleyelim: Kur'an ateizmden, hatta dinsizlikten asla söz etmez; ama sahte ve yedek tanrılardan, sahte ve yedek dinden ısrarla söz eder. Dahası, Kur'an'ın, tüm karanlık ve kötülüklerin anası görerek bir numaralı düşman ilan ettiği **şirk**, bir ateizm veya dinsizlik değil, gerçek **Tanrı'nın yerine veya yanına** ikincil sahte tanrılar koyma illetidir. Şirk, büyük bir zulümdür (Kur'an, Lukman, 13) Ve **zulüm 'şeylerin, ait olmadıkları yere konması'** olarak tanımlanmıştır. Şirk, hem Tanrı'yı 'olması gereken' yerden başka yere koyarak hem de varlıkları olmaları gereken yerlerden başka yerlere koyarak ikili bir zulüm sergilemektedir.

Buradan hareketle şu sonuca varabiliriz:

Yedek ilahlı bir dine mensup olmaktansa dinsiz kalmak yeğdir. Dinsizlikte, **'sahip olamadığımızın gerçeğini bulmak ümidi'** vardır. Sahte dinde ise bu ümit yok edilmiştir.

Olması gerekene yönelik ümitten yoksun kalmak, olması gerekene sahip olmamaktan daha büyük bir beladır.

Tillich 'telaffuz edilmeyen Tanrı' teziyle, geleneksel dinciliğe ve din sınıfına çok ağır bir darbe vurarak deizme ilginin artmasına, deist zihinlerin ferahlamasına katkı sağlamıştır. Onu ateist ilan etmeleri, bu darbeye duyulan öfkenin bir dışavurumudur.

İkinci Bölüm

KUR'AN AÇISINDAN DEİZM

KUR'AN'I TANIMAMANIN HÜSRANI

Din bahsindeki bütün karşı çıkışlar gibi, deizm pankartlı karşı çıkış da vahyin dininin tahrifi yüzünden vücut bulmuştur. Bu tahrifi yapanlarsa, Kur'an'a göre, din adamları, din sınıfıdır. Anılan karşı çıkış, eğer sonuçta Allah'ın inkârıyla yani ateizmle sonuçlanmıyorsa, Kur'an, karşı çıkanların ebedî hayatlarını mahvetmiyor. Kur'an açısından durum şu:

Kur'an, Allah'a imanını her şeye rağmen korumaya çalışan samimi insanları, şirkin her şeyi mahveden tahribatından korumayı esas almıştır. Kur'an, gerçek dini bilemedikleri için, din adına öne çıkarılan birçok güzel değeri de reddetmelerine rağmen, deistlerin Vâcibul Vücud'a imanlarını 'keen lemyekün' (yok hükmünde) sayıp kenara itmemiş, tabir caizse onların bu imanlarını kurtuluş gerekçesi olarak değerlendirmeyi Allah'ın şanına yakışan bir davranış olarak algıladığını ortaya koymuştur.

Bir Kur'an mümini olarak deizmi ve onun din sınıfının pisliklerinden tiksinerek isyan etmiş öncülerini okuyunca şunu söylemeden edemiyoruz:

"Zavallı deistler. Keşke Kur'an'ı tanımış olsalardı!"

Tanıma fırsatını bulanlar, deizmi terk etmekteler. On-

larca tanıktan bir tanesinin yazdıklarını örnek olarak kaydetmek isteriz. **Mehmet Arif Sökmen** adlı arkeolog bir yurttaş, 9 Aralık 2012 tarihli mektubunda şunları yazıyor:

"Sayın **Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk**! Yıllarca materyalist akım ile yoğurduğum beynime, ilminizden aldığım bir nebze ışık ile Allah'ı ve Kur'an'ı katmayı öğreniyorum. Bir arkeolog olarak uzun uzun düşündüm ve araştırmalar yaptım."

"Açıkça söylemek isterim ki, insanların dinsizleşmesi onların suçu değil. Hurafeyi din yapan ve ahkâm haline getiren zihniyetlerin yoğun çabaları ile bu insanlar bu hale gelmiştir. Elbette ki, insanın da, kendi çabaları olması gerekmektedir. Tüm anlatılan safsatalara karşı çıkarak yıllarca '**deist**' kalmayı evla gördüm. Allah inancımı asla yitirmedim. Bu noktada kendimi suçlamıyorum, çünkü bize din gibi anlatılanların, bilim ve akıl yönünden gerçek olması mümkün değil. Şu anda açık yürekle söylüyorum ki, '**Kur'an ve Allah onların dayattığı gibi değil'** demenin zevkini sayenizde yaşıyorum."

"Evet, ben sizi dinlemekten kârlı çıktım ve öğrendim. Umarım birçok düşünen ve araştıran kimlik de bunun idraki ile yoluna devam eder. Varlığı ve şanı yüce Allah sağlığınızı ve ilminizi artırarak sizi muhafaza etsin temennisi ile... Saygılarımla..."

Onlarca deisti sadık Kur'an mümini haline getirme bahtiyarlığını yaşamış bir fikir adamı olarak bütün vicdanımla ifade etmek isterim ki, Kur'an ve onun dini, özgün yapılarıyla tanıtılırsa temelde iyi niyetli ve gerçeğe aşık insanlar olan deist müminler, deizmi bırakır, Kur'an mümini olurlar.

Deizm, vahiy ölçütünün yerine akıl ölçütünü koyar. Onlara göre, iyi ve kötü olanı, hayır ve şerri akıl tespit eder, başka bir şeye ihtiyaç yoktur. Nitekim **Matthew Tindal** (ölm. 1733) tarafından yazılan ve **'Deistlerin Mukaddes Kitabı'** diye bilinen ***'Christianity as Old as Creation'*** (yay. 1730), deist fikirleri kökleştiren kitapların başında gelir. Tindal, aynen İslam tarihinin akılcı ekolü Mûtezile gibi, aklın Tanrı'ya ulaşmada, ahlak kurallarını koymada yeterli olduğunu savunur.

Akıl, Kur'an'a göre de ölçüttür. **Isfahanlı Râgıb**'ın ölümsüz deyişiyle **"Akıl, din meselesinde de komutandır."** O halde, akla sınırsız hareket imkânı veren Kur'an'dan uzaklaşmak niye? Akıldan istediğimiz kadar yararlanmanın yanında Kur'an vahyinden de yararlansak ne kaybederiz? Kaldı ki, deistlerden asırlarca önce yaşamış **Mûtezile** mezhebi öncüleri ve **maslahat** ilkesini öne çıkaran **Kadı Abdülcebbar**, **Necmuddin Tûfî, Şehabeddin Karafi, İzz bin Abdüsselam** gibi anıt fakîhler de hüsün ve kubhun (güzellik ve çirkinliğin, iyilik ve kötülüğün) akılla tespitini mümkün görmektedirler.

Tümü Batılı olan deist öncüler, Kur'an'ı bilmiyorlardı, tanımıyorlardı. Bütün hesaplarım kiliseye ve İncil'e göre yaptılar. Kur'an açısından baktığınızda yaptıklarında ciddi hatalar vardır. Ancak niyetleri Allah'a imanın korunması olduğu için, durumlarını Kur'an'a sorduğumuzda, Kur'an size âdeta şunu söylüyor: "Evet, bu tür insanlar, benim penceremden bakıldığında ciddi hatalar yapmışlardır ama niyetleri Allah'a imanı saffet ve asliyetiyle korumak olduğu için ben onları bu hatalarına rağmen korumaya alıyorum. Benim ve beni gönderen kudretin şanına yakışan budur."

Deizmin belirgin niteliği olarak iki kabul öne çıkmaktadır:

1. Dinin pratiklerinin önemsenmemesi,
2. Peygamberliğin önemsenmemesi.

Dinin pratiklerinin önemsenmemesi açısından baktığınızda, İslam düşünce tarihinden yüzlerce büyük düşünürü deistlerin yanma koyabilirsiniz. Peygamberliğin önemsenmemesi açısından baktığınızda ise deistlerin yanma koyacak üç dört Müslüman düşünür ancak bulursunuz.

Şunu da unutmayalım: Bütün deistlerde bu kabuller aynı değildir. Bununla birlikte, Peygamberleri kabul edip onların günlük hayatta eylem öncüsü alınmasına karşı çıkan deistler çoğunluktadır. Deistler, böyle yaparak dinsel hayatı peygamber vekili olarak kotarmayı meslek edinen din sınıfının tasallutundan kurtulmak istiyor. Kur'an'ın, Allah'a imanı kurtuluş için yeterli görmesinin arkaplanında da bu vardır.

Mesele gelip gelip dinsel pratiklerde düğümleniyor. Çünkü dincilik ve din sınıfının tasallutu bu pratikler sayesinde gerçekleşiyor. Herkes imanıyla baş başa bırakılsa hiçbir problem çıkmaz. Pratikler devreye girince bunların icrasında rol alacak birileri kaçınılmaz oluyor. Ve o zaman dinci zebanilerin tasallutu başlıyor.

Deistler, Yaratıcıya ve hayata **şükran** duygusunu ibadet sayarlar. Kur'an'da da ibadetin esası şükürdür. Hamt da şükrün bir parçasıdır.

DEİZME KAPI ARALAYAN TEMEL BEYYİNELER

Kitabımızın birinci sayfasına (giriş sayfasına) koyduğumuz Fussılet suresi 30-32. ayetler Kur'an'ın kapı araladığı deizmi âdeta tanımlayan beyyinelerdir. O ayetlerde altı çizilen üç temel unsur var:

1. Allah'a iman,
2. İstikamet, yani ahlak,
3. Bu iki değerin karşılığı olarak cennet yani ebedî kurtuluş.

Deizm, Allah'a imanı samimiyetle korumak ve dini temsil ettiğini söyleyen sahtekâr, riyakâr düzenbazların yaşadıkları riyakârlıklara bulaşmamak için günlük hayatı dinsel verilere göre yaşamaktan uzak kalmaktır.

Hayat bize göstermiştir ve deistler bilmişlerdir ki, dinsel bir hayat (!) yaşayacağım demek din sınıfı denen düzenbaz simsarların cenderesine girmekle ne yazık ki eşanlamlı olmaktadır. Tarihe egemen olan dinci tasallut, tarihi böyle şekillendirmiştir. Kur'an bunu bildiği için olacak, Allah'a imanda samimi olan insanların dinsel pratikler açısından eksiklerine, hatta o pratiklere tamamen uzak kalmalarına bakmaksızın onların ebedî kurtuluşlarını garanti altına almış ve bu vaadi onlara açıkça bildirmiştir.

Gerçek dini yaşayabilmek, dini gerçek yapısına uygun olarak kaynağından bizzat tetkik etmiş bilge bazı insanlara nasip olabilmektedir. Bunlar istisnanın istisnasıdır ki, tarihin egemen kuralını hiçbir zaman bozamamışlardır. "Dinsel hayat yaşayacağım" diyen kitlelerin varacakları yer genellikle dincilik gayyası olmaktadır.

Deist aydınlar bunu gören ve icabını mertçe, dürüstçe, yüreklice yerine getiren büyük beyinli, büyük ruhlu insanlardır. Onların tarih boyunca ve bugün, iki ölümsüz meziyeti olmuştur, olmaktadır:

1. Allah'a imanda samimiyet,
2. Toplumsal hayatta istikamet yani dürüstlük.

Fussılet suresi 30-32. ayetlerin kurtuluş reçetesi olarak öne çıkardığı da budur. Anılan beyyinelerin altını çizdiği temel kavram **istikamet** kavramıdır. Kur'an, bu kavramdan yürüyerek tam 37 ayetle gündem yaptığı **sıratı müstakim** (dosdoğru yol, dürüstlerin yolu) kavramını geliştirmiş ve bu tamlamayı tam 34 ayette kullanmıştır. Şimdi, deizm meselesinde de temel değerler olan **istikamet** ve **sıratı müstakim** kavramlarının Kur'ansal yapısını yakından görelim.

İSTİKAMET VE MÜSTAKİM KAVRAMLARI

İstikamet, dosdoğru ve dürüstçe yürümek ve yaşamak, müstakim de doğruluk ve dürüstlüğü hayat tarzı yapan kişi demektir. Yani istikamet, meselenin teorik-soyut-ilkesel yanını, müstakim ise pratik-somut-kişileşmiş yanını vermektedir.

İstikamet, Kur'an'ın temel kavramlarından biridir ve Yaratıcı'nın, Kur'an'ı vahyettiği Peygamber'e, öncelikle uyması gereken değer olarak emredilmiştir:

"Emrolunduğun gibi, istikamet üzere dosdoğru yürü! Seninle birlikte tövbe edenler de. Sakın aşırılık edip azmayın! O, yapmakta olduklarınızı görüyor. Zulmedenlere eğilim göstermeyin! Yoksa ateş sizi sarmalar. Allah'tan başka dostlarınız kalmaz, size yardım da edilmez." (Hûd, 112-113)

Dinsel hayat yaşayacağım tutkusuyla dinci egemenliğin güdüm alanına girmek, zulme ve zalime eğilim göstermenin ta kendisidir. Çünkü bu din sınıfı, tarihin en zalim ve en mel'un sınıfıdır. Kur'an diyor ki, onlara meyledersenız kurtuluşunuz söz konusu olmaz ama onlara meyletmez iseniz dinin pratiklerini ihmaliniz size zarar vermez. Siz bu ikinci yolu kullanın. Tereddüt halinde Allah'ın önerdiği yol budur.

İstikameti felsefî yapısı bakımından değerlendirirsek onu **ahlak** olarak ifade etmemiz gerekir. Kur'an, Allah'ı sıratı müstakim üzerinde gösterirken Hz. Peygamber bunu tefsir edercesine şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın."

Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmak, sıratı müstakim üzerinde olmak yani istikameti hayat tarzı yapmaktır.

Kur'an'ın dini ibadetsiz olur ama ahlaksız olmaz.

Onun içindir ki Hz. Peygamber'e, "**Yemin olsun ki sen, çok büyük bir ahlak üzerindesin"** (Kalem, 4) deniyor. Açıktır ki bu ahlak üzerinde olmak da sıratı müstakim üzere olmaktır.

İstikamet, ibadet anlamında dinsel bir kavram değildir; ahlak ve akıl anlamında dinsel bir kavram olabilir.

İstikametle ilgili Kur'ansal bakış açısının bizi götürdüğü yer şudur: **Ahlak dine bağımlı değildir.** Başka bir deyişle, dinle ahlak arasında zorunlu bir bağ yoktur. Ahlak, din olmadan da olur, hatta dünyanın ve tarihin gösterdiğine bakarsak şunu görürüz:

Ahlak dine bağımlı hale getirildiğinde yok olmaktadır.

Dahası var:

Bugünkü dünyanın en ahlaksız kitleleri, dinde en iddialı ülkelerde yaşamaktadır. En dürüst kitleler, Kur'an'ın deyimiyle en müstakim halklar ise dinle fazla irtibatlı olmayan kitlelerden oluşmaktadır. Hatta ateistlerden oluşmaktadır.

Bakın, dürüstlüğün timsalı gibi gösterilen Japonya'ya, İsveç'e, İsviçre'ye... Bu ülkelerde halklar ya dine tamamen lakayt ya ateist veya deisttirler.

Bir de yirmi dört saat 'din, din' diye bağıran, üç yüz metreye bir cami diken Müslüman ülkelere, özellikle Türkiye'ye bakın. Kitle, tepeden tırnağa, başbakanından sokaktaki satıcıya kadar üçkâğıdın, yalan ve talanın gayyasına batmış.

O halde dinle ahlakı birbirinin ayrılmaz parçası gibi göstermek, örneğin, Türkiye'de olduğu gibi okullara **'Din ve ahlak dersleri'** adıyla bir ders koyarak bu iki kavramı birbirine bağlamak vahim bir hatadır; kaş yaparken göz çıkarmaktır.

Ahlakın esası, göründüğün gibi olmak veya olduğu gibi görünmektir. Din temsilcileri insanoğluna olduğu gibi görünme şansı bırakmayan şerir icraatıyla insanlığı ta derinden vurmuşlardır.

Günahkâr olmak ahlaksızlık değildir. Din ise öncelikle riyakârlığın egemen olduğu bir kurumdur. Ne ateistin riyakârlığa ihtiyacı vardır ne de deistin. Riyakârlığın pirim yaptığı kurum, dindir. Çünkü riyakârlığı hayat tarzı haline getirenler dini temsil edenlerdir, onların baskıları, zorbalıkları, tehditleri, aforozlarıdır.

Denebilir ki, riyakârlık insanlığa din temsilcilerinin musallat ettiği bir beladır. Özellikle onların dayattığı ibadetler, kitleleri riyakârlığı öne çıkarmak zorunda bırakmış, insanı çürütmüştür. Kutsal metinlerin, peygamberlerin riyaya ve riyakâra karşı çok yoğun bir mücadele sergilemelerinin sebebi de budur.

Kur'an'ın tedirginliği, dinsel pratiklerin eksikliğinden kaynaklanmıyor; Kur'an'ın tedirginliği Allah'a imanın tehlikeye girmesinden kaynaklanıyor. Kur'an, kendisini bu tehlikeye atmayıp dinsel pratikleri terk edenleri kurtaracağını ifade ediyor. Ama aksini yapanlar kurtulamayacaklardır. Sahte dini yaşayarak kurtulamazsınız ama Allah'a imanınızı koruyarak sahte dinin pratiklerini terk ettiğinizde kurtulursunuz. Şunu da unutmamalıyız:

Sahte dinin pratiklerini yaşayacağım diye ısrar edenler, sahte dinin simsar ve bezirgânlarına destek vermiş duruma düşmekteler. Çünkü onların yanında yer alarak, onlarla saf bağlayarak onların kötülüklerine zımnî destek vermekteler. Bu desteğin yaratacağı zulüm ve günah, sahte dinin pratiklerinden yaşadıklarımızın kazandırdıklarıyla telafi edilemez. Kur'an bu hesabı yapmış ve sonucu önümüze koymuştur:

Allah'a imanınızı koruyun, sahte dinden uzak durun; Allah sizi kurtaracaktır.

Şimdi, istikamet ve ondan türetilmiş olan müstakim sözcüklerinin Kur'ansal mahiyetlerini görelim.

İSTİKAMET (dürüst yaşamak, dosdoğru yürümek)

Kur'an'da 40'tan fazla yerde geçen **müstakim** kelimesiyle aynı kökten gelen istikamet, fiil halinde 10 yerde geçmektedir.

Bu kelimenin köklerinden biri olan **kıyam,** dik ve düzgün durmak, ikincisi olan **kıvam** ise düzgün, ahenkli, güzel olmak anlamlarındadır. Buna göre, istikamet **kıvam ve kıyamı korumak ve sürdürmek** anlamına gelecektir. Türkçe'de bunu, dosdoğru yürümek, sapmadan, yalpa-

lamadan yol almak, dürüst davranmak diye ifadeye koyabiliriz.

İstikamet, **Seyyid Şerif el-Cürcânî** (ölm. 816/1413) tarafından, Kur'ansal düşünce adına şöyle tanımlanmıştır: "**Din ve dünya işlerinin tümünde orta yola, sıratı müstakime bağlı kalmaktır.**" (Cürcânî, ***Târifât***, istikamet mad.)

İstikamet üzere gitmek, **oluş** halinde karşımıza çıkan sürecin esas tavrıdır. Bu tavra sadece yaratılan değil, Yaratıcı da uymaktadır.

İslam Peygamberi bize gösteriyor ki, oluşta en zorlu görevi yüklenmiş olan insanın en çileli işi, istikameti sürdürmektir. Bu yüzdendir ki, Hz. Peygamber, "**Emrolunduğun gibi dosdoğru yürü.**" (Hûd, 112) ayetinin geçtiği sureden söz ederken şöyle demiştir:

"**Hûd suresi beni ihtiyarlattı.**"

SIRATI MÜSTAKİM

Kur'an'da Yol Kavramı:

Kur'an, yol kavramı üzerinde hassasiyetle durmaktadır. Arap dilinde yol anlamına gelen hemen tüm sözcükler Kur'an'da kullanılmıştır: **Sırat, sebîl, tarîk, şeriat, cüdde**.

Sıratı müstakim, varlığın ve bizzat Tanrı'nın izlediği yoldur. Meseleyi daha iyi anlamak için yol kavramının Kur'ansal durumuna kısaca göz atalım:

İnsan hayatının en önemli meselesi yön bulmaktır. İman, yönü bulduran kuvvettir. Ancak bulunan yönde

yürüyebilmek, bizi yol problemiyle karşı karşıya getirir. Yönün işe yaraması bu yönde yürümemizi sağlayacak yolu gerekli kılar. Bu bakımdan Kur'an, yol konusu üzerinde çok durmaktadır.

Kur'an'a göre, insanın yöneleceği iki yön vardır: **Şükran** yani Yaratıcı ile kaynaşma yönü, **küfran** yani Yaratıcı'ya nankörlük yönü. Bu iki yön insanın önüne açılmış; tercih insana bırakılmıştır. (76/3)

Kur'an, insana, cehenneme gitme özgürlüğü de vermektedir. Özgürlüğün verilmiş olması başlı başına ve peşin bir cennetin ta kendisidir. Esasen, dinden ikrahı çıkaran bir kitap için, özgürlük dışında bir yolla gidilen yerin cennet olması söz konusu edilemez.

Özgürlüğü işlemez hale sokmanın bizzat kendisi bir cehennemdir. Bu cehennemin götüreceği herhangi bir cennet olamaz. Cennet odur ki, cehenneme gitme özgürlük ve gücü olan kişi tarafından tercih edilir. Boynuna kement atılarak bir yerlere sürüklenenlerin varacakları yer cennet değil olsa olsa ahır olur.

Bu böyle olduğu içindir ki, Kur'an, yol kavramı üzerinde çok durmakta ve bu kavramın artılarını ve eksilerini ifade için yüzü aşkın tamlama kullanmaktadır. 170 küsur yerde kullanılan '**sebil**' sözcüğü bunların başında gelmektedir. Bunu, 40 küsur kullanımla **'sırat'** sözcüğü izler. 7 yerde **'tarîk'** (tekil ve çoğul), bir yerde de **'şeriat'** kelimesi kullanılmıştır. (bk. 45/18) **Şeriat** sözcüğü ile aynı kökten olan ve yine bir yerde kullanılan **'şir'a'**, yol-yöntem anlamındadır ve Kur'an'da da o anlamda kullanılmıştır. (bk. 5/48) Şimdi bu sözcüklerle tanıtılan **'yol'** kavramını daha yakından görelim:

Sebil:

Yol anlamında en çok kullanılan kelime olan **sebil** (çoğulu: sübül), kullanıldığı 170 küsur yerin 70 küsurunda Allah'a izafe edilmiştir. Tamlamanın büyük çoğunluğu **'Allah'ın yolu'** şeklindedir. Bunu, Allah için kullanılan 'O' zamiriyle yapılmış **'O'nun yolu'** şeklindeki tamlama izler. Birkaç yerde ise **'Rabbinin yolu'** tamlaması vardır. Şöyle veya böyle, Kur'an, yol meselesinde esas belirleyici olarak Yaratıcı'yı görmektedir. Bu anlayış şöyle verilmektedir:

"Bu benim dosdoğru yolumdur, onu izleyin; başka yolları izlemeyin! Yoksa bu hal sizi O'nun yolundan uzaklaştırıp parçalara böler. Sakınıp korunasınız diye O size bunu önermiştir." (En'am, 153)

Yaratıcı'ya nispet edilmeyen herhangi bir yolun doğru yol olduğunu iddia etmek Kur'an'a aykırıdır. **Allah'ın dışında bir kudret veya kişiye izafe edilen bütün yollar şeytana ve cehenneme çıkar.** İslam tarihinin fırkalaşma yolları olan tarikatların Müslüman ümmeti getirdiği yere bakıldığında, Kur'an'ın bu ihbarının, bir mucize ihbar olduğu açıkça görülür.

Dosdoğru yoldan ayırıp fırkalara, parçalara bölen yolların nitelikleri de yine yol kelimesiyle yapılan tamlamalarla verilmiştir. Allah'ın yolundan saptıran yollar şunlardır: **'Tâğutun yolu'** (4/76), **'bozguncuların yolu'** (7/142), **'azgınlık yolu'**, (7/146), **'denge noktasından sapan yol'** (16/9)

Allah'ın yolunun niteliklerini veren tamlamalarsa şunlardır: **'Yolun dengelisi, yolun denge noktası'** (5/12, 60; 28/22;

60/1) **'doğruya varan yol'** (7/146; 40/38), **'yolun dengelisi, yolun denge noktası'** (16/9), **'barış yolları'** (5/16)

Yaratıcı Kudret, yol kelimesini sadece iki yerde **'benim yolum'** şeklinde kendine izafe etmiştir. Bunların ikisi de kendisi için ıstırap çekenlerin tanıtıldığı ayetlerdir. İfadeler şöyledir: **'yolumda işkenceye uğratılanlar'** (3/195) ve **'benim yolumda gayret sarfetmek'** (60/1) Yol kelimesinin bu kullanımına bakarak şunu söyleyebiliriz:

Kur'an'ı gönderen kudret, kendine çıkan özel yolu bir ıstırap ve didinme yolu olarak görmekte ve göstermektedir. Bize göre, din temsilcisi sahtekârların sahte yollarını terk edip sadece ve sadece Allah'a bağlılığı esas alan deistlerin yolu işte Allah'ın 'benim yolum' dediği o ıstırap yollarından biridir. Nitekim deistler, tarihin en büyük ıstıraplarına maruz kalan istikamet erleridir. Yani sıratı müstakim yolcuları.

Tam bu noktada, İslam'ın büyük mustarip-şehit sûfisi **Hallâc-ı Mansûr**'u anmamak olmaz. İman ve ıstırap önderi Hallâc, gökkubbeye şu ölümsüz sözü nakşediyor:

"Nimetler Tanrı'dandır; ıstırap ise Tanrı'nın bizzat kendisidir."

Bu sözün ve Hallâc'ın hayatının ayrıntıları için bizim ***'Hallâc-ı Mansûr'*** adlı iki ciltlik eserimize bakılabilir.

Tarîk:

Yol anlamındaki tarik (çoğulu: turuk ve taraaik. Kur'an'da çoğul olarak bu ikinci şekil kullanılmıştır) kelimesinin yine aynı anlamdaki **'tarikat'** şekli de kullanılır. Müstakim sözcüğünün tarik sözcüğüne de sıfat yapıldığını görüyoruz. **Tariki müstakim**, hakka götüren

yolun adıdır. Kur'an, bu götürüşün öncüsü olarak kendini öne çıkarmaktadır.

Hakka götüren yolun rehberi Kur'an'dır. (46/30)

Kur'an'ın rehberlik ettiği yolun dışında kalan yol, **'sadece cehennem yoludur.'** (4/169)

Şeriat:

Geniş su yolu anlamındaki şeriat sözcük ve kavramına ilişkin bilgiler **'Kur'an'ın Temel Kavramları'** adlı eserimizin **'Şeriat'** maddesinde verilmiştir.

Cüdde:

Dağ yolu anlamındaki bu sözcüğün çoğul şekli olan **'cüded'** kullanılmıştır. Fâtır suresi, 27. ayette şöyle deniyor:

"Dağlardan yollar var: Değişik tonlarda beyazlı, kırmızılı. Simsiyah yollar da var."

Sırat:

Kur'an'ın, hedefe götürücü ve erdirici yol olarak gördüğü yol, 'sırat'tır. Bu kelimenin, Latince'deki **strata** kelimesinin Arapçalaşmış şekli olduğu sanılıyor. **Strata,** Roma yolu veya Roma'ya götüren yol demektir. Kur'an, bu kelimeyi kendi semantik alanları içinde, yepyeni ve ruhçu ve tevhitçi bir dünya görüşünün ifadesi halinde, Yaratıcı'nın, yaradılışın, varoluşun yolu olarak kullanmakta ve onu daima müstakim (dosdoğru, sapmaz ve şaşmaz) sıfatıyla nitelemektedir.

Fussılet suresi 30-32. ayetler kurtuluş yolunun istikamet

yolu yani sıratı müstakim olduğunu açıkça bildiriyor:

"Şu bir gerçek ki, 'Rabbimiz Allah'tır!' deyip sonra, dosdoğru yürüyenler/dürüst yaşayanlar üzerine, melekler ha bire iner de şöyle derler: 'Korkmayın, üzülmeyin!"

Demek ki, **"Rabbim Allah'tır"** demek yetmiyor; istikamet yani doğruluk ve dürüstlük hayata egemen kılınmalıdır. Bu yapılmamışsa "Rabbim Allah'tır" sözü insanın içindeki şirki perdelemek için kullanılan bir paravan olarak kalır. Böyle birinin kıldığı namazın ise lanetten başka bir şey getirmeyen bir fotoğraf ve riya namazı olduğunu Maun suresinden öğreniyoruz.

Varoluş ve Kurtuluş Yolu: Sıratı Müstakim:

Müstakim sözcüğü Kur'an'ın 34 ayetinde kullanılmıştır. Doğru, dürüst anlamındaki müstakim sözcüğü, iki şeyi daha niteliyor: **1. Ölçü, 2. Hidayet yani kılavuzluk** . Kur'an'ın Allah'ı, insanın, ölçülerinde, değerlendirmelerinde ve rehberliklerinde, aydınlatmalarında da dürüstlük ve doğruluğu esas almasını istemektedir:

"Ölçtüğünüz zaman tam ve dürüst ölçün! Hilesiz teraziyle tartın/değerlendirmeleri dürüstlük-doğruluk üzere yapın! Bu, hem hayırlı hem de sonuç bakımından güzeldir." (İsra, 35) K 156

"Doğru-düzgün terazi ile tartın/değerlendirmelerde doğruluk-dürüstlük ölçüsünü kullanın!" (Şuara, 182)

"Sen, elbette ki, doğruluk ve dürüstlüğü esas alan bir kılavuzun ardındasın!" (Hac, 67)

Müstakim, özellikle yol anlamındaki sırat kelimesini niteleme için kullanılıyor ve bu niteleme sonucu doğan sıratı müstakim (dürüstlerin izlediği yol) Allah'ın ısrarla tavsiye ettiği yol olarak öne çıkarılıyor. Dahası var:

Sıratı müstakim, Allah'ın sadece insana önerdiği yol değildir, Allah'ın bizzat kendisinin de izlediği yoldur. Yani sıratı müstakim varlığın ve Yaratıcı'nın da izlediği varoluş yoludur:

"Hiç kuşkusuz, benim Rabbim dosdoğru bir yol/sıratı müstakim üzerindedir." (Hûd, 56)

Bu varoluş yolunun iki doğal niteliği olacaktır:

1. Dosdoğru ve düzgün olmak,
2. Dosdoğru ve dürüst varlıklarca izlenmek.

İnsan dışındaki tüm varlıklar, doğruluk ve dürüstlüğü hiçbir leke sürmeden korurlar. Arıya bal yapacaksın denmiştir; arı hiç aksatmadan bal yapar. Arıya ne yedirirseniz yedirin onu bala çevirir. Yaratıcı düzen arıya "Bal yapacaksın!" emrini verirken şöyle demiştir:

"Rabbin, bal arısına şöyle vahyetti: 'Dağlardan evler edin, ağaçlardan ve insanların kurdukları çardaklardan da. Sonra, meyvelerin her türünden ye de boyun bükerek Rabbinin yollarına koyul.' Onun karıncıklarından, renkleri çeşit çeşit bir içecek çıkar ki, insanlar için onda şifa vardır. Derin derin düşünen bir topluluk için, bunda kesin bir ibret var." (Nahl, 68-69)

Bal arısının adı Kur'an'ın bir suresine verilmiştir: **Nahl.** Bu olgu, varlık bünyesinde arının yerinin ne denli büyük olduğunu göstermektedir. İş bu kadar da değildir:

Yaratıcı kudret, arıya yüklediği görevi ifade ederken **"Rabbin arıya vahyetti"** demektedir. **Kendisine vahiy gönderildiği söylenen tek hayvan arıdır.** Arı, o küçücük vücudunda birkaç mucizeyi aynı anda barındıran muhteşem ve müstesna bir varlıktır. Ne ibret vericidir ki, insan denen mahlûk, o muhteşem arıyı sahtekârlığına âlet ve araç yapma alçaklığını da göstermiş, o mucize varlığı çiçeklerden bal yapma yerine sentetik maddelerden sahte bal yapmaya itmiştir.

İnsanoğlu, arıdan, baldan dine kadar ne varsa hepsini o pis elleriyle kirletmiş, bozmuş, yozlaştırmıştır.

Kobra yılanına zehir üreteceksin denmiştir, o da zehir üretir. Kobra yılanına bal da yedirseniz onu zehire çevirir. Yani arı da kobra da kendilerine yüklenen görevi zerre kadar aksatmadan yerine getirir. Hiç şaşmadan, bozmadan ve bozulmadan.

İnsana da "Şöyle şöyle hareket edeceksin" (mesela dürüst olacaksın) denmiştir ama insan bu buyruğu savsaklamış yani varoluş yoluna ihanet etmiştir. Dahası var:

İnsan sadece kendi varoluş yoluna ihanetle kalmamış, sıratı müstakim üzere yürüyen diğer varlıkların istikametini de bozmuştur.

Söylediğimiz gibi, mesela, hiçbir aksaklık yaratmadan sürekli bal yapan arıyı sahtekârlığa alıştırmış, ona çiçeklerden üretim yerine şekerden, glikozdan üretim yaptırmıştır.

Müminler, sıratı müstakimi izleyerek, Allah'ın tavır ve tarzına iştirak ederler. Nitekim Hz. Peygamber: **"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın"** diyerek, sıratı müstakim çizgisindeki insanın Allah ile birleşeceği gerçeğine

dikkat çekmiştir.

Peygamberlerin yolu da sıratı müstakimdir. Şu hitaplar Peygamber'e:

"Hiç kuşkusuz, sen, gönderilen elçilerdensin; dosdoğru bir yol/sıratı müstakim üzerindesin." (Yasîn, 3-4)

"Sen, sana vahyedilene sımsıkı sarıl! Hiç kuşkusuz, sen, dosdoğru bir yol üzerindesin." (Zühruf, 43)

Peygamber'in insanları ilettiği yol da doğruluk ve dürüstlük yoludur:

"Hiç kuşkusuz, sen, dosdoğru bir yola/sıratı müstakime kılavuzluk etmektesin." (Şûra, 52)

Şûra 53. ayetin **'göklerin ve yerin sahibi olan kudretin yolu'** olarak tanıttığı **sıratı müstakim,** inananların sürekli zihinlerinde ve gönüllerinde tutmaları gereken bir kavram olarak verilmektedir. Temel ibadet olan salâtın (namazın/duanın) bünyesinde okunan Fâtiha'da, müminler, **"Bizi sıratı müstakime ilet!"** şeklinde dua etmektedirler.

Allah, insanın kurtuluş ve mutluluk yolunun sıratı müstakim olduğunu açıkladığında (Hicr, 41) şeytan, sıratı müstakimin anlam ve önemini fark ediyor, insanı tökezletmek üzere kullanacağı tuzağı sıratı müstakim üzerine kuracağını hemen açıklıyor. Bunu, insana düşmanlığını ilan ettiği ilk gün yapıyor:

"Şeytan dedi: 'Beni azdırmana yemin ederim ki, onları saptırmak için senin dosdoğru yolun/sıratı müstakimin üzerine kurulacağım. Sonra onlara; önlerinden, arka-

larından, sağlarından, sollarından musallat olacağım. Birçoklarını şükreder bulamayacaksın!" (A'raf, 16-17)

İstikamet-Özgürlük Ayrılmazlığı:

Nahl 76. ayet gösteriyor ki, istikamet yani dürüstlük ve doğrulukla **abdi memlûk** (onun bunun kölesi) olmamak yani özgürlük-bağımsızlık arasında kaçınılmaz bir irtibat vardır:

"Allah şöyle bir örnekleme de yaptı: İki adam; birisi konuşmaz; hiçbir şeye gücü yetmez, efendisi/yöneticisi üstüne sadece bir yük. Efendi onu nereye gönderse hiçbir hayır getiremez. Şimdi bu adam, dosdoğru bir yol üzerinde bulunup adaleti özendiren kişi ile aynı olur mu?"

Mülk suresi 22. ayet de sıratı müstakim-özgürlük bağlantısına dikkat çeken bir beyyinedir:

"Peki, yüzüstü sürünerek ilerleyen mi hidayette daha önde olur yoksa dosdoğru bir yol üzerinde dimdik yürüyen mi?"

Kur'an, özellikle bu ayette, bağımsızlıkla hidayet arasında doğrudan bağ kurmaktadır. Bağımsızlığı olmayanların hidayetleri olamaz, olsa olsa hidayet iddiaları olur.

Dincilik, tarih boyunca bağımsızlığa düşmanlıkla hidayet avukatlığını yan yana yürütmeye kalkmak gibi vahim bir beyinsizlik ve namussuzluk sergilemektedir.

Dinciliğin bu beyinsizlik ve namussuzluğunu en yakından tanıyan kitle, **Milli Mücadele** diye anılan bağımsızlık ve aydınlanma savaşını vermiş olan Türk milletidir. Ne yazık ki başarıyla sonuçlanan o savaşa rağmen ve aradan

yüz yıla yakın bir zaman geçtiği halde, dincilik aynı beyinsizlik ve namussuzluğunu bugün de sergilemekte ve küresel emperyalist güçlerle el ele vererek Türk Bağımsızlık Savaşı'nın önderi Gazi Mustafa Kemal'i de onun **Müdafaayı Hukuk** zihniyetinin ürünü olan Cumhuriyet'i de yok etmek için var gücüyle uğraşmaktadır.

Anlaşılan o ki, **abdi memlûk** olup kişiliğini, vakar ve onurunu yitirenler, hayatı sürünerek yaşarlar. Sıratı müstakimin dürüst ve dosdoğru giden çocukları aynı zamanda özgür ve bağımsız benliklerdir.

İstikamet-Hak Ayrılmazlığı:

Vahyin, insanı iletmek istediği gaye değerler ikidir:

1. **İstikamet yani dürüstlük,**
2. **Hakka saygı.**

Bu ikisi dışındakiler vasıta değerlerdir. Maun suresinde bize gösteriliyor ki, temel değerleri hayatına sokmayanların bu vasıta değerlerden işlerine gelen birini veya birkaçını bayrak yapmaları onları lanetlenmenin dışında bir yere götürmez. Vahyin bütün peygamberlere buyruğu bu iki temel değeri egemen kılmalarıdır. Cinlere şöyle dedirtiliyor:

"Dediler: 'Ey toplumumuz! Biz; Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve dosdoğru yola/ sıratı müstakime ileten bir kitap dinledik." (Ahkaf, 30)

Allah'a **'i'tısam'** yani yapışmak, güvenmek sıratı müstakime varmakla eşitlenmiştir. Sıratı müstakimde değilseniz Allah'a güveniniz yok demektir. Bu güven olmadan sıratı müstakim üzerine çıkış yoktur:

"Allah'ın ayetleri size okunuyor, peygamberi de aranızda; peki, nasıl küfre sapıyorsunuz? Kim Allah'a sarılırsa dosdoğru yola iletilmiştir o." (Âli İmran, 101)

Dincilik, şeytanî bir el yordamıyla bu ayeti şöyle değerlendiriyor: Allah'a iman etmişseniz sıratı müstakim üzerindesiniz. Yani istediğiniz melaneti yapabilirsiniz. Oysaki Kur'an'ın dediği bu değildir, olamaz. Böyle anladığınız takdirde Kur'an'ı abeslerin ve düzenbazlıkların kitabı yaparsınız. İşin doğrusu, rahmetli **Aliya İzzetbegoviç**'in şu sözünde ifadeye konmuştur:

"Kur'an, 'İman etki iyi insan olasın' demiyor, 'İyi insan ol ki iman etmiş olasın' diyor.

Kur'an'ın hidayet dediği işte budur; ritüelleri yerine getirip halkı aldatmak değil. Şimdi omurga kavramlardan biri olan hidayeti daha yakından görelim:

çeşitli, çeşit
- bit, birbirini tutmayan

KUR'ANSAL HİDAYETİN ESASI

Kur'ansal hidayetin esası, hakka saygı ve dürüstlüktür. Dürüstlüğü (istikameti) yukarıda görmüştük. Şimdi de, **hidayet ve hak** kavramlarının Kur'ansal mahiyetlerini görelim.

Hidayet:

Hidayet ve **hüda,** göstermek veya görmek, fark etmek, bir hedefe giden yolda yürümek anlamlarındadır. Bu kökten türeyen kelimelerin Kur'an'daki sayısı 250 kü-sürdür. Hidayeti buldurmaya veya göstermeye **ihtida** veya **hüda** denmektedir. Allah'ın isimlerinden biri de **Hâdi,** hidayet veren, hidayete erdirendir. Kur'an, bir-çok ayetinde kendisini, '**Allah'a yakınlaşmak gayretinde olanların hidayeti**' yani kılavuzu olarak tanıtır.

Hidayetin **karşıtı dalâlettir** ki, sapmak, şaşmak, karanlıkta kalmak, bocalamak ve karmaşaya yenik düşmek anlamlarına gelir.

Kur'an, hidayetin Allah'tan geldiğini söyler. Bunun anlamı, gerçek yönü ve yolu bulmanın insanoğluna yaratıcısı tarafından akıl ve vahiy aracılığı ile bildirdiğidir. Şu halde, hidayet, Yaratıcı Kudret'in kozmik planlardan insanoğluna muhtelif yollarla ulaştırdığı bir ışıktır.

Hidayet, bir yolu göstermek ve o yolda sebatı sağlamada yardımcı olmaktır. Yalnız göstermek, dinin anladığı mânâda hidayeti ifade etmez. Gösterilen yolda sebata yardım etmek de vahyî hidayetin bir parçasıdır. Nitekim Fahreddin er-Râzî, Fâtiha'nın 5. ayetini mânâlandırırken, "**Bize verdiğin hidayette sebatımızı nasip et**" demiştir.

Hemen bütün müfessirler, hidayet üzerinde genişçe durmuş ve onu Kur'an bünyesinde, şu anlamlarda kullanılmış bir kavram olarak göstermişlerdir.

1. Ruhsal veya bedensel kuvvet vererek doğruyu ve güzeli bulma gücüne ulaştırmak,

2. İyi ve kötüyü ayıracak ve kötüden uzaklaştıracak deliller göstermek,

3. Peygamberler ve kitaplar göndererek doğruya yöneltmek,

4.Vahiy veya ilhamın türlerinden biri veya birkaçıyla iç dünyayı aydınlatarak, insanın bireysel dünyasında doğruyu ve hakkı bulmasına imkân hazırlamak.

Kur'an'da geçen hidayet kelimesinin bunlardan birini veya birkaçını ifade ettiğini, yerine göre belirlemek gerekir.

Kur'an gösteriyor ki, hidayet, oluşta yol almakta kolaylığı ve kararlılığı elde etmektir. Bu yol alışın olumsuzluk kutbunda olması da mümkündür. Nitekim Kur'an sadece iman ve ışık kutbundaki yürüyüşe değil, küfür ve karanlık kutuptaki yürüyüşe de hidayet demektedir. Dehr suresi 3. ayet aynen şöyledir:

"Biz insana yolu göstermişizdir. O bunu ya şükrederek yürür ya küfrederek."

Burada **yolu göstermek,** hidayet kökünden gelen '**hedeynâ**' kelimesiyle ifade edilmiştir. Saffât suresi 23. ayet, **cehenneme giden yola hidayetten** bahsediyor. Hac 4. ayet de, çetin azaba hidayetten söz etmektedir.

Buna göre, hidayet, her varlığın yapısındaki kudretlerin hedefine yönelmesine, o hedefi yakalamasına delâlet etmek, kolaylık sağlamaktır. Hedef hak, yol doğru olduğunda buna hidayet dememiz, bizim değerlerimiz açısındandır, göreli bir bakıştır. Her fail, faaliyetinin iyi ve güzel olduğuna inanarak çalışır. Faaliyetinde başarılı yürümek onun için hidayettir.

Kur'an çok sayıda ayetinde, hidayetin aynı anda Allah'ın ve insanın elinde olduğunu ifade etmektedir. Ancak, Kur'an, aynı zamanda, Allah'ın hidayet vermediğine kimsenin hidayet veremeyeceğini, eğer Allah dileseydi herkesin hidayet üzere olacağını da söylemektedir. (Örnek olarak bk. 2/142, 213, 272; 4/88; 6/149; 10/25; 14/4; 16/9, 93; 7/30; 13/31; 18/17; 28/56; 39/37 vs.)

Varlık kanunlarını belirleme anlamında kararın Allah'ın elinde olduğu dikkate alındığında, Türk sûfî düşünürü **Türbedar Ahmet Amiş Efendi**'nin (ölm.1919) şu sözü akla geliyor:

"İnsan zahirde muhtar, hakikatte mecburdur."

Bunun, bugünkü dildeki ifadesi şu olur: "İnsan görünüşte hür, gerçekte mecburdur, şartlandırılmıştır." Alman düşünür **Arthur Schopenhauer** (ölm. 1860) Ahmet Amiş 'in söylemini ondan yıllar önce şöyle ifade etmiştir:

"Diyelim ki, dilediğimi yapmakta özgürüm; peki, dilediğimi dilemekte özgür müyüm?!"

Çünkü Yaratıcı, oluşun seyrini olumlu-olumsuz, ışık-karanlık, hayır-şer vs. polaritesine bağlamıştır. Bunların birine hizmeti hidayet, ötekine hizmeti dalâlet görmek Mutlak Kudret'e nispetle değil, bize nispetledir. Mutlak'a nispetle her şey, İbn Arabî'nin ifade ettiği gibi, 'sıratı müstakîm üzeredir.' Çünkü varlık Allah'ın tecellilerinin tümü, toplamıdır ve Kur'an, Allah'ın sıratı müstakim üzere olduğunu açıkça bildiriyor. (bk.11/56) Ancak şunu da unutmamak gerekir:

Yaratıcı irade, hidayet konusunda, oy verdiği tarafı göstermiştir. O halde öteki tarafa sürülenlerin günahı nedir? Biliyoruz ki, karanlık ve şer kutupta kimse kalmazsa polarite çöker ve bu da, oluşun seyrini bozar, dengeyi altüst eder. Bu istenmediğine göre, polaritenin karanlık kutbundakiler zulme uğratılmış olmaz mı? Kur'an, Allah'ın asla zulmetmediğini açıkça ve defalarca belirttiğine göre, buradaki sır nedir?

Bu sorunun cevabını bugüne değin kimse verememiştir. Bundan sonra da verenin çıkacağını sanmıyoruz. Çünkü hayat ve oluş sırrı burada düğümleniyor. Ve bu düğümün çözülüşü hayatın bitişi olur. Tevile gitmeden konuşursak, bu düğümü Kur'an da çözmemiştir. Kur'an'ın bizden istediği, peygamberlerin kişiliğinde örnekleşen hidayeti izlememizdir. Peygamberlerin tebligatı, istenen hidayettir. (2/185; 3/41, 138; 5/44, 46; 6/91, 154; 7/154; 10/57; 17/9; 21/73)

Peygamberlerce gösterilen hidayete varışı engelleyen olumsuzlukların başında **zulüm** gelir. Kur'an birçok ayetinde "**Allah zalimlere hidayet nasip etmez**" diyor. (bk.

3/86; 5/51; 6/ 144; 9/19, 109; 28/50)

Hidayete ulaşmanın engellerinden biri de **nankörlük**tür. (bk. 5/67; 9/37; 16/107; 39/3)

Fısk (bozuk, rezil yaşayış) da hidayete ulaşmayı engeller. (bk.5/108) Kur'an; **yalancılık** ve israfın da hidayete varmayı engellediğini bildiriyor. (bk. 39/3)

Kur'an, **hidayetle tebliğ** (gerçeği duyurup göstermek) **ilişkisi** üzerinde ısrarla durmaktadır. Ve Kur'an'ın bu konuda açık beyanı şudur:

Tebliğ bir cebrî (baskıya dayalı) hidayet yolu değildir. O halde hiç kimse: "Şu benim gösterdiğim en doğrusudur ve bu yüzden sizi bunu kabule zorlayacağım" diyemez. Bu öylesine açık bir gerçektir ki, Son Peygamber'e bile: "**Sana düşen sadece tebliğdir.**" (Âli İmran, 20), "**Sen istediğini hidayete erdiremezsin.**" (Kasas, 56)

"**Sen insanları, imana girinceye dek zorlayacak mısın?**" (Yunus, 99)

Hidayete varışı kolaylaştıran sebeplerin başında **barışseverlik** gelmektedir. Allah, hidayetini istediği kişiyi, İslam'a, yani barış ve huzura ısıtır, gönlünü ona çevirir. (6/125)

Kur'ansal Hidayette Baraj Var mı?

İnsanoğlu, Allah'ın hidayetini, Allah'a inanıp bazı ibadetleri yerine getirdiği anda elde ettiğini sanarak aldanmıştır. Dini ve Tanrı'yı Kur'an'dan öğrenmek gibi bir niyeti olanlar öncelikle hidayetle ilgili bu anlayışı değiş-

tirmelidirler.

Kur'an'a göre, peygamberler aracılığıyla insana ulaştırılan dinin hidayetinden yararlanmak için mutlaka ve muhakkak elde edilmesi gereken bir '**ilk aşama**' vardır. Bu aşamanın hakkını vererek '**barajı geçemeyenler**'in peygamberlerin gösterdiği '**üst düzey hidayet**'ten nasiplenmeleri mümkün değildir. İlk aşamayı hakkıyla geçmemiş olanlar, üst hidayette sadece iddia sahibi olurlar, pay sahibi değil. Kur'an'da kristalleşen hidayetten yararlanmak, Kur'an'ın gerekli gördüğü ilk ve temel aşamanın hakkını vermekle mümkündür. Kur'an dilinin aşılmamış ustalarından biri olan **Isfahanlı Râgıb** (ölm. 502/1108) ölümsüz eseri ***el-Müfredât***'ta bu ilk bilgileri verdikten sonra devam ediyor:

"Hidayet 4 mertebedir ve bu mertebeler arasında hiyerarşi vardır. Bu mertebelerden birincisinin hakkını verip onu elde edemeyen, ikinciyi hak edemez, hatta böyle birine ikinci mertebe teklif bile edilemez." (Râgıb, *el-Müfredat*, hidayet maddesi)

Ölümsüz **Râgıb**, yine Kur'an'ın verilerine dayanarak, hidayette giriş mertebesi olan '**ilk mertebe**'nin '**genel ve doğal şartlar mertebesi**' olduğunu söylüyor ve bu aşamanın olmazsa olmazlarını veriyor: **1. Aklın hakkını vermek, 2. Zorunlu genel ilimlerin hakkını vermek.**

Râgıb'a göre, peygamberlerin mesajından yararlanma aşamasından hayır görmek için 'baraj aşaması' olan akıl ve bilgi aşamasının gerekleri yerine getirilmelidir. Akıldan Kur'an'ın istediği, hiç tartışma yok, işletilen akıldır. Kur'an birçok yerde akıl kelimesinden türeyen fiiller kullandığı halde **akıl** sözcüğüne yer vermemiştir. Çünkü:

Kur'an, aklın cevher olarak varlığını yeterli görmüyor, işlevsel akıl istiyor. Ve ekliyor:

"Allah, aklını işletmeyenler üzerine pislik atar." (Yunus, 100)

Pislik, aklı olmayanlar üzerine değil, aklını işletmeyenler üzerine yağacaktır.

Üzerine pislik yağanlar ise barajı geçemedikleri için Kur'ansal ışıktan yararlanıp Kur'an'ın vaatlerini hayatlarına sokma düzeyine ulaşamazlar. Böylelerinin, **'Allah'ın avukatı'** olduklarını haykırıp durmaları kaderlerinde iyiye doğru bir değişme getirmez, aksine, hüsranlarını ağırlaştırır.

Kur'an, iddiaların kitabı değil, liyakat ve hak edişlerin kitabıdır.

Başka türlü söyleyelim: Kur'an hidayetinden 'İslam' adına yararlanmada ön şart, insan olmaktır. İnsan olma hakkını elde edemeyenler Müslümanlık iddiasında bulunurlar ama Müslüman olamazlar. O halde, Kur'an'a dayanarak şunu söyleyebiliriz:

Hiç kimse, "Ben Kur'an'a inanıyorum, ibadet yapıyorum, o halde Kur'an'ın sözünü ettiği tüm kemaller, mutluluklar ve üstünlükler benimdir." diyemez. Derse Kur'an onu, insanlığın önünde rezil eder. İnsan olmadan İslam'a ambargo koymaya kalkanlar Allah'ın dininin patentini gasp eden ufuksuz ve liyakatsiz hırsızlardır. Bunların dünyada da ahirette de cezaları çok ağır olacaktır:

"İnsanlar içinde öylesi vardır ki, Allah konusunda

ilimsiz, kılavuzsuz ve aydınlık getiren bir kitaba sahip olmaksızın mücadele edip durur. Yanını eğip bükerek uğraşır ki, Allah yolundan saptırıversin. Böyle kişiye dünyada bir yüzkarası öngörülmüştür. Ve kıyamet günü biz ona, o kasıp kavuran yangının azabını tattıracağız." (Hac, 8-9)

Anlaşılan o ki, hidayetin esası da sıratı müstakim üzere olmak yani dürüst, doğru, hakka saygılı olmaktır, bol bol namaz kılıp haram paralarla hac ve umre yapmak değil. Kur'an, dinler tarihinin en büyük devrimlerinden birini yaparak bize şunu söylüyor:

Eğer bir namaz insanı dürüst ve hakka saygılı hale getirmiyorsa o namazın karşılığı Allah'ın laneti olacaktır.

Maun suresindeki omurga mesaj budur. Böyle olduğu içindir ki, namazın ruhu kabul edilen Fâtiha suresinde temel niyaz cümlesi şu olmuştur: **"Bizi sıratı müstakime ilet!"**

İstikamet Getirmeyen İbadetin Hidayet Değil, Lanet Kanıtı İlan Edilmesi:

Kur'an, namazı temel ibadetlerinden biri olarak öne çıkarır ve namazın Allah ile aldatanlar tarafından en çok istismar edilen bir amel oluşunu dikkate alarak namazın olumlu ve olumsuz bağlantılarına çok sarsıcı biçimde dikkat çeker.

Maun suresi bize gösteriyor ki, Kur'an'ın baş düşmanı olan şirkin gizlenmesinde en verimli araç olarak namaz kullanılmakta, başka bir deyişle, şirkin en kahpesi olan riyakârlığın maskesi halinde devreye sokulmaktadır. Sa-

dece bu bile, namazın nasıl bir felaket ve musibete dönüştürülebileceğini göstermeye yeter. Bu musibete dönüşme öylesine korkunçtur ki, Allah böylesi namazları kılanları lanetlemektedir.

İkincisi, Kur'an, namaz konusunda kahpelikleri yakalamada bir başka ölçüt vermektedir: Namaz **fahşa** (çirkinlik, iğrençlik, sefillik) ve **münker** (akıl, din ve vicdanın kötü bulduğu şey) denen yıkıcılardan alıkoymalıdır. Alıkoymuyorsa, böyle bir namaz, Maun suresinin delâletiyle, otomatik olarak lanet vesile haline gelecektir.

"Kitaptan sana vahyedileni oku! Namazı/duayı yerine getir! Çünkü namaz/dua, çirkinliklerden ve kötülüklerden alıkoyar. Allah'ın zikri/Kur'an'ı ise elbette ki daha büyüktür! Allah, ne yapay davranışlar sergilediğinizi biliyor!" (Ankebût, 45)

Maun suresi gösteriyor ki, yukarıki ayette sözü edilen fahşa ve münkerden uzak durmak, şu üç şeyden uzak durmakla eşanlamlıdır:

1. **İnsan haklarına saygısızlık,**
2. **Paylaşımsızlık,**
3. **Riyakârlık.**

KUR'AN'IN HAK ANLAYIŞI

Hak (çoğ. hukuk), en geniş anlamıyla **sübût** demektir. Yani olması gerekenin tam olması. Buna, **olması gerekenle olanın mutabakatı** da diyebiliriz. Bu çerçevede hak, '**sıdk' (doğruluk ve sadakat)** anlamında olur ki karşıtı **kizb** yani yalandır. Hak**, isabet** anlamı da ifade eder ki karşıtı **hata** olur. **Hikmete uygunluk** anlamı ifade eder ki karşıtı **abes** veya **bâtıl** olur.

Hak, Allah'ın isimlerinden biri olarak kullanıldığında çoğulu yoktur.

Allah, hakkı kendisi üzerine bir ödev olarak yazmıştır. Yani bir adı da Hak olan Yaratıcı, hak anlamındaki bütün kazanımların sahibi ve kaynağı olduğu halde bazen hakkı kendisi üzerine bir ödev olarak yazmaktadır. Buradaki 'ödev' sui jeneris bir anlam taşır; olması gereken demektir. (Ayrıntılar için bk. Fahri Demir, ***İslam Hukukunda Mülkiyet Hakkı,*** 67-70) Mesela **Rum suresi 47.** ayette **"Müminlere yardım etmek bizim üzerimize bir haktır"** yani görevdir diyor. Sonuç şudur:

Kur'an'a göre, hak, insanın ister lehindekini (hak) ister aleyhindekini (ödev) ifade etsin, Yaratıcı'dan kaynaklanmaktadır.

Hak, insanın ne kesbinin (kazancının) ne de tabiatının bir icabıdır; **tüm haklar bir sözleşmenin (mîsakın) sonucudur.** (Buharî, ***Keşfü'l-Esrâr,*** 4/230 vd. Hilmi Ziya Ülken, ***İslam Düşüncesi***, 71-73)

Bir fıkıh terimi olarak hak, esrarlı bir kavramdır. Hem yetkiyi hem de sorumluluğu ifade için kullanılır. '**Hakkun lehu'** dendiğinde yetkiyi, '**hakkun aleyhi'** dendiğinde sorumluluk ve yükümlülüğü ifade eder. İlginç yönlerden biri de hak ile **maslahat** (kamu yararı) arasında sürekli ve ittifakla kurulan ilişkidir. Hatta hakkı **maslahat** olarak tanıtan hukukçular çoğunluktadır.

Hak, genel bir tanım olarak **'kulun maslahatına yönelik hükümler'** diye tanıtılır. Allah'ın isimlerinden biri olduğu için de Yaratıcı'yı bağlamakla da bir ihtişam sergiler.

Hak,fıkıh literatüründe iki kısma ayrılır:

1. **Hakkullah (Allah'ın hakkı),**
2. **Hakkı ibâd (kulların hakkı).**

Hakkullah O'nun emri ve nehyidir, insanın hakkı ise insanın (masaalihi) kamusal yararlarıdır .

Allah'ın hakkı tabirinin geçtiği her yerde toplumun hakkını düşüneceğiz:

"Hakkullah, yararı bir kişiye has olmayan haktır. Bu hakkın Allah'a nispeti, ihlali halinde doğacak tehlikenin büyüklüğü ve sağlayacağı yararın şumullü olması yüzündendir.

Hakkullah sekiz türdür:

1. Sadece ibadet olanlar: İman gibi.
2. Sadece ceza olanlar: Hadler gibi.
3. Kısmen ceza olanlar: Mirastan mahrumiyet gibi.
4. Kısmen ibadet, kısmen ceza olanlar: Kefaretler gibi.
5. Kamusal malî katkı yanı olan ibadetler: Fitre gibi.
6. İbadet yanı olan kamusal katkılar: Öşür vergisi gibi.
7. Ceza yanı kuşku taşıyan vergiler: Haraç gibi.
8. Sui jeneris haklar: Ganimetlerin beşte birinin devlet için alınması gibi.

Bu açıklama gösterir ki, hakkullah tabiri, alanı geniş bir tabirdir. Bu alanda din ile kanun iç içe girmiştir. (Senhûrî, ***Masaadiru'l-Hak fi'l-Fıkhı'l-İslamî***, 1/44)

Kul hakkı dendiği yerde ise bireysel haklar söz konusudur. (bk. Düreynî, ***el-Hakku ve Meda Sultanu'd-Devle fi Takyidihî,*** 70 vd.)

Genel kabul şudur: **Allah hakları**, hiçbir ferdin tekelinde olmadan genel bir faydayla alakalı olan hükümlerdir. "İbadetleri dışta bıraktığımızda, Allah hakkı, kamu haklarıyla âdeta özdeşleşir. Ancak **'ibaha'** denilen ve kamusal özgürlükler olarak ifade edebileceğimiz birtakım hak grubu, kul hakları içinde ele alınmadığı gibi Allah haklarına da dahil edilmemiştir."

"Fıkhın orijinal-sübjektif hak tanımına ulaşmak için kul hakkı terimine ağırlık vermek gerekecektir. Zira sübjektif hak temelde şahıslara izafe edilen yetkilerdir. Kul hakkı kavramı da bu şekilde şahısların sahip olduğu yetkileri ifadelendirmektedir. Bu perspektiften 'kul hakları' kavramına yöneldiğimizde kul haklarının temelinin fertlere ait **maslahat** ve menfaatler olduğunu, hukuk alanının incelendiği, hukukun süjesi olan şahıslara ait hakların kul hakkı ile paralel bir kavram mahiyeti taşı-

olgını görürüz. İşte bu şekilde hak kavramının hukukî bir tanımını yapmak için hukukun gerçek süjeleri olan şahıslara izafe edilen hakları esas almak gerekecektir. Bu yüzden öncelikle ve özellikle medenî hukuk ve daha geniş bir çerçevesi olan özel hukuk bağlamındaki hak kavramını tespit etmek, buradan hareketle de klasik literatürdeki hak anlayışına ulaşmak mümkün olabilir. Gerçekten de hak kavramının teknik anlamı medenî hukuk içinde çizilir."

"Diğer yandan, Allah hakları da toplumun hakları (kamu hakları) olarak ifadelendirildiğinden, temelde fertlere ait hakların toplamı olarak görülebilir. Bu bakımdan **hak terimini ortaya çıkarmak için öncelikli olarak kul hakkı terimine ağırlık vermelidir.** Daha sonra da Allah haklarının arka planında duran kamu menfaatini ve **ibaha** (serbestlik) kavramındaki kamusal özgürlükleri de bu terimin içeriğine katmak gerekir."

"İslam hukukçuları bizim burada ele aldığımız şekliyle sübjektif hak kavramını teknik bir tanıma kavuşturma gayesinde olmadıklarından, fıkıhtaki hak anlayışını ve unsurlarını yansıtacak bir tanımı yukarıdaki verilerden hareketle bizim yapmamız mümkündür. Buna göre, hakkı şöyle tanımlayabiliriz: Hükümlerin şahıslara tanıdığı ve koruduğu maslahatlardır. Hükümleri hukuk düzeni olarak değerlendirdiğimizde bunu 'hukuk düzeninin şahıslara tanıdığı ve koruduğu yararlardır' şeklinde değiştirebiliriz."

"Bu tanım, Kara Avrupası hukuklarında kabul gören karma teorinin hak tanımına benzemektedir. Bu tanıma göre hak kavramının özü maslahattır. Maslahat, hukuk düzeni tarafından bir hüküm ile tanınır. Fertler bu hüküm doğrultusunda haklarını kullanırlar ve haklarının ihlali halinde ilgili hükmün yerine getirilmesi için dava

açmak yoluyla haklarını himaye için harekete geçerler." (Hasan Hacak, **İslam Hukukunun Klasik Kaynaklarında Hak Kavramı,** 60, 63-64)

Büyük usulcü **Şâtıbî,** fukahanın 'Allah'ın hakkı' kavramından anladığını şöyle ifade etmektedir: "İster taabüdî ister muallel (içtihada açık muamelat alanı) olsun mükellefin tercih hakkının olmadığı hükümlerdir." İslam hukuk literatüründe geçen 'Allah'ın hakkı' kavramını bu gerçeği unutmadan değerlendirmek gerekir.

"Hadislerdeki Allah hakkı, bireysel ibadet yükümlülüklerini ifade eden bir tarzda kullanılsa da fıkıhta, kamu maslahatı doğrultusundaki yükümlülükleri içerir." (Hasan Hacak, age. 57, 95)

Hanefî usulcüler Allah haklarını **ibadet, ukûbât** (ceza) ve **meûnet** (vergi) gibi üç temel kavrama indirgemekteler.

Allah hakkı taşıyan hükümler kamu düzeninin, genel ahlakın, kişilik haklarının ve dinsel değerlerin korunmasına yönelik olduklarından bu konulardaki yasak hükmü hiçbir şekilde ortadan kaldırılamaz.

Böyle olunca da Allah haklarının söz konusu olduğu yerde yargıç, hiçbir şikâyet beklemeden takibatını resen yapar, tercih hakkı kullanamaz. (Şâtıbî, **el-Muvafakaat**, 2/375) **Fethi ed-Düreynî**, bu noktada Hz. Peygamber'in ünlü gemi istiaresini gündeme getirmektedir. (Düreynî, age. 76)

İslam Peygamberi'nin sözleri arasında, bir toplumu çöküş ve batışa götüren temel yanılgıya dikkat çeken bir gemi benzetmesi vardır. Hz. Peygamber bu sözünde, toplumdaki haksızlık ve zulümlere önce sebep olan, sonra da bunlara seyirci kalan servet ve refahla azmış

odakların hazırladıkları felaketli tabloya işaret ederken toplumu bir gemiye benzetmiştir.

Herkesin bindiği, ama birilerinin hoyratça yararlanıp geleceğini umursamadığı bir gemidir bu. Gemideki insanların bir kısmı üstte, güvertede seyretmekte, diğer bir kısmı ise alt katta, ambarda kümelenmiş bulunmaktadır.

Üsttekiler mutlu, keyifli, nimet içinde bir gruptur. Ve bunlar, alttakilerin içecek-kullanacak su isteklerine "**Bize ne!**" diyerek olumsuz cevap vermiş, onların ihtiyaçlarıyla ilgilenmemişlerdir. Bunun üzerine, hem çaresiz kalan hem de öfke ve hınçla dolan '**alttakiler**', ihtiyaçlarını gidermek için, barındıkları ambar katından gemiyi delerek nehirden su alma hazırlığına girmişlerdir.

Şimdi, '**üsttekiler**', buna müdahale ederek geminin delinmesini önlemek yerine gaflet içinde yan yatmaya devam ederlerse gemi batacak ve sonuçta, günahlılar da günahsızlar da suyun dibini boylayacaktır. Gemiyi yüzdürmeye yarayan su, gemiyi batıracaktır.

Bu istiâre (eğretileme) iki noktanın altını, eşsiz bir isabetle çizmiştir:

1.Toplumdaki yıkıcı gelişmelere, nimet ve refahla şımararak toplumun diğer kesimlerini unutan vurguncu-hazırcı kodaman takım sebep olmaktadır,

2. Aynı takım; ihmaller, horlanmalar yüzünden kin ve nefretle dolarak toplumu tahribe başlayan ve bir tür şer kuvvete dönüşen odaklar karşısında susmakta, zevk ve safa morfiniyle uyuşmuşluğu sürdürerek çöküş ve batışa seyirci kalmaktadır.

Güneşin batışıyla doğuşu arasındaki çıkar ve hesaplarını

her şeyin üstünde tutanlar, yani geminin üst katındakiler ülkelerini kötü günlerin girdabına sürüklerler. Böyle bir toplumda, günahın baş sorumluları şu **dört zümre**yi oluşturanlardır: **Politikacılar**, ülkenin gelir ve servetine komuta eden **iş ve para çevreleri**, iç ve dış sömürü odaklarının güdümüne girmiş **din temsilcileri** ve nihayet, ruhunu paraya ve güç odaklarına uyarlayarak kendi dünyasını ve insanını unutmuş **sözde aydınlar.**

Bu dört grup, verimli bir dayanışma ile çıkarlarını garantilemek için bin türlü oyun sergilemenin zevkini yaşarken, geminin su almaya başladığını söyleyen gerçek aydınları hayalperestlik, **abartmacılık, aşırı idealistlik** gibi ithamlarla susturmak yolunu seçerler.

Unutmamalıyız ki, insanın tüm haklarında aynı zamanda Allah'ın bir hakkı vardır. Allah'ın bu hakkı, insanın hakkının, ait olduğu yere ulaştırılmasına ilişkin ilahî emirdir. (Karafî, ***el-Furuuk,*** 1/256)

Hanefî fıkhının büyük isimlerinden **Fahrülislam Pezdevî** (ölm. 483/1090) hakları şöyle sınıflamaktadır:

1. Allah'ın hakları,
2. Kulların hakları,
3. Bu iki hakkın birleştiği haklar,
4. Allah hakkının ağırlıklı olduğu haklar,
5. Kul hakkının ağırlıklı olduğu haklar:" (Bu sıralamanın ayrıntıları için bk. Abdülaziz Buharî, ***Keşfü'l-Esrar 'an Usûli'l-Pezdevî***, 4/230-233)

Hakkın Menşei Nedir?

Fıkhın genel kanısı bu menşein **'hükm-i şer'î'** olduğu merkezindedir. (Düreynî, ***el-Hak***, 70) Kur'an'ın, hürriyet ve hak konusundaki ezelî mukavele anlayışı dikka-

le alındığında hakkın menşeinin insan-Allah arası bir mukavele olduğunu düşünmeden edemeyiz. Hakkın menşeinin birey olduğunu söylemek, daha baştan toplumu ikincil duruma getirip bireyin egoizmine yol açmak olarak düşünülmüştür. (Düreynî, age. 40 vd.) Oysaki toplumun çekirdeği ve devlet gücünün esas kaynağı da bireydir. O halde hakkın menşeinin birey olduğunu söylemek, toplumu ferde feda etmek değildir.

Tarih, bireyi hakkın menşei olmaktan çıkaran sistemlerin sadece zorbalık ve dehşet getirdiğini göstermektedir. Kur'an, bireyi hakkın menşei yapar, ancak ona kullandıracağı hakkı onun iradesine göre değil, maslahata yani kamu yararına göre kullandırır. Hükm-i şer'î hakkın menşeinden çok hakkın ilanıdır. Hakkın menşei hükm-i şer'î olunca hak konusunda esas olan da hakkın takyidi olacaktır. (Düreynî, age. 72-74)

Bize göre, hakta esas olan takyit (kayıtlama) değil, tebyîn (bildirme) olmalıdır. Çünkü takyidi getiren de ferttir. Devlete, kanun koyucuya o yetkiyi veren de ferttir. Fert, kendini selamete almak için kendi eliyle kendini kayıtlıyor. Ama merkez daima ferttir. Kur'an ferdin merkezliğini ifade eden birçok ayet barındırdığı halde toplum veya devleti merkez gösteren bir ima bile taşımaz.

Demek oluyor ki, dinciliğin ve genel anlamda din sınıfının 'Allah'ın hakları' tabirini ibadetlere sıkıştırıp birkaç rekât namazla, hac veya umre seyahatini 'hakkın ifası' olarak lanse etmesi, kamu haklarının tümünün 'Allah hakları' olduğunu görmezlikten gelmesi temelden dindışıdır, dini insan hakları aleyhine kullanmaktır, Allah ile aldatmadır.

MEFSEDETİ AŞMANIN ÖNCELİĞİ İLKESİ

İslam fıkıh metodolojisinin temel kavramlarından biri olan mefsedet, **'fesat'** (bozgun, zarar, hak ihlali) kökünden türemiş bir sözcüktür ve karşıtı **'maslahat'** terimidir. O halde, maslahata zarar veren, maslahatın işletilmesine, elde edilmesine engel olan her şey mefsedettir. Mefsedet yerine bazen, **'mazarrat'** tabiri de kullanılır. Bunun içindir ki biz, Kur'an'daki **'zarar mescidi'** tabirini, buradan hareketle **'mefsedet mescidi'** olarak da anmaktayız.

Peki, maslahat nedir?

İnsan lehine tüm yararların elde edilmesi veya tüm yararlar anlamında bir fıkıh terimi olan maslahat daha çok **'kamu yararı'** anlamında kullanılmaktadır. Dinin makaasıdı (amaçları) veya **'zarûriyyât'** (olmazsa olmazlar) denen temel amaçların yani **'beş aslî değer'**in (can-nefs, akıl, nesil, din-inanç, mal) korunmasına yönelik eylemlerin tümü maslahattır. Bu beş değerin zarar görmesine sebep oluşturan her eylem ve kavram da mefsedettir.

Maslahat-mefsedet ilişkisinde, usuli fıkıh dediğimiz metodolojinin tespit ettiği en hayatî ilke şudur:

"Mefsedetin defedilmesi, menfaatin celbinden evladır."
Bunun açık anlamı şudur:

Bir konuda, mefsedetle menfaat yan yana geldiğinde mefsedetten kaçınmak esas olmalıdır.

Mefsedetin oranı önemli değildir. Mefsedet söz konusu olduğunda, mefsedetin miktarına bakılmaksızın hüküm mefsedetin ortadan kaldırılması veya mefsedetten gelecek zararın bertaraf edilmesi yönünde verilmelidir.

Kur'an bu anlayışını örnek olarak iki konuda hayata geçirmiştir:

1. Uyuşturucunun (örneğin şarabın) yasaklanmasında,

2. Sahte dinden ürkerek dini günlük hayatına sokmayan ama Allah'a imanını koruyanların ebedî kurtuluşlarının garanti edilmesinde.

Birinci şıkta durum şu: Kur'an, şarabı yasaklayan ayetinde şöyle diyor:

"Sana şarabı ve kumarı sorarlar. De ki, 'Bu ikisinde büyük bir günah vardır; insanlar için yararlar da vardır. Ama onların kötülüğü yararlarından çok daha büyüktür." (Bakara, 219)

Çok ilginçtir, yasaklanan bir maddenin 'olumlu' yanından söz edilirken çoğul bir kelime (menâfi': yararlar) kullanılmış, olumsuz yanı için tekil bir sözcük (ism) seçilmiştir. Yani burada bir maddede birçok menfaatle bir mefsedet birliktedir. Ve Kur'an, yukarıda değindiğimiz ilkeye uygun olarak, mefsedeti hükümde esas alıp şarabı yasaklamıştır. Menfaatin çokluğu yasaklamaya engel kabul edilmemiştir; böylece menfaat-mefsedet ilişkisi konusunda temel ders verilmiştir.

Benzeri yaklaşım, Allah'a inanıp da dinsel yaşantıdan

uzak duran, dini hayatına sokmayan insanların sahte dine bulaşmaları durumunda elde edecekleri menfaati, bulaşacakları ve âlet olacakları mefsedetlerle birlikte değerlendirerek dinsel yaşantıdan uzaklık pahasına Allah'a imanı esas almıştır. Çünkü sahte bir dini yaşamakta bir biçimde ısrar, insan yaradılışını isyan ettirerek insanı ateizme götürebilir. Kur'an, ateizme veya 'din' adı altında şirke gidiş mefsedetini göze almak yerine dinin günlük hayattan çıkarılmasını tercih etmektedir. Deizmin esası da zaten bu tercihtir. Kur'an'ın bu gerçeği görmemesi olası değildir.

Düşünelim: Samimi, dürüst bir adam, din temsilciliğine soyunmuş ekiplerin dayattıkları dini yaşamak istiyor. Bakın bu kişi nelerle karşılaşacak. İmandan başlayalım: Önüne iman şartları diye bir tablo konacak. Bu tabloda **'kadere iman'** diye bir şart da var. Tamamen uydurma bir şart. Emevînin kitleyi boyunduruk altında tutmak için uydurttuğu hadislerle dine soktuğu bir şart. (Ayrıntıları için bizim **'Kur'an'ın Temel Kavramları'** adlı eserimizin **'kader'** maddesine bakılmalıdır.)

İman şartları içine sokulmuş bu yalan şart yanında öteki şartlara da bir yığın kir ve yalan bulaştırılmış. Mesela, **peygamberlere iman** şartı o mübeccel insanları ilahlaştırmak suretiyle şirk aracı yapılmış. **Kitaba iman**, bir ölüler kitabına imana dönüştürülmüş. O kitabın okunmasını temel ibadet yapan buyruklar yok sayılmış. O kitabın tercümesiyle namaz kılınamayacağı yalanı uydurulmuş yani kitap Arapçılığa araç yapılmış.

Gelelim **ibadetler** alanına. Bu alan tam bir faciadır. Şirk dinini bile utandıracak yalanlar, sahtelikler, riyakârlıklar bu alanı âdeta istila etmiştir. Bu istilalar yoluyla din, bir 'Emevî saltanat ideolojisi'ne dönüştürülmüştür. İslam'ın

mabedinden o dinin peygamberinin Ehlibeytine lanet okutulup cemaate âmin çektirilmiştir. Cami, sadece dine sonradan sokulan bid'atlarla doldurulmamış, açık şirk unsurlarıyla da kirletilmiştir. Peygamber'in hayatı boyunca iki rekât kıldığı Cuma namazı 16 rekâta çıkarılarak dayatılmıştır. Vakit namazlarına 'sünnet' yaftası altında bundan geri kalmayacak zamlar yapılmıştır. Peygamberin okuduğu hutbenin şekli, yeri, Emevî hesaplarına göre değiştirilmiştir. Sünnet namazlar, teravih gibi uydurma namazlar farzlaştırılıp camiye sokularak, sahte bir din vücuda getirilmiştir.

Dahası, camiler birer zarar mescidine dönüştürülerek insan haklarının, helal lokmanın, sevginin hançerlendiği, kinin, saldırının, hatta yer yer terörün mayalanıp kotarıldığı birer çete hücresine dönüştürülmüştür. Camilerden yürütülen talanın rakamı milyar avro veya milyar dolarlarla ifade edilmektedir. Örnekler bitmez.

Şimdi az önce bahsettiğimiz samimi ve dürüst insan, din diye bunu mu yaşayacak, din kardeşim diye bu adamları mı kucaklayacak, cennete gideceğim diye bu yolu mu izleyecek?! Vicdanı ve aklı çürümemiş bir adama bunu kabul ettirebilir misiniz? Bundan da önemlisi, böyle bir şeyi Kur'an'a kabul ettirebilir misiniz?!

Cevap vicdanen de dinen de aklen de 'Hayır!" olmalıdır. Ve olmaktadır.

İşte tam bu noktada Kur'an devreye girerek az önceki kahra uğramış samimi adama şunu söylüyor: Bu olup bitenlere bakarak Allah'a imanını zedeleme; Allah'a inan, güven. Bu iman ve güvenini sağlam ve sabit tutarsan senin ebedî kurtuluşun benim taahhüdüm altındadır, merak etme.

SARIKLI DESPOTİZMİ AŞALIM!

Müslüman dünyanın kara talihini aydınlığa çevirmenin kestirme yolu sarıklı despotizmi aşmaktır. İnsanlık, o despotizmden önce kipalı ve istavrozlu despotizmle boğuştu. **Laiklik** sayesinde onları aşan Batı akılla kucaklaşarak başarıyı yakaladı. Ve dünyanın efendisi oldu. Çünkü akıl ona varlık ve dünyaya hükmedecek hüccetleri kazandırdı. Sarıklı despotizmin ceberûtu altında kıvranan İslam dünyası ise **hüccet** yaratma gücüne ulaşamadı; tagallüp ve tahakküme yarayan kılıç kudreti ise bitmeye mahkûmdu. Bitti. Ve İslam dünyasına, hüccet üretenlerin önünde zelil-sefil olmak kaldı.

Müslümanın kaderine on asrı aşkın bir zamandır hükmeden sarıklı despotizm, Muhammed'in sarığını değil, Ebu Cehil'in sarığını kullanmıştır. Dış görüntü Muhammed'in sarığıyla aynıdır ama iç, Ebu Cehil karanlığıyla doldurulmuştur.

Çare, **"Sarık, Arabın alametidir"** diyen Hz. Ali'nin sözüne uygun olarak sarığı İslam'ın alameti olmaktan çıkarmaktı. Yapılmamıştır.

'Arabın alameti' Allah ile aldatmanın aracı olarak bayraklaştı. Bilinememiştir ki, iki şey arasında karışıklık vücut bulduğunda yani iyi ile kötü yani mefsedetle maslahat (yarar) karıştırıldığında miktarı ne olursa olsun,

mefsedet egemen olur. Çare, mefsedeti tamamen devre dışı tutmak, karışıklıktan yararlanılmasına izin vermemektir.

Sarıklar karıştırılınca, Muhammed'in sarığı değil, Ebu Cehil'inki egemen oldu. 'Kötü sarık', aynen kötü para gibi, 'iyi sarığı' kovdu. Bütün tarih böyledir. İstisnalar kuralı bozamamıştır.

Muhammed'in sarığını sahneden kovan Ebu Cehil sarığından kurtulmanın yolunu bu millete **Gazi Mustafa Kemal** gösterdi. Ve laikliği getirerek Allah ile aldatmanın, daha geniş bir deyişle, din üzerinden sergilenecek mefsedetlerin yolunu kesti. Saltanat dincilerinin, **laiklik** ve Mustafa Kemal denince mızrak yemiş vahşiler gibi böğürüp bağırmalarının sebebi budur.

KUR'AN DEİZME SAPANLARIN EBEDÎ HAYATLARINI MAHVETMİYOR

Kur'an mesajında temel hedef, olmazsa olmaz değer, ulûhiyetin tasdik ve takdisidir. Diğer bütün unsurlar ya araçtır yahut da insanın menfaati için işleyen değerlerdir. Kur'an, temel amaca yoğunlaşmıştır. Orada samimi olanlar akıbet kurtulur. İbadetler tavsiye ve teşvik edilmiş ama yapmayanlar tehdit edilmemiştir. Öte yandan, temel amaçta savsaklamaya gidenler, hele hele riyaya gidenler tehdit edilmiş, ebedî kurtuluşa layık olmadıkları bildirilmiştir. Allah'ın her günahı affededip de şirki affetmemesinin ve riyayı şirkin bir türü olarak tescil etmesinin gerekçesi ve izahı başka nedir?

Demek oluyor ki, Kur'an'ın, her şeyin zirvesine oturttuğu değer, temel amaç, Allah'ın varlık ve birliğine samimiyetle imandır. Kur'an düşüncesinde ve imanında bunun adı **'tevhit'** olarak tescil edilmiştir. Kur'an'ın, bu temel amacı korumak için feda etmeyeceği hiçbir şey yoktur. Deyim yerinde ise Kur'an bu değerin korunması, yaşaması için indirilen bir kitaptır.

Kur'an ister ki, insanoğlu, Yaratıcı'nın zirveye oturttuğu bu temel gerçeği bir iman ve ideal olarak korurken, o temel gerçeğin bir lütfu olarak kendisine gönderilen ve din adı verilen mutluluk yolunda yürüsün ve rahat et-

sin. Bunalımlara, sıkıntılara, ıstıraplara, kahırlara maruz kalmasın. Evet, Kur'an bunu ister. Ama Kur'an, tarihin en gerçekçi kitabı olarak şunu asla görmezlikten gelmez:

Mutluluk yolunu dikenleyen, kendi çıkarları için o yolun pusulalarını saptıran ve bunu yaparken de din ve Tanrı adına iş yaptığını iddia eden birtakım bedbaht ekiplerin din adı altında sahneledikleri yalanların 'din' diye hayata sokulmasına izin verilemez.

Cenabı Hakk'ın vaadi şudur:

Temel değeri korumak için didinen insanların dini yozlaştıran tasallutla yüz yüze kalmaları halinde, sadece temel değeri korumalarını yeterli göreceğim. Din yolunu dikenleyenlerin şaibeli hale getirdikleri dini günlük hayata sokmayanları, hüsrana uğramışlar arasına koymayacağım. Onlara, "Bana inanıyorsanız, benim adıma konuşan ve egemenlik kuranların her dediğini din bilip yaşayacaksınız" demeyeceğim.

TEBLİĞ YOKSA SORUMLULUK YOKTUR

Tebliğ veya **belağ** gerçeği muhatabına ulaştırmak, iletmektir. Kur'an bu sözcüğün isim ve fiil şekillerini defalarca kullanmıştır.

Tebliğ yoksa sadece insanın fıtrat mekanizmasının zorunlu kıldığı değerlerin fark edilişiyle sorumlu kılınırsınız. Bunlar da aklın fark ediş alanı içinde bulunan ahlaksal değerlerdir: Zulümden uzak durmak, zulme karşı çıkmak, başkalarının haklarına saygı, dürüst yaşamak...

Tebliğe muhatap olmamış insanların hesap ve azaba maruz bırakılmayacakları, Kur'an'ın açık ve ısrarlı beyanları arasındadır. Tebliği yani tanrısal gerçekleri insanlığa ulaştıracak olanlar peygamberlerle onların doğrudan veya dolaylı görevler verdikleri aydınlardır. Doğrudan ifadesiyle amaçladığımız, peygamberden bizzat görev alan havariler, sahabîler, mübelliğlerdir. Dolaylı görevlendirilenler ise Hz. Muhammed'in **'peygamberlerin varisleri'** olarak nitelendirdiği ilim ve fikir kadrolarıdır.

Tanrısal gerçekleri insanlara ulaştırma durumunda olanları Kur'an **'nebi'** (haber getiren), **'resul'** (mesaj getiren), **'nezir'** (uyaran) veya genel bir ifadeyle, **tebliğ ehli** olarak anmaktadır. Bu kavramların tümünü aynı anda ifade eden bir kavram daha vardır: **'Ulû bakıyye'** yani birikim sahipleri.

Demek oluyor ki, Kur'an, aydınlatmaya ilişkin birikime sahip olanların aydınlatma ve bilgilendirme görevini yerine getirmelerini istiyor. Bu bir insanlık görevidir. Bu görevi yerine getirmeyenlere Kur'an'ın ithamları çok ağırdır. Kur'an bu görevi savsaklayanları, bilgisizlik yüzünden sapmalarına sebep oldukları insanların günahlarından da sorumlu tutmaktadır.

Anılan insanlık görevini yerine getirmek yerine bir de insanların iyice sapmalarına sebep olacak tavırlar sergileyenleri vardır ki, Kur'an onları âdeta Tanrı'nın temel düşmanları olarak görmektedir.

Aydınlatma görevini ilimsiz bir şekilde yapmaya kalkanları da ağır biçimde tehdit edilmiştir.

Şimdi bu konunun temel beyyinelerini, bir numaralı ilke-beyyine olan **İsra 15**. ayetten başlayarak sıralayalım:

"**Biz, bir elçi göndermedikçe azap edici değiliz.**" (İsra, 15)

"**Şunun için ki, onlar, kıyamet günü kendi günahlarını tamamen yüklendikten başka, ilimsizlik yüzünden saptırdıkları kişilerin günahlarının bir kısmını da yüklenecekler. Bakın, ne kötü şey yükleniyorlar!**" (Nahl, 25)

"**Ve Rablerine karşı nankörlük edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü bir dönüş yeridir o! Onun içine atıldıklarında, onun derinden gelen sesini işitirler. Fevran etmektedir o. Öfkesinden çatlayacak hale gelir. İçine bir güruh atıldıkça, onun bekçileri bunlara sorarlar: 'Size hiçbir uyarıcı gelmedi mi?' Derler ki, 'Gelmedi olur mu? Bize uyarıcı elbette geldi. Fakat biz yalanladık. 'Allah bir şey indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık**

içindesiniz, başka değil!' şeklinde konuştuk.' Ve derler: 'Eğer dinlenmesi gerekeni dinleseydik yahut aklımızı işletseydik şu çılgın ateşin dostları arasında olmazdık.' Günahlarını işte böyle itiraf ettiler. Çılgın ateşin halkına böyle kahır yaraşır." (Mülk, 6-11)

"Şu bir gerçek ki, biz seni hak ile bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki, içinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun." (Fâtır, 24)

Bu beyyine peygamberleri esas aldığımızda elbette ki Hz. Muhammed öncesi dönem içindir. Onun döneminde uyarıcılar, Kur'an adına tebliğ yapacak aydınlardır. Bunlar nerelere gidip uyarı yapmışlarsa oralar halkı sorumlu olacaktır.

"İnkâr edenlere de cehennem ateşi var. Ne haklarında hüküm verilir ki ölsünler ne de azapları hafifletilir. İşte böyle cezalandırırız tüm nankörleri biz! Feryat edip dururlar orada: 'Rabbimiz, çıkar bizi de önceden yaptığımızdan başka şey yapalım. Barışa/hayra yönelik bir iş yapalım!' Biz sizi, öğüt alanın öğüt alacağı bir süre ömürlendirmedik mi? Uyarıcı da geldi size. Hadi, tadın bakalım azabı! Zalimler için hiçbir yardımcı yok artık." (Fâtır, 36-37)

"Yeminlerinin tüm gücüyle Allah'a ant içmişlerdi ki, eğer kendilerine bir uyarıcı gelirse, ümmetlerin herhangi birinden çok daha doğru bir gidiş üzere olacaklar. Fakat uyarıcı onlara gelince, bu onlara nefretle kaçıştan başka bir katkı sağlamadı." (Fâtır, 42)

"Ey Ehlikitap! Resullerin arası kesildiği bir sırada resulümüz size geldi; ayan beyan açıklamalarda bulunuyor. 'Bize ne müjdeci geldi ne uyarıcı!' demeyesiniz.

İşte müjdeci de geldi size, uyarıcı da. Allah her şeye Kadîr'dir." (Mâide, 19)

Helâk, batış ve azap, uyarılmış olanların müstahak olacakları olumsuzluklardır. Kur'an burada çok açık ve net konuşuyor:

"Senin Rabbin, memleketleri/medeniyetleri, ana merkezlerinde kendilerine ayetlerimizi okuyan bir resul göndermedikçe helâk etmez." (Kasas, 59)

"Bak da gör, önceden uyarılanların sonu nice oluyor!" (Yunus, 73)

"Üzerlerine bir de yağmur yağdırdık. Ne de kötüymüş uyarılanların yağmuru!" (Şuara, 173; Neml, 58)

"Yemin olsun, daha önce ilk nesillerin çoğu da sapmıştı. Yemin olsun, onların içlerinde uyarıcılar görevlendirmiştik. Bir bak, nasıl oldu uyarılanların sonu!" (Saffât, 71-73)

"Azap, yurtlarına indiğinde, uyarılanların sabahı ne kötü olacaktır!" (Saffât, 177)

"Müjdeleyici ve uyarıcı resuller gönderdik ki, elçiler geldikten sonra insanların Allah'a karşı kanıtı olmasın." (Nisa, 165)

"İnkâr edenler bölük bölük cehenneme sevk edilirler. Oraya geldiklerinde onun kapıları açılır ve cehennem bekçileri onlara şöyle derler: 'Size, içinizden resuller gelmedi mi ki, Rabbinizin ayetlerini karşınızda okusunlar ve sizi şu gününüze kavuşmanız hususunda uyarsınlar?' Onlar, 'Evet, derler, geldi ama inkârcılar hakkın-

da azap hükmü hak oldu." (Zümer, 71)

"Bekçiler derler ki, 'Resulleriniz size açık seçik beyyineler getirmezler miydi?' Derler ki, 'Elbette getirirlerdi!' Bekçiler, 'O halde, yalvarın durun; inkârcı nankörlerin yakarışları çıkmazda kalıp gitmiştir' diye cevap verirler." (Gâfir, 50)

"Yemin olsun ki, biz sizden önceki kuşakları, zulmettikleri ve resulleri kendilerine açık kanıtlar getirdiği halde inanmadıkları için, helâk ettik. Günaha batanlar topluluğunu biz böyle cezalandırırız." (Yunus, 13)

"Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, kendilerinden öncekilerin sonları nice olmuş görsünler? Onlar, hem kuvvetçe hem de yeryüzündeki eserler bakımından bunlardan daha zorlu idiler. Ama Allah onları günahları yüzünden yakaladı. Ve Allah'a karşı bir koruyanları da olmadı. Sebep şuydu: Resulleri onlara açık seçik beyyineler getirirdi de onlar inkâr ederlerdi. Sonunda, Allah hepsini yakaladı. O çok güçlüdür, azabı da şiddetlidir." (Gâfir, 21-22)

"Eğer biz onları, ondan önce bir azapla helâk etseydik mutlaka şöyle diyeceklerdi: 'Rabbimiz, ne olurdu, bize bir resul gönderseydin de zelil ve rezil olmadan önce senin ayetlerine uysaydık!" (Tâha, 134; Kasas, 47)

AKIL PEYGAMBER SAYILIR MI?

Aklın, insana verilen peygamberlerin ilki ve en güçlüsü olduğunda kuşku yok. Ancak, insanın yanlışlarından dolayı azaba müstahak hale gelmesi için aklın varlığı yeterli görülmemiştir. Bunun böyle olması Allah'ın ulûhiyet

ve rahmetinin bir uzantısıdır. İşin o kısmında tebliğcinin varlığı şarttır. Kur'an bu noktada açık ve ısrarlı konuşmaktadır ama akılcılığın ana mezhebi Mûtezile, temel tezlerini sıkıntıya sokmamak için tebliğci olmasa da aklın insanı azaba müstahak hale getirecek bir sorumluluk altına soktuğunu savunmuştur.

Mûtezilî müfessir **Zemahşerî** (ölm. 538/1143) bunu gerekçelendirirken şu yolda konuşuyor:

"İnsanların kendilerine tebliğci gelmese bile sorumlu olmaları tabiatlarındaki aklın icabına aykırı davranmaları yüzündendir, dinin tebliğe bağlı hükümlerine aykırılıkları yüzünden değil." (Zemahşerî, **el-Keşşâf,** 2/441)

Keşşâf sahibinin, Kur'an beyyinelerine açıkça ters düşen bu mezhep saikli tespitine, Mâlikî fakîhi ve müfessir **İbnül Müneyyir** (ölm. 683/1284) gereken cevabı vermiştir:

"Akıl, bilginin husûlünde umdedir ama bilginin vücubunda umde değildir."

Yani akıl, bilginin doğmasında bir dayanaktır ama bilginin bağlayıcılığında bir dayanak değildir. Bir şeyin vücuduyla bağlayıcılığı arasında çok fark vardır." (İbnül Müneyyir, ***el-İnsaf fîma Tazammanehu'l-Keşşâf,*** İsra 15. ayet)

Râzî'nin Yaklaşımı:

'Müfessirlerin Babası' unvanını da taşıyan **Fahreddin er-Râzî** (ölm. 606/1209) anıt tefsiri **Mefâtîhu'l-Gayb**'da, İsra 15. ayetle ilgili yazdığı satırlar arasına şunları da koyuyor:

"Yaratıcı'ya şükürün gerekliliği, akılla değil nakille belirlenir. İsra 15. ayet bunun kanıtıdır. Azabın gerekliliği için emri terk edene azabın yapılacağının bildirilmesi şarttır. Bu demektir ki, dinî tebliğ yapılmadan azap gerekli olamaz." (Râzî, Tefsir, cüz: 20, s. 173)

Gerçek şu ki, **"Resulün akla hamledilmesi Kur'an'ın tavrına aykırıdır."** (Âlûsî, **Ruhu'l-Maânî,** Cüz: 15, s. 40)

"İsra 15. ayetteki ifade, azabın vukuunun değil, cevazının nefyine delildir. Sadece vukuun nefyi söz konusu olsaydı, **'ve ma künna muazzibîne'** (Biz, elçi gönderinceye dek azap ediciler değiliz) demez **'Ve ma nuazzibu'** (Biz elçi gönderinceye kadar azap etmeyiz) derdi." (Âlusî, age. 38)

"Mâtürîdî ve bağlıları, fetret dönemi (tebliğin olmadığı dönem) insanlarının tevhide (Allah'ın varlık ve birliğine) imanla sorumlu olacaklarını söylemekteler." (Âlusî, age. cüz: 15, s. 40)

Gazalî'nin Tespiti:

'Hüccetül İslam' lakabı da taşıyan **Ebu Hâmit el-Gazalî** (ölm. 505/1111) üzerinde olduğumuz konuda, Kur'an'ın tavrına sıkıca bağlı kalmış ve şu tespiti yapmıştır:

Peygamberimizin gönderilişinden sonra insanlar ahiret ve azap açısından üç sınıf oluşturur:

1. Davet kendilerine hiç ulaşmamış, tebliğe hiç muhatap olmamış kitleler. Bunlar cennete gideceklerdir.

2. Davet kendilerine ulaşmış, tebliğle muhatap olmuş

...na onu inkâr edip karşı çıkmış olanlar. Bunlar cehenneme gideceklerdir.

3. Tebliğ kendilerine çarpıtılarak bir tür deccal söylemi gibi ulaştırılanlar. Bunların cennete gitmelerini ümit ederiz.

Gazalî'nin bu tespitini nakleden Mısırlı müfessir **Ahmet Mustafa el-Merâğî** (ölm. 1952) şunu ekliyor:

"Gazalî, bu üçüncü kısımla ilgili sözleriyle şunu amaçlıyor: İnsanlar, Peygamber'in tebliği adına birtakım yalan haberlere muhatap kılınmışlar, dinle ilgili olarak onun gerçek çehresine ters birtakım şeyler öğrenmişlerdir. Kilise babalarının Hz. Peygamber hakkında düzdükleri yalanlar ve attıkları iftiralar bu türdendir. Bunlar Hz. Peygamber'i bir tür kadın müptelası, kadın tutkusuyla eriyip biten biri olarak gösterirler. Hatta onlara göre, Muhammed'in dini bir tür putperestliktir. Çünkü Muhammed, diğer bütün peygamberlerin aksine, Kâbe'ye yönelerek ibadet etmekte, bu binayı bir tür put olarak kullanmaktadır. Halbuki bütün nebilerin kıblesi Kudüs'teki Beytülmakdis'tir. Yine bu kilise babalarına göre, Kur'an, birbiriyle çelişen birtakım hikâyelerden oluşmuş bir kitaptır. Kilise babaları, bu ve buna benzer mesnetsiz yalan ve iftiralarla tebliğin çehresini kirletmişlerdir." (Ahmet Mustafa el-Merâğî, ***Tefsir***, cüz: 15, s. 25)

Üçüncü Bölüm

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE DEİZM MESELESİ

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE DEİZME KAPI ARALAYAN GÖRÜŞLER

Tespitlerini kavramdan çok kelime üzerinden yapan bazı Müslüman bilim adamları, İslam dünyasında deizm olmadığını söylemekte, bunu Müslümanların fikirlere saygılı oluşuna bağlamaktalar. Kulağa hoş gelen ama gerçeğe aykırı olan bu söylemi dillendirenlerden biri olan **Prof. Mehmet Aydın** şöyle yazıyor:

"Deizm, daha ziyade Hristiyan batı dünyası çerçevesinde ele alınması gereken bir konudur. Son derece zengin ve çeşitli dinî fikirlerin doğup geliştiği İslam âleminde 'deizm' diye adlandırabileceğimiz bir cereyan yoktur. Olsa olsa deizmin bazı görüşlerini andıran fikirlere sahip Müslüman düşünürlerden bahsedilebilir. Sözgelişi, ünlü tabip-filozof **Ebu Bekr er-Râzî**'nin, Allah'ın varlığının, ahlak kanunlarının, ruhanî hayatın mahiyetinin akılla bilinebileceğine inandığı, dolayısıyla peygamberliğe gerek olmadığını, hatta peygamberlerin birbirlerini nakzeden kişiler olduğunu öne sürdüğü söylenmektedir. Eğer Râzî'nin bu görüşlere sahip olduğunu kesin olarak ispat edebilseydik, onu deizmin belli bir çeşidinin içine yerleştirebilirdik." (Mehmet Aydın, **Din Felsefesi**, 144)

Prof. Aydın hocamın bu hükmü çok acele verilmiş bir hükümdür. Bir kere, filolojik bir tahlil yapıyormuşuz gibi, kelime üzerinden gidilmektedir. Felsefî meseleler-

de kelime üzerinden gidilerek güvenli sonuçlara ulaşılamaz. Mahiyet üzerinden gitmek kaçınılmazdır. "İslam dünyasında deizm var mı, yok mu?" sorusuna cevap ararken deizmin mahiyetini kurcalamak zorundayız. Kelimeden gidersek, "İslam dünyasında deizm yoktur" der çıkarız. Bunun popüler cazibesi olabilir ama ilmî bir yanı olamaz. Felsefî bir yanı hiç olamaz.

İkincisi, Ebu Bekr er-Râzî'nin akılcı görüşleri, Mûtezile mezhebinin büyük önderlerince paylaşılan fikirlerdir. Onları sadece er-Râzî'de görülen fikirler olarak göstermek tamamen yanlıştır.

Üçüncüsü, "er-Râzî'nin fikirlerini bize kesin olarak gösteren kaynağa sahip olabilseydik" demek bir bilgi yetersizliğinin ürünü değilse bir saptırmadır. Bu bilgilere sahibiz; çünkü Râzî'nin bu bilgileri alacağımız eseri ve o esere adaşı **Ebu Hâtim er-Râzî** (ölm. 322/933) tarafından yazılan **'A'lâmu'n-Nübuvve'** adlı eser elimizdedir. Belli ki Aydın hocamın bu eseri tetkik imkânı olmamış.

Mehmet Aydın hocam şunu söyleyebilirdi: Deizme kapı aralayan Müslüman düşünürlerin sadece iki tanesi tam anlamıyla deisttir. Diğerleri, deizme kapı aralayan bazı görüşlere sahip olmakla temayüz ederler. Çünkü onlar, deizme mecbur bırakan bilgisizlikten arınmış insanlardır. Dini onlar gibi kaynağından ve hakkıyla tanıyan birisi neden deizme kaçsın? Böyle birisi, tıpkı bu satırların yazarı gibi, dinci tasallutun aldatmalarına yenik düşmeden dini tüm güzelliğiyle yaşayabilir.

Ancak bunun kadar önemli bir başka gerçek var: Bu akılcı bilgeler, dinciliğin sergileyeceği melanetleri çok iyi bildikleri için Kur'an'ın deizme kapı aralayan beyyinelerini, mesajlarını enine boyuna tanıtmaktan asla geri

kalmamışlardır. Çünkü aksi yapıldığında büyük kitlenin dinci tasallutun kahrı altında şirke veya ateizme gideceğini biliyorlardı. Bunun önüne geçmek, bu insanların Cenabı Hakk'a imanlarını korumak için onlara yardımcı olmak bir iman borcuydu.

Anılan düşünürler, deizm tabirini kullanmadan ve hatta bilmeden deizme kapı aralayan tavır ve düşünceleriyle işte bu iman borcunu yerine getiriyorlardı. Bunu nasıl yapıyorlardı? Şimdi bu sorunun cevabını arayalım.

DEİZME KAPI ARALAYAN MÜSLÜMAN MEZHEPLER

Hemen savunmaya geçip **"Ne alakası var efendim; estağfirullah, hâşâ, öyle şey olur mu! Müslüman mezhepler deizme kapı aralayan görüşler sergiler mi?!"** türünden itirazlara girmeden şu soruyu sormalıyız:

Kur'an, Allah'a imanı bütün asliyet ve samimiyetiyle koruyan ama mahiyetleri değiştirilip dayatılmış sözde ibadetleri dışlayan bir anlayışı, şirkle malûl ve mülevves hale gelmiş bir din hayatının yaşanmasına tercih eder mi, etmez mi?

Kur'an'ın bu tercihi yaptığını yukarıda değişik başlıklar altında tespit ettik.

CEHMİYYE MEZHEBİ

Kurucusu sayılan **Cehm bin Safvan** (ölm. 128/745) adlı düşünüre nispetle Cehmiyye diye anılan ve felsefî yanı ağır basan bu mezhep özellikle **akla tanıdığı tartışılmaz üstünlük yüzünden eleştirilmiştir.** İslam düşünce tarihinde dinsel nasları (vahyî metinleri) tam serbest bir akılcılıkla yorumlayan ilk ekol bu mezheptir. Bu bakımdan Cehmiyye, akılcılığın temel ekolü sayılan Mûtezile'nin de fikir kaynağıdır. Ve Cehmiyye'nin deizme kapı ara-

layan bir ekol oluşu da esas anlamda bu akılcılığa dayanır. Kaydedilmesi gereken bir nokta da, Cehmiyye'nin, ameli imandan bir parça saymayan görüşüdür.

Egemen Emevîci gücün 'zındıklık, mülhitlik' gibi ezberletilmiş ithamlarla karaladığı bu mezhep, aklı, dinsel nasların verilerini yönlendirecek (ve gerektiğinde onları dışlayacak) kadar önemli ve güçlü bir kaynak olduğunu öne sürmüştür. Allah'ın varlığı da ancak akıl yoluyla idrak edilebilir.

Biraz sonra göreceğimiz ve **İmamı Âzam**'ın da temsilcilerinden biri olduğunu bildiğimiz Mürcie mezhebinin imanla ilgili görüşünün kaynak ocağı da Cehmiyye'dir. İbadetin imandan bir parça olmadığını, hiç ibadeti olmayan bir insanın da eğer kalbinde iman varsa mümin olacağını söyleyen Cehmiyye, bununla da yetinmez, imanın varlığı için dilin ikrarını bile gerekli görmez. Ona göre, kalbin tasdiki iman için yeterlidir. Gerekçesi ne olursa olsun, dilin inkârı imana zarar vermez. Çünkü iman bir bilginin insan idrakinde vücut bulmasıdır. Dilin inkârı, vücut bulmuş bilginin yok olmasını gerektirmez.

MÜRCİE MEZHEBİ

Önde gelen liderlerinden birinin de **İmamı Âzam** olduğu bu mezhep, Arap olmayan Müslümanların kümelendiği mezheptir. Yani onu **Mevâlî anlayışının bir ekolü** olarak görebiliriz. Emevîler kendilerini Allah'ın takdiri olarak görüyor ve bu takdirin onlara herkes üzerinde her türlü icraatı yapma hakkını verdiğini söylüyorlardı. Bu müşrik kader anlayışından en çok rahatsız olanlarsa Mevâlî denen Arap olmayan Müslümanlardı.

Mürcie mensupları kimseyi tekfir etmemeleriyle de ünlüdürler. Bu tavırlarını Haricîler meselesinde, Ali-Muaviye çekişmesinde de korudular.

Başta **Zeyd bin Ali**'nin isyanı olmak üzere, Emevîlere karşı başlatılan isyanların tümünü desteklediler. İbn Sa'd'in bildirdiğine göre, Emevîlerin Emevîlere karşı oluşuyla bilinen ünlü vali ve halifeleri **Ömer bin Abdülaziz** (ölm. 101/720) de bu mezhebi destekleyenler arasındadır. (İbn Sa'd, 6/313)

Mürcienin temel teolojik görüşü iman bahsinde kristalleşir. Onlara göre, amel imanın bir parçası değildir. Bir insan hiçbir ibadeti olmadan da mümin-müslüman olabilir. Dahası: Böyle bir mümin, tüm ibadetleri yerine getiren bir müminle iman konusunda eşittir. Birinci sınıf, ikinci sınıf mümin söz konusu edilemez. Hatta Ebu Hanîfe'nin **el-Âlim ve'l-Müteallim** adlı eserinde bildirdiğine göre, amelsiz de olsa bir müminin imanı meleklerin imanından bile farksızdır. Meselenin özeti, Mürcie'nin bir tür temel amentüsü sayılan şu cümledir:

"Küfür varsa iyi ameller faydasız, iman varsa kötü ameller zararsızdır."

Bu formül, Kur'an'ın Maun suresinde ortaya koyduğu vahyî anlayışın teolojik lügatle ifadeye konuluşudur. Maun suresi bize gösteriyor ki, riya aracılığıyla inkâra batmış bir insan, namazlı niyazlı da olsa mel'un ve imansızdır. Öte yandan Kur'an, aynı namazı kılmayanları ne tehdit eder ne de lanetler. Bu demektir ki inkâra götüren bir sapma yoksa namazsızlık yani amelsizlik imana zarar vermez.

Mümin vasfını almış bir insana kılıç çekmeyi asla kabul

etmeyen Mürcie, yönettiği kitlelere zulüm ve işkence yapan yöneticilere kılıç çekmeyi yani onlarla savaşı bu yasağın dışında tutmakta, hatta bu tür yöneticilerle mücadeleyi imanın bir gereği saymaktadır. Bu, tipik İmamı Azam anlayışıdır. Bu anlayışlarının bir uzantısı olarak, yönettiği halkın vekâletini almayan bir yönetimi meşru saymamaktalar. Muaviye'ye de bu anlayışla karşı olmuşlardır.

Akıl ve onun ürünü olan kıyası ilk kullanan mezhep de Mürcie'dir. Bu bakımdan Mürcie, fıkıh ve kelamda akılcı anlamında kullanılan **ehlü'r-re'y** (akılcılar grubu) diye de adlandırılır.

Mürcie mezhebinin, özellikle ibadetler meselesindeki anlayışı, felsefî bir değerlendirme yaparsak, bir deizmdir; en azından deizme bir kapı aralayıştır.

MÛTEZİLE MEZHEBİNİN DEİZME KAPI ARALAYAN GÖRÜŞLERİ

Mûtezile mezhebi, Mürcie gibi ibadetler konusundaki anlayışıyla değil, akıl meselesindeki anlayışıyla deizme kapı aralamıştır.

Mûtezile mezhebinin deizme kapı aralayan akılcı görüşlerinin ayrıntıları bu eserin üçüncü bölümünde akıl konusu incelenirken verilmiştir.

Mûtezile mezhebi, İslam düşünce tarihinde akılcılığın ana okuludur ve bu itibarla, akılcılığı merkezine oturtmuş bir felsefe olan deizme kapı aralayan görüşlerin kümelendiği temel mezhep olması doğaldır.

DEİZME KAPI ARALAYAN MÜSLÜMAN DÜŞÜNÜRLER

İMAMI ÂZAM EBU HANÎFE (ölm. 150/767):

Arapçı-Emevîci-akıl karşıtı düşmanlarına göre, "**İmamı Âzam, namazı dinden saymamakta, namazsız bir din önermektedir.**"

Bu itham, iyi niyetle ve felsefî bir yaklaşımla okunduğunda anlamı şudur: **İmamı Âzam, ameli imandan bir parça saymamaktadır. Bunun anlamı ise deizme kapı aralamaktır.** Nitekim İmamı Âzam'ın bağlı bulunduğu Mürcie ve onun kaynak ocağı olan Cehmiyye de anılan aralamayı aynı tavırla yapmıştır.

İmamı Âzam'ın yapmak istediği, namazı niyazı dışlamak değil, dindarlığı, ibadeti, insanlar arası ilişkilerde bir üstünlük ölçüsü olmaktan çıkarmak suretiyle riyanın, dini ve toplumu kuşatmasına engel olmak, din sınıfının topluma tasallutunu engellemektir. Bu tavır Kur'an'ın tavrıdır. Aksi olsaydı Kur'an, Allah'a imanım koruyanların diğer eksiklerine bakmadan onları ebedî kurtuluş hakkından yararlandırmazdı.

'İmamı Âzam' adlı eserimizde incelendiği gibi, İmamı Âzam'ın bu tutumu, bir mezhep tutumu değil, Kur'an'ın

Hucurât suresinin 13. ayetinin öne çıkarılması ve gereğinin yapılmasıdır.

İmamı Âzam Kur'an verilerini işleterek bir yandan akla merkezî bir rol veriyor, bir yandan da amel ve ibadetleri imanın bir parçası saymayarak din sınıfı tasallutunu insanlığın ensesinden kaldırıyor. Ve böylece deizme kapı aralamış oluyor.

Eğer dindarlığın insanlar arası ilişkilerde bir değer ölçüsü yapılmaması **deizm** ise deizmi bizzat Kur'an'ın meşrulaştırdığını ifade etmek zorundayız. Çünkü Kur'an, dindarlığın sadece Allah ile insan arasında bir değer ölçüsü olmasını esas almıştır. Kitlelerden asırlardır saklanan gerçeklerden biri de budur. **İmamı Âzam**, Emevîlerin güdümünde bir din hayatının yaşanmamasını teşvik etmek gibi bir yola gitmişse bunu elbette ki felsefî deizmden önce Kur'an'ın **şirk** diye tanıttığı 'sözde din'den kaçmak olarak görmeliyiz. Gerçekten de din eğer Emevîlerin dayattıkları gibi yaşanacaksa, onun yerine deizmi koyup sadece Allah'a imanla yetinmek Kur'an'ın ruhuna da uygundur, aklın verilerine de. Ancak bunun böyle olması, yapılan işin deizme kapı aralamak olmasını engellemez.

Müşrik Olmayanların Tümü Muvahhittir:

Burada Büyük İmam'ın, Ehlisünnet tarafından teoride benimsenen ama pratikte terk edilen iki temel fikrine daha dikkat çekmemiz gerekiyor.

1. İmamı Âzam'a göre, iman ne artar ne eksilir. Bir insan inanıyorsa hiçbir ameli olmasa da günahları çok olsa da mümindir. Onun cehennemlik olduğuna hük-

medemeyiz; cennete gitmesini ümit ederiz.

İmamı Âzam'ın '**Mürcie**' mezhebi bağlısı olduğu iddiasına mesnet yapılan temel fikir budur. Ve gerçekten, İmam bu fikrinde hep ısrarlı olmuştur. Zaten, **Mürcie**, **ircaa** giden demektir. **İrca**, ümitle beklemek anlamındadır. Mürcie bununla, günahkârın cennete gitmesini ümit ederek sonucu Allah'a bırakıp beklemeyi kasteder. İmamı Âzam'ın paylaştığı bu görüş, din üzerinden hegemonya yürütmek isteyenleri çok rahatsız eden bir görüştür ama Kur'an'ın ruhuna tamamen uygundur. Ehlisünnetin resmî-teorik görüşü de budur.

2. Ebu Hanîfe'ye göre, bir insan hiç ibadet etmese de mesela hiç namaz kılmasa da mümindir. Dahası var:

3. İmamı Âzam'a göre, şirke düşmeyen tüm insanlar muvahhittir. Ve bütün muvahhitlerin ebedî kurtuluşları Allah tarafından garanti edilmiştir.

İmamı Âzam bu konudaki temel görüşünü, ***'el-Âlim ve'l-Müteallim'*** adlı eserinde şöyle açıklıyor:

"Allah'ın azap için gerekçe yapacağı günah olarak şirk dışında bir şey bilmiyorum. Ehli kıblenin şirk dışındaki günahlardan herhangi birine bulaşanının Allah tarafından azaba uğratılacağına tanıklık edemem. O günahkârların bazılarının doğrudan doğruya affedileceğini de kesin olarak biliyorum. Allah şöyle buyurmuştur:

"Eğer yasaklandığınız günahların büyüklerinden uzak kalırsanız, diğer kötülüklerinizi örteriz ve sizi nimet ve bereket dolu bir varış yerine ulaştırırız." (Nisa, 31)

"Şu bir gerçek ki, Allah, kendisine şirk koşulmasını af-

fetmez, bunun dışında kalanı/bundan az olanı dilediği kişi için affeder. Allah'a şirk koşan, gerçekten büyük bir günah işlemiştir." (Nisa, 48)

"Bir mümin, bütün büyük günahları işlese de, şirke düşmediği sürece Allah'ın düşmanı olmaz. Bir mümin, en büyük günahları işlemiş olduğu halde Allah'ı kalbinde her şeyden daha sevimli tutabilir. Böyle bir mümin, ateşte yanmakla Allah'a iftira arasında seçim yapmaya bırakılsa ateşte yanmayı Allah'a iftiraya tercih eder."

"Şirk dışındaki günahlar iki kısma ayrılır. Kul, bu iki kısım günahtan hangisini işlerse işlesin onun affı için dua etmek en iyi davranıştır. Evet, onun cezasını bulması için beddua etsen günahkâr olmazsın ama dua etmek en iyi yoldur. Çünkü nihayet o, mümindir ve sen, Allah'ın ona azap edip etmeyeceğini kesin olarak bilmemektesin." (İmamı Âzam, ***el-Âlim ve'l-Müteallim***, 22-25)

Büyük İmam şöyle devam ediyor:

"Allah, müminlere farz olan şeyleri, onların dini kabul etmelerinden sonra emretmiştir. (Bakara, 112, 178; İbrahim, 31; İsra, 19; Ahzâb, 41) Bu konuyla ilgili ayetlerden anlaşılıyor ki, Allah imanı amelden ayrı tutmuştur. Başka bir ifadeyle, müminler, Allah'a imanları sebebiyle namaz kılar, zekât verir, oruç tutar, hacca giderler, Allah'ı zikrederler. Bunun tersi olmaz; yani namazları, zekâtları, oruçları, hacları sebebiyle Allah'a iman etmezler. Yani amelleri Allah'a imanları münasebetiyledir; imanları amelleri münasebetiyle değil. Bu şuna benzer: Kişi önce borcu ikrar eder, sonra da o borcu öder. Bunun aksi olmaz; yani önce borç ödenip sonra da borç ikrarı söz konusu değildir. Eda, ikrar sebebiyledir, ikrar eda sebebiyle değil."

"Kur'an'da geçen tasdik, ikrar, yakîn, mârifet, İslam gibi kavramların tümünden maksat imandır. Bunlar, aynı anlamı ifade eden farklı kelimelerdir. Bu, bir kişiyi bazen 'ey insan' bazen 'ey adam', bazen 'ey falanca' diye çağırmak türündendir. Kelimeler farklı ama çağrılan kişi aynıdır." (***el-Âlim ve'l-Müteallim,*** 17-19)

Büyük İmam'ın vardığı ve deizm bakımından çok hayati olan sonuç şu:

"Bizim için insanlar üç mertebeden birinde bulunur:

1. Peygamberlerin cennetlik olduklarını bildirdikleri,

2. Cehennemlik oldukları kesin olan müşrikler,

3. Cennetlik veya cehennemlik olduklarına hüküm veremeyeceğimiz muvahhit

"İşte bu son kısım için biz cennetlik veya cehennemlik hükmü veremeyiz. Cennete gitmelerini isteriz, azap görmelerinden de kaygı duyarız." (age. 31)

Birtakım uydurma hadislerle namaz kılmayanı kâfir, katli vacip ilan eden zihniyetlerin İmamı Âzam'ın bu fikrine tahammül etmeleri, saldırmamaları söz konusu edilemezdi. (Ayrıntılar için bizim **İmamı Âzam Savunması** adlı eserimizin 142-150. sayfalarına bakılmalıdır.)

İmamı Âzam'a nispet edilebilecek bir deizmde, genel çerçeveden farklı olarak, Peygamber'e iman da mevcuttur. Yani İmamı Âzam'a nispet edilebilecek deizm, kendine özgü bir deizmdir: Allah'a, Peygamber'e, ahlaka, zulümle mücadeleye inanan ve bu imanı hayatına egemen kılan bir deizm. Böylesi bir deizm, Emevî'nin

İslam' etiketi yapıştırdığı Cahiliye dininden çok daha imanî ve İslamîdir.

Hemen altını çizelim ki, **Türk Kurtuluş ve Aydınlanma Savaşı**'nın öncüsü ve kumandanı **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**'ü bu anlamda da İmamı Âzam'ın yanına koymanın isabetli olacağı kanısını taşımaktayız. Tıpkı İmamı Azam gibi, Atatürk de **'kendine özgü bir deizm'** savunmuştur. Bu **'Atatürk deizmi'**, bir **'İmamı Âzam yaklaşımı'** olarak dikkat çekmektedir.

Bin beşyüz yatılı öğrencinin eğitim gördüğü bir askerî okulda, sadece yetmiş su musluğundan her namaz için abdest almak zorunda bırakılan öğrencilerin birçoğunun korku yüzünden namaza abdestsiz gittiğini gören bir **Mustafa Kemal**, Allah'a imanını başka nasıl koruyabilirdi. Ondaki Allah'a iman ne kadar kuvvetli idi ki, din adına sergilenen onca rezilliği yıllarca seyrettiği halde yine de ateist olmamış da deist olmuştur!

İBNÜRRÂVENDÎ (ölm. 301/913):

Horosan'ın bir köyündendir. Hayatının büyük kısmını Bağdat'ta geçirdi. Burada Mûtezile mezhebinin akılcı fikirleriyle tanıştı ancak daha sonra bu akılcılığı, dinin ve peygamberlerin lüzumsuzluğunu iddiaya mesnet yaparak bütün fikrî çevresine ters düşüp hepsinden ayrıldı.

İbnünnedim, ünlü eseri **el-Fihrist**'te onun hayatının son zamanlarında bu aşırı fikirlerinden tövbe ederek dine ve peygamberlere iman ve saygı noktasına geldiğini bildirmektedir. Bununla birlikte İbnürravendî, aşırı deist fikirlerin ilk mümessili olarak tanıtılabilir.

Peygamberlerin lüzumsuz, hatta zararlı olduklarını, on-

ların masumiyetlerinin söz konusu olamayacağını, Hz. Muhammed'in de masumiyetinin söz konusu olamayacağını iddia etti. ***ed-Dâmiğ*** adlı eserinde Kur'an'ın çelişkilerle dolu olduğunu söylemekte, onun icazına ilişkin söylemlerin de abartılı olduğunu öne sürmektedir.

İbnürravendî, her şeyin akılla çözülebileceğini ve çözülmesi gerektiğini, bunun için Allah'ın insana tek güç olarak aklı verdiğini iddia etti. Peygamberlere gerek yoktur. Çünkü eğer peygamberlerin söyledikleri akla aykırı ise onların reddi gerekir; uygunsa o zaman akıl dururken onlara sığınmaya lüzum yoktur.

İbnürravendî, egemen Sünnî gücün propagandistleri tarafından (benzeri diğer kişilerde olduğu gibi), mülhit, hatta ateist olarak damgalanabilmiştir. Bir yandan da Şiî olarak itham edildi. Ateizmle Şiîlik nasıl yan yana getirilebilir sorusunun cevabı aranmamıştır. Şiî âlim **Seyyid Şerif el-Murteza**, İbnürravendî'nin bu ithamların hiçbirine müstahak olmadığını, onu inkârla ithamın haklı olamayacağını ortaya koyan bir eser vücuda getirdi: **eş-Şâfî fi'l-İmame.** Gerçekten de Sünnî egemen güç yazarlarının bu tür ithamlarının ilke olarak hiçbirine inanmamak gerekir. Çünkü bu propagandistlerin tarih boyunca yaptıkları, karşı fikirler taşıyan âlim ve düşünürleri daha ilk adımda tekfir ederek etkisiz kılmak olmuştur. Bunun en bilinen örneği ünlü Gazalî'dir. Onun bütün fikir birikimini aşırdığı Batınî-Karmatî düşünürleri, Selçuklu Sarayı'nm hatırı için nasıl dinsiz-imansız gösterdiğini, biz **Hallâc** adlı eserimizde tüm ayrıntılarıyla ortaya koyduk.

Kısacası, İbnürravendi'nin bir deist olduğunda kuşkumuz olmamakla birlikte, onun dinsiz-imansız, ateist oluduğu yolundaki egemen güç iftiralarının hiçbirinin mes-

nedi olduğu kanısında değiliz. İbnürravendî'nin eserlerinin tekiki bu iddiaların doğru olmadığını göstermektedir. Peygamberliği reddine birinci dereceden kanıt sayılan eseri **Kitabü'z-Zümürrüd,** esasında peygamberliğin ispatı ve reddi hakkındaki karşılıklı delilleri içermekte iken, muarızları eserin Peygamberlerin reddine ilişkin deliller bölümünü, sanki İbnürravendî'nin eseri bunlar için yazılmışcasına naklederek yazarı tekfir etmişlerdir. İbnürravendî'nin, peygamberliği ve peygamberleri açıkça reddeden Ebu İsa el-Verrak'm fikirlerini eleştiren İbnürravendî olmuştur. Ne yazık ki, ona saldıranlar, işin bu yanından hiç söz etmemişlerdir.

İbnürravendî'nin esas sataştığı şey, günlük hayata din adına sokulan ibadetler, ritüeller ile dinin mal biriktirme aracı olarak kullanılmasıdır. İbnünnedim bize İbnürravendî'nin **'Fesâdü'd-Dâr ve Tahrîmü'l-Mekâsib'** adlı bir eserinin bulunduğunu bildiriyor. İbnürravendî bu eserde, haram yollardan servet edinmenin kötülüklerini, dinin bu kötülüğe nasıl âlet edildiğini anlatmaktadır. Geleneksel egemen Sünnî gücün rahatsızlık sebeplerinin başında dinin servet edinmeye araç yapılmasının eleştirilmesi gelmektedir. Anılan egemen gücün Mûtezilî-Şiî fikir çevrelerine, özellikle İbnürravendî ve hocası **Ebu Hafs el-Haddâd**'a akıl almaz iftiralarla saldırılarının temel sebeplerinden biri de budur.

İbnürravendî'nin şanssızlıklarından biri de onun Sünnî egemen güç kadar Mûtezilî otoriteleri de acımasızca eleştirmesidir. Bu ikinci eleştiri, İbnürravendî'yi, esasında mensubu bulunduğu Mûtezile mezhebinin imamlarınca da eleştiri hedefi yapmıştır. Mesela, **Kadı Abdülcebbar** onu ağır biçimde eleştirmektedir.

İmam Mâtürîdî ve Şerif el-Murtaza'nın Tavrı:

İbnürravendî konusunda, geleneksel egemen güce hizmet amacıyla değil hakikate hizmet amacıyla yazan iki isim dikkat çekiyor: Sünnî kulvardan **İmam Mâtürîdî** (ölm. 333/944), Şiî kulvardan ise Bağdat İmamiyye ekolünün üstadı **Şerif el-Murtaza.** (ölm. 436/1044)

Sünnî düşüncenin itikadda imamlarından biri olan Ebu Mansûr Muhammed Mâtürîdî, eserlerinden biri olan **Kitabu't-Tevhid** (Fethullah Halife neşri, el-Mektebetü'l-İslamiyye, İzmir, 1979) ile göstermiştir ki, İbnürravendî'ye isnat edilen inkâr ve küfür iddialarının tümü, bu düşünüre yapılan iftiralardır. Hakikatte dayanakları yoktur. İddianın tam aksine, İbnürravendî, kendisine yöneltilen ithamların muhtevasındaki fikirlerin sahiplerine karşı çıkıp onları eleştirmiştir. Yani müfteri egemen güç, bir şahsın karşı çıkıp eleştirdiği fikirleri onun savunduğu fikirler olarak göstermek onursuzluğuna tevessül etmiştir.

Bu bir tahmin veya yorum değil, Matürîdî'nin ana eserlerinden birinde açıkça savunup ortaya koyduğu bir gerçektir. Büyük İmam'ın anılan eserinin 176-210. sayfaları arası peygamberliğin savunulması (İsbâtü'r-Risâle) konusuna ayrılmıştır. Bu uzun bölümün önemli bir kısmı (s. 186-202), İbnürravendî'nin, peygamberliği lüzumsuz ve akıl dışı görerek eleştirenlere, özellikle **Ebu İsa el-Verrâk**'a (ölm. 247/861) yönelttiği eleştirilerle doludur. Matürîdî, çok ilginç bir biçimde, peygamberleri ve peygamberliği savunurken, birinci derecede İbnürravendî'nin fikirlerine yer vermektedir. Elbette ki Matürîdî, bunu yaparken İbnürravendî'nin bazı yaklaşımlarını da eleştirip cevaplamaktadır. Ama onu peygamberliği inkâr, mülhitlik,

zındıklık gibi ithamlara asla maruz bırakmamakta, tam tersine, bu ithamları hak edenler karşısında onu kendisini destekleyen bir hüccet gibi öne çıkarmaktadır.

İbnürravendî'ye isnat edilen dindışılık, Matürîdî'nin **Kitabu't-Tevhid**'inin yayınlanmasıyla güvenilir sayılabilecek desteklerinin tümünü yitirmiştir. Mesele, vicdan ve ilim üzerinden yürüdüğümüzde, en azından şudur:

"**Kitabu't-Tevhid**'de, söz konusu fikirler Ebu İsa el-Verrâk'a izafe edilmekte ve bunlara İbnürravendî'nin peygamberliği ispat yönündeki olumlu fikirleriyle karşılık verilmektedir. Bu pasajlardan anlaşıldığı kadarıyla İbnürrâvendî, Maniheist olmakla itham ettiği Ebu İsa el-Verrâk'ın Kitâbü'z-Zümürrüd'de yer alan peygamberlikle ilgili fikirlerine karşı yine aklî delillere başvurarak etkili bir karşılık vermiş, Mâtürîdî de İbnürrâvendî'nin yanında yer almıştır. Mâtûrîdî'nin, İbnürrâvendî'nin peygamberliği ispat eden fikirlerini **Kitâbü'z-Zümürrüd**'den aktardığı kesin olmasa da bu fikirlerin ona aidiyetinde kuşku yoktur. Nitekim İbnünnedîm de İbnürravendî'ye Nakdü'z-Zümürrüd adlı bir eser nisbet etmektedir. Muhtemelen bu metin, İbnürrâvendî'nin **Ebu İsa el-Verrâk**'ı, yazmakla suçladığı Kitâbü'z-Zümürrüd'e bir reddiye olup eser Mâtürîdî'nin de asıl kaynağıdır. Bununla birlikte eğer **Nakdü'z-Zümürrüd** ile aynı eser değilse Mâtürîdî, (İbnürravendî tarafından peygamberliği ispat için yazılan) **Kitâbü İsbâti'r-Rusül**'e de başvurmuş olabilir." (İlhan Kutluer, ***İbnürravendî,*** DİA mad.)

Evet, İbnürravendî, bir deisttir ama peygamberliği ve peygamberleri inkâr etmeyen bir deisttir. İftiracı Sünniliğin söylediğinin aksine, İbnürravendî, peygamberliği

inkâr edenlere karşı çıkmış ve bu yolda birçok kanıt ileri sürmüştür. İmam Mâtüridî bu noktada İbnürravendî'nin karşısında değil, yanında yer almaktadır.

Seyyid Şerif el-Murtaza'ya gelince, bu zat, İbnürravendî'nin, lanetlenen kitaplarının hiçbir yerinde inkârcı fikirlere şahsen inandığını söylemediğine dikkat çekmektedir. Seyyid Şerif'e göre onun bütün yaptığı bir yandan Dehriyye ve Berahime gibi fırkaların görüşlerini aktarırken öte yandan peygamberliği ispata çalışanların delillerini ortaya koymaktan ibarettir." (Seyyid şerif, **eş-Şâfî fi'l-İmame**, 13; İlhan Kutluer, İbnürravendî, DİA madd.)

Bir gerçeğin daha altını çizmeliyiz:

Sünnî müfteri gelenek bugünlerde de aynı iftira taktiğini şaşmadan uygulamaktadır: Sizin, yazdıklarınız içindeki birtakım nakilleri, sizin fikirleriniz gibi lanse etmekte yani sanal bir iddiayı size mal etmekte ve ardından o sanal fikirler üzerinden size saldırmaktadır. Bu tavır, ilim namusuna bir tecavüz olmakla kalmaz, genel kavramlar açısından da vahim bir namussuzluk olarak dikkat çeker. Yaşadığımız zaman dilimi de, bu vahim namussuzluklarla doludur.

EBU BEKR ER-RÂZÎ (ölm. 313/925):

Otuz yaşlarında iken halife **Müktefi Billah**'ın çağrısıyla, Horasan bölgesinden ayrılarak Bağdat'a gelip yerleşti.

200 civarında eser yazdığı bildirilen Râzî'nin bugüne ulaşan eserleri 30 civarındadır ve tamamına yakını tıpla ilgilidir.

Kuyumculuk mesleğinden birisi iken kimyaya heves sar-

mış, kurduğu laboratuarda deneyler yaparken gözlerine zarar vermiş, bunun üzerine tıbba yönelmiştir. Kimya ve tıpta kimlerin elinde yetiştiği net olarak bilinmemektedir.

Mistik felsefeyi öğrendiği kişiler arasında Hallâc'ın da bulunduğunu, eseri **el-Hâvî'**de bizzat kendisinin Hallâc'dan 'Üstat' diye bahsetmesinden anlıyoruz. Sûfî yazar **Hucvîrî** (ölm. 465/ 1072), ***Keşfü'l-Mahcûb***'unda, Râzî'nin bahsettiği Hallâc'ın, Hallâc'ı Mansûr değil, mülhit **Hasan bin Mansûr el-Hallâc** olduğunu söylüyorsa da, bu iddianın, Hallâc'ı ilhadla suçlayan çevreleri susturmaya yönelik bir uydurma olduğu kesindir. Çünkü Ebu Bekr er-Râzî de mülhidlikle suçlananlardan biridir. O, ayrıca, önüne geleni zındıklıkla suçlayan çevrelerle ciddi polemiklere de girmiştir.

Râzî ateist değildi ama deist olduğunda kuşku yoktur. O, deizmin en çaplı, en cesur temsilcilerindendir. Ve belki de tarihin ilk deistidir. Büyük riskler göze alarak birçok ilahiyatçı ile fikir tartışmalarına girmiştir. Ona göre, kutsal için Tanrı'ya inanmak yeter. Peygamberlere ve dine ihtiyaç yoktur. Allah'ı bilmek ve ahlak için ise akıl yeter, orada da peygamberlere ihtiyaç yoktur.

Râzî'ye göre, peygamberler olmasaydı insanlık daha mutlu olurdu. İnsanlığın felaketini peygamberler hazırladı. Peygamberler ve dinler insanlığa ıstırap ve kandan başka bir şey getirmemiştir.

Dinlerden beklenenleri akıldan beklemedikçe insanlığın iflah etmesi söz konusu değildir.

Râzî'ye göre, felsefî donanımdan nasipsiz benlikler ölü-

mün ardından diğer cansız varlıklar gibi toprağa karışıp gider. Kutsalı, o arada peygamberleri ve 'yüce' tabir edilen kişileri yaratanlar da felsefî nasibi olmayan bu tür insanlardır. Deist filozof, çok pervasız bir yaklaşımla, peygamberleri hileler ve şeytanî oyunlar tezgâhlamakla itham etmektedir. Onları, inanç ve din perdesi altında harpler ve kanlar saklayan kişiler olarak suçluyor. Ona göre, mutluluk ve huzur, aklı devrede tutan ve gerçeği aralıksız arayan filozofların mirasıyla elde edilebilir. (Ayrıntılar için bk. Corbin, ***Histoire de la Philosophie Islamique,*** 218-219)

Râzî, bu düşüncelerinin bir uzantısı olarak ahlakı dinsel değil, felsefî bir mesele olarak ele alır.

Eğer deizmi bir kelime olarak almak yerine onun mahiyetini esas alırsak, tarihin ilk deist düşünürü **Ebu Bekr er-Râzî**'dir diyebiliriz. Çalışmalarının önemli bir kısmı, mutedil deist felsefeyi temellendirmeye yöneliktir. Egemen Sünnî kaynaklar kendisinden **'mülhid, zındık'** diye bahseder. İlginçtir, temelde Sünnî egemenliğe karşı olan Şiî-İsmailî kaynaklar da Râzî'ye saldırıyor. Hatta İsmailî dâisi **Ebu Hâtim er-Râzî** (ölm. 322/933) onun deizmine cevap vermek için ***A'lâmu'n-Nübüvve*** adlı bir eser yazmıştır. Ne var ki, Ebu Bekr'in deizmine cevap vermesiyle ünlenen İsmailî düşünür Ebu Hâtim'in eserlerinde Kur'an açısından bir yığın şirk unsuru kümelenmiştir. Yani Ebu Hâtim, kaş yapmakla öne çıkmak istemiştir ama bu arada göz çıkardığının hiç farkında değildir. İsmailî-Bâtmî düşünürlerin hemen hepsinin eserlerinde, bu şirk unsurları vardır. Biz bu konuyu, ***'Hallâcı Mansûr'*** adlı eserimizin birinci cildinde **Karmatî-Batınî** felsefeleri incelerken ayrıntıladık. Elinizdeki eserin yapısı bu ayrıntılara girmeye izin vermez.

ABDÜLCEBBAR VE TAKİPÇİLERİ

Dinler tarihinde aklın onayının dinin kabul edilebilirliğinin de ölçüsü olduğunu ilk dile getiren düşünür, Hicrî 415, Miladî 1024 yılında ölen Mûtezile imamı Kadı Abdülcebbar'dır.

Aydınlanmanın öncülerinden birinin de Alman filozofu **Leibniz** (ölm.1716) olduğu herkesin malumudur. Kadı Abdülcebbar**, Leibniz'ten tam 682 yıl önce öldü.** Bu demektir ki, Kur'ansal düşüncenin öncü isimlerinden biri olan ve Arabizm dinciliği tarafından dışlanan Abdülcebbar, aklın kutsal kitap bağlamındaki konumunu ve işlevini, Leibniz'ten yedi asır önce, hem de Leibniz'te bulunmayan bir genişlik ve derinlikle ortaya koymuştur. Eğer Leibniz'e, aydınlanmanın öncülüğünde bir rol vereceksek, bu rol Leibniz'in, Abdülcebbar yanında çıraklığı, öğrenciliği olabilir.

Şimdi gelelim, Abdülcebbar'ın muhteşem tespitlerine:

Leibniz'in, yedi yüzyıl sonra ancak eşiğine yaklaştığı bu tespitler, ölümsüz dâhimiz Abdülcebbar'ın ***el-Muğnî*** adındaki şaheserinde ortaya konmuş, daha sonra, yine akılcı ekolün mensuplarından **Râgıb el-Isfahanî** (ölm. 502/1108) tarafından ***ez-Zerîa*** adlı şaheserde daha radikal ifadelerle tekrar edilmiştir.

Kadı Abdülcebbar şöyle yazıyor:

"Akıl ve ilimle ispatı yapılamayan şey itikat konusu da olamaz. Böyle bir şeyin inkârı gerekir. Bunun içindir ki, Kur'an'ın kalpte olan bir mânâdan ibaret olduğunu, aklî-zarûrî delille ispatının söz konusu edilemeyeceğini söylemek Kur'an'ın reddedilmesini istemekle aynı anla-

ma gelir." (Kadı Abdülcebbar, ***el-Muğnî***, halkul Kur'an, 14-15)

Dahi Kadımız, aynı eserinde, **'Mükellef, Yükümlü Tutulduğu Şeyin Mahiyetini Dinsel Nakillere İhtiyaç Duymadan Aklıyla da Bilebilir'** diye bir fasıl açmıştır. Bir deist filozofun attığını söyleseniz kimsenin yadırgamayacağı o başlık altında söylediklerinden bir özet nakledelim:

"Nakillerin sıhhatini tespitte ihtiyaç duyulan aklın, kendi tespitlerinin sıhhatini belirlemede nakillere muhtaç olduğunu söylemek doğru değildir. Nakilden maksadın Kur'an ve sünnet olduğu bellidir. İşte bu ikisinin güvenilir olup olmadığını ancak ilimle tespit ederiz. Çünkü Allah hikmet sahibidir, çirkin ve abesle meşgul olmaz. Allah'ı bilmeye ulaşmanın yolu da aklın sağladığı delillerdir. Bu noktada nakillere ihtiyaç duyulmaz."

"Eğer aksini söylersek yani aklın yerine nakli koyarsak peygamberin her söylediğini bir başka peygamberle kanıtlamak gerekir. Ve bu durum bir teselsül ile ilk peygambere kadar gider. Peki, o ilk peygamberin söylediğini ne ile doğrulayacağız? Akılla. Yani, her hal ve şartta nakillerin doğruluğunu belirleyecek olan akıldır."

"O halde, aklını işleten bir varlığın akıl yoluyla bilinecek şeylerde nakle ihtiyacı olmaz. Mesela zulmün kötülüğünü bilmek için nakle ihtiyaç yoktur." (***el-Muğnî***, el-aslah, 151-153)

Kadı Abdülcebbar'ın akıl-vahiy ilişkisinden çıkardığı sonuçların bundan sonrası, geleneğin saldırısına zemin hazırlayan **'mayınlı bir alan'** arz etmektedir. Burası öylesine mayınlı bir alandır ki, benzeri ifadeleri kullanan

Cumhuriyet aydınları, özellikle Atatürk, radikal dinciler tarafından kategorik olarak kâfir ilan edilmiş, daha mutedil dinciler tarafından ise **'deist'** diye damgalanmışlardır. Evet, Kadı Abdülcebbar'ın, deizme çok önemli bir dayanak teşkil ettiğine bizim de inandığımız görüşleri vardır.

Bütün Mûtezile imamlarında bu görüşler vardır. Ama unutmamak lazım ki, bu anlamda bir deizm, dine ve Allah'a karşı çıkış değil, din adına sergilenen kötülüklerin yarattığı ateizme karşı bir savunmadır. Esasında, meselâ, Kur'an'ın Allah'a şirksiz iman anlayışı açısından baktığımızda, deizmin büyük öncülerinin hemen tamamının, birer muvahhit olduklarını görmekteyiz. Onlar, tevhidî imanlarını korumak için, engizisyon zorbalarının güdüme aldıkları din hayatından kaçmışlardır. Onların deizmi budur. Bu deizm, Allah'a imansızlık değil, yozlaştırılmış dinsel yaşantıdan uzak kalmaktır. Allah'a imanı tehlikeye atıp ateist olmaktansa, ibadetleri terk edip Allah'a imanı korumak yani deist olmak elbette yeğdir.

ISFAHANLI RÂGIB (502/1108):

Abdülcebbar'ın açtığı yoldan yürüyenlerin en önemlilerinden ve Kur'an dilinin ölümsüz ustalarından biri olan **Isfahanlı Râgıb**, anıt eserlerinden biri olan ***ez-Zerîa ila Mekârimi'ş-Şerîa***'da **'Peygamberlerin ve Aklın, İnsanları Gerçeğe ve Tanrı'ya** (Hakk'a) **İleten İki Kılavuz Oluşu'** başlığı altında şu muhteşem satırları yazmıştır:

"İzzet ve celal sahibi Allah'ın insanlara iki resulü vardır:

1. İçten dışa olan (bâtın) resul,
2. Dıştan içe olan (zâhir) resul.

Bunların birincisi akıl, ikincisi peygamberdir. Hiçbir insan, bâtın resulden gereğince yararlanmayı öne almadan zâhir resule yol bulamaz. Bâtın resul (akıl), zâhir resulün çağrısının sağlık ve geçerliliğini bilmede esastır. Eğer bâtın resul olmazsa zâhir resulün sözünün kamtlığı ve bağlayıcılığı olmaz. Bu böyle olduğu içindir ki Allah, kendisinin birliğinde ve peygamberlerinin doğruluğunda kuşkuya düşenleri akla gönderir. Başka bir deyişle, onları peygamberlerinin söylediklerinin doğruluk ve tutarlılığı konusunda akla başvurmaya çağırır. Akıl komutandır, din asker. Akıl olmasa din geçerli ve kalıcı olamaz. Elbette ki din olmayınca da akıl şaşkın halde kalır. Bu ikisinin birleşip kucaklaşması ise nur üzerine nurdur. Nur Suresi'ndeki 'nur üstüne nur'(24/35) ifadesi işte bunu göstermektedir." (Râgıb, ***ez-Zerî'a***, 207)

Büyük Râgıb'ın, bu satırların ardından attığı başlık ise şudur: '**Akla Dayalı İlimlerle Donanmamış Olanların Peygamberlikten Kaynaklanan İlimleri Anlamada Yetersiz Olacakları'** Râgıb'ın bu başlık altında yazdığı satırlardan birkaçını da verelim:

"Akla dayalı bilgi ve tespitlerde (el-ma'kuulat) cehalet gözler üzerinde perde, kalp üzerinde örtü, kulaklarda işitmeye engel bir ağırlıktır. Ve Kur'ansal gerçekleri anlamak, işte bu perde, örtü ve ağırlıklardan arınmış olanların nasibidir. Aynen bunun gibi, akla dayalı bilgiler ve tespitler gözlere ve kulaklara vücut veren hayat gibidir. Kur'an, görme ve işitme güçleriyle algılanan bir varlıktır. Ölünün görüp işitmesi imkân dışı olduğu gibi, akla dayalı bilgilerden yoksun olanın dinsel gerçekleri kavraması da imkân dışıdır. Allah'ın, 'Sen, ölülere duyuramazsın,

sağırlara da çağrıyı ulaştıramazsın.' (30/52) ayetiyle gösterdiği gerçek işte budur." (*ez-Zerî'a*, 209)

Akıl, neden '**komutan**' durumundadır?

Râgıb, eserinin, akıl ile tutkuyu (şehvet, heva) karşılaştıran bölümünde bu soruya şu yanıtı veriyor:

"Akıl, sahibinin hem lehinde olanı gösterir hem aleyhinde olanı. Tutku ise sahibine sadece onun lehinde olanı gösterir." (age. 106)

Bunun açık anlamı şudur: Akıl, objektiftir; geneli, herkes için geçerli olanı gösterir. Tutku ve istekse sübjektiftir; sadece hoşa gideni, nefsi okşayanı gösterir. Analitik psikolojinin kurucusu sayılan İsviçreli bilgin Carl Gustav Jung (ölm. 1961), Râgıb'dan 850 küsur yıl sonra (ölm.1961) şunu söyleyecektir: **"Doğru, bir gerçektir, bir yargı değil."** Biz de şunu ekleyeceğiz:

Aklın doğruları birer gerçektir, oysaki dinin doğruları birer yargıdır. Gerçek tartışılmaz, yargı tartışılır.

İZZUDDİN BİN ABDÜSSELAM (ölm. 660/1262):

Abdülcebbar ve **Râgıb**'ın bu yaklaşımı, yine onlar çapında büyük bir fakîh filozof olan **İzzuddin bin Abdüsselam** tarafından da esas alınmış ve geliştirilerek tekrarlanmıştır. İzzuddin de aynen şöyle diyor:

"Dünyada esas olan yararların (maslahatlar) ve bozgunların (mefsedetler) belirleyici olanları akılla bilinir. Bu belirleyiciler, dinlerde de esas olan belirleyicilerdir. Akıllı bir varlık için bu belirleyicilerin dinin bildirimden

önce keşfedilebileceği inkâr edilemez." (İzzuddin b. Abdüsselam, ***Kavâidü'l-Ahkâm***, 6)

"Bilmeliyiz ki, daha yararlı olanı daha az yararlı olana, daha az zararlı olanı daha zararlı olana tercih yetisi, Tanrı tarafından insanın tabiatına yerleştirilmiştir. Ancak, âhirete ilişkin yararlar ve zararlar sadece nakille (dinsel verilerle) bilinir." (age. 7, 9)

İzzuddin, dünya ile ilgili meselelere, fıkıhtaki ifadesiyle muâmelâta (beşerî alanla ilgili işlere) **'mâkulü'l-mânâ'** (anlamı akılla bilinecek şeyler) demekte, akılla bilinmesi mümkün olmayan, ancak Tanrı'nın vahyi ile bilinebilecek alana da **'taabbudî'** (ibadetle ilgili alan) demektedir. **Muamelât alanı ta'lîlî (illetleri, sebepleri irdelemek) bir alandır.** Yani bu alanda akıl neden ve niçin diye sorup ona göre yöntemler bulur, kurallar koyar. Taabbudî alan ise bunun gibi değildir; orada neden ve niçin işletilemez. Çünkü bu soruların cevabını akıl bulamaz. Orada dinin vahye dayalı verilerini içtihatsız kabul edip uygulamaya koymak gerekir. (bk. İzzuddin, ***Kavâidü'l-Ahkâm***, 19)

Abdülcebbar, Râgıb ve İzzuddin bin Abdüsselam'ın Kur'an'dan hareketle yaptıkları bu tespitleri, din meselesine uygularsak şunu görürüz:

Akıldan uzaklaştırılan iman (sonuç olarak da din) sübjektifleşir, kişiselleşir, nefsanîleşir. Böyle olunca da gerçeğe ve genele sırt dönerek, kişinin egosuyla eşitlenir. Bu noktaya geldiğinizde iman, yaratıcı bir mutluluk kaynağı olmaktan çıkar, yıkıcı bir tahrip gücüne dönüşür.

Kur'an'ın, imanı sürekli bir biçimde akıl ve bilimle kucaklaştırması, insanı bu olumsuz sonuçtan korumaya

yönelik en hayatî tedbirdir. Bu Kur'ansal tedbirin işlerlik kazanmasında **laiklik** birinci derece önem arz eder. Çünkü **laiklik,** tabulaştırılmış eski kuralların egemenliği yerine çağa, zamana ve ihtiyaçlara göre norm oluşturmanın bir numaralı güvencesidir.

Bir noktaya daha değinmemiz gerekiyor:

Biraz yukarıda adından ve felsefesinden söz ettiğimiz Leibniz, yine büyük Alman filozofları olan **Herder, Kant ve Hegel** İslam dünyasında aklın işletilemeyeceğini, bunun sonucu olarak da felsefenin gelişemeyeceğini iddia etmişlerdir. Onların bu noktadaki temel dayanakları ve argümanları geleneksel **Emevî İslamı**'nın Kur'an dinine musallat ettiği **'kader'** kavramıdır. Onlar bu kavramı, Leibniz'ten aldıkları bir tabirle ifade etmekteler: **'Fatum Mahometanum'** (Muhammed kaderciliği veya Prof. Kula'nın ifadesiyle, Muhammet türü önbelirlenmişlik). Onların bu anlayışlarının temel çıkarımlarından biri ve belki de birincisi şudur:

"Müslüman olan Türkler ve diğer Müslümanlar, her şeyin Tanrı tarafından önceden belirlendiğine mutlak olarak inanırlar. Türkler, böyle mutlak bir inanca dayanan kader anlayışları nedeniyle, iyi ile kötü eylem arasında herhangi bir ayrım yapamazlar. İyi ile kötü arasında ayrım yapamayanlarsa, felsefî anlamda ahlaksal değerler üretemezler; var olan ahlak değerlerini de felsefî anlamda sorgulayamazlar." (Kula, age. 12-13)

Emevî Arabizminin Vurduğu Pranga:

Burada birkaç yanlış iç içedir:

Bir kere, geleneksel dinin, Emevîci saltanat uleması

tarafından uydurma hadislerle yarattığı kader kavramı Kur'an'da yoktur. Kur'an'ın **'kader'** ve türevleriyle anlattığı açıktır: **Tabiat kanunları.** Değişmeyen yazgı anlamında kader sadece budur. Kur'an, insanın fiilleriyle ilgili **'değişmeyen yazgı'** kavramına asla yer vermemiştir. Tam tersine, insan özgürdür; özgür iradesiyle ne isterse Allah onu yaratır. Meseleyi bu Kur'ansal yapısıyla ortaya koyan ve isminden yukarıda söz ettiğimiz **Mûtezile ekolü**, ne yazık ki, Arapçılığın saltanat mollaları tarafından 'din dışı' ilan edilip etkisizleştirildi. Batı, işte o Mûtezile denen akılcı mümin düşünürleri dışlayan saltanat yamağı ulemanın icat ettiği sözde İslam'ı eleştiriyor. Onlara kızmadan önce, akılcı-Kur'ancı düşünürlere kan kusturan Arapçı ulemanın, Kur'an mirasına bulaştırdığı kirleri, şirk ve Cahiliye şaibelerini, Emevî pisliklerini temizlemeliyiz.

Batılılar, İslam adı altında sahneye çıkmış ne varsa, dinin kurucusu saydıkları Hz. Muhammed'e izafe ediyorlar. Çünkü geleneksel Arapçılık, Hz. Muhammed'e isnat edilen bir milyona yakın **'hadis'** tabelalı uydurmayı din yaparak İslam'ı Kur'an'ın dini olmaktan çıkarıp tanınmaz hale getirmiştir.

Kur'an'ın getirdiği İslam, Kur'an'ın elinden alınmıştır.

Batı, işte, bu uydurulmuş İslam'a bakarak konuşuyor. Bunun düzeltilmesini Batı'dan beklemek, hem vicdansızlık hem de beyinsizlik olur. Ne demek "Bunu Batılılar yapıyor?" Müslüman geçinenlerin 'İslam' adı altında berbat ettiklerini, gayrimüslimler mi düzeltecek? Bu nasıl bir mantık, nasıl bir insanlıktır?

Bu kahredici tablonun yaratıcısı, insafla düşünürsek, Batılılar değildir, hele Batılı filozoflar hiç değildir. Ba-

dılar, İslam adına İslam dünyasında sergileneni okumuşlardır. Ona bazı ilaveleri elbette olmuştur ama bu ilaveler genel çerçeveli yorumlardır. Batılı, bu yorumları bizim lehimize mi yapacaktı? Bunu mu bekliyoruz? Bekliyorsak, bu, saflıktan da öte bir ahmaklıktır.

Müslüman geçinen dünya, şöyle bir ukalalık ve bedavacılık içindedir: "Batılılar, gerçeği Kur'an'da olan İslam'ı değil de onun bunun İslam adı altında öne çıkardıklarını esas alıyor. Demek ki bunlar kötü niyetliler."

Bu olumsuz gelişmelerde, İslam'ı Kur'an'dan koparıp, Allah'ın yerine, mitolojik övgülerle 'yüceltilen' Muhammed'i, Kur'an'ın yerine de bu 'mitolojik Muhammed'in adına izafe edilmiş uydurma hadisleri koyarak, **Mehmet Akif**'in tabiriyle, yeni bir din kuran geleneksel hurafeci-Arapçı akıl düşmanı yobazların hiç mi suçu yok?

Bu geleneksel akıl düşmanı güruh, başı sıkıştığında, akıllı Müslüman bilginleri 'Bizim büyük düşünürlerimiz' diye pazara sürmekte, kendi haline kaldığında ise hiç utanıp arlanmadan o Kur'an mümini düşünürleri zındık, hatta kâfir ilan etmektedir. İslam dünyası denen camia, bütün bunları yaptıktan sonra, hangi yüzle ve cüretle o bilginlerin mirasına sığınıyor?

Batılı aydınların yerden yere çaldıkları İslam, geleneksel Arapçı yobazlığın 'din' diye dayattığı Kur'an dışı anlayıştan başkası değildir. O dinin mucidi Batılılar değil, geleneksel hurafeci, uydurmacı yobazın ta kendisidir. Batılılar onu eleştiriyor, yerden yere çalıyor. Ne bekleniyordu? Adamlar kendi işlerini yapıyorlar.

Nasıl yapıyorlar? Müslüman camiayı, özellikle Müslü-

man Türkleri **'barbar'** ilan ederek yapıyorlar. Bu barbarlık, öyle kan ve kılıçla tanımlanan bir barbarlık değildir. Bu barbarlık, aklı prangalamak veya akla düşmanlık anlamında bir barbarlıktır. Yaratıcılığı yok eden, hazıra konmayı hayat tarzı yapan bir barbarlıktır. Aydınlanmanın sembolü sayılan **Kant**'ta bu barbarlık, safsata, hurafe, hayalcilik, üfürükçülük gibi illetleri egemen kılma şeklinde kristalleşen akıldışılığın öteki adı olarak kayda geçirilir. Bu anlamda barbarlığın ana yurdu, Kant'a göre, Küçük Asya yani Anadolu'dur.

Kant'ın yurttaşı Hegel'de de barbarlık aynı anlam çerçevesi içinde düşünülmektedir. Prof. **Kula'**nın cümleleriyle verelim:

"Hegel'in yüklediği anlamlar bakımından barbar, tembel, üretimsiz, duyarsız, iradesiz, güdü ve törelerin tutsağıdır. Barbar, hukuksuzluğun türevidir ve hukuksuzluk ortamını yeğler; çünkü hak hukuk tanımaz, saldırgan ve mütecavizdir. Hegel'in Doğuluları, Müslümanları ve Türkleri bu bağlamlarda değerlendirip değerlendirmediği, görüşlerinden çıkarılabilecek ölçüde açıktır." (Kula, 133)

İşin kan ve dehşet tarafına baktığımızda, anılan düşünürler, barbarlıkta Türkleri birinci sıraya koymuyorlar. Birinci sıra Bulgarlarındır. Hatta bu düşünürlerin bazıları, kan ve dehşet anlamında bir barbarlık söz konusu edildiğinde Avrupa'yı birinci sıraya koymaktalar. Alman düşünürü **Herder** bunların başında gelir. Avrupalıların Amerika'nın keşfi üzerine oranın yerli halkına yaptıkları dehşet verici zulümleri anımsatarak şu yargıya varıyor:

"İnsanlık dışı eylemi ilk yapanlar Avrupalılardır." (Kula, age. 91)

Müslümanlığın temsilcisi olan Türklerin Avrupa'dan

sökülüp atılması gerektiğinde ısrarcı olan **Engels** (ölm. 1895) bile kan ve dehşet anlamında bir barbarlık söz konusu olduğunda Türkleri ikinci sıraya koymaktadır. Engels'e göre, bu noktada ilk sıra Romalılarındır. Avrupa'nın en muhteşem şehirlerine, özellikle İstanbul'a çökmüş olan Türklerin bu işgallerinden ciddi biçimde rahatsızlık duyan Engels, bu nadide kentlerin Türk ayak takımının tasallutundan kurtarılması gerektiğini söylemektedir. Ama Engels, şunu da söylemektedir:

"Kuşkusuz, er ya da geç, Avrupa kıtasının en güzel parçaları, bu ayak takımının egemenliğinden kurtarılacaktır. Bu ayak takımı, Roma İmparatorluğu'nun ayak takımıyla karşılaştırıldığında, sonuncuların bilgeler ve kahramanlardan oluşan bir topluluk olduğu görülür." (Kula, age. 157)

Aynı Engels, Türkiye ve Türklerin kötülüğünün, mesela Rusya'nın ve Rusların kötülüğü yanında sönük kalacağı fikrindedir.

Engels, bununla da kalmaz, Türklerin gayrimüslimlere, özellikle Slav ırkı mensuplarına (Sırplara, Bulgarlara) gösterdikleri aşırı hoşgörünün Batı'nın ve sonuçta dünyanın başına dertler açtığını öne sürer. Mesela, diyor, Engels, bugün yaşanan Bulgar belası, Türklerin bu hoşgörüsünün yarattığı bir beladır. Kendisini dinleyelim:

"Sırp köylüleri Türklerin zamanında tam bir özyönetime sahiptiler; zenginleşmişlerdi ve daha az vergi ödemekteydiler. Eğer Türkler, Bulgarların bugün kendilerine yaptıklarını daha önce Bulgarlara yapsaydılar şu anda Bulgar halkı olmazdı." (Kula, 451)

Karl Marx (ölm. 1883) da komünist ülküdaşı Engels'in

Türkler ve Müslümanlık'la ilgili görüşlerini aynen paylaşmaktadır. Hatta Marx şu ilginç görüşü öne sürmektedir:

"Eğer Osmanlı yönetimi eleştirilecekse, Müslüman olmayan topluluklara yeterince özgürlük vermediği için değil, tam tersine, onları ve onların din adamlarını dinsel bakımdan çok geniş özgürlük ve yetkiyle donatmış olmalarından dolayı eleştirilmelidir. Yine Osmanlı yönetimi eleştirilecekse, geniş yetki ve haklarla donatılmış olan Hristiyan din adamlarının hak ve yetkilerini, Hristiyan halkı sömürmek ve baskılamak için kullanmalarına engel olmadığı için eleştirilmelidir. " (Kula, 286)

Yine bir Alman filozofu olan **Thomas Mann** (ölm. 1955), bu anlamda bir barbarlıkta Avrupa'yı birinci sıraya koymakta ve tarihin en kanlı barbarlık olayı olarak, Batı'nın öncülük ettiği **İkinci Dünya Savaşı**'nı göstermektedir. Dahası var:

Doğu dünyasını, o arada Türkleri akıl ve medeniyet dışı gösteren **Voltaire**, 1756'da yazdığı ünlü romanı **Candide**'de, kan ve dehşetin öncüleri olarak Bulgarları gösterirken Türkleri hoşgörünün, zerafetin temsilcileri olarak öne çıkarır. Özellikle Türk misafirperverliğini belirginleştirir. Ama aynı Türklerin başka bir olumsuzlukları vardır: Aklı prangalamak, olup bitenlerin neden ve niçinlerine tamamen kayıtsız yaşamak.

Aklı devre dışı tutmak veya akıl düşmanlığı anlamında barbarlık söz konusu olduğunda biz de onurlu bir duruş sergileyerek, o tür barbarlığın Müslüman dünyada gerçekten egemen olduğunu itiraf edelim.

Barbarlığın kan ve savaş anlamı sokağın lügatindedir.

Adlarını andığımız büyük düşünürlerin dilinde barbarlık **'akıl ve bilim düşmanlığıyla özdeş'** bir kavramdır, o anlamda kullanılmıştır. Leibnizler, Herderler, Kantlar, Hegeller, barbarlığı bu anlamda kullanmaktadır. Peki, eğer barbarlık bu ise bunun Müslüman dünyada olmadığını söyleyebilir miyiz? Böyle bir barbarlık ithamına itirazımız, inandırıcı olabilir mi? Arapçı gelenek dini adına egemen güçlerin asırlardır yaptıkları, aklı ve bilimi saf dışı etmek değil de nedir? O halde bunu yapanlar barbar değil de nedir?

BEDREDDİN EZ-ZERKEŞÎ (ölm. 794/1391)

Allah'a imanın ebedî kurtuluşla ödüllendireceğinin Kur'an ve sünnetin ortak bildirimleri arasında olduğuna vurgu yapan Kur'an ilimleri otoritesi **Bedreddin Muhammed ez-Zerkeşî** (ölm. 794/1391), Kur'an düşüncesinin deizme kapı araladığını fark eden ve bu fark edişini açıkça ifadeye koyan anıt isimlerden biridir. Kur'an ilimleriyle meşgul olanların el kitaplarından biri olan **el-Bürhan**'ında şöyle yazıyor:

"Samimiyetle 'la ilahe illellah' diyenlerin cennete gideceklerinin belgelerinden biri de **Dımam bin Sa'lebe** hadisidir. Hz. Peygamber o sözünde 'La ilahe illellah' diyen kişi için şöyle buyurmuştur: **'O sözü samimiyetle söylediyse kurtuldu demektir.'** Hz. Peygamber'in bu beyanı, Kur'an'ın Tevbe 91. ayetiyle örtüşmektedir. Hz. Peygamber şunu da söylemiştir:

"Allah, la ilahe illellah diyene cehennem ateşini haram kılmıştır."

"Resul'ün bu sözü, şu ayetlerle örtüşmektedir:

"İman edip de imanlarını herhangi bir zulümle kirletmeyenler var ya, güvende olma/güvenilir olma işte onların hakkıdır; doğruyu ve güzeli yakalayanlar da onlardır." (En'am, 82)

"İşte böyle yaparız biz suçlulara. Onlar, kendilerine, 'Allah'tan başka ilah yoktur' dendiğinde, kibirleniyorlardı." (Saffât, 34-35)

"Son ayet bildiriyor ki, azap görenlerin cehenneme girişlerinin sebebi, **'La ilahe illellah'** demekten alıkoyan bir kibre sapmalarıdır. Bunun anlamı ise samimiyetle 'La ilahe illellah' diyenlerin cehennem azabından kurtulacaklarıdır." (Zerkeşî, ***el-Bürhan fî Ulûmi'l-Kur'an,*** 2/143)

BEDREDDİN SİMAVÎ (ölm. 823/1420)

Deizme kapı aralamakla kalmayıp, deizmi İslam adına hayata geçiren ilk devrimci düşünür, denebilir ki sûfî tarihin en büyük isimlerinden biri olan Türk müceddit Bedreddin Simavî olmuştur.

Tarihin en ilgi çekici serüvenlerinden birinin öncüsü ve mimarı olan Simavnalı Bedreddin'in **hayat ve faaliyetlerini Ebu Zer adlı eserimde genişçe anlattım. Buraya çok kısa bir özet alacağım.**

Tarihin en unutulmaz şahsiyetlerinden biri olan Simavna Kadısı oğlu Bedreddin'in 60 yıla yakın hayatı Osmanlı padişahları **I. Murat, Yıldırım Bayazıt ve Çelebi Mehmet** zamanlarında geçti.

İlk eğitimini babasından Kur'an okuyarak aldı. Daha

sonra Simav ve Konya'da devrin ünlü âlimlerinden dersler okudu. Konya'daki hocası Feyzullah'ın ölümünden sonra tahsili için Mısır'a gitti. Bedreddin'in uzun yıllar kaldığı Mısır'da, Kudüs, Kahire gibi ilim merkezlerinde İslam ilimlerinin tümünde söz sahibi olacak bir dereceye yükselmek üzere tahsil yaptığı tartışmasızdır.

Şehzadeler kavgasında Yıldırım'ın oğullarından **Musa Çelebi**'nin, kardeşi **Süleyman Çelebi**'yi mağlup edip Edirne'yi ele geçirmesi üzerine Edirne Kazaskerliği Bedreddin'e verildi. Daha sonra Musa Çelebi, kardeşi **Mehmet Çelebi**'ye yenik düşünce onun adamı bilinen Bedreddin **1413 yılında İznik'e sürüldü.**

1416 yılındaki kaçışına kadar İznik'te göz hapsinde tutuldu. Çelebi Mehmet Bedreddin'e sürgün günlerinde refah içinde yaşamasını sağlayacak büyük bir maaş bağlamıştır. Daha açık bir ifadeyle, tasavvuf tarihinin anıt şahsiyetlerinden biri olan Bedreddin, Yıldırım Bayezit'in oğulları Musa Çelebi ve Mehmet Çelebi'den her şeye rağmen hürmet görmüştür. Mehmet Çelebi bile, saltanatının başına büyük bir gaile açtığı için onu katletmek zorunda kalmakla birlikte vicdanında ona derin bir hürmet taşıdığı açıkça görülüyor.

Bedreddin'in daha çok siyasî sayılacak eylemleri İznik hayatı sırasında planlanmıştır. 1416'da İznik'ten kaçıp Kastamonu'ya geçti ve orada bulunan **İsfendiyar Bey**'e sığındı. (Taşköprüzade, ***Şakaayık***, 51) Buradaki siyasal faaliyetlerini yeterli bulmayan Bedreddin, Kastamonu'dan Sinop'a, oradan da bir gemiyle Rumeli'yi geçip Dobruca ve Deliorman civarında yerleşti. Siyasal bir kuvvet haline gelmesi bu sıradadır. Nitekim **Çelebi Mehmet**'in bir kuvvetle onun üzerine gitmesi de bu sıradadır.

1420 yılında Serez'de idam edildi.

Şükrullah bin Şihabuddin'in eseri ***Behçetü't-Tevârih***'te, **İdrisi Bitlisî**'nin de ***Heşt Behişt***'de bildirdiğine göre, yandaşlarından dört bin kişi katledilmiştir. Katlin gerekçesi de çok ilginçtir: Anılan kaynağın bildirdiğine göre, Bedreddin taraftarları, **"La ilahe illellah"** diyorlar ama "**Muhammedün Resulüllah"** demiyorlardı. Bunda ısrar edenler katledildi, Şehadet cümlesine "Muhammedün Resûlüllah" ilavesini yapanlar serbest bırakıldı.

TEMEL DÜŞÜNCELERİ

Temel felsefe bakımından vahdeti vücutçu olan Bedreddin'e izafe edilen ve toprakta mülkiyeti inkâr ettiği, kadınlar da dahil her şeyde kolektifliği esas aldığı iddiasına dayanan ithamların hiçbirisi onun eserlerinin hiçbirinde yoktur. Bu söylemler, tarih boyu iftirayı bir ibadet gibi işleten Sünnî dinciliğin yalanlarından ibarettir.

Bedreddin'in ana eseri ***Vâridât***, Vâridât'ın temel konusu ise vahdeti vücuttur. ***Vâridât***'mdan anlaşılıyor ki, **tasavvuftaki meşrebi vahdeti vücut meşrebidir**.

Dinci Tasalluta Karşı Deizm:

Bedreddin, bütün benzeri büyük devrimciler gibi, tüm inanç mensuplarım hak, paylaşım ve adalette birleştirmek için Allah'ın birliği etrafında toplanmayı yeterli görüyor, peygamberde ısrarı bir kenara koyuyor.

Bedreddin, dincilik hegemonyasını birlik ve beraberlik içinde aşmanın kestirme ve etkili yolunu keşfetmişti: Deizm. Yani Allah'ın varlık ve birliğinde ısrar etmek, onun ötesini ısrar dışında tutmak. Bedreddin araştırma-

larının en önemli isimlerinden biri olarak gördüğümüz **Prof. Şerafettin Yaltkaya'**nın da söylediği gibi, "Müslim ve gayrımüslimleri bir noktaya toplamak için her iki tarafa da kendi peygamberlerini feda ettirmekten daha kestirme yol yoktu." (Yaltkaya, 67)

Sünnî egemen güç, fikir ve eylem önderi Emevîlerden aldığı genetiğe uygun olarak, zulümlerine başkaldıran herkesin her karşı çıkışını **'fitne'** veya **'ümmet içinde fesat çıkarmak'** diye damgalamış ve acımasız bir biçimde kırmıştır. Bedreddin hareketi bunun tipik örneklerinden biridir.

Serez çarşısında çırılçıplak olarak asıldı ve otuz saate yakın bir süre öylece bırakıldı.

Nihayet müritlerince darağacından indirilip vasiyet ettiği yere gömüldü. Yıl 1420.

Bedreddin'in kemikleri 1924 yılında İstanbul'a getirilip Divanyolu'ndaki Sultan Mahmut Türbesi'ne gömüldü.

Dördüncü Bölüm

KUR'AN'IN DİN ANLAYIŞI

KUR'AN DİNİNİN TANRI TARAFINDAN BELİRLENMİŞ ADLARI

"Mesele dinin olup olmaması değil, dinin ne tür olduğudur. Din insanın gelişimine katkıda bulunup onun gücünü açığa mı çıkarıyor yoksa bu gücü felce mi uğratıyor?"

Erich Fromm

Kur'an dininin adları, doğrudan doğruya din kelimesi kullanılarak bizzat Kur'an tarafından şöyle verilmektedir:

1. Yaradılış (fıtrat): **Tanrısal kitap, getirdiği dini, insanın doğası olarak nitelemekte,** onu, bütün insanların doğasındaki Yaratıcıya teslimiyet olarak görmektedir. Bu dinin ve bu teslimiyetin adı Kur'an dilinde **'fıtrat'**tır. İlginçtir, düşünce tarihinde, bir dinî eleştiri hareketi olarak öne çıkan, **deizm** de insanın doğasındaki dini esas almakta, onu aramaktadır.

2. Allah'ın Dini: (dinullah): Kur'an, getirdiği dine 'Allah'ın dini' demekte, bu konuda insanoğlunun Allah ile en küçük bir ortaklığa girmesine izin vermemektedir. (bk. Âli İmran, 83. Ayrıca bk. 24/2; 110/2)

Kur'an'a göre din, fıtratın yani yaradılışın insan hayatıyla

ilgili ilkelerinin toplamıdır. **Tanrısal kitap, getirdiği dini, insanın doğası olarak nitelemektedir.** Kur'an, dini, ilk insandan son insana kadar bütün insanların doğasındaki Yaratıcı'ya teslimiyet olarak görmektedir. Bu dinin ve bu teslimiyetin adı Kur'an dilinde **'fıtrat'**tır. Unutmayalım, deizm de insanın doğasındaki dini esas almaktadır:

"O halde, sen yüzünü, bir hanîf olarak dine, Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fıtrata çevir. Allah'ın yaratışında/yarattığında değiştirme olamaz. Doğru ve eskimez din işte budur. Fakat insanların çokları bilmiyorlar." (Rum, 30)

Bu beyyine, yaradılış dinine mensup insanların temel niteliği olarak **'hanîf'** sözcüğünü öne çıkarmıştır ki, özellikle dinle irtibatı açısından bir mucize kullanımdır. Hanîf, ataların akıl ve ilim denetiminden geçmeden buyruklaşmış kabullerine karşı çıkan insanın sıfatıdır. Bu sıfatın, 'hak dini' müminlerinin temel sıfatlarından biri olduğu defalarca ifadeye konmuştur. Ve tam 101 ayet bu 'hanîf'lik gerçeğini ele almaktadır. (Bu hayatî kavramın ayrıntıları için bizim ***'Kur'an'ın Temel Kavramları'*** adlı eserimizin Hanîf maddesine bakılmalıdır.)

'Tabiî din' veya **'fıtrat dini'** deizmin omurga kavram ve kabullerinden biridir. Deizmin öncülerinden biri sayılan **Jean Bodin** (ölm. 1596), tabiî dinin esaslarını şöyle sıralıyor: **Tanrı'nın birliği, ahlakî şuur, özgürlük, ölümsüzlük, ahirete ve ölüm sonrası hesaba inanmak.**

Bu anlayış, Kur'an'daki Bakara 62, Mâide 69 ayetlerinde çerçevelenen anlayışın bir tekrarı gibidir.

Deistlerin büyük kısmı ahirette hesap yanında cezaya da inanmaktadırlar. Bilindiği gibi, Bakara 62 ve Mâide

65. ayetlerde dile getirilen iman ve kurtuluş formülünde Allah'a iman ve salih (barışçıl, hakka saygılı) eylem dışında bir şart yoktur. Öteki bütün kurallar, ritler dekor mesabesindedir, olmazsa olmaz değildir. Deizmin temel anlayışı da budur.

Allah'ın ve yaradılışın dini olmanın bir uzantısı da kolaylık, hoşgörü ve barış dini olmaktır.

Kur'an getirdiği dinin şiddet, bedbahtlık, zorluk ve eşkıyalık aracı yapılmamasını çok sert ve net bir ifadeyle emretmektedir. Hem de bu emri eşkıyalık sözcüğünü kullanarak vermektedir. Kur'an'ın ne olduğunu ve ne olmadığını en ideal biçimde gösteren sarsıcı beyyine şudur:

"Biz bu Kur'an'ı sana, zahmet çekesin/bedbaht olasın/zorluk ve şiddet sergileyesin/eşkıyalık yapasın diye indirmedik; saygıyla ürperene bir hatırlatma/düşündürme/öğüt verme olsun diye indirdik." (Tâha, 2-3)

Buyrukta kullanılan **'teşka'** fiili, Türkçe'deki eşkıyalık ve eşkıya sözcüğüyle aynı kökten, **'şakaavet'** kökünden türeyen bir fiildir. Türkçe'deki **eşkıyalık ve eşkıya** sözcükleri de aynı kökten kelimelerdir. Biz, bu kökün bütün anlamlarını bölü çizgisi kullanarak kayda geçirdik. Bu fiil, sülasî bir fiildir ve sülasînin iki babından kullanımı vardır. **el-Kaamûs el-Muhît** de de ifade edildiği gibi, bu fiil, sülâsînin dördüncü babından kullanıldığında **müteaddî** (etken) olur. Bu takdirde, bizim çevirimizdeki **'eşkıyalık yapasın diye değil'** şeklindeki anlamı vermek gerekir. Biz çevirimizde fiilin iki kullanımını da anlamlandırdık. Mesaj zaten bu takdirde tam verilmiş oluyor. Fiilin dördüncü babdan kullanımı geleneksel anlayışları ve doğal olarak 'birilerini' rahatsız ettiği için bu babdan

kullanım görmezlikten gelinmiş, yani ayetin taşıdığı mesajın yarısı (en önemli kısmı) yok edilmiştir.

Önemli bir nokta da şudur: İkinci ayette Kur'an'ın ne olmadığı, ne için araç yapılmaması gerektiği verilmiş, söylenmek istenen tam anlaşılsın diye üçüncü ayette Kur'an'ın ne olduğu, hangi amaçlara araç yapılması gerektiği gösterilmiştir, böylece anlamın ve mesajın bütünlüğüne tartışılmaz bir zemin oluşturulmuştur. Şöyle:

Kur'an; eşkıyalık, baskı, zorluk, şiddet aracı değildir, öğüt vererek düşündüren (tezkire) bir kitaptır. Bu düşündürmeyi de kalbinde ürperti taşıyanlara yaptırır; eşkıyalık ve şiddet yoluyla bir biçimde köleleştirilenlere değil.

İslam tarihine ve İslam dünyasına bu beyyineler penceresinden baktığımızda ne görüyoruz? Şunu görüyoruz: Bir **'meliki adûdlar'** (tabir, Hz. Peygamber'indir) dönemi olan **'otuz yıl sonrası halifeler dönemi'** büyük kısmıyla, 'Kur'an'ın eşkıyalık aracı yapıldığı bir dönem' olmuştur. Müslüman imparatorluklar dönemlerinin tümü böyledir. Emevîlerden Osmanlılara kadar. Ne yazık ki, Kur'an'ı eşkıyalık aracı olarak kullanma döneminde şiddet ve şakaavetin gerekçesi ve adı olarak **'i'la-i kelimetillah'** (Allah'ın adını yüceltme) iddiası öne çıkarılmış, kitleler ve dünya bu sahte gerekçeyle aldatılmıştır. Ama tarih aldatılamamıştır.

Müslümanların bugün bulundukları yer, o yalan iddiaların zulüm ve aldatma faturalarının Tanrı ve tarih tarafından ödetildiği yerdir. Gayet açık ki, eğer ortada bir **'i'la-i kelimetillah'** olsaydı, Müslüman dünyanın manzarası bugün böyle olmayacaktı.

İnkâr edilemez gerçek şudur: Kur'an, Müslüman kitleleri daha ilk günden çok net ve radikal bir biçimde uyarmıştır ama bu uyarı asla dikkate alınmamıştır. Bu dikkate almama, bu savsaklamada birinci dereceden sorumlu olanlar din sınıfı veya din temsilcileridir. Çünkü Kur'an'ın şakavet aracı yapılmasını meşrulaştırmada bütün rol din sınıfının, din ulemasının, din temsilcilerinindir. Eğer onlar hakikati gizlemek yerine açıkça haykırsalardı o imparatorlukların zulümleri tarihin sayfalarını pisletemez, bugünkü Müslümanlar da bunca kahır faturasını ödemek zorunda kalmazlardı.

Meseleyi deizm açısından değerlendirirsek şunu söyleyeceğiz: Kur'an'ı eşkıyalık, zorbalık ve bedbahtlık aracı yapan din temsilcilerinin bu zulüm ve pisliklerine bulaşmamayı garantilemek için dinsel hayatı tamamen devre dışı bırakarak Allah'a imanla yetinenlerin ebedî kurtuluşlarının bizzat Allah tarafından teminat altına alınması üzerinde Tâha suresi 2 ve 3. ayetler bağlamında yeniden durmak gerekir.

3. ***Hakkın Dini, Hak Din (dinu'l-hak):*** Kur'an'ın tanıttığı Allah'ın isim-sıfatlarından biri de 'hak'tır. **Hak**, aynı zamanda, insanın korunması gereken değerlerini yani **'insan hakları'**nı da ifade etmektedir. O halde haktan uzaklaşmış, hakkın kurumu olmaktan çıkmış, hak ihlallerinin paravanı haline getirilmiş, hele hele zulme ve zalime destek için kullanıma alınmış bir din, Allah'ın dini değil, **'Allah ile aldatma'** (tabir, Kur'an'ındır) aracıdır. İnsanoğlunun böyle bir **'aldatma aracı'**ndan kaçıp başının çaresine bakması, doğal bir hak olarak bizzat Allah tarafından kendisine verilmektedir.

İslam'ın akılcı fıkıh dehalarının mirasında **'Allah hakları'** tabiri, kamu hakları anlamında kullanılır. Çünkü

Allah, insan haklarını doğuran kudretin ta kendisidir.

'Allah'ın dini'ni insan haklarını boğmak için kullananlar (müşrikler, riyakârlar), Kur'an'a göre, '**Allah'ın düşmanıdır**.

Hak dini sıfatı, Kur'an dininin diğer tüm dinlerin üstünde olmasının sebebi sayılmıştır:

"O, resulünü hidayet ve hak dinle gönderdi ki, müşrikler hoşlanmasa da o dini, dinin bütününün üstüne çıkarsın." (Tevbe, 33; Fetih, 28; Saff, 9)

Allah'ın iradesine uygun dinin **'hakkın dini'** olarak adlandırılması, başlıbaşına bir mucizedir, eşsiz bir devrimdir. Burada bir iki noktaya dikkat çekmek kaçınılmazdır:

Kur'an'ın tanıttığı Allah'ın isim-sıfatlarından biri de 'hak'tır. Hak, varlığın mutlaka korunması gereken yapısal ilkelerini de ifade etmektedir. Ve hak, aynı zamanda, insanın korunması gereken değerlerini yani 'insan hakları'nı da ifade etmektedir. O halde haktan uzaklaşmış, hakkın kurumu olmaktan çıkmış, hak ihlallerinin paravanı haline getirilmiş, hele hele zulme ve zalime destek için kullanıma alınmış bir din, bırakın Allah'ın dini olmayı, Allah'ın musibeti bile olmaya layık değildir. İnsanoğlunun böyle bir musibetten kaçıp başının çaresine bakması, bizzat Allah tarafından kendisine verilmiş doğal bir haktır.

Geleneksel dinciliğin sürekli görmezlikten geldiği bir gerçek daha var: İslam'ın akılcı fıkıh dehalarının mirasında '**Allah hakları**' tabiri, kamu hakları anlamında kullanılır. Çünkü bu büyük dehalar tespit etmişlerdir ki, **Allah, insan haklarını doğuran kudretin ta kendisidir.**

O halde onun dinini insan haklarını boğmak için kullananların yaftaları ve unvanları ne olursa olsun, Kur'an'a göre onlar, '**Allah'ın düşmanıdır**.' (Bu hayatî konunun ayrıntıları için ***'Mâûn Suresi Böyle Buyurdu'*** adlı kitabımıza bakılmalıdır.)

Demek oluyor ki, hak duygusunu yitiren, hakkı korumayı, çıkarları uyuştuğu sürece önemseyen bir zihniyet, kitle nezdindeki unvanı ne olursa olsun, Kur'an nezdindeki sıfatı 'dinsiz-imansız, lanetli zalimdir.' Şimdi kim kalkıp da bu zalimlerin 'din' diye anlattıklarını yaşamayı, mutluluk vesilesi sayacaktır! Bu zalimlerin tasallutuna uğrayanların önünde iki ihtimal var:

a) **Dini, kaynağından bizzat öğrenip ona buna kulak vermeden o kaynağa göre yaşamak.**

Bunu yapabilenlere '**dindar**' diyoruz.

b) **Dini kaynağından öğrenme şansını bir biçimde yitirmiş veya öğrense de dinci tasallut yüzünden yaşayamaz duruma getirilmiş olmak.**

Bu durumda bu insan, ya dinle ilintili her şeyi inkâr edip ateist olacak yani mahvolacak veya deizme sığınarak Allah'a imanını koruyacak. Kur'an bu son durumdakilere, Allah'ın bir lütfu olarak şunu söylemektedir:

"Allah'a imanını bütün samimiyetinle koru, Allah senin ebedî kurtuluşunu sağlayacaktır."

'Hakkın dini'nin, 'Allah'ın dini'nin temel özelliği de verilmiştir: Bu dinde ikrah (baskı, zorlama, tiksindirme) olmayacak. Olursa 'hakkın dini' olmaktan çıkar:

"Dinde baskı-zorlama-tiksindirme olmayacaktır. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır." (Bakara, 256)

Hakkın dini zulme de bulaştırılmayacak. Ayetin kullandığı özgün tabir, **'imanın zulümle pisletilmesi'** tabiridir. Zulümle pisletilen bir imandan-dinden Kur'an hiçbir hayır beklememektedir. Böyle bir iman ne güven verir ne de güvenilir insan üretir:

"İman edip de imanlarını herhangi bir zulümle kirletmeyenler var ya, güvende olma/güvenilir olma işte onların hakkıdır; doğruyu ve güzeli yakalayanlar da onlardır." (En'am, 82)

Zulümle pisletilen iman, güven ve huzur vermez; kaos ve bunalım getirir. Kur'an, Allah'a imanda samimi olan insanların bu kaos ve bunalıma itilmesine ısrarla karşı çıkıyor, onların, Allah'a imanlarını korumak şartıyla, dayatılmış dinin dışında yaşamalarını bir mahvoluş olarak görmüyor.

Kur'an'ın bize lütfettiği ilhamla ve ilim ve fikir haysiyetimizin olanca vakarıyla ifade edelim ki, Kur'an zulümle (despotizm, hak ihlali ve şirk) kirletilmiş bir dinin yaşanmamasını yaşanmasından hayırlı görmektedir. **Deizm denen 'sığınak'** da bu çaresizliğin telafisine yönelik bir arayışın ürünüdür.

Bu niteliklerle gönderilen **'hakkın dini', tamamen Allah'a özgülenecek**. Bu özgüleme, değişik cümle yapılarıyla, ama aynı kelimeler kullanılarak defalarca vurgulanmıştır.

Din, 'hakkın dini' olma vasfını yitirdiğinde yaşanabilir-

lik vasfını da yitirir.

Kur'an bunu açıkça belirlediği için dinin Allah'a özgülenmesini 'olmazsa olmaz' bir zorunluluk olarak görmektedir.

Melikin-Sultanın Dini:

'Allah'ın dini' ve 'Hakkın dini' karşısında 'Melik'in dini' vardır. (bk. Yusuf suresi, 76)

Bu ayette **Melik,** Mısır firavunlarını ifade etmek için kullanılmıştır ki, Allah'ın dini karşısındaki saltanat dininin kimlerce icat ve istismar edildiğinin en çarpıcı göstergelerinden biridir.

'Hakkın dini'nde **ikrah** (baskı, zorlama, tiksindirme) olmayacak. (Bakara suresi, 256) Olursa 'hakkın dini' olmaktan çıkar. Hakkın dini zulme de bulaştırılmayacak. Ayetin kullandığı özgün tabir, **'imanın zulümle pisletilmesi'** tabiridir. Zulümle pisletilen bir dinden Kur'an hiçbir hayır beklememektedir. Böyle bir 'din' ne güven verir ne de güvenilir insan üretir. (bk. 6/82)

Kur'an, Allah'a imanda samimi olan insanların bu güvensizliğe teslim edilmesine karşı çıkıyor; onların, Allah'a imanlarını korumak şartıyla, dayatılmış dinin dışında yaşamalarında bir sakınca görmüyor. Daha açıkçası, Kur'an böyle bir dinin yaşanmamasını yaşanmasından hayırlı görüyor. Deizm, tam bu noktada devreye giriyor.

Kur'an verilerini, geleneksel prangalardan sıyrılarak değerlendirdiğimizde gerçeğin şu olduğunu görmekte gecikmeyiz:

Kur'an, yozlaştırılmış dini yaşamama hakkını bize veriyor.

Yozlaştırılmış din, şirk dinidir. Ve **şirk** Kur'an'ın temel düşmanlarından biridir. Kur'an, şirkle kirletilmiş bir dini bir biçimde yaşamaya zorlananlara, Allah'ın bir lütfu olarak şunu söylüyor:

"Allah'a imanınızı koruyun, Allah sizin ebedî kurtuluşunuzu sağlayacaktır."

İŞLETİLEN AKLIN DİNİ

"Eğer dinlenmesi gerekeni dinleseydik yahut aklımızı işletseydik şu cehennemliklerin arasında olmazdık."
Mülk suresi, 10

AKLIN İŞLETİLMESİ

Akletmek, aklı çalıştırmak, akıllı davranmak, eşya ve olaylara akılla yaklaşmak anlamlarındaki taakkul, akıl kelimesinden türeyen bir sözcüktür.

Kur'an, akıl kelimesinden türeyen fiilleri 46 yerde kullandığı halde akıl kelimesini isim olarak hiç kullanmamıştır. Bu, mucize mesajlardan biridir. Kur'an bu tavrıyla şunu demek istemiştir: Ben, aklın varlığını yeterli görmem, aklın faal kılınmasını isterim. Kur'an, cevher olarak aklı yeterli görmüyor, işlevsel akıl istiyor. Bu yüzden akla yer veren ayetlerinin tümünde akıl kelimesinden türeyen fiiller kullanmaktadır.

Kur'an terminolojisinin aşılmamış ustası **Râgıb el-Isfahanî** (ölm.502/1108), aklı '**ilmi kabule yatkın olan kuvvet**' diye tanımlıyor ve ekliyor: "**İnsanın, bilimden, kendisi aracılığıyla yararlandığı kuvvete akıl denmektedir.**" (Râgıb, *el-Müfredat*, akl mad.) **Râgıb**'ın, tam bu noktada, Kur'an'ın akıl ile ilim arasındaki 'olmazsa ol-

maz' bağlantıyı gözler önüne koyan tespitlerini, eserimi zin üçüncü bölümün son faslında verdik.

Bu noktada öncelikle şu iki ayeti dikkate almalıyız:

"Bu bizim, insanlara vermekte olduğumuz örneklerdir ki ilim sahiplerinden başkası onlara akıl erdiremez." (Ankebût, 43)

"O küfre sapanların durumu bağırıp çağırma dışında bir şeyi işitmeyen varlıklara haykıranın durumuna benzer. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Bu yüzden akıllarını işletemezler onlar." (Bakara, 171)

Bilimle akletmek arasında kaçınılmaz bir bağın varlığına dikkat çeken Kur'an, her şeyden önce kelamı (sözü) anlamayı bir akletme işi olarak görmektedir. **Kelam**, akledilerek okunmazsa tahrife uğrama tehlikesiyle yüz yüze kalır. (bk. 2/75) Peygamberlere gelen vahyin, onların hitap ettikleri toplumun diliyle gelmesi kelamın akledilebilmesi içindir.

"Biz, görevlendirdiğimiz her resulü, ancak kendi toplumunun diliyle gönderdik ki onlara açık seçik beyanda bulunsun." (İbrahim, 4)

Bunun bir uzantısı olarak, Kur'an vahyi de, İslam'ın çekirdek kuşağı olan Arap toplumunun diliyle indirilmiştir ki kelamı akledebilsinler. Zaten kelam, Arapça'dan başka bir dille gelmiş olsaydı onlar buna itiraz edeceklerdi. Kur'an bu noktaya da parmak basıyor:

"**Eğer biz onu yabancı dilde bir Kur'an yapsaydık elbette şöyle diyeceklerdi: 'Ayetleri ayrıntılı kılınmalı değil miydi? Arap'a yabancı dil mi?'/ister yabancı dilde, ister**

Arapça!" (Fussılet, 44)

İşte bu itirazlar olmasın ve kelam, üfürme ve fal bakma aracı yapılmasın diye, muhataplarının diliyle indirildi. Kur'an şöyle diyor:

"**Biz onu sana, aklınızı çalıştırasınız diye, Arapça bir Kur'an olarak indirdik.**" (Yusuf, 2 Ayrıca bk. 43/3)

Vahyi, insanı ve evreni birer '**kitap**' gören Kur'an tüm bu ayetlerin gereğince okunabilmesi için aklı işletmenin kaçınılmazlığına dikkat çekmektedir. (Örnek olarak bk. 2/73, 242; 3/118; 24/61; 57/17)

Akletmek veya aklı işletmek insanla hayvanın ayırıcı özelliklerinin de ilkidir. Eğer insan, yaradılışının hakkını verip aklını işletmez ise sadece hayvanlaşmakla kalmaz, hayvanların en kötüsü durumuna düşer:

"**Yeryüzünde debelenenlerin Allah katında en kötüsü, akıllarını işletmeyen sağır-dilsizlerdir.**" (Enfâl, 22)

Bu ithamın muhatabı hayvanlar olamaz, çünkü onların akılları zaten yoktur. Muhatap, aklı olduğu halde işletmeyen, daha doğrusu, dilinin ve kulağının hakkını akıllı bir varlığa yakışır biçimde vermeyen insanlardır. Üzerinde olduğumuz noktada şu ayet daha açık bir kanıttır:

"**Yoksa sen bunların çoğunun işittiğini, akledip düşündüğünü mü sanıyorsun! Onlar hayvanlar gibidirler, hatta yolca, hayvanlardan daha şaşkındırlar.**" (Furkan, 44)

Tanrısal metinleri, evreni ve insanı dolduran ayetleri inceleyip onlardan sonuçlar çıkarmak ilim sahiplerinin işi-

dir. Ve ilim, aklm işletilmesiyle elde edilir. Özetleyelim:

Kur'an, aklın çıplak mülkiyetinin varlığı ile yetinmeyi insana yakışan bir tavır olarak görmüyor. Aklın intifa hakkının kullanılması gerekir. Aklının çıplak mülkiyetini taşıyıp intifa hakkını başkalarına veren, yani aklını onun bunun ipoteği altına sokan kişi veya toplum, fotoğrafıyla insan olsa da gerçekte hayvandır, hatta hayvanlardan 'daha şerir ve sapık' durumdadır. Bu duruma düşen kişi ve toplumlara Kur'an'ın reva gördüğü âkıbet gerçekten ürperticidir. Bu ürpertici âkıbet, bir kozmik varlık kanunu halinde şu şekilde verilmektedir:

"Allah, pisliği, aklını işletmeyenler üzerine bırakır." (Yunus, 100)

İLK VE EN BÜYÜK PEYGAMBER AKILDIR

Kur'an, 'Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenlerin sapık ve inkârcı olduklarını bildirir. Onu dikkatlice okuyanlar hemen anlarlar ki, 'Allah'ın indirdiği' başlığının altına ilk yazılacak olan, akıldır. Çünkü o, peygamberlerin tebliğinden önce, o tebliğe muhatap olmamış olanlar da dahil, tüm insanlarda bulunan tanrısal bir cevherdir.

Akıl, vahiyden daha önce, daha geneldir. Bu öylesine şaşmaz bir gerçektir ki, İslam din bilginlerinin akılcı olmayanları bile (örneğin, Gazalî), akıl ile vahyin çatışması durumunda aklın esas alınacağını söylemişlerdir. Bu söylem onlara, Kur'an'ın öğrettiği tartışmasız, tevilsiz bilgilerden biridir.

Kur'an dilinin ölümsüz ustalarından biri olan **Isfahanlı Râgıb**, anıt eserlerinden biri olan ***ez-Zerîa ila Mekârimi'ş-***

Şerîa'da **'Peygamberlerin ve Aklın İnsanları Gerçeğe ve Tanrı'ya** (Hakk'a) **İleten İki Kılavuz Oluşu'** başlığı altında bu meseleyi incelemiştir. Onun muhteşem tespitlerini, eserimizin üçüncü bölümünün son faslında vereceğiz.

Râgıb'a göre, akıl dinde de **'komutan'** olmalıdır. Neden?

"Akıl, sahibinin hem lehinde olanı gösterir hem aleyhinde olanı. Tutku ise sahibine sadece onun lehinde olanı gösterir." (ez-Zerî'a, 106)

Bunun açık anlamı şudur: Akıl, objektiftir; geneli, herkes için geçerli olanı gösterir. Tutku ve istekse sübjektiftir; sadece hoşa gideni, nefsi okşayanı gösterir.

Bu tespiti din meselesine uygularsak şunu görürüz: Akıldan uzaklaştırılan iman (sonuç olarak da din) sübjektifleşir, kişiselleşir, nefsanîleşir, gerçeğe ve genele sırt dönerek, kişinin egosuyla eşitlenir. Bu noktaya geldiğimizde iman, yapıcı bir mutluluk kaynağı olmaktan çıkar, yıkıcı bir tahrip gücüne dönüşür. Kur'an'ın, imam sürekli bir biçimde akıl ve bilimle kucaklaştırması, insanı bu olumsuz sonuçtan korumaya yönelik bir tedbirdir.

Anlaşılan odur ki, eğer Allah adına, O'nun dini adına konuşmak gibi bir hak ve ödevden söz edeceksek bilmeliyiz ki bu hak öncelikle aklın ve varlık kanunlarının hakkını verenlerindir. Akla ve o kanunlara tersliği âdeta dinleştirmiş benliklerin "**Allah, aklını işletmeyenler üzerine pislik atar**" diyen bir kitabın dini adına iddiaları olmamak gerekir.

AKLIN KULLANIMINA SINIR KONMAMIŞTIR

Kur'an, aklın kullanımına en küçük bir sınır koymamış-

tır. Allah'a varışın akıldan çok aşk yoluyla olacağı mealindeki sûfî söylem de 'Aklın Kur'an ve sünnetle sınırlı olduğunu' iddia eden genel teolojik söylem de Kur'an'a tamamen aykırıdır. Kur'an, aklın kullanımını sınırlamaktan ima yoluyla bile söz etmemiştir. Tam tersini söylemiş, **'aklını işletmeyenler üzerine pislik atılacağını'** hükme bağlamıştır. (Yunus, 100)

Geleneksel söylemin aklı prangalaması önce fıkıh alanında gerçekleşti. İlk iki asırda fıkıh, aynı zamanda bugünkü ilmi kelamı da ifade ettiğinden, ilk pranganın da fıkıh ve ilmi kelama aynı anda vurulduğunu belirtmek zorundayız. İlginç olan şu ki, bu prangaya ilk karşı çıkış da fıkıh bünyesinde gerçekleşmiştir. İlmi kelam ve fıkıh'ta aklı bloke etmeye karşı çıkışın ilk mücadelesini veren **İmamı Âzam Ebu Hanîfe** (ölm. 150/767) oldu ve bu mücadelesinin faturasını hayatıyla ödedi. Ama onun açtığı çığır, 11. yüzyıla kadar sürüp giden bir onurlu mücadelenin motoru olarak sürekli devrede oldu. Ta **Gazalî**'nin talihsiz zuhuruna kadar...

Akla pranga vurmanın tasavvufun nitelikleri arasına girmesi, İslam tarihinde aklı bloke etmenin öncülüğünü yapmış olan Gazalî'nin, ***el-Munkızü* mine'*d-Dalâl*** (Dalâletten Kurtaran) adlı talihsiz eseriyle gerçekleşti. Gazalî'nin kurtulduğundan söz ettiği **'dalâlet'**, ne yazık ki aklın rehberliğidir.

Günümüz **siyasal İslam**'ı, aklı mahkûm ederken, özellikle **laikliği itham** ederken 'Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenlerin, kâfir, zalim ve fâsık oldukları' mealindeki Kur'an ayetlerine (Mâide, 44, 45, 47) yollama yapmaktadır. Yollama yapılan söz doğrudur ama o yollama ile murat edilen doğru değildir. Allah'ın indirdiğine atıf yapanlar bazı gerçekleri görememekte veya görmezlikten gelmekteler.

ALLAH'IN İNDİRDİĞİNİN KUR'ANSAL ANLAMI

Kur'an, egemen gücü, insan olmaktan çıkarmıştır. Egemen güç, Allah'ın indirdiği ve gösterdiğidir. Yani ilkeler. Bunu hukuk diline çevirerek söyleyelim:

Egemen güç hukukun ilkeleridir. O halde, Allah'ın indirdiği ve gösterdiği ile hükmeden yönetim hukuk devletinin işlerlikte olduğu yönetimdir.

Modern hukuk anlayışlarının ittifak noktalarından biri olan bu tespit, Kur'an'da yüzyıllarca önce verilmiştir. Ne var ki onun hayata geçmesi için insanın çok uzun bir yol yürümesi gerekmekteydi. Bugün için **sulta,** artık kişinin veya kişilerin değildir. Hükûmet edenler, sultanın sahibi değil, emanet taşıyan görevlileridir. Sultanın sahibi, tüzel kişilik olan **devlet**tir deseniz bile bu, son tahlilde yine hukukun egemenliği anlamına gelmektedir.

Siyasal saptırmalardan uzak kalarak baktığımızda, klasik fıkıhtaki **darulislam** (barış ve esenlik yurdu) kavramının son tahlildeki anlamı da **hukuk devleti** olmaktadır. Böyle ise, **darulislamın olmazsa olmazlarından biri de laikliktir denebilecektir.**

Kur'an bize gösteriyor ki, **'Allah'ın indirdiği ve gösterdiği ile hükmetmek' veya 'Allah'ın hâkimiyeti'** tabir ve söylemlerinin Kur'anî anlamı, şu değerlerin oluşturduğu ilkelerle hükmetmektir. Başka bir deyişle, bu söylemlerin gerçek anlamı, Kur'an'ın altını ısrarla çizdiği şu temel adreslere gitmektir:

1. **Allah'ın, işletilmesini ısrarla emrettiği akıl,**
2. **Kur'an'ın bizzat kendisi,**
3. **Bilim,**

4. Mâruf yani ortak-evrensel insanlık değerleri,
5. Varlık ve insana egemen olan yaratılış kanunları.

Kur'an'ın **'Allah'ın indirdiği'** ve **'Allah'ın gösterdiği'** ifadeleriyle dikkat çektiği adreslerin biri de sünnetullahtır. Sünnetullahın değişmezliğini bilerek çalışanlar, bu dünyanın efendisi olmuşlardır. **Sünnetullah** kavramını, Emevî zorbalarının baskılarıyla tahrif ederek Kur'an dışı bir kader anlayışıyla eşitleyen Müslüman dünya ise Kur'an'ı koltuğunun altında taşımasına rağmen dünyanın zelil ve sefili haline gelmiştir. Yani Kur'an, kendisiyle alay etmeye kalkanları dünyaya rezil etmiştir. Sebep şudur: Geleneksel Kur'an dışı din anlayışı, **'Allah'ın indirdiği'** ve **'Allah'ın gösterdiği'** ifadeleriyle akıl, sünnetullah, ilim gibi değerleri değil de mezhep kitaplarındaki kabul ve kuralları anlamakta ısrar etmiş ve kitleleri, Allah ile aldatarak bu Kur'an dışı anlayışa boyun eğdirmiştir.

Kur'an, "Bana uyun, benimle hükmedin" dediğinde, insanı işte bu adreslere göndermektedir. Bu adreslere gitmeyenler Kur'an'la yani Allah'ın indirdiği ve gösterdiği ile hükmediyor olamazlar. Dincilik ve din temsilcileri, burada şeytanî bir oyun oynayarak, 'Allah'ın indirdiği'ni önce Kur'an'la dondurup ardından Kur'an'ı temsil ettiğini söyledikleri kendi zübürlerini kutsallaştırmakta ve sonuçta 'Allah'ın indirdiği' ile hükmetmek bu engizisyon zebanilerinin yazıp söyledikleriyle hükmetmeyle eşitleniyor. Deizm bu eşitlemeye de karşı çıkmaktadır.

İYİ VE KÖTÜYÜ TANITAN KUDRET AKILDIR

Kur'ansal düşüncenin anıt isimlerinden ve Hz. Muhammed'in torunlarından biri olan **Cafer Sadık, "Allah ile**

kulları arasında hüccet, akıldır" diyor. (Küleynî, **el-Kâfî, Usûl,** 1/29)

Bu söz, felsefenin olduğu kadar ilahiyatın da temel sorularından birini hemen aklımıza getiriyor: "Akıl, iyi ile kötüyü bilebilir, bu ikisini birbirinden ayırabilir mi?" Soru şu şekilde devam eder:

"Akıl, ahlakı belirleyici olabilir mi? Başka bir deyişle, ahlak aklın verileri üzerine oturtulabilir mi?"

Felsefenin üç ana sorusundan biri olan ahlak (yani nasıl ve neye göre yaşamalıyız) meselesi işte bu sorular çevresinde dolanır.

İslam ilahiyatının bu soruya verdiği cevap, kelam ilmi dediğimiz İslam teolojisinin **hüsün kubuh** bahsinde ele alınır. Kelime anlamıyla hüsün güzellik, kubuh ise çirkinlik demektir ama sözcüklerin İslam teolojisindeki terimsel anlamları, felsefedeki iyi ile kötü (yanlış ile doğru) karşılığıdır. (Bu terimlerin estetik açıdan ayrıntıları için bizim ***'Kur'an'ın Temel Kavramları'*** adlı eserimizin güzellik maddesine bakılabilir.)

Şunu hemen ifadeye koymak isteriz: **Hüsün** kavramı Kur'an'da 190 küsur kez geçtiği halde kubuh sadece bir yerde geçmektedir. Kur'an semantiği ve tefsir ilmi açısından bunun anlamı şudur: **Varlık ve oluşta, hayatta egemen olan kavram ve ilke güzelliktir**. Kur'an bu anlayışını, Tanrı'nın eylemlerine dikkat çekerken formüle dönüştürmüştür:

"O, odur ki, yarattığı her şeyi güzel yarattı. Ve insanın yaratılışına çamurdan başladı." (Secde, 7)

Bu ayette ifadeye konan anlayış, İslam filozofları **Farâbî** (ölm. 339/950) ve **İbn Sina** (ölm. 428/1037) felsefesiyle **İhvanussafa** risalelerinde şu temel ilkeye vücut vermiştir: Varlık ve oluşta esas olan iyilik ve güzelliktir; kötülük (ve çirkinlik) izafîdir ve tekâmülde bir rol oynamak için geçici olarak vardır.

Kelam ilmi **hüsün-kubuh** sözcüklerini estetik anlamlarıyla değil, eylemlerimizin ahlaksal değerlerini belirlemede kullanmıştır.

Hüsün ve kubuh, temelde aklî kavramlardır. Yani akıl, iyi ile doğruyu belirleyebilir. İyi ile doğru, eşyanın tabiatı icabı bellidir. Bunun içindir ki, akıl onları, dinin haberi vermesinden önce bilebilir. Din veya vahiy bu konuda akla yardımcı olmaktadır.

Sünnî mezheplerin tamamına yakını, hüsün ve kubhun şer'î olduğunu yani dinsel vahiyle bilineceğini savunmaktadır. Din, iyi ile kötüyü belirler, daha sonra akıl bunları idrak edip üzerlerinde söz söyler. Yani iyilik ve kötülük eşyanın zâtında mevcut bir nitelik değildir; onların iyi veya kötü olduğuna din hükmetmektedir. Bizim hükmümüz de dinin hükmünü takip eder. Bunun pratik anlamı şudur: Bir şey din tarafından emredildiği için iyi, yasaklandığı için güzeldir. Fiil bizatihi iyi olduğu için emredilip kötü olduğu için yasaklanmış değildir. Bu anlayışın başını çeken düşünür, **Gazalî**'dir. (bk. Gazalî, **el-Müstasfa**, cilt: 1)

İyi ile kötünün akılla bilineceğini savunanlar, akılcılığın İslam dünyasındaki ana ekolü olan Mûtezile'ye mensup düşünürlerdir. Bu ekolün beş temel ilkesinden biri olan **adalet,** insanın **irade** hürriyetini ısrarla savunduğu için iyilik ve kötülük konusunda da insanı yetkin görmüş, so-

rumlu bir varlığın, benimseyeceği ve kaçınacağı şeyleri kendi aklıyla tespit ve tefrik edebilmesinin zorunlu olduğunu dile getirmiştir.

Mûtezile'ye göre, iyi ve kötü bizatihi öyle oldukları için din de bunların böyle olduğunu bildirmiştir; din bildirdiği için onlar öyle olmamışlardır. Akıl da din de iyi ile kötüde mevcut olan ontik yapıyı tespit ve tebliğ eder. İyi ile kötünün varlığı, tabiattaki fizik ve matematik kanunları kadar aslîdir. İzafîlik iyi ile kötünün yapısında değil, güzel ile çirkinde söz konusudur. O bakımdan, mesela, **Kadı Abdülcebbar**, estetikle ahlakı birbirinden ayırmaktadır. Estetikte izafîlik (görecelik) esas olduğu halde ahlakta izafîlik değil, gerçeklik ve hatta determinasyon esastır. Estetik hükümler sübjektif, ahlaksal hükümler objektif ve geneldir.

Mûtezile bilginlerine göre, insanın ahiret sorumluluğunun temelinde de 'ahlakta akılcılık' vardır. Eğer iyi ile kötü aklî değerler değilse sorumluluğu akla bağlı olan insanın kötülükler yüzünden cezalandırılması adalete uygun olmaz.

Akıl ibadetin lüzumunu kavramak için bile dinin verilerine muhtaç değildir. Dinin verileri ibadetin şekli ve miktarı ile ilgili bilgilerde öne çıkar.

Konuya yükümlülük açısından da bakan ölümsüz dahi düşünür **Kadı Abdülcebbar** (415/1024) şaheseri **el-Muğnî**'de deizmin söylemlerinden biri gibi duran şu sonuca varmakta gecikmiyor:

Ahlaksal yükümlülük, peygamberler tebligat yapmasa da insan aklıyla tespit edilebilir. Ve insanın esas sorumluluğu bu aklî tespitlerle vücut bulur.

Mûtezile'nin ekol olarak temsil ettiği bu akılcı anlayışın başını **Cehm bin Safvân** (ölm. 128/745) çekmektedir.

Mûtezile'nin akılcı ısrarı, Ehlisünnet ekollerini etkilemiş, bu mezheplerin hemen tümü, özellikle **Mâtürîdî** ekolüyle **Selefiyye** en sonunda şunu söylemek zorunda kalmışlardır: Hüsün ve kubuh kısmen aklî, kısmen de naklî yani dinîdir. Nihayet, Ehlisünnet'in önde gelenlerinden **Ebul Muîn en-Nesefî** (ölm. 508/1115) şunu söylemek zorunda kalmıştır: İyilik ve kötülük, akıl tarafından tespit ve idrak edilebilir ancak iyi eylemin makbul, kötü eylemin merdut olduğunu bize bildiren dindir. (Ebul Muîn, **Tabsıratü'l-Edille**, 1/457-458)

Ehlisünnet'in en büyük imam saymakla birlikte ilkelerinin en hayatî olanlarına sırt döndüğü **İmamı Âzam** (ölm. 150/767) ve onun önde gelen takipçisi Türk önder **Ebu Mansûr Mâtürîdî** (ölm. 333/944) burada farklı düşünmekteler: Onlara göre, dinin tebliğleri olmasa da insanoğlu aklıyla tespit ettiği iyiliğe uymak ve kötülükten kaçmakla yükümlüdür ve bu yükümlülüğünü savsakladığında ahirette cezalandırılır.

AKILCILAR SAF DIŞI EDİLİNCE...

Akılcılığın temsilcileri olan bireyler (örneğin İmamı Âzam) de ekoller de (örneğin Mûtezile) egemen **Muaviye Sünnîliği** tarafından bir biçimde saf dışı edildi. İslam dünyasının kaderini karartan felaketin başlangıç noktası burasıdır. Çok erken devirde başlayan bu 'saf dışı etme', **Gazalî** denen Sünnî iftira makinesinin saraycı ve sultancı mesaisiyle zirveye ulaşıp resmîleşti ve İslam dünyasının değişmez kaderi haline getirildi. Bütün Müslüman dünya bugün o kaderi yaşıyor.

Mustafa Kemal Atatürk'ün **Türk Kurtuluş ve Aydınlanma Savaşı**'nı vererek gerçekleştirdiği Cumhuriyet devrimleri bu kaderin kırılacağı yolunda ciddi ümitler ve emareler ortaya koyduğu içindir ki, İslam dünyasının sefaletinin sürmesini isteyen Haçlı Batı emperyalizmi Mustafa Kemal mirasını yok etme kararı aldı ve bu kararın uygulamasını Türkiye içindeki Mustafa Kemal düşmanı dinci hıyanete ciro ederek aydınlanmanın öncüsü Atatürk'ü sadece İslam dünyasında değil, kendi anavatanında da etkisizleştirdi. Şu an içinde bulunduğumuz bu etkisizleştirme, eğer haçlı emperyalizmin belirlediği hedefe varır ve Atatürk mirası tümden silinirse bunun Türkiye ve Müslüman dünya için bir 'ba'sü ba'delmevt'i olmayan bir çöküş getireceğini bilelim. Umarım, insanlık böyle bir çöküşün kendi torunları için nasıl bir felaket olacağını daha fazla vakit yitirmeden kavrar!

Akılcılık, **Muaviye Sünnîliği** dediğimiz akıl ve adalet düşmanı egemen güç tarafından bireysel planda çok erkenden yok edilmeye başlandı. Canlı örnek, **İmamı Âzam** Ebu Hanîfe'nin şehit edilişidir ki biz onun ölümsüz ve aziz hatırasını iki eserle insanlığın önüne koyduk: ***'Arapçılığa Karşı Akılcılığın Öncüsü İmamı Âzam'*** ve ***'İmamı Âzam Savunması'***

KURTULUŞU OLMAYAN TEK FELAKET: ŞİRK

"Şimdi, Tanrı üzerinde tartışmaktan vazgeçip bunun yerine putperestliğin çağdaş biçimlerinin maskesini düşürmek üzere bir araya gelmenin zamanıdır."

Erich Fromm

Kur'an'a göre, din Allah'a, sadece Allah'a özgülenmeden, yani din konusunda Allah'ın yetkilerini kullanan birileri devrede olduğu sürece insanlığın mutluluğu mümkün değildir. Dini Allah'a özgüleme mücadelesi hayatın sürekli faaliyetlerinden biri olarak gösterilmektedir. Din Allah'a özgülenene kadar mücadele sürecektir:

"Fitne kalmayıncaya ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla çarpışın. Eğer çarpışmaktan vazgeçerlerse artık zalimlerden başkasına düşmanlık yapılmayacaktır." (Bakara, 193)

Kur'an, şirki de zulümlerden biri saydığı için onunla da savaşı emretmektedir.

Dincilik, tarih boyunca bütün bu Kur'ansal buyrukları tepetaklak ederek kendi siyasal hesaplarına uydurmuştur. Onun din adına savaşı, şirke karşı savaş değil, öteki inançlara karşı savaştır. Meseleyi Kur'an'ın koyduğu

gibi koyup 'şirke karşı savaş' derse önce kendine karşı savaş açması gerekecektir. Çünkü en sinsi, en yıkıcı şirki, onun riya, aldatma ve Maun ihlali şirki oluşturmaktadır. Bunu çok iyi bildiği için meseleyi öteki inançlara karşı, hatta İslam içindeki tevhidî unsurlara karşı savaşa dönüştürüp bunu cihat ilan ediyor. Sivas'ta 36 insanı diri diri yakıyor, Pakistan'da 35 Müslüman çocuğu katlediyor, Boko Haram cinayetleriyle binlerce insanı boğazlıyor, Suriye-Irak hattında binlerce Müslümanı doğruyor, binlercesinin ırzına geçiyor. Paris'te 12 gazeteciyi katlediyor. Bunlar sadece birkaç örnek.

Ve bütün bunlardan sonra onunla aynı dinsel hayatı yaşamayı reddeden insan ama Allah'a inancını koruyan insanları 'ateist' ilan etme vicdansızlığını sergiliyor. O insanların ateist değil deist olduklarını gözden kaçırıyor. Deizm diye ikinci bir kurtuluş tavrının bulunduğunu inkâr ediyor.

Bir şirk zihniyet ve kurumu olan dincilikle mücadeleyi diğer bütün şer gelişmelerden öncelikli ve önemli görmek lazımdır. Çünkü dini gönderen kudretin iradesine en uygun olan mücadele budur. Biz, zaman zaman **"İnsanlık tarihinin her devirde en büyük tehlike ve tehdidi dinciliktir"** derken, duygusal bir tespit yapıyor değiliz; söylediğimiz, en hayatî Kur'ansal gerçeklerden biridir.

Dinin Allah'a özgülenmemesi, dinin inkârından çok farklı bir kavramdır. Dinin Allah'a özgülenmemesi halinde ortaya çıkan kötülük şirktir. Oysaki dinin inkârı söz konusu olduğunda sadece inkârdan bahsedilecektir. Kur'an'ın temel düşmanı zulümdür ve **"Şirk, gerçekten çok büyük bir zulümdür."** (Lukman, 139) Şirkte kurtuluş söz konusu değildir ama inkârda kurtuluş söz konusudur. Kurtuluşu olmayan tek bela yani ebedî hüsran, şirkin karşılığıdır, küfür ve inkârın değil.

Bir cümle ile hemen ifade edelim ki, şirki böylesine ağır şekilde mahkûm eden **Kur'an, din sınıfını da şirk üreten bir sınıf olarak eleştirmektedir.** Deizmin, din sınıfının tasallutundan kurtulmak için dinsel hayatı reddetme yoluna gittiğini de anımsayalım.

Şirk gelince üretilen bütün değerler mahvolur. Şirk, musallat olduğu toplumu mahveden sinsi bir illettir. Din, iman, ibadet, taat, medenî ve askerî gelişmeler, yardımlar, sadakalar... kısacası, aklınıza gelen iyi ve güzel ne varsa, şirkin bünyeye tasallutuna kadar anlam ifade etmektedir. Şirk bünyeye bir kere girdiğinde o sayılan değerlerin tümü yok olmakta ve insan hüsran ve felaket gayyasının ta dibine yuvarlanmaktadır.

Kur'an'a göre, Allah'ın affetmeyeceği tek kötülük şirktir. Dinci zihniyet ve bunun kurumu olan din sınıfı insanı şirke itiyor. Din sınıfı şirk üreten bir sınıftır. **Âli İmran 64 gösteriyor ki, insanın insanı rab edinmesi şirkin esasıdır ve bu şirkin üreticileri din adamları denen maskeli müşriklerdir.** Deizm, işte bu maskeli müşrikleri hayattan kovmak istiyor. Yöntemleri hatalı olabilir ama niyeti budur.

Deizmin başvurduğu yollara başvurmak zorunda kalınmasın diye dini Allah'a özgüleme mücadelesi hayatın sürekli faaliyetlerinden biri olarak gösterilmektedir. **Din Allah'a özgülenene kadar mücadele sürecektir.** (8/39; 2/193) Ne var ki, eğer dinin Allah'a özgülenmesi mücadelesi sırasında Allah'ın kabulü tehlikeye girerse yani dini Allah'a özgüleyelim derken ateizme kapı aralanıyorsa o zaman din için mücadele yerine Allah'a imanı korumak için mücadele öne çıkarılacaktır. Bu mücadeleyi öne çıkarmak zorunda kalacak olanların kurtulacağı ise Kur'an'ın açık vaadidir.

Biz, zaman zaman **"İnsanlık tarihinin her devirde en büyük tehlikesi ve musibeti dinciliktir"** derken, duygusal bir tespit yapıyor değiliz; söylediğimiz temel Kur'ansal gerçeklerden biridir.

Dinin Allah'a özgülenmemesi, dinin inkârından çok farklı bir kavramdır. Dinin Allah'a özgülenmemesi halinde ortaya çıkan kötülük şirktir. Oysaki dinin inkârı söz konusu olduğunda sadece inkârdan bahsedilecektir. Kur'an'ın temel düşmanı zulümdür ve "**Şirk gerçekten çok büyük bir zulümdür.**" (Lukman, 139) Şirkte kurtuluş söz konusu değildir ama inkârda kurtuluş söz konusudur. Kurtuluşu olmayan tek bela yani **ebedî hüsran, şirkin karşılığıdır, küfür ve inkârın değil:**

"Hakikat şu ki, Allah kendisine ortak koşulmasını/şirki affetmez, bunun dışında kalanı/bundan az olanı dilediği kişi için affeder. Allah'a şirk koşan, gerçekten büyük bir iftira günahı işlemiştir. " (Nisa, 48)

"Hakikat şu ki, Allah, kendisine ortak koşulmasını/şirki affetmez ama bunun dışında kalanı/bundan az olanı dilediği kişi için affeder. Allah'a şirk koşan, dönüşü olmayan bir sapıklığa dalıp gitmiştir." (Nisa, 116)

Bir cümle ile hemen ifade edelim ki, şirki böylesine ağır şekilde mahkûm eden Kur'an, din sınıfını şirk üreten bir sınıf olarak da eleştirmektedir. Deizmin, din sınıfının tasallutundan kurtulmak için dinsel hayatı reddettiklerini de anımsayalım.

EN NAMERT ŞİRK: RİYAKÂRLIK

"Hiçbir miras doğruluk kadar zengin değildir"

Shakespeare

Hz. Peygamber, **"Ümmetim adına en çok tedirginlik duyduğum şey, gizli-örtülü şirktir ve o da riyakârlıktır"** buyurmuştur. **Maun suresi,** riyanın insanı imandan koparıp melun inkârcılar arasına nasıl koyduğunu anlatan mucize beyyinelerin suresidir.

Kur'an'ın sosyolojik mucizelerinin en büyüğü olarak gördüğümüz **Maun suresi**, insan hakları ihlali ile riyakârlık, ibadetle aldatmak ve din yaftalı dinsizlik arasında irtibat kurmaktadır. İnsan haklarını ihlal edenler, özellikle kamu haklarına (mauna) musallat olanlar ve bu tasallutu kıldıkları muntazam namazlarla kamufle edenler, dini fiilen inkâr etmiş ve bunun için de lanetlenmeye müstahak hale gelmiş dinsizler ve Allah düşmanlarıdır. (Bu hayatî mesajların ayrıntıları için ***'Maun Suresi Böyle Buyurdu'*** adlı eserimizin okunması lazımdır.)

Riyanın böylesine ağır biçimde mahkûm edilmesi sebepsiz değildir. **Riyakârlık, dinin özü olan samimiyeti yani erdemi çürütüp yok etmektedir.** Deistlerin de dinin esasının erdem olduğu inancını taşıdıklarını bilmekteyiz. Erdemin yok edildiği bir zeminde kılınan namazla-

nın yoğunluğu ve cami sayısının çokluğu, olumlu hiçbir anlam ifade etmemekte, tam aksine bu namazlar kılanların lanetlenmesine sebep oluşturmaktadır. (bk. Maun suresi, 4-6)

Kısacası, Kur'an'a göre, **din 'Allah'ın dini' olduğunda dindir, bu niteliğini yitirdiğinde din olmaktan çıkmaktadır.** Böyle bir durumda herkes başının çaresine baksın. Başının çaresine bakmak yerine, **'hakkın dinini'**ni **'melikin dini'** haline getirinlerin üç yüz metreye bir diktikleri camilere bakarlarsa mahvolurlar.

KURTULUŞUN YETERLİLİK ŞARTLARI

Kur'an'a göre, ebedî kurtuluş veya ölüm sonrası mutluluğun temel şartları üç tanedir:

1. Allah'a iman,
2. Âhirete iman,
3. Barışa, iyilik ve hayra yönelik hizmetler sergilemek.
(bk. Bakara, 62; Mâide, 65)

Ahirete iman, Allah'a imanın ayrılmaz parçasıdır. Allah, bütün zamanlarda varolduğuna göre, biz öldükten sonra da varolacaktır. Biz öldükten sonra varolacak bir kudrete inanmak, ahirete inanmayı otomatik olarak içermektedir. Bu durumda sıraladığımız üç şart fiilî olarak iki şartta kristalleşiyor: 1. Allah'a iman, 2. Barış, iyilik ve hayırda faaliyet. Yani Fussılet suresi 30'un söylediği gibi, **Allah'a iman ve istikamet.**

Anılan ayetlerin açık beyanlarına göre, bu şartları taşıyanlar nüfus kayıtlarında ne yazarsa yazsın, ister **Müslüman**, ister **Yahudi**, ister **Hristiyan,** ister **Sâbiî,** ister o, ister bu, ölüm sonrası kurtuluşu elde ederler**.** Bunun anlamı, 'Müslüman' olmayanlar da cennete girer demek değildir. Müslüman olmayanlar cennete giremez, ancak Müslüman olmanın son tahlildeki şartlarının işte bu üç şart olduğunun unutulmaması gerekir. Geleneksel dincilik zihniyeti, 'Müslüman' olmayı, kendi kayıtlarıyla

eşitlemekte, böylece ondan onay almayanları ebedî kurtuluştan yoksun göstermektedir. Kur'an, dinciliğin bu engizisyon hegemonyası kokan anlayışını yıkmaktadır.

Bu ayetler, Müslüman olmayanları cennete sokmuyor, İslam'ın esas anlamını, evrensel özünü veriyor; İslam'ı bir kamp, kavim ve bölge dini olmaktan çıkarıp bir yaratılış gerçeği olarak belirginleştiriyor.

İslam'ın, Kur'an tarafından belirlenen geniş çerçeveli anlamı bu üç şartta tecelli eder. Ayrıca, **şirk** üzere ölmeyenlerin affedileceklerine ilişkin Kur'an vaadi de unutulmamalıdır. Şu da unutulmamalıdır: İslam, Allah'a teslimiyet tavrının adıdır; bir klik veya fırkanın, bir takım veya ekibin adı değil. Teslimiyet Allah'a olacaktır, din sınıfına değil. Deistlerin durumu bu açıdan da dikkat çekicidir. Deistler Allah'a teslimiyeti sulandırıp din temsilcilerine teslimiyete dönüştürmemek için bu temsilcilerin temsil ettikleri hayat tarzını dışlıyorlar. Kur'an bu dışlamadan şikâyetçi değildir.

Kur'an, din temsilcilerinden şikâyetçidir. Bir kitap hem din temsilcilerinden şikâyetçi olup hem de onları dışlayanları yüz üstü bırakmaz. Böyle bir şey, sadece Kur'an'ın rahmetine değil, eşyanın tabiatına, aklın apaçıklık ilkelerine de aykırıdır. O halde, Allah karşısında teslimiyet tavrını kim takınırsa yani kurtuluşun yeterlilik şartlarını kim taşırsa 'Müslüman' odur. Kur'an'ın açık beyanı şu:

"Şu bir gerçek ki, iman edenlerden, Yahudilerden, Hristiyanlardan, Sâbiîlerden Allah'a ve âhiret gününe inanıp barışa/hayra yönelik iş yapanların, Rableri katında kendilerine has ödülleri olacaktır. Korku yoktur onlar için, tasalanmayacaklardır onlar." (Bakara, 62; Mâide, 69)

Beşinci Bölüm

KUR'AN'IN DİN SINIFIYLA MÜCADELESİ

DİNLER TARİHİNİN VE DİN ADAMLARININ ELEŞTİRİLMESİ

"Havralar, kiliseler ve camiler yerle bir edilmedikçe Allah'ın dini yeryüzünde egemen olamaz."
Ebu Saîd İbn Ebil Hayr

Tasavvuf tarihinin en büyük isimlerinden biri olan **Ebu Said İbn Ebil Hayr** (ölm. 440/1048) işte böyle diyor. Derdi ne acaba? Bu büyük sûfî düşünür Allah'a ibadet edilmemesini sağlamanın peşinde mi? Elbette ki hayır! Onun peşinde olduğu şey, Allah'a ibadetin ve mabedin Allah'ı aldatma aracı olarak kullanımını engellemektir. Allah'a ibadetin mekâna hapsedilmesinin, Allah'ın dini açısından bakıldığında en büyük dinsizlik olduğunu elbette ki Ebu Saîd herkesten iyi biliyordu. Bu örtülü ama yıkıcı dinsizliğe yol açılmaması için mabedi kotararak saltanat süren alçaklara imkân tanınmaması gerekir. Dinin istediği de Allah'ın muradı da budur.

Kur'an, **'gayelerin gayesi'**ni 'Allah'a imanın korunması' olarak belirledikten sonra bu temel gayeyi yaşatmak isteyenlere problem çıkararak onları temel imanda kuşkulara, ihtiraplara, kabul ve ret arasında tereddütlere sevk eden din temsilcilerine yüklenmekte, onları deşifre etmekte, temel gayeyi korumak isteyenleri gerçek dinle tanıştırmak ve barıştırmak için yoğun bir gayret sarfetmektedir.

Geriye şu mesele kalıyor: Bu gayretin sonucunda gerçek dinle tanışmayı yine de başaramayanların durumu ne olacaktır? Kur'an, bu insanların, dinci tasallut yüzünden uğradıkları bu mağduriyet ve mahrumiyeti onları cezalandırmak için bahane mi yapacaktı? Yani dini yaşanamaz hale getiren din zebanilerini bu zulümleri yüzünden ödüllendirip buna karşı çıkanları cezalandıracak mıydı? Böyle bir tavır, Kur'an'ın tanıttığı Allah'ın şanına yakışır görülmemiş olacak ki, Kur'an, Allah'ı imanı koruma adına düşülen hataları, mahvoluş sebebi saymamıştır. Yani dinci tasallut elemanlarını ödüllendirmek yerine, onlara karşı çıkanları korumaya almıştır. Deizme kapı aralamak derken bunu kastediyoruz. Bunun olmadığını söylemek mümkün mü? Kur'an'ı okuyup da bu gerçeği görmemek mümkün mü?

Kur'an'ın dinler tarihi ile ilgili eleştirisi çok açık ve çok ağırdır. Kur'an'ın en büyük mucizelerinden biri işte bu eleştiride yatmaktadır. O eleştiriyi gereğince irdeleyip yeterince anlamadan Kur'an'ın insan hayatına sokmak istediklerini yakalamamız mümkün olmaz.

Bu **mucize eleştiri**nin omurga ayetlerinden biri, belki de birincisi **Bakara 213**. ayettir ki biraz aşağıda göreceğiz.

Din maskeli ve gerekçeli zulüm ve ahlaksızlıklar öncelikle, dini temsil iddiasındaki zümre tarafından sergilenmiş ve din, bunların kötülükleri yüzünden kan, kavga ve istismar kurumuna dönüşmüştür. Bu noktaya gelindiğinde, Kur'an, Allah'a imanda samimi insanların, yaşanamaz hale getirilmiş dinden uzaklaşmalarını onların cezalandırılmasına gerekçe yapmamakta, onların ebedi kurtuluşlarını garantilemektedir. Bu tavır, deizme onay vermenin bir başka ifadesidir.

DİNLER TARİHİNİN ELEŞTİRİSİNE GENEL BAKIŞ

Dine inanmak veya inanmamak din kadar eskidir. Ancak bu, dinleri ve dinler tarihini eleştirmekten tamamen farklı bir tavırdır. Bunda iki şey vardır: İnanmak yani ikrar; reddetmek yani aforoz. Eleştiri başka bir şeydir. Eleştiriyi söz konusu dine en samimi hislerle inananlar bile yapabilir. Hatta belki de en değerli, en güven verici eleştirileri onlar yapar. Biz bu eleştiriye 'bilimsel eleştiri' demeyi tercih ediyoruz.

Dinlerin ve dinler tarihinin bilimsel eleştiriye açılmasının tarihi en fazla ikiyüz yıl kadar geriye gider. Oysaki Kur'an, bu eleştiriyi, hem de bugüne değin rastlanmamış bir ağırlık ve derinlikte, bin dörtyüz küsur yıl önce yapmıştır. Kur'an'ın yaptığını, ileriki sayfalarımızda göreceğiz.

Dinler tarihinin ilim ve kültür tarihi içinde eleştiriye açılması meselesini, en güzel inceleyenlerden biri de Prof. Dr. **Jacques Waardenburg** olmuştur. Şimdi onun bu konudaki makalesinin **Ramazan Adıbelli** tarafından yapılmış çevrisinden (Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı. 16 Yıl : 2004/1) birkaç paragraf vereceğiz:

"Gerçek anlamda dinlerin bilimsel ve eleştirel olarak incelenmesi, ancak XVIII. asırda Avrupa'da başlamıştır. O zamandan beri pek çok ülke ve pek çok halklar keşfedilmiş, uzun zamandan beri kaybolmuş kültürlerle ilgili metinler ve belgeler ele geçirilmiş, kısacası hayret verici miktarda yeni bilgiler toplanmıştır.

"**Aydınlanma Çağı**, dinin yeniden kavramlaştırılmasının ana hatlarını kabaca çizmiştir."

"**Friedrich Schleiermacher** (ölm. 1834) ve **G. W. F Hegel** (ölm. 1831) din teorilerini teolojik ve metafizik prensiplere dayandırmaktaydı. Diğer taraftan **Ludvig Feuerbach** (ölm. 1872) ve **Karl Marx** (ölm. 1883) dinin 'hakikî' tabiatını ifşa etmek için sosyo-ekonomik bir antropolojiye başvurmaktaydılar. **Schleiermacher**, iç bağımlılık duygusunu dinin özünde var olarak kabul ederken, Marx, aksine dinde, maddî bir bağımlılık hâlinin ifadesini görmekteydi. Üstelik Schleiermacher bu duygunun derinleştirilmesinden insanlık için otantik bir müstakbel yolun keşfini ümit ederken, Marx, hayat şartlarının düzelmesinin mutlaka bağımlılık duygusunun kaybolmasıyla neticeleneceğini ve dolayısıyla da maddî yokluklardan doğmuş hayalî bir yapı olan dinin kaybolma noktasına varıp dayanacağını düşünmekteydi."

"Böylece Fenomenoloji ve Liberal Teoloji din savunmacılığı hareketlerini teşvik ederken, Pozitivizm ve **Diyalektik Teoloji** eleştirel temayüle katılmaktaydı."

"Din Bilimleri, gelişmesini birçok dış etkiye borçludur. XIX. asrın ortasından bu yana dört araştırma sahasının, özellikle keşif yönünden mümbit olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlar, dinler hakkındaki bilgilerimizi zenginleştirmeye devam etmektedirler. Bu dört araştırma alanı Fen Bilimleri, Beşerî Bilimler (özellikle Filoloji ve Tarih), Sosyal Bilimler, Derinlikler Psikolojisi ve Parapsikolojidir."

"Beşerî Bilimler, Filoloji ve Tarih vasıtasıyla kutsal metinlerin ve genel olarak dinî edebiyatın incelenmesi yolunu açmıştır. Tarihî araştırma kendine has metotlarla donanmış ve Dinler Tarihini, Din Bilimlerinin bir ana dalı hâline getirmiştir. Beşerî Bilimler, aynı zamanda

birçok dine ortak olan meseleleri ortaya çıkaran ve inceleyen karşılaştırmalı bir çalışma imkânı sağlamıştır."

"**Sigmund Freud** (ölm.1939), dinî temsillerin, libidonun içe itilmesiyle tabu hâle getirilmiş törensel davranışlara dayandığını iddia eden psikanalitik teorisini geliştirmiştir. Aynı zamanda Tanrı'nın temsilleri ile baba motifi arasında büyük bir benzerlik keşfedilmiştir. Freud'a göre, dinin menşei ve tarihi, beşeriyetin evrimi esnasında geçirmiş olduğu sarsıntılardan ibarettir. Freudcu ekolden gelen **C.G. Jung** (ölm. 1961) bu fikirleri genişletmiştir. Ancak Jung, birçok dinî temsilin, aslında, kişisel olmaktan ziyade, kolektif bir bilinçaltıyla ilgili olduğuna dikkat çekmiştir. Böylece ruh, dinî fonksiyonunu bu kolektif bilinçaltının bazı aslî misallerinden (archétypes) almaktaydı. Böyle telakkî edildiğinde din, sadece libidoya münhasır kalmayıp, ruhun derinliklerinde kendileri de aslî misallerden neşet eden müstakil psişik yöntemlerle beslenmekteydi. Jung'a göre, törenler ve doktrinler, kolektif bilinçaltının muhtevasını yönlendirmekte ve onları insanın dünyadaki hayatı için verimli kılmaktadır. Neticede, psişik fertleşme kanunları, dinin genel tarih ve ferdî tarihlerdeki gelişmelerinin farkına varılmasına imkân sağlamaktadır."

"Kitâbı Mukaddes, Kilise ve Hristiyan dogmalarının tarihî-eleştirel incelenmesi, XIX. asır bilim adamlarını, geleneksel Hristiyanlığın iddialarını sertçe eleştirmeye sevk etmiştir. Tarihî deliller eksikliğini ileri sürerek tenkit, İsa'nın tarihî varlığını şüpheye düşürecek seviyeye ulaşmıştır. Böylece tenkit, Hristiyan dininin bizzat temellerine saldırmaktaydı. Üstelik, büyük dinler hakkında, mitoloji hakkında ve Hristiyan dünyayı çevreleyen dinler hakkındaki yeni keşifler, Hristiyanlığın, neticede diğer dinler arasından bir din olup, gelişmesi bağımsız

olmak bir tarafa, başka düşünce sistemlerinin ve başka dinlerin tesiri altında kaldığını da ortaya koymuştur. Kaçınılmaz olarak, yeni Din Bilimleri, üstelik Fen Bilimlerinin müktesebatıyla beslenmiş olarak, geleneksel Hristiyan inancıyla mücâdeleye girişmiştir. Tartışma, özellikle "ilim-iman" ihtilafı etrafında odaklaşmıştır."

"XIX. asır esnasında, mitoloji üzerinde çalışan araştırmacılar, dikkatlerini iki mesele üzerinde yoğunlaştırmışlardır: 'Tabiî' denen (yani tabiat tarafından verilen) vahiy ile insanın evrensel ve ebedî olarak telakkî edilen büyük sorgulamaların bazılarına bulduğu cevapların sembolik söylemi. Din Bilimlerinin kurucularından biri olan **Max Müller** (ölm. 1900)'in durumu budur."

"Yine bu dönem boyunca, Alman bilgin **Rudolf Otto** (1869-1937), Schleiermacher geleneğinde kalarak, kendi dinî duygu kavramını geliştirmiştir. Otto, **dinî a priori** teorisini, Troeltsch'den almıştır ama teolojik bir anlamda yeniden düzenlemiştir. Nasıl ki Kant, insanda fıtrî olarak var olduğunu düşündüğü iyilik, hakikat, güzellik gibi kategorileri işlediyse, Otto da temel kategori olarak 'Kutsal'ı çalışmıştır. Sadece sübjektivitenin saf bir ürünü olmak şöyle dursun Kutsal, dinî duygu ve Kutsal hissinin çeşitlilikleri içerisinde dinlere ve aynı zamanda bu dinlerin ortak dinî zeminlerine geçiş sağlayan objektif bir gerçeklik olarak kendini göstermektedir."

"Otto'ya göre, dinî tecrübe dolayısıyla ahlakî ya da estetik tecrübeye benzer bir bağımsızlığa sahiptir. Fakat insanda uyandırdığı **'mahlûk olma duygusu'** ve Kutsal'ın tecrübesiyle ondan ayrılmaktadır. Din Bilimlerinde Otto tarafından kullanılan kutsal kavramı, teolojide ilahî kavramına tekabül etmekte ve verilen rasyonel tarife rağmen, büyük ölçüde irrasyonel kalmaktadır."

"Almanca konuşulan ülkelerde, Din Bilimlerinin gelişmesi ve kurumsallaşmasına etki eden genelde Protestan Teoloji olmuştur. Fransa'da, İkinci Cumhuriyet döneminde kurumların laikleştirilmesine başlanmasından dolayı, bu bilim dalının özgürleşmesi, daha ziyâde Katolik Kilise'nin aleyhine gerçekleşmiştir."

"Karşılaştırmalı Dil ve Din Bilimlerinin menşeinde oryantalizm bulunmaktaydı. Sıkıca birbirine bağlı olan bu iki bilim dalı o dönemde önemli bir gelişme yaşamıştır. Filolojiye, özellikle de Karşılaştırmalı Filolojiye gösterilen dikkat, Doğulu dinlerin ve aynı zamanda Yahudilik ve Hristiyanlığm kutsal metinlerinin de yeni bir açıdan tekrar okunmasına katkıda bulunmuştur."

"**Eugène Burnouf** (ölm. 1852), Hint-Avrupaî dinler alanında ve **Ernest Renan** (ölm. 1892) Samî dilleri ve Eski Hristiyanlık Tarihi alanında uzmanlaşmışlardır. Bunlar, dinî metinleri, kaynaklandıkları dinlerin tarihî seyrini yeniden ortaya koymak için dakik bir incelemeye tabi tuttular."

"Laikleştirici bir ideolojinin baskınlığı karşısında, bazı araştırmacılar dinlerin manevî yönleri üzerine yoğunlaşmayı tercih etmişler veya bunları iyice manevîleştirilmiş inceleme konuları haline getirmişlerdir. Mesela, **Louis Massignon** (ölm. 1962) ve **Henry Corbin** (ölm. 1978) İslam mistiğine ve hakikat bilgisine (gnose) 'değerler' ve 'gerçek' açısından yaklaşmışlardır."

DİN SINIFININ YIKILMASI

MUCİZE MESAJ: BAKARA 213

Bakara suresi 213. ayetteki mesaj türünde bir mesajın Kur'an dışında bir kutsal metinde verildiğine biz tanık olamadık. Bu ayetteki devrim mesajın omurgasını oluşturan ve terörist anlamına da gelen **bâğî** kelimesinin kökü olan **bağy** Kur'an'da en hayatî mesajların verilmesinde kullanılan sözcüklerden biridir.

Bakara 213, insanlığın ilk çekişmelerinin sebebi olarak dini temsil edenlerin '**bağy**'ını göstermektedir. Ayet şöyle diyor:

"İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, peygamberleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla beraber, anlaşmazlığa düştükleri konularda, insanlar arasında hükmetsinler diye gerçeği taşıyan kitabı hak olarak indirdi. O kitapta anlaşmazlığa düşenler, o kitabın bizzat muhataplarından başkası değildi. Bunlar, kendilerine açık kanıtlar geldikten sonra sırf aralarındaki bağy yüzünden çekişmeye girdiler. Sonra Allah, kendi izniyle, inananları, üzerinde tartışmaya girdikleri gerçeğe tekrar ulaştırdı. Allah, dilediği kişiyi/dileyeni dosdoğru yola iletir."

Demek olur ki, başlangıçta tek ve mutlu bir topluluk olan

insanlığın daha iyiye ve kemale gitmesi için gönderilen din, onu temsil etme görevini üstlenenlerin tutulduğu **'bağy'** denen bir illet yüzünden insanlığın perişanlığına kaynaklık eden bir zulüm ve dehşet kurumuna dönüştü. Bu ayette omurgayı oluşturan sözcük **bağy** sözcüğüdür.

Nedir bağy?

Kıskançlık, doymazlık, azgınlık, dengesizlik, yalancılık, kibir, zulüm, zinakârlık gibi anlamlar taşıyan bağy, din sömürüsü yapan insan tipinin tüm özelliklerini tek kelimeyle vermiştir. Bu bir söz mucizesidir. Kur'an, bu ayetteki söylemini, Ehlikitap din adamlarının yaptıklarını anlatırken yine bağy sözcüğünü kullanarak bir kez daha tekrarlıyor:

"Allah katında din İslam'dır/barış ve esenlik için Allah'a teslim olmaktır. Kitap verilmiş olanlara gelince onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki kıskançlık/doymazlık/azgınlık/denge noktasından sapma/yalancılık/zulüm/kibir/zinakârlık yüzünden ihtilafa düştü. Kim Allah'ın ayetlerine nankörlük ederse Allah, hesabı çabucak görecektir." (Âli İmran, 19)

Demek oluyor ki din maskeli ve gerekçeli bütün zulüm ve ahlaksızlıklar dini temsil durumundaki zümre tarafından sergilenmekte ve din, bunların kötülükleri yüzünden kavga ve kötülük kurumuna dönüşmektedir.

Din temsilcilerinin **bağyi**, dinde **gulüv** (azma, aşırılık) denen illetle de irtibatlandırılmaktadır.

Bağy, esas anlamıyla denge noktasından sapma olduğuna göre, dini temsil edenlerin sergiledikleri tüm olumsuzlukların özünde bir sapma vardır. Bu sapma, denge

noktasından sağa veya sola, iyi niyet veya kötü niyetle sergilenmiş olabilir. Değişmez gerçek şudur: Sapma mutlaka ve muhakkak kötülükle sonuçlanır. Niyetin iyi, kısa vadeli sonucun bazı çıkarlara yaramış olması bağ deki sapmayı meşru kılmaz.

Dindeki sapmaların tamamına yakını '**daha çok sevap almak**', daha '**iyi kul olmak**' vs. gibi sözde 'iyi niyetli' başlangıçların vücut verdiği belalardır. Tanrı'nın elçileri olan peygamberleri Tanrı'nın oğulları veya ortakları konumuna getirip tevhidi şirkle katranlayanlar, bu melanetlerini 'peygamberleri övmek, onları yüceltmek' adı altında yapmadılar mı? İsa Allah'ın oğludur diyenler, İsa'yı yüceltmekten başka bir amaçları olmadığını ısrarla söylemiyorlar mıydı? Ama onların bu sözde iyi niyetleri İsa'nın tevhidini şirke bulaştırmalarına engel olamadı.

Tevhit, kişilerin iyi niyetleriyle değil, vahyin ölçülerine sadakatle ayakta durur.

Din temsilcilerinin bağyı haksızlık, azma, haset, zulüm, yalan, kibir gibi açıkça kötülük sergileyen sapmalar olabileceği gibi, dindeki farzlardan (olması gereken asgarilerden) daha iyiye, daha sevaba gitme niyetiyle sergilenen, ama dengeleri bozduğu için sonuçta yine insanın sıkıntısına sebep olan 'görünüşte iyi' sapmalar şeklinde de olabilmektedir.

Din hayatındaki uzun vadeli tahripler işte bu ikinci kısımdan yani 'görünüşte iyi' sapmalardan kaynaklanmaktadır. Çünkü bir farzı yerine getirmeyi yeterli görmeyip daha ileri gidenler zaman içinde bunların aynen o farz gibi dinleşmesine engel olamamaktadırlar. En azından, o farzla yetinenlerin 'ikinci sınıf dindar' ilan edilmesine engel olamamaktadırlar. Bir gün geliyor, toplumda en

zehirli bölücülük türü olan "En iyi dindar benim" bölücülüğü başlıyor.

Dengeyi bozmanın nerede duracağı belli değildir. Bir örnek verelim: Kişinin istediğinde evinde tek başına kılabileceği dört beş dakikalık bir 'nafile namaz' olan **teravih** namazı, Peygamberimizin "Camilere sokmayın, evinizde kılın!" buyruğuna rağmen, hem camiye sokulmuş hem de bir ila iki saatlik bir zaman alan ve Peygamber'in hayatında bir benzeri olmayan 'örfî bir merasim'e dönüşmüştür.

Müslümanların din hayatında bunun onlarca örneği vardır. Birkaçını daha verelim:

1. **Abdes**tte ayakların **mesh**ini isteyen Kur'an'ın bu emri "Her seferinde yıkasa daha iyi olur" diye başlayan bir uygulamayla ortadan kaldırılmış ve ayakları her seferinde yıkamak abdestin farzlarından biri haline getirilmiştir.

2. Zorunlu hallerde (su yokluğu veya sağlık gerekçesi ile) **abdest** veya **guslün** (boy abdestinin) yerine geçecek olan **teyemmüm**, "Allah için hasta olsan ne olur, su biraz soğuksa ne olur" teranesiyle kullanılmaz hale getirilmiştir. İslam coğrafyalarının soğuk bölgelerinde, bu mantığı işlettiği için buz gibi sularla boy abdesti alıp zatüreye, giderek vereme yakalanan nice insan biliriz.

3. İki rekâtlık **cuma namazı**, "Farzdan sonra birkaç rekât daha kılınsa daha iyi olur, garanti olur" lakırdısıyla birkaç katına çıkarılmış, örneğin Türkiye'de **16 rekât** olmuştur.

4. Sahur vaktini belirlemede, '**ihtiyat payı**' adıyla birkaç

dakika erkene alman 'sahur bitişi', zamanla bu ihtiyat payları büyütüle büyütüle yarı gecelere çekilmiş ve halk, "Daha sevap olur" teranesiyle normalinden bir, birbuçuk saat daha fazla oruçlu kalmaya zorlanmıştır.

5. Yolculuk halinde oruç tutmama ruhsatı, "Tutsan daha iyi olmaz mı, arslan gibi adamsın, tut ki daha çok sevap alasın" baskılarıyla dinden çıkarılmıştır. Oruç tutamayacak durumda olan birçok insan, bu **bağy sevapçılığı** yüzünden kendini zorlayarak oruç tutmakta, midesini delmekte, hastalığını azdırmakta veya hasta olmaktadır.

Kısacası, bağym, o 'iyi niyetli' denen sapmaları bile insanlara çok ağır faturalar ödetmekte, dini bir rahmet ve kolaylık kurumu olmaktan çıkarıp bir zahmet ve işkence kurumuna dönüştürmektedir. Bu sapmalar bir süre sonra dinleşip kurallaştığı için normalini yapmaya kalkanlar ikinci sınıf dindar gibi görülmekte, sapmayı eleştirenler ise 'dinde reform yapan zındıklar' şeklinde itham ve iftiraya maruz bırakılmaktadır.

Bağyın **'çirkin'** sapmalarına gelince, onların hangi zulüm ve kahır facialarına yol açtığını anlamak için 'dinler tarihinin kutsala fatura edilen cinayet, ihanet ve fesatları'na bakmak gerekir. Bir örnek olarak, **James A. Haught**'un **'Kutsal Dehşet'** adıyla Türkçeleştirilen ***'Holy Horrors'*** adlı kitabını okuyabiliriz. İslam'la ilgili bölümlerinde haksız saptamalar olmakla birlikte, din temsilcilerinin **bağy** kaynaklı zulümlerini tanımada önemli bir el kitabıdır. Özetleyelim:

Bakara suresi 213 göstermektedir ki, din kaynaklı şiddet ve yozlaşmaların öncüleri ve müsebbipleri, 'daha iyi dindar, daha çok sevap' gibi söylemlerle dini zorlaştıran ve kitleyi nefrete, isyana, sonunda da dehşet ve şiddete iten

din temsilcileridir. İşte bunun içindir ki Kur'an, tarih boyunca Allah'a vekâleten konuşan ve Allah'ın kullarını perişan eden din adamı tipinin tüm dokunulmazlıklarını kaldırmış, din adamları sınıfının tüm üstünlük ve egemenliğini yok etmiştir. Bu üstünlük ve egemenliği yeniden kurmaya kalkanlar, Kur'an'ın getirdiği dinin mümini olmayı reddetmek yani kâfir olmak zorundadırlar. Başka hiçbir yol onlara bu imkânı vermez.

ALLAH İLE KUL ARASINA GİRENLER ŞİRK PUTUDUR

Kur'an, tebliğcisi olan Hz. Muhammed'e ve onun aracılığıyla tüm insanlara şunu söylüyor:

"Benimle, yarattığım kişiyi baş başa bırak!" (Müddessir, 11; Müzzemmil, 11)

Buyruğun, Müzzemmil suresindeki şekli şöyledir:

"Benimle, o nimete boğulmuş yalancıları baş başa bırak!"

Birinci ayet inananlarla Allah arasına girmeyi, ikinci ayetse inanmayanlarla Allah arasına girmeyi yasaklamaktadır. Bu demektir ki, Allah ile insan arasına girmenin hiçbir gerekçesi olamaz. Kur'an'ın tanıttığı Allah, insana şahdamarından daha yakındır. (Kaf, 16) Bunun akla gelen ilk iki anlamı şudur:

1. **Hiç kimse bir başkasını Allah'a yaklaştırmaktan söz edemez.** Çünkü insana Allah'tan daha yakın hiçbir varlık yoktur. "Ben sizi Allah'a yaklaştırıyorum" sözü, eğer dil sürçmesi değilse küfürdür. Tebliğ ve irşat adamı, insanı

Allah'a yaklaştıran değil, Allah'ın insana en yakın varlık olduğunu duyuran ve belleten adamdır.

2. Hiç kimsenin Allah ile kul arasında jandarmalık, bekçilik, vekillik yapma hak ve yetkisi yoktur. Böyle bir yetki, Hz. Peygamber'e bile verilmemiştir.

Kur'an, din hayatının omurga noktalarından biri olan bu inceliği daha ilk buyruklarında gündeme getirerek insanlığı dikkatli olmaya çağırmıştır. Çünkü bu emrin çiğnenmesi dini saltanat aracı yapan bir sınıf doğurarak engizisyona kapı açar. **Engizisyon,** Allah ile kul arasına girmeyi meslek edinen ve bunu 'din' diye pazarlayan zihniyetlerin ürünüdür ve insanlığa, tarihin en kanlı zulümlerini musallat etmiştir.

Engizisyon, şirkin yani Allah'a ortaklar üretmenin saltanat aracı yapılmasının sonucudur. Bu zehirli saltanat süreci, önce küçük komisyonculuklarla başlar: Birisi için dua etmek, ölülere sevap için mezarda okumak, günah işleyenler için af dilemek, ölülere rahmet aracılığı yapmak, Allah'a yaklaştırma işlevleri üstlenmek. Bu pis kokuların arkasından engizisyonun kanlı suratının çıkacağını bilmek gerekir. Bu noktada sergilenecek bir unutkanlık ve umursamazlık insanlığa çok pahalıya mal olmuştur.

DİN ADAMI DENİNCE

Batı insanı, din adamı ve mabet (kilise) denince, istemeyerek istemez engizisyonu hatırlar.

Engizisyon, ortaçağdaki kilise hegemonyasının amansız ve acımasız din mahkemelerine verilen ad. Ruhbaniyeti,

din sınıfını (Fr. clergé, İng. clergy) kabul eden bir sistemde, engizisyon kaçınılmazdır.

İnsanoğlu, kendine üstünlük ve farklılık sağlayan kavram ve kurumların, değil silinmesine, aşınmasına bile izin vermez. Bu silinme ve aşınma kaçınılmaz olmuşsa o zaman hileye, aldatmacaya başvurur; o da yetmezse şiddete gider.

Engizisyon, bu serüvenin şiddet aşamasını temsil etmektedir. Tanrı adına hayatı cehenneme çeviren kahredici bir şiddettir bu.

Engizisyon bahsinde, bir gerçeğin altını insan haysiyetine yaraşır biçimde çizmeliyiz: Adı engizisyon olmamakla birlikte, yapısı ve mahiyeti bakımından engizisyonun en zalimi olan bir despotizmi insanlığın ensesine bindiren ilk yönetim, İslam dünyasının **'Peygamber evladı öldüren'** yönetimi olan Arap-Emevî yönetimidir. Haçlı engizisyon ondan çok sonradır. (Emevî engizisyonunun ayrıntıları ve bu engizisyonun en büyük kahrına uğrayan dahi düşünür **İmamı Âzam**'ın hayatı ve mücadelesi için bizim ***İmamı Âzam*** adlı eserimize bakılmalıdır.)

Kur'an, o eşsiz tutarlılığı ve bütünlüğü içinde, engizisyona giden yolları tıkamıştır. Her şeyden önce, din sınıfı ve ruhbaniyet kabul etmez. Ruhbaniyet, Tanrı adına bir uydurmadır. (Hadîd. 27) Din sınıfı olmayınca, **din kisvesi de yoktur**. Vahyin muhatabı olan Hz. Muhammed hitap ettiği insanların herhangi birisi gibi giyinmiştir. İslam'ın istediği, setr-i avrete (belirlenen yerlerin örtülmesine) riayettir. Bunun şeklini, rengini, desenini, kalınlık ve inceliğini, iklim ve zaman belirler. Nijerya'daki Müslüman ile Sibirya'daki Müslümanın, setr-i avreti yerine getirirken uyacakları şekil ve tip, elbette farklı olacaktır. Bu

gerçek, **Seyyid Kutup** gibi gelenekçilik kulvarında yer aldığı kabul edilen bir düşünür tarafından bile çok net biçimde kabul ve itiraf edilmiştir. Tarafımızdan Türkçeleştirilen sarsıcı eseri ***'İslam-Kapitalizm Çatışması'***nda şu satırları yazıyor:

"İslamî kıyafet-İslamî olmayan kıyafet diye bir şey yoktur. İslam, insanlara belli giysiler tayin etmemiştir. Giyiniş, iklim ve tarihsel geleneklerle ilgilidir. Hz. Peygamber ne cübbe giymiştir ne kaftan. Kavuk da örtmemiştir. O, çağının ve toplumunun giydiği neyse onu giymiştir. Müslümanlar da öyle yapmalıdır. İranlı İran giysisini, Mısırlı Mısır giysisini giyecektir. Birtakım insanlar neden elbiseleriyle ötekilere üstün olacakmış!? İslam'da ne din adamları vardır ne de aracılıklarıyla ibadet edilen ruhbanlar."

"Din hizmetlerine gelince, mesela imamlık için devlet hazinesinden maaş ödenemez. İmamın ders okutmak, temizlik, bekçilik gibi imamlığa ek bir görevi varsa o ayrı. Bir kere, namaz kıldırmak belli bir kişiye tahsis edilemez. Namaz için toplananların en ehil olanı kimse imamlık ona verilir. Cuma namazı hariç herkes ibadetini tek başına yapabilir." (Kutup, age. 101-102)

Engizisyona giden yolların tıkanması, burada da noktalanmaz. **Kur'an, resmî mabet kavramına da yer vermemektedir.** Yaratılanın Yaratan'a secde ettiği her yer mabet, mescittir. Ve Kur'an'ın tebliğcisi Hz. Peygamber **"Bütün yeryüzü bana mabet yapılmıştır"** diyerek bu ilkeyi ölümsüzleştirmektedir. Kur'an'a göre bütün meşru fiiller (salih ameller) ibadettir. Hz. Peygamber'in ifadesiyle **"Kişinin, dostunun yüzüne tebessümü bile ibadettir."**

İbadet için özel yere ihtiyaç olmadığı gibi, bir lidere de ihtiyaç yoktur. Resmî imam, geleneğin bir kabulüdür,

dinin emri değil. İbadet için toplananlardan biri imamlığı üstlenir veya herkes ibadetini tek başına yapar.

Üzerinde olduğumuz konuda en hayatî ve belirleyici ilke şudur: **Kur'an, manevî hizmet veya irşat olayını ücretsiz, karşılıksız bir faaliyet olarak görür.** Bu faaliyet, belli bir sınıfın tekelinde değildir. Her mümin, bilgi ve imkânları ölçüsünde bu hizmete katılır ve katılmalıdır. Ücret isteyenler manevî önder olamazlar, onlardan doğruya ve güzele kılavuzluk beklenemez. (Yâsîn, 21) Kur'an, manevî önderlikten karşılık beklemeyi **"Allah'ın ayetlerini basit bir ücret mukabili satmak"** (Bakara, 41) diye nitelendirir. Bunu yapanlar, **"İnsanlara doğruyu ve güzeli buyurup kendi benliklerinizi unutur musunuz?"** (Bakara, 44) şeklinde azarlanır. Bu azarlananların şu veya bu dine mensup 'din adamları' olduğunu söylemeye bile gerek yoktur.

Şunu da unutmayalım: Allah ile aldatmanın dincilik simsarları, insanları 'irşat mukabili' sömürürken bunu şu şeytanî maskelerle örterler: "İslam'a hizmet için alıyoruz, hediye olarak alıyoruz, hediyeleşmek de sünnettir." Hiç kimse bunlara sormamıştır: "Bu ne biçim hediyeleşmek ki asırlardır soyduğunuz ve sırtından servet imparatorlukları oluşturduğunuz kitleler ödemekle bitiremiyor?!"

İslam Peygamberi, bir kıyafet ve sınıf sömürüsü ile Allah'ın dinine musallat olanlardan şöyle bahsediyor:

"Mahşer günü Allah'ın en şiddetli azabına uğrayacak olanlar, giysileri peygamber giysisi, fiilleri ise saldırgan ve zalim (cebâbire) davranışı olan kişilerdir."

İslam tarihinin yozlaşma öncesi devrine -buna yaratıcı fikirlerin oluşum devresi de diyebilirsiniz- baktığımızda,

dinden saltanat ve nimet devşiren bir sınıfın olmadığını görürüz. Geleneğin 'din büyüğü, Allah adamı veya din bilgini' (din adamı tabiri zaten yoktur) diye andığı o değer insanları hizmet, bilgi, fedakârlık, feragat ve insan sevgisi ile yücelen tiplerdir; bir sınıfa mensup olmakla değil. İslam din ilimlerinin öncüleri sayılan İslam büyüklerine baktığımızda hemen hepsinin, tarihe, geçinmek için seçtikleri bir el sanatı veya meslekten kaynaklanan lakapla geçmiş olduklarını görürüz. Camcı, dokumacı, çömlekçi, iplikçi, hamamcı, fırıncı vs.

Geçimini din üzerinden elde etme zilletine düşmeyenlerin önderi sayabileceğimiz **İmamı Âzam,** bütün hayatını, ilim ve düşüncedeki öncülüğü yanında ipek tüccarı olarak geçirmiştir. **Kur'an, toplumda üstünlük sebebi olarak sadece ilme yollama yapmaktadır.** Takva bile sadece Allah ile insan arasında üstünlük ölçüsüdür; insanla insan arasında değil.

Kur'an, insanlar arasında üstünlük ölçüsü olarak **'ehliyet ve liyakat'**i esas almıştır. İlim, **ehliyet ve liyakat** değerlerinin başında gelir. Dindarlık, ehliyet ve liyakat ifade etmez. Çünkü dindarlığa riya bulaşabilir. Riyanın devreye girdiği alanlar, ehliyet ve liyakat alanları değildir.

Ehil olan iş yapmalı ve ehil olan ödüllendirilmelidir. Takvayı insanların insanlar tarafından ödüllendirmesi için gerekçe sayan geleneği Kur'an yıkmıştır. Takvayı sadece ve sadece Allah ödüllendirecektir.

İslam tarihinde, yaratıcı devre bitip miras yeme süreci başlayınca, kıyafet ve dini sömürmek üzere bir 'kutsal sınıf, din sınıfı' oluşturma ihtiyacı, daha doğrusu illeti ortaya çıktı.

Yaratıcılığı olanlar kutsallaştırılmaya ihtiyaç duymazlar.

Çünkü onlar ürettikleri eserler ve değerlerle zaten önde gider, takdir görürler. Kutsallık maskesine ihtiyaç duyanlar, riyayı saltanat aracı, halkın sırtından geçinmeyi de hayat tarzı yapanlardır.

Din Sınıfı 'Namertlik Sınıfları'nın Önde Gelenidir:

Bu yapay sınıf, yeni fikirler üretmek ve yaratıcı hamleler ortaya koymak yerine politikayla, vakıflarla, saltanatla koklaşarak İslam'ın ruhuna ters bir gelişmeye vücut verdi. Yozlaşma ve bilgisizlik arttıkça, bu kemirici illet de büyüdü. Ve günümüze geldik.

Üstünlük ölçüsü olan hizmet ve ilimden uzak kalmış insanlar, yapay üstünlük yolları aramaya başlamış ve kendilerine sunulan şu namert slogana sığınmışlardır: "İlim ve araştırma önemli değil, dava adamı olmak esastır." Bu sloganın ruhlara akıttığı zehir, kendisini **"Oku"** emri üzerine oturtan bir kitabın bağlılarından bazılarını neredeyse, okumaya ve düşünmeye düşman hale getirdi. Böylece onlar, çağlar öncesinin gayretlerine dayanan ürünleri, olduğu gibi tekrar etmeyi, hatta putlaştırmayı Allah'ın emri gibi sunmaya başladılar. Bunun aksini yapmak çalışmayı, çile çekmeyi gerektiriyordu. Böyle bir çileyi üstlenmeye ne kendilerinin niyeti vardı ne de onları kullananların.

Akıl ve bilim değerlerinin öne geçmesini saltanatları için tehlikeli gören odaklar, yetenekli ve bilgili adam yerine klik ve siyaset cambazlığı güçlü 'cingöz' ve 'çığırtkan' yetiştirmeye ağırlık verdiler.

DİN KİSVESİNİN YIRTILMASI

Kur'an, din sınıfını yıkışının bir uzantısı olarak din kisvesini de yırtmıştır. Çünkü bunların biri ötekini davet eder, besler. Ya hiçbiri olmayacaktır ya da ikisi birden olacaktır. Nitekim din sınıfının olmaması gerektiği yolundaki açık talebe karşı çıkamayan gelenek, bu sınıfı resmî olarak oluşturamamıştır ama Arap örflerinden yürüyerek yarattığı yapay din kisvesini kullanarak yine yapay bir din sınıfı yaratmaya muvaffak olmuştur.

Başa Oturtulan Putlar:

Giysiyi, özellikle başa giyilen şeyleri putlaştırmanın tarihi çok eskidir. Başa giyilenin putlaştırılması tutkusundan büyük acı çeken kitlelerden biri de Türkler'dir. Burada, önce **sarık**, sonra **fes,** sonra da **türban** üzerinde durmak gerekir. Biz burada, örnek olarak sarıkla fes üzerinde duracağız.

Sarık bir İslam alameti midir? Yani sarığı insanlık dünyasına veya Müslümanların hayatına İslam mı getirip sokmuştur yoksa sarık bir yörenin, bir coğrafyanın zorunlu kıldığı ve dinle asla ilgisi bulunmayan bir giyecek midir?

"Sarık Arap'ın alametidir" diyor **Hz. Ali**. Ne yazık ki,

sarığı İslam'ı Araplaştırmanın bir aracı olarak asırlarca kullananlar, bu Arap'ın alametini İslam'ın alameti yaparak evrensel İslam'ı yerel ve yöresel bir Arap ideolojisine dönüştürdüler. **Sarık-fes** (daha sonra fes, şapka ve türban) tartışma ve dalaşmasının arka planında işte bu Araplaştırma gayretinin yarattığı **fetişist tutku** yatmaktadır.

Sarık, İslam'dan asırlarca önce Arap'ın başına giydiği başlıktı. Arap Yarımadası'nın iklim koşulları ve çevre şartlarının zorunlu kıldığı bir giysiydi. Onu İslam getirmediği gibi, önceki dinlerden biri de getirmemişti. Getiremezdi. Din evrensel-zaman üstü ilkeleri getirir; yöresel ve yerel gelenekleri değil. Özellikle Kur'an, yöresel ve yerel geleneklerin dinleştirilmesini 'şirk: putperestlik' olarak göstermektedir. Ve İslam, din sınıfı ve din kisvesi kabul etmemektedir.

Sarık, tıpkı diğer Arap gelenek ve kabulleri gibi, İslam'ı Arap ideolojisine dönüştürmenin bir aracı olarak bir biçimde kullanıldı. Bu kullanımı dinleştirmek için, benzeri konularda olduğu gibi, hadis uydurma yoluna gidildi. 'Yüzyılımızın Hadis Allâmesi' olarak adlandırılan anıt bilgin **Nâsıruddin el-Elbanî** (ölm. 1999) bu konuda uydurulan hadis patentli sözleri eşsiz bir vukufla deşifre etmiş, bunun, hadis literatüründeki belgelerini de ayrıntılarıyla önümüze koymuştur. Vardığı sonuçlar, öyle birkaç yıllık çalışmayla varılacak türden değildir. Elbanî bu işe ömrünün tam elli yılını vermiştir. Kur'an mümini kuşaklar ona ebediyen minnetdar kalacaklardır.

Elbanî'nin sarık konusunda içyüzünü ortaya koyduğu beş uydurma şunlardır:

1. "Sarıkla kılınan bir namaz sarıksız kılınan yirmi beş

namaza bedeldir. Sarıkla kılman bir Cuma sarıksız kılınan yedi cumaya bedeldir. Melekler, cumanın kılınışına sarıklı olarak tanıklık ederler ve güneş batıncaya kadar, sarıkla cuma kılanlara salât ederler." (Uydurma için bk. Elbanî, ***el-Ahadîsü'z-Zaîfa ve'l-Mevzûa,*** 1/249, no:127)

Elbanî'nin bu uydurmayla ilgili açıklamalarını kısmen özetleyerek verelim:

"Bu söz uydurmadır. Hadis bilgini Hafız İbn Hacer, ***'Lisânü'l-Mîzan'*** adlı eserinde bu uydurmayla ilgili şöyle demektedir: 'Uydurma bir hadistir. Bu âfetin nereden kaynaklandığım tespit edemedim. Süyûtî (ölm. 911/1505) bu sözü 'Uydurma Hadislere Zeyl' adlı eserinde zikretmiştir. Ne yazık ki, **Süyûtî** bu sözü daha sonra ***'el-Câmiu's-Sağîr'***inde uydurma değilmiş gibi kayda almıştır. Mevzu hadisler konusunda yazan **Ali el-Kaarî** (ölm. 1014/1605) de onu **'Uydurma Hadisler'** adlı eserinde zikretmektedir. Ve şunu eklemektedir: 'Batıl bir sözdür.' Bu söz öylesine bir batıldır ki, onun uydurmalığı konusunda uzun uzun konuşmaya gerek bile duymam. Bu sözün orada burada hadis diye geçmiş olması seni aldatmasın. Bize düşen, kişileri hakka göre değerlendirmektir, hakkı kişilere göre değerlendirmek değil."

2. "Sarıkla kılınan iki rekât namaz sarıksız kılınan yetmiş rekâttan daha üstündür." (Elbanî, aynı yer, no: 128, 12/446-448, no: 5699)

Elbanî'nin bu sözle ilgili açıklaması:

"Uydurmadır. Süyûtî bunu, ***'el-Câmiu's-Sağîr'***inde zikretmiştir. Hakka uygun olan, onu 'Uydurma Hadisler'e ayırdığı eserinde zikretmesiydi. Bundan önceki hadisin uydurma olduğunu kayda geçirdikten sonra bunu

geçirmemesi şaşırtıcıdır. Çünkü bu söz, uydurulmuş olma niteliklerine ötekinden çok daha uygundur. Ahmed bin Hanbel, **Muhammed bin Nuaym**'a sordu: 'Ebu Hureyre'nin sarıkla namazın üstünlüğüne ilişkin rivayeti hakkında ne dersin?' İbn Nuaym şu cevabı verdi: 'Ebu Hureyre tam bir yalancıdır; rivayet ettiği o söz de bâtıldır."

Elbanî, bu sözün bir versiyonunu eserinin 12. cildinde değerlendirirken rivayet eden şahıs hakkında şu kaydı düşüyor: "Risalelerini incelediğimde anladım ki, bu adam kinci, hasetçi, aşırı iftiracı bir sûfîdir." (Elbanî, anılan eser, 12/447)

3. "Sarıkla kılınan bir namaz, öteki namazlara onbin sevap farkla üstün gelir." (Elbanî, anılan eser, 1/253-255)

Allâme üstadın bu uydurma ile ilgili açıklamasının özeti de şu:

"Uydurmadır. Süyûtî de bunu *'Mevzu Hadisler'* ile ilgili eserinde zikretmiştir. İbn Irak da **'Tenzîhu'ş-Şerîa'** adlı eserinde Süyûtî'yi izlemiştir. Hafız es-Sehâvî de, hocası İbn Hacer'i izleyerek bu sözün uydurma olduğuna hükmetmiştir. Menûfî ise bu sözün 'batıl bir söz' olduğunu kayda geçirmiştir. Ali el-Kaarî de 'Mevzûat'ında aynı şeyi yapmıştır. Bu ve bundan önceki iki hadisin batıl birer uydurma olduğunda hiçbir kuşku yoktur. Dini gönderen kudret, işleri sıratı müstakîm ölçüleriyle değerlendirmektedir. O'nun, sarıklı birinin namazını sarıksız onlarca insanın namazından üstün kılması akla aykırıdır. Sarık, nihayet 'âdet' anlamında bir sünnet, yani bir müstahap (örfün hoş gördüğü şey) olabilir. Hikmet ve ilmi sınırsız olan Cenabı Hakk'ın sarıklı diye, bir adamın namazını koca bir topluluğun namazından üstün nasıl kı-

lar?! İbn Hacer, bu sözün uydurmalığına hükmederken aynen bizim gerekçelerimizi kaydetmiştir. Bu uydurma sözün itişiyledir ki, birileri camiye girerken başına bir mendil sarmakla sevabın en büyüğünü alacağı vehmine kapılmış, işin iç dünyayı temizlemeye yönelik yanına hiç aldırış etmemiştir." (Elbanî, aynı eser, 1/253-254)

4. "Allah ve melekleri cuma günleri sarıklı kişilere salât ederler."

"Uydurmadır. İbnül Cevzî de *'Uydurma Hadisler'* ile ilgili eserinde aynı kanaati sergilemiştir. İbn Adî, bu sözün münker (reddeilmesi gerekli) olduğunu üç yoldan tespit etmiştir." (Elbanî, aynı eser, 1/295, no: 159)

5. "Allah'ın, Cuma günleri cami kapılarında görevlendirilmiş birtakım melekleri vardır ki bunlar beyaz sarıklı kişiler için Allah'tan af dilerler." (Uydurma ve şeceresi için bk. Elbanî, aynı eser, 1/570-571, no: 395; ayrıca bk. 2/119, no: 669)

OSMANLI'NIN SARIK VE FES SERÜVENİ

Sarığın bir din alameti olarak kullanımı, Arap olmayan toplumlarda giderek, bir fetişist tutku ve alışkanlık yarattı. Öyle ki, Osmanlı döneminde sarık, askerin başından gittiğinde onun yerine gelen fes de sarık gibi kutsallaştırıldı. Çünkü şirk, şuuraltına yerleşmişti. O, gerekçesi ne olursa olsun, bir biçimde bir yerlerden bir yol bulup satha çıkacaktı. Bu marazî sızıntı, marazlı bilinçaltının bir tür kaderi gibidir. Türk toplumu; Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak, Cumhuriyet devri boyunca ve (türban aracılığıyla) bugün bu kaderin yansımalarını bütün dehşetiyle yaşamaktadır.

Şapka getirildiğinde onu dinsizlik alameti ilan edip fesi isteyenler, fesin **'Müslümanların alameti'** olduğunu söylüyorlardı. Oysaki fes, Yunanlılardan alınmıştı ve **İkinci Mahmut** tarafından alındığında fesi küfür alameti, Mahmud'u da **'kâfir'** ilan etmişlerdi. Şimdi o fes, İslam'ın ve Müslümanlığın bir simgesi olarak kutsallaştırılıyordu.

Arab'ın sarık putu yerine şimdi Yunan'ın fes putu geçmişti. Türk Bağımsızlık ve Aydınlanma Savaşı ve **Atatürk** devrimleri konusunda önemli eserlerden birine imza atmış olan Fransız yazar **Paul Gentizon** bu ibret verici putperest tavrı çok ilginç satırlarla ifadeye koymuştur:

"**İkinci Mahmut,** dinsel görev yapanlar dışında bütün Türklere kavuk/sarık giymeyi yasaklıyordu. Ama bu yenileme işi çetin önyargılarla karşılaştı. O devrin tutucu Müslümanları için kavuk-sarık, peygamberlerin baş giysisinin simgesi olarak ayrı bir değer taşımaktaydı. Bu nedenle onun kaldırılması fanatikleri son derece öfkelendirdi."

"Hocalar, halkı direnmeye teşvik ettiler. Arnavutluk'ta, Bosna'da, Bağdat'ta isyanlar başladı. Hatta İstanbul'da bile ayaklanmalar oldu. O kadar ileri gidildi ki, caddelerde görülen Sultan, halk tarafından taşlandı. Anlatılanlara göre, bir gün, İkinci Mahmut, İstanbul'u Galata'ya bağlayan köprüyü atla geçerken halk tarafından çok saygı gören ve Saçlı Şeyh diye bilinen bir derviş hemen atının dizginini yakalamış ve ona, **'Gâvur padişah!** Alçaklığa karnın hâlâ doymadı mı? Bu günahının hesabını Allah senden soracak. Müslümanlığı yıkıyorsun. Peygamberin lanetini hepimizin üzerine çekiyorsun!' diye saldırdı. Sultan, 'Bu deli galiba' dedi. Ama derviş öfke

içinde ona şöyle cevap verdi: 'Deli ha! Hayır, ben deli falan değilim. Deli olan, senin gibi gâvur padişah ile alçak yardımcılarındır. Allah benim dilimle size seslen-iyor. Ona uymaktan ve gerçeği söylemekten başka bir şey yapmıyorum. O, beni şehitlik mertebesine ermekle ödüllendirecektir.' Dervişin dileği yerine geldi: Götürüldü ve boynu vuruldu."

"Abdülhamit devrinde Türk, fesi dinsel bağlılığın bir amblemi gibi görmeye başlamıştı. Bundan ayrılmak âdeta Kur'an inancına saldırı sayılırdı. Tıpkı sarık zamanında olduğu gibi, din ile fes arasında bağlantı kurulmuştu. Öte yandan, 1908 devrimine kadar fes, sultanın tüm tebaasıyla, onu kullanmayan ve bu nedenle de Müslüman olmayan halk arasında bir ayrım işareti oldu. Nihayet, 1830'larda fese karşı ortaya çıkan dinsel tutuculuk bu kez de şapkaya karşı duyulmaya başlandı. Atalarının sarık-kavuk için fesin karşısına çıktıkları gibi, bu kez de tüm Müslüman Türkler fes lehine, şapkaya karşı ayaklandılar." (Gentizon, 88-93)

RESMÎ MABEDİN YIKILMASI

"Benim niyazım iki rekât namaza sığmaz."

Muhammed İkbal

İslam din sınıfı kabul etmez demiştik. Din sınıfı yoksa resmî mabet de olmayacaktır. Din sınıfı, din kisvesi, resmî mabet dincilik hegemonyası sacayağının üç ayağıdır. Bu ayakların üçü birden kırılmalıdır. Aksi halde sağlam kalan bir veya iki ayak üstüne diklenmeyi başaran dincilik hegemonyası kısa bir süre sonra engizisyonunu kurar. Böyle olduğu içindir ki, Kur'an, dinci hegemonya sacayağının üç ayağım da kırmıştır.

CAMİ ALLAH'IN EVİ Mİ?

Mabetsiz din olmaz. Ve ibadetsiz dindarlık olmaz. Ama Kur'an penceresinden baktığınızda bunun kadar önemli bir gerçek daha var:

Resmî mabedi olan bir din Allah'ın dini olmaz. Ve tüm hayatı bir büyük ibadete dönüştüremeyenler de Allah'ın gerçek kulu olamaz.

Mabet başkadır, resmî mabet başkadır. Ne demek resmî mabet? O bir yafta ve tescil işi değil, bir işlev mesele-

sidir. Bir dinde resmî mabet varsa o dinin mensupları ibadetlerini yalnız o mabette yapabilirler. Mabetlerin varlığı resmî mabedin varlığına kanıt değildir. Resmî mabedin varlığına kanıt, dindarın Allah ile diyalogunu belirli duvarlar arasında gerçekleşeceğinin açık veya örtülü bir biçimde kabul ettirilmesidir. Bu kabule göre, ibadet (en azından iyi ve mükemmel ibadet) mabet adı verilmiş belirli binalarda yapılır. O binaların dışında yapılan ibadetler ya hiç ibadet sayılmaz yahut da tam ibadet sayılmaz. Bu kabulün oluştuğunun en büyük göstergesi bu belirli duvarlara (cami, kilise, havra vs.) 'Allah'ın evi' unvanının verilmesidir. "**Allah'ın evi mi olur, behey gafil**?" diye sorduğunuzda birilerinin rahatsız olması ise resmî mabedin kurumlaştığının kanıtıdır.

İslam'ın büyük vicdanlarından **Bistamlı Bayezid** (ölm. 261/875), "Kâbe'yi ziyarete neden gitmiyorsun?" sorusuna muhatap olduğunda elini kalbinin üstüne koyarak şu muhteşem cevabı vermiştir:

"Tanrı, o sizin dediğiniz eve, yapıldığı günden beri hiç girmedi; ama bendeki şu evden, yapıldığı günden beri hiç çıkmadı. Siz esas bu evi kutsal tutun!"

Kur'an, **"Allah, insana şahdamarmdan daha yakındır"** (Kaf, 16) diyor. Öyleyse, Allah'ın ta içinde yer aldığı kalp evinin harap edildiği bir dünyada adına 'Allah'ın evi' denmiş duvarların imar ve ihyasıyla Allah'a gidilemez; olsa olsa, Allah ile aldatılan gafil kitlelerin başına geçilir.

Allah ile aldatan zihniyet ve ekipler "Mabetsiz din olmaz" gerçeğini, "Resmî mabedi olan bir din Allah'ın dini olmaz" gerçeğini örtmek için sürekli istismar ederler. Çünkü Allah ile aldatma oyununun sonuç vermesi

için, aldatılmak istenenlerin organize bir biçimde belirli mekânlarda toplanıp telkin ve denetim altına alınmaları gerekir. Emevî kodamanları bunu iyi bildikleri için, cuma namazını belgeli camilerde kılmanın gerekliliğini, cumanın şartlarından biri olarak fıkıh bünyesine koydular. Bu, resmî mabedin açık bir tescili idi. Onlar ayrıca Peygamberimiz tarafından namazdan sonra okunan cuma hutbesini de namazın önüne alarak sahabe neslini kendilerini dinlemeye mecbur bıraktılar. Çünkü cumayı kılmak için bu hutbeyi dinlemek kaçınılmaz oluyordu.

Ve büyük çoğunluğu Emevî despotizminin bilinçli veya bilinçsiz ajanı olan imamların okuduğu o hutbelerde, sadece beyinler yıkanmıyor, Hz. Peygamber'in evladına da lanet okunuyordu. Yaklaşık seksen yıl bu zulüm devam ettirildi. Yine bir Emevî olan halife **Ömer bin Abdülaziz** (ölm. 101/719) bu zulmü yıkıp minberden okunan laneti kaldırdığında ise İslam ümmetine ibret olması gereken şu itham ve yaygara koparıldı:

"**Ömer bin Abdülaziz sünnete aykırı işler yapıyor.**"

Günümüzdeki 'Allah ile aldatma odakları'nın, birçok insanı 'sünnet karşıtı' diye eleştirirken dayandıkları zihniyet ve tarih zemini işte bu lanet ve fesat zeminidir.

Kur'an, bütün yeryüzünü mabet kabul etmiştir:

"**Doğu da batı da Allah'ındır; yüzünüzü nereye dönerseniz Allah oradadır.**" (Bakara, 115)

Hz. Peygamber bu Kur'ansal ilkeye dayanarak insanlığa şunu duyuruyor:

"**Bütün yeryüzü benim ümmetim için mescit ve temiz**

kılınmıştır."

Bu demektir ki, Kur'an mesajının gelişiyle tüm yeryüzü bir büyük mabede dönüştürülmüştür. Bir mabet ki, tavanı gök kubbe, seccadesi tüm dağlar, ovalar, çöller ve denizler. Bu büyük mabette toprak post, Allah dosttur. Bu büyük mabette aracısız, lidersiz, haraçsız ve hurufsuz ibadet edilir.

Tüm yeryüzü mabetse tüm meşru fiiller de ibadettir. Havra, kilise ve cami duvarı seyretmeyi ibadet sayanların denizi ve çiçekleri seyretmeyi nasıl değerlendirdiklerini merak etmeliyiz. Ben onların çiçeklerden, kuş seslerinden söz ettiklerini hiç duymadım. Çiçek, cennetin sembolüdür. Onların dünyasında çiçek olsaydı dünyayı cehenneme çevirmez, kendileri dışındakileri cehennem kütüğü gibi görmezlerdi.

Renklerin güzelliğini kan ve gözyaşmda arayanların çiçeklerle barışık olmasını bekleyemezsiniz. Çiçeklerle ve çocuklarla barışık olmak; seccadelerini dağların, ovaların, denizlerin oluşturduğu büyük mabedin müminlerinden beklenebilir.

Allah ile aldatanlar, belirli duvarların arasını mabet yaptıkları için ibadeti de belirli davranışlardan ibaret görmüşlerdir. Oysaki ilmihal kitaplarının ibadet dedikleri, ibadetlerin sadece küçük bir bölümüdür. Eskiler onlara **ibadât-i mersûme** (görüntüleriyle ibadet olan ibadetler) demişlerdir. Bir de **ibadât-i hakîkiyye** (özü ve içeriğiyle ibadet olan ibadetler) vardır ki onun içine tüm meşru fiiller girer. Bu anlamda **hayatın tümü ibadettir**. Elverir ki o hayat, insana yaraşır temizlik ve güzellikte yaşansın.

Allah'ın istediği açıktır: O, Mâbud'u (Tanrısı) Yaratıcı

Kudret olan büyük evren mabedinin öne çıkarılmasını istiyor. Bunun içindir ki, Kur'an, Allah ile aldatanların aksine, sadece din kitaplarını değil, evreni ve insanı da okunması gereken ayetlerle dolu kitaplar olarak görüyor.

Büyük mabedin büyük ibadetleri, evren ve insan kitabı okunarak yapılacaktır.

Minber köşesinde tarikat zübürü mırıldayan sözde dervişin nefes tüketmesi ibadet oluyor da yerin üç kat altında oksijen tüpüyle nefes alarak kalp ameliyatı yapan doktorun ter dökmesi ibadet olmuyor mu?!

Tüm fiileri ibadete dönüştürmek... Büyük mabedin müminlerinin işi budur. Güç iştir bu, güçlü iştir. Birkaç metrelik duvarlı alana sığabilen benlikler büyük mabette ibadet edemiyorlar. Büyük mabedin engin ufkunu fark eden yaratıcı benlikse küçük mabede sığmıyor. O benliklerden biri olan ölümsüz **İkbal,** bu gerçeği ifade ederken şöyle diyor:

"Benim niyazım iki rekât namaza sığmaz."

Doğrudur. Büyük ruhun niyazı bütün bir ömrü bir tek namaza dönüştürmek ister.

Girdiğimiz milenyumda, insanlığın en büyük erişinin, tüm yeryüzünün mabet, tüm meşru fiillerin ibadet olduğunu kavrayıp hayata geçirmek olacağına inanıyorum. Bu, Allah ile aldadatanların din dediklerinin bitmesi ve Allah'ın din dediğinin hayata geçmesi demektir. Bunun bir büyük ve mutlu anlamı daha vardır:

Yeni milenyumda insanlık Yaratıcı'sıyla kucaklaşmak

için Allah ile aldatan haraç ve huruç odaklarına komisyon vermek zorunda kalmamalıdır ve umuyoruz kalmayacaktır. Aracılar, yaklaştırıcılar, şefaat bezirgânları ortadan çekilecek ve insan, kendisine 'şahdamarından daha yakın olan' ile kopmaz bir beraberliğin bilincine ulaşacaktır.

Cennet, öncelikle, büyük mabedin âbidleri (ibadet edenleri) için vaat edilecek, Allah ile aldatanların duvar mabetlerde kurdukları cennet-cehennem tezgâhları yerle bir olacaktır.

İbadet için Allah'ın dost, secde için tabiatın post olduğu bir dünya cennetten başka nedir ki!

"MESCİTLER ALLAH İÇİNDİR"

Ara başlığımız, Kur'an'ın Cin suresi 18. ayetinden alınmıştır. Ayetin tamamı şöyledir:

"Mescitler Allah içindir. O halde, oralarda, Allah'ın yanında bir başkasına çağırıp yakarmayın."

Aynı surenin 20. ayetinde ise Peygamberimize şu emir verilmektedir:

"De ki, 'Ben ancak rabbime ibadet ederim ve hiçbir kimseyi rabbime ortak yapmam."

Kur'ansal ibadeti şirk kalıntılarından temizlemeyi ilkeye bağlayan temel ayetler bunlardır. Peygamberimizin ve gerçek sahabîlerin mabetlerinde bu Kur'ansal ilkelere titizlikle uyulmuştu. Sonraki zamanlarda bu ilkelerin yavaş yavaş örselendiğini görmekteyiz. Bugün ise Müslü-

man mabetler (camiler, mescitler) yukarıda verdiğimiz ayetlere tamamen ters bir tutumla, şirke bulaştırılmış ve Allah'ın yanında bir yığın **'kutsallaştırılmış isim ve eşya'**, Allah'ın âdeta yardımcıları, vekilleri gibi mabedin bağrına sokulmuştur. **"Peygamber'in sakalına saygı"** adı altında müminlere **'kıla tapma talimi'** yaptırılmaktadır. Cami ve mescitleri Kur'an'ın ruhuna uygun ibadet yerleri olmaktan büyük ölçüde uzaklaştıran, en azından bunu tartışılır hale getiren bu İslam dışı tutum, Allah ile aldatma tezgâhının saltanat dincisi ekipleri tarafından giderek daha da kuvvetlendirilmektedir.

İBADETTE LİDERLİK DİN DIŞIDIR

Resmî mabet yoksa ibadetleri yerine getirmek için seçilmiş veya atanmış bir kişiye (imam, papaz, haham vs.) de gerek yoktur. Resmî mabet ve din kıyafeti olmasın ama ibadetlerde bir lider bulunsun demek, resmî mabedi örtülü biçimde kurmak demektir. Nitekim resmî mabedi olmayan bir dinin hem de **laik** sisteme geçmiş ülkesi olan Türkiye'de böyle dendiği için iki katrilyonluk bir **Diyanet İşleri Başkanlığı** bütçesiyle beslenen doksan bin kişilik kendine özgü bir din sınıfı yaratılmıştır.

'ZARAR VEREN MESCİTLER'

"Tanrı'nın evi, insanların yüreğidir. Siz bütün kötülükleri yüreğinize dolduruyorsunuz, sonra da Tanrı için koca koca evler yapıyorsunuz. Sizi atımın nalları altında ezmek isterim ama siz buna bile değmezsiniz!"

Cengiz Han

'Zarar veren mescit' (dırar mescidi) kavramı, Kur'an'ın en hayatî kavramlarından biridir. Ve bu kavram, deizm bahsinde derinlemesine ve ısrarla irdelenmesi gereken bir kavramdır.

Bu kavramı, usta bir Emevî oyunuyla, inişine sebep olan özel olaya bağlayıp zaman üstü anlamını boğmak Müslüman toplumlara çok pahalıya mal oldu. Oysaki İslam din bilginlerinin söz birliği ile denmiştir ki, **"Sebebin hususiyeti nassın umûmiyetine engel değildir."** Yani bir ayetin şu veya bu özel sebeple inmiş olması, ondaki anlamın ve hükmün genelliğine engel değildir.

Zarar mescidi, insanlara zarar verme aracına dönüştürülmüş veya o maksatla inşa edilmiş mescit demektir. Ne ibret vericidir ki, Kur'an, bir mescidin bu niteliğe bürünmüş bir mescit olabilmesi için hangi şartların gerektiğini ayrıntılı biçimde önümüze koymuştur. Tevbe 107-109.

Cin 18. ayetler bu şartları ifade eden ayetlerdir. Bu ayetlerden anlıyoruz ki aşağıdaki illetlere ve eşyaya bulaştırılmış mescitler, tevhit açısından bozulmuş ve secdegâh olma niteliğini yitirmiş mekânlardır. Anılan niteliği yitiren mekânlar, girilmemesi gereken mekânlardır. Kur'an şöyle diyor:

"Bir de şunlar var: Tutup bir mescit edinmişler: Zarar vermek için, nankörlük için, inananları fırkalara bölmek için, daha önceden Allah ve Resulü ile savaşmış kişiye gözetleme yeri kurmak için. 'İyilik ve güzellikten başka bir şey istemiş değiliz' diye gerile gerile yemin de edeceklerdir. Allah tanıktır ki onlar kesinlikle yalancılardır. Böyle bir mescitte asla namaza durma! Daha ilk gününde takva üzerine kurulan bir mescit, içinde namaz kılman için çok daha uygundur. Temizlenmek arzusu taşıyan erler vardır o mescitte. Allah, temizlenenleri sever. Peki, binasını Allah'tan gelen bir sakınma duygusu ve Allah rızası üzerine kuran mı hayırlıdır, yoksa binasını sel artıklarının ucundaki yarın kenarına kurup da onunla cehenneme yuvarlanan mı?" (Tevbe, 107-109)

"Hiç kuşkusuz, mescitler Allah içindir. O halde, oralarda, Allah ile birlikte bir başkasına yalvarmayın/Allah'ın yanında bir başkası için çağrıda bulunmayın." (Cin, 18)

Bu ayetlere dayanarak mescitleri girilebilir secdegâhlar olmaktan çıkaran şirk unsurlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Mescidin İnsanlara Bir Biçimde Zarar Verir Hale Gelmesi:

Mescidin zarar verme niyetiyle yapılmış olması şart de-

ğildir. Ayet, burada, yapmak ve kurmak anlamında bir kelime kullanmamış, '**ittihaz**' (edinme) kelimesini kullanmıştır. Bu demektir ki bir mescidin zarar vermesinden söz etmek için, daha yapılırken o niyetle yapılmış olması şartı aranmaz. Bir mescit, ilk zamanda, hatta yüz yıllarca iyi hizmetler verdiği halde günün birinde 'zarar veren mescit'e dönüşebilir. Din, insana zarar verme aracı yapılamaz. Bunun başlangıç noktası da mabedin zarar aracı olmaktan çıkarılmasıdır.

Gasp edilen veya kandırmak sûretiyle alınan arazilere yapılan camiler de zarar veren mescit cümlesindendir. Politik rakipleri yenik düşürmek için gösteriş kabiliyeti yüksek yerlere cami yapmak da bu cümledendir. Çünkü bunda da esas maksat ibadet değil, rakiplere zarar vermektir.

Şu bir gerçek ki, Allah'a ibadet, insanı tâciz ve insan haklarına tecavüz aracı yapılamaz. Hiç kimse, kişisel mertebesini yükseltme ve sağlamlaştırma aracı olan ibadetini toplumun rahatsızlığı ve kamu haklarının ihlali pahasına yerine getiremez. Çünkü Kur'an, takvanın (dindarlığın) insanlar arası ilişkilerde bir üstünlük ölçüsü yapılmasına izin vermez. Takva, insanla Tanrı arasında işleyen bir üstünlük ölçüsüdür. (Hucurât, 13)

Mescitler, insan haklarına ve kamunun tâcizine sebep oluşturacak bir konum ve durumda iseler ibadet mahalli olma özelliklerini yitirirler. Bu noktada bizim için önemli olan ilkesel nokta şudur:

Mescit inşası için insan hakları çiğnenemez.

Mescitte oraya devam etmeyenlerden alınan paralarla hizmet verilmesi de mescidi, zarar mescidine çevirir

Bugün Türkiye'de camileri zarar mescidine çeviren bir numaralı sebep budur. Tüm toplumun verdiği paralardan maaş alan insanlar mescitlere gelen bazı insanlara hizmet vermekte ve bu, o mescitleri bazı insanlara zarar veren mescide dönüştürmektedir. Oralarda yapılan ibadetler İslam fıkhına göre fasittir.

2. Nankörlük Anlamına Gelen Niyetlerle Mescit Yapmak:

Ayetin bu kısmında '**küfren**' kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime Kur'an'da hem inkâr anlamında hem de nankörlük anlamındadır. Bahsimiz olan ayette inkâr anlamında alınamaz. Çünkü inkâr için mescit yapılmasından söz etmek tutarsızdır. O halde, '**küfren**' sözcüğü burada ancak nankörlük anlamında kullanılmış olabilir.

Nankörlük için yapılan mescit türüne en güzel örnekler Türkiye'de bulunabilir kanısındayız. Nimet ve imkânlarından alabildiğine yararlanılan ülkenin, rejimini ve devletini zora sokmak için '**kâfir, zındık devlet**' sloganı kullanılmakta ve devletle mücadelede camiler karargâha dönüştürülmektedir. Türkiye'de son yıllarda akıl almaz rakamlarda cami inşa edilmesinin arkasında yatan gerçeklerden biri de budur. Allah rızası için cami yapan bir zihniyet, bir caminin yapıldığı semte en az birkaç sağlık ocağı, birkaç düşünce kulübü, birkaç okuma salonu kurar. Oysaki birçok caminin yer aldığı gece kondu semtlerinde çoğu kez o saydıklarımızdan bir tanesine rastlamak bile mümkün olmuyor.

3. Müminleri Fırkalara Bölmek İçin Cami Yapmak Veya Yapılmış Bulunan Camileri Bu Maksatla Kullanmak:

Mabedin toplumu fırkalara bölmek ve o yolla din sömü-

rüsü yapmak için kullanımı dinler tarihi kadar eskidir. Burada ayrıntılara girmeden günümüze, özellikle de Türkiye'ye ve Türklerin yaşadığı bazı dış ülkelere bakacağız.

Ülkemizde, **tefrika** (bölüp parçalama, bölücülük, bölünme) illetinden arınmış camilerin sayısı günden güne azalmaktadır. Son çeyrek yüzyılda, Türkiye'nin başına açılan en kahırlı bela bu '**mabet kaynaklı tefrika**'dır. Parti propagandası, Cumhuriyet düşmanlığı, laiklik aleyhtarı nutuklar ve nihayet vakit namazlarını kılamayıp sadece Cuma'ya veya bayrama gelenlere yapılan ağır hakaretler camileri birer bölücülük ve kavga ocağına dönüştürmüştür.

Dış ülkelerdeki Türk semtlerinde görülen duruma gelince, hemen her tefrika ekibinin kendine has bir camii vardır ve bu camilerde toplananların hiçbiri öteki camidekilere Müslüman gözüyle bakmaz. Hepsi birbirinin gıybetini eder. Dahası, her biri yaptığının cihat olduğunu söyler, Allah'a giden tek yolun kendi yolları olduğunu iddia eder.

4. Caminin, Daha Önce Açık İslam Düşmanı İken, Şartların Değişmesi Yüzünden Dini Kullanmak İhtiyacını Duyan İkiyüzlülere Barınak Yapılması:

Senelerce kahır ve zulüm altında inlettikleri Müslümanların; mabetlerini, onları sömürmek, kontrol etmek ve birbirine düşürmek için kullanma alçaklığının İslam tarihinde ilk temsilcileri Emevî kodamanlarıdır. Zamanımızda aynı zulmü, ***Ilımlı İslam*** adıyla bir emperyalist irtidat dini dayatan ABD yapmaktadır. Emevîler, İslam'ın zaferi önünde eğilmek zorunda kaldıklarında, Müslüman kanı damlayan kılıçlarını kınlarına soktular ve o

kılıçlarla dize getiremedikleri Müslümanları, musallat oldukları mabetlerinde vurdular. Bu öyle bir vuruştu ki, en büyük kahrını, dinin tebliğcisi Peygamber'in evladını katlederek gerçekleştirdi. Onları zehir ve kılıçla yok etmekle yetinmedi, tevhidin mabedinden yaklaşık bir asır boyunca Resul evladına hutbelerden lanet okuyarak o Peygamber'in ümmetine 'amin' çektirdi.

Dahası, **Ömer bin Abdülaziz** (ölm.102/720), Resul evladına okunan bu laneti camilerden kaldırdığında onu şu şekilde itham edebildiler: "**Sünnete muhalefet ediyor.**"

Camileri, önceki zamanların din düşmanlarına fesat alanı olarak açma günahının işlendiği coğrafyalardan biri de Türkiye'dir. İdeolojiler devrinde, Allah diyenlere ilkel muamelesi yapan birtakım ideoloji sapıkları, **Berlin Duvarı**'nın yıkılışından sonra, fesatlarını din yoluyla yürütmek için mabede musallat olmuştur. Biz şunu açık bir biçimde gözlemlemiş bulunuyoruz: 1990'lı yılların en hararetli '**şeriat**' demagogları içinde, eski yılların en hızlı ateist-komünistleri de vardır. Hareket noktaları Türkiye düşmanlığı olan bu bölücülerin attıkları **şeriat** maskeli sloganların, Türkiye'yi güçsüz bırakmak isteyen Avrupalı siyasetçilerin ajanlığını yapan oryantalistler tarafından listelendiğini de biliyoruz.

Camiler, Türkiye Cumhuriyeti düşmanı siyasetlerin çıkarları için, işte bu zihniyetlerin 'rasathanesi' (tabir Kur'an'ındır) haline getirilmiştir. Ve Kur'an mucizesi bir kez daha tecelli etmiştir.

5. Cami Yapımında, Allah Rızasından Başka Herhangi Bir Kaygının Rol Oynaması:

Mescit yapımına takva kaygısı dışında bir unsurun eşlik

etmesi, yapılacak mescidi Müslüman secdegâhı olmaktan çıkarır. Kişisel menfaat, şöhret hırsı, parti çıkarı, ekonomik çıkar vs. bu cümledendir.

6. Mescitlerde, Allah Dışında Herhangi Bir Kişiye Sığınılması, Yakarılması, Herhangi Bir Kişinin Allah İle Kul Arasında Vasıta Yapılması:

Tüm bunlar, Tanrılığa ait niteliklerin Tanrı dışında varlıklara verilmesini ifade ettiği için tartışmasız şirktir. Bu maskeli şirkin en belirgin görünümü dualara sokulan şu tip cümlelerdir: "Falancanm, filan yerin, falan gecenin, filan dağın vs. hürmetine dualarımızı kabul eyle!"

Cin suresi ayet 18, işte bu maskeli tehlikeyi tanıtmaktadır.

Son zamanlarda, hızlı bir artışla ücra köylere ve bazı hurafeci kodamanların evlerine kadar sokulan ve adına hurafeci bir eda ile '**sakal-ı şerif**' denen kılların vücut verdiği tablo da Cin suresi 18'e çarpmaktadır. Şirk tezahürüdür. Bu tevhitdışılığı, "Biz o kılları Peygamberimize saygımızdan ötürü öpüyoruz, teberrüken tavaf ediyoruz" gibi gerekçelerle mazur göstermeye çalışmak ise ayrı bir günahtır. Gerçek müminler, bu sahte gerekçelerin tarih boyunca nelere malolduğunu çok iyi bilmektedir.

Kiliselere Hz. İsa'nın resmîni koyarak ona karşı ibadet etmekle camilere 'sakal-ı şerif' (!) koyarak onun etrafında tavaf etmek arasında Kur'an ölçüleri açısından hiçbir fark yoktur. Bu günahın birincisini işleyen kilise erbabının şirke battığını durmadan söyleyenler, söz kendilerine geldiğinde, yaptıklarını 'Peygamber'e saygı' diyerek aklamaya çalışmaktadırlar. Şirk aracı yapılır diye elini

bile öptürmeyen bir Resul, hangi mantıkla, ne zaman ve kime "Şu sakal tüylerimi alın, mescitlere koyun ve teberrüken öpün ki dünya ve ahiretiniz mutlu olsun, cennete gidesiniz" demiştir?!

7. Allah Dışında Kişiler İçin Çağrıda Bulunulması, Övgüler Dizilmesi, Propaganda, Reklam Yapılması:

Bu tür faaliyetler de **Cin 18'**e çarpar. Bu çağrıların politik çıkar, para toplamak veya mezhep, tarikat liderlerini övmek maksadıyla yapılması arasında hiçbir fark yoktur. Hepsi, 'Allah dışında birileri için çağrı' kapsamına girer.

Şunu da hatırlatalım: Şeyhulislam **İbn Teymiye** (ölm. 728/1328), **Cin 18'**deki ilkeyi işleterek şunu teklif edebilmiştir: **Medine'deki Mescid-i Nebevî** (Peygamber Mescidi), Peygamberimizin kabriyle bitişiktir; bu doğru değildir. Mescidin, Resul kabrinin uzağında bir yere götürülmesi gerekir. (İbn Teymiye; ***Resâil,*** 5/96-97) İbn Teymiye'ye göre, tevhit mabedi olan bir mekânda, peygamber de olsa, bir beşerin mezarının yer alması Cin 18'e aykırıdır. "Çünkü, diyor, İbn Teymiye, böyle bir şey şirke doğru yol aldıran bir uygulamadır. İbn Teymiye, bu uygulamayı, A'raf suresi ayet 29'a da aykırı bulmaktadır.

İslam'ın temel kabullerine zıt unsurların sokulduğu mescitlerde namaz kılmak fıkhen caiz değildir. Gerçek muvahhit bir mümin, bu unsurlardan birini gördüğü camide namaz kılmamalı, bununla da yetinmeyerek durumu protesto etmelidir. Olabilir ki bu protestosu ona, kılacağı namazdan daha fazla sevap kazandırır.

Bu tür davranışların ilginç örnekleri İslam tarihinde mevcuttur. Sahabe ve onları izleyen neslin, özellikle **Emevî**

yönetimine teslim olmayanları bu konuda çok titiz davranırlardı. Onların bazıları, örneğin, bir camide vaaz veren kişinin halkı heyecanlandırmak için hikâye anlattığını gördüklerinde, kılınacak namaz Cuma bile olsa camiyi terk edip giderlerdi. Muhaddis **İbn Hemmam** (ölm. 211/826) çok ilginç örnekler vermektedir. (bk. İbn Hemmam; ***el-Musannef***, 3/219 - 223)

Bütün bu Kur'ansal verileri dikkate aldığımızda Türkiye açısından şu tespiti yapmak kaçınılmaz olmaktadır:

Türkiye'deki camilerin tümünde bu 'zarar veren mescit şartları'nın birkaçı mutlaka vardır. O halde bu camilerin hiçbirinde Kur'anî bir namaz kılınamaz. Oralarda kılınan namazlar, ancak Maun namazı olabilir ki ondan da rahmet beklemek Kur'an'a hakarettir. Bunun son tahlilde ifade edeceği anlam şudur:

Eğer namazdan maksat Allah ile diyalog ve Allah rızasını kazanmak ise bu camilerde namaz kılmayı Allah rızasına aykırı bulanlar, Allah'a buralarda namaz kılanlardan daha yakın olacaklardır.

Altıncı Bölüm

DİN SINIFININ ALLAH'IN İRADESİNE TERS DÜŞEN İCRAATI

GENEL ÇERÇEVE

Din temsilcilerinin tarihsel kötülüklerinin eleştirilmesinin bir insanlık görevi olduğu bugün artık herkesçe, hatta din temsilcilerinin en önde gelenlerince kabul edilmektedir. Bunun en tipik örneği Katolik âleminin başı **Papa'**nın dünya önünde insanlıktan özür dileyen bildirgesidir. Benzerlerini diğer din temsilcilerinden de beklediğimizi ifade ederek, '**Papalığın Tarihsel Özrü**' başlığıyla yayınlanan deklarasyonu buraya alıyoruz:

"Papa 2. Paul ve Vatikan'ın 7 kardinali kilisenin bir günahını dile getirip insanlıktan özür diliyor. Bu günahları şöyle sıralıyorlar:

1. Dinler arası savaşlarla başka kök ve soydan gelen kitlelerin hakları yaralanmış, onların kültür ve inançlarına saygısızlık edilmiştir. Bu savaşların en büyüğü, Müslümanlara karşı sürdürülen Haçlı Seferleri'dir. Kudüs'e doğru yürürken her yanı yağmalamış, yakıp yıkmışlardır.

2. Engizisyon mahkemelerinde işkence ve katliamlar yapılmıştır. O mahkemelerde, dinsel dogmalara karşı olanlara, kiliseye iman etmek yerine akıl yolunu seçenlere karşı bir kırım uygulanmıştır.

3. Engizisyonun, kilisenin bölünmesinde ve Protestanlığın ortaya çıkmasında tarihsel bir günahı vardır.

4.Yahudilere karşı sürekli düşmanca tavır sergilenerek de günah işlenmiştir.

5. Amerika'nın keşfinden sonra yerli halk arasında zorla misyonerlik yürütülmüştür.

6. Kadınlara ve öteki ırklara karşı eşit davranılmamıştır.

7. İnsan hakları çiğnenmiştir.

"Papa, ayrıca, Katolik kilisesinin ateistlere karşı tavrından dolayı da özür dilemiştir. Papa, ateizmin de insanlar için bir dinsel inanç gibi hak olduğunu kabul etmiştir."

"Tüm bu günahları kabul edip özür dilemesine karşın Avrupalı aydınlar bunu yeterli görmüyor. Örneğin faşizme (ve tabiî Nazizme) karşı kilisenin sessiz kalışı dahil, her suçun sayılıp dökülmesi, hepsi için özür dilenmesi isteniyor." (Cumhuriyet gazetesi, 24 Mayıs 2000)

Bu günahlar ve itiraf listesine, sanıyoruz, son papa **16. Benediktus**'un, Hz. Muhammed'le ilgili yaptığı ve o Yüce Peygamberi 'kan, şiddet ve şerrin yayıcısı' olarak gösteren talihsiz sözleri için de ayrı bir özür ve günah çıkarma deklarasyonunun eklenmesi gerekir.

İtiraf edelim ki, İslam dünyasının da bu anlamda dileyeceği epey özür vardır. Özellikle öz peygamberinin evladına ve kendi dinindeki düşünce öncülerine karşı işlediği zulümler yüzünden. Bu zulümler listesinin mağdurları binleri bulmaktadır. Bu özürlerin dilenmesi bir aşamadır ama bundan önemlisi yeni suçların işlenmesini engellemektir. Ne yazık ki bu yapılmıyor.

Şunu da içimiz sızlayarak itiraf etmek zorundayız:

Ortaçağın aksine, din adına insan hakları ihlalinin başını bugün ne yazık ki kendisini İslam'ın temsilcisi gören 'sözde Müslüman' birtakım insanlar çekiyor.

Haçlı emperyalizm ve engizisyon mirasçıları bu işi artık kendileri yapmıyor; işbirliği kurdukları sözde 'Müslüman' bazı ekiplere yaptırıyorlar. Bunlar, yüzlerindeki maskenin görünen kısmına 'Allah' yazıp, içerde menfaatlerine tapan kişilerdir. Çıkarlarına ters düşen hiç kimseye insan hakkı ve dindarlık imkânı tanımazlar. Tüm muarızlarına karşı zulüm sergilemektedirler. Bu zulümler bazen fiilî tecavüz şeklinde ama daha çok iftira ve tekfîr (kâfir ilan etme) biçiminde uygulanmaktadır.

DİN SINIFININ BOZUKLUKLARININ ANA BAŞLIĞI: BAĞY

İnsanları mutsuz kılan ve onları birbirine düşüren sebeplerin başında görülen bağy, kök anlamıyla, 'başkası aleyhine sınırı aşmak' demektir. Etimolojik gelişimi içinde kıskançlık, ezme, saldırı, horlama, zulüm, doymazlık, yalancılık, kibir, denge noktasından sapma, zinakârlık ve bozgunculuk anlamlarını kazanan bu sözcüğün, Kur'an terminolojisinde ruhsal zeminini doymazlık, sosyo-ekonomik görünümünü zulüm, saldırı, sömürü, ezme ve bozgunculuk oluşturmaktadır. Bağyin insanın benliğindeki dayanak noktası ve dış planda görünümü, Sâd suresinin 20-24. ayetlerinde verilmiştir. Bu ayetlerden şunları öğreniyoruz:

1. Birlikte yaşayan ortak, komşu, ülkedaş vs. gibi insan gruplarının birçoğu ötekilere bağy yoluyla haksızlık etmektedir.

2. Çok büyük imkânlara sahip bir insan, bağye saparak, çok sınırlı imkânlara sahip bir insanın mal ve nimetine musallat olabiliyor. Ayetler bu noktada, 99 koyunu olan bir bağy tutkununun, bir tek koyunu olan komşusunun o tek koyununu elinden almaya çalışmasını örnek gösteriyor.

3. Bağy illetinden kurtulmak için iman ve barışçıl eylem gerekir. Ne var ki bunu yapabilenler çok azdır.

4. İnsanlık tarihinde bağyin en yıkıcı temsilcileri dini temsil edenlerdir. İnsanlığın tüm bozgun, bölücülük ve kıskançlık illetlerinin temelinde, dini temsil ettiğini söyleyenlerin taşıdıkları emanetlere hıyaneti yatmaktadır. Kur'an bu hıyaneti, bağyin en zalim görünümü olarak kayda geçiriyor. (bk. 2/213)

Bağyin temelini başkası aleyhine sınırı aşmak oluşturduğundan, Kur'an bireysel ve toplumsal hakların zedelenmesine, bağy adı vermektedir. (bk. Kasas, 76; Sâd, 22; Hucurât, 9; Şûra, 27 vs.) Kocasının nikâh hakkını başkasına çiğnettiği için, zina eden kadına da, **bağiyy** denmektedir. (bk. Meryem, 20, 28) Kadının doğru yoldan çıkması da yine aynı kökten **biğa** kelimesi ile ifade edilmektedir. (Nur, 33)

Kur'an, insan hayatının mutluluğunu sağlayan birlik, paylaşım ruhu ve kaynaşmanın tahrip edilmesinde en büyük sebebin bağy olduğunu söylüyor. Bozulma, parçalanma, didişme ve sömürme, bağy yüzünden ortaya çıkmıştır. (bk.2/19, 90, 213; Şûra, 14; Câsiye, 17)

Bağy, bizzat onu sergileyeni de tahrip eder. Ve bu tahrip dünya planında başlar. O halde bağy yoluyla menfaat devşirmek isteyenler tam bir aldanış içindedirler.

Kur'an'ın bu ilkeyi dile getiren ayeti (Yunus, 23), "Ey insanlar" şeklinde hitap etmektedir. Bu demektir ki, bağy, hangi inanış ve anlayış sahipleri içinde sergilenirse sergilensin, toplumu kargaşa ve ıstıraba sürükler ve insan mutluluğunu kundaklar. Anılan ayetin seslenişi şudur:

"**Ey İnsanlar! Şunda hiç kuşkunuz olmasın ki, sizin bağyiniz, sizin aleyhinizedir.**"

Kur'an, bağyin azmettirici unsurlarından biri olarak, **rızık bolluğu veya nimetle şımarmayı** gösteriyor. Kur'an dilinde bunun adı **bast** ve **tereftir.** Şöyle diyor Kur'an:

"**Eğer Allah kulları için rızkı alabildiğine bol bir biçimde serip serpseydi onlar yeryüzünde bağye giderlerdi.**" (Şûra, 27)

Bağy vahyin yolundan sapmaların da adıdır. O halde bağy sergileyenlere karşı çıkmak bir bağy değil, bir cihattır. Bu Kur'ansal inceliği fark etmeyen veya fark etmek istemeyen bazı Batılı yazarlar, özellikle **Bernard Lewis** Kur'an'da bağyin kötülenmesine bakarak İslam'da zalim yönetime karşı çıkma fikri Kur'an tarafından engellenmiştir yolunda tamamen yanlış bir kanaat sergiliyor, (Lewis, ***Islamic History***, 260) Oysaki bağy, karşı çıkmayı, hatta isyan ve savaşı gerekli kılacak olumsuzlukların adlarından biridir.

Din temsilcilerinin **bağyi**, dinde **gulüv** (azma, aşırılık) denen illetle de irtibatlandırılmaktadır.

DİN TEMSİLCİLERİNİN BİR BAŞKA AZGINLIĞI: GULÜV

Azmak ve azgınlık, Kur'an'da esaslı olarak iki sözcükle

ifade edilir: **1. Tuğyan, 2. Gulüv.** Bunların birincisi yönetenlerin azmasını, ikincisi din temsilcilerinin azmasını ifade etmektedir. Şunun altını bir kez daha çizmeliyiz:

Kur'an, temel fıtrat (yaratılış) ilkelerinden biri olarak şunu ısrarla belirtir: **Bütün uygarlık ve saltanatların çöküşü, azmak yüzündendir.** Bu, daha çok, madde ve onlardan kaynaklanan değerlere aldanarak azmaktır.

Gulüv, geçtiği iki yerde de **'dinde gulüv'** şeklinde yer almakta ve yasaklanmaktadır. Aynı ayetler gulüvün bağlı temsilcileri olarak Ehlikitap'ı (Yahudi ve Hristiyan din adamlarını) göstermektedir:

"Ey Ehlikitap! Dininizde aşırılığa gidip doymazlık etmeyin! Allah hakkında gerçek dışı bir şey söylemeyin! Meryem'in oğlu İsa Mesih, Allah'ın resulü ve kelimesidir. Onu, kendisinden bir ruhla beraber Meryem'e atmıştır. Artık Allah'a ve resullerine inanın! 'Üçtür!' demeyin! Son verin, sizin için daha iyi olur. Allah Vâhid'dir, tek ve biricik ilahtır! Kendisi için bir çocuk olmasından arınmıştır O! Yalnız O'nundur göklerdekiler ve yerdekiler! Vekil olarak Allah yeter!" (Nisa, 171)

"De ki, 'Ey Ehlikitap! Dininizde azgınlık edip hak dışına çıkarak aşırılığa gitmeyin! Daha önce sapmış, birçoğunu saptırmış ve yolun denge noktasından uzağa düşmüş bir topluluğun keyiflerine uymayın!" (Mâide, 77)

Ayetler gulüvün bütün bağlantılarını, sıçratıldığı alanları da dolaylı olarak vermektedir.

Gulüv, İslam'a havra ve kiliseden sıçramıştır. Hz. Peygamber bu gerçeğe açıkça dikkat çekmekte ve ümmetini Ehlikitap gülüvvüne sapmamaları için uyarmaktadır.

Batı dünyası dinde gulüvü, **laiklik** sayesinde etkisiz kılmıştır. Müslüman dünyada laiklik ya hiç yoktur veya Türkiye'de olduğu gibi sadece kâğıt üzerinde vardır.

Kur'an bize gösteriyor ki, din temsilcilerinin temel niteliklerinden biri de ibadet konusundaki azgınlık ve doymazlıktır. Bu adamlar, bu doymazlıkları yüzünden ibadetlerde sürekli artırma yaparlar. Bunları doyurmak mümkün değildir. İslam Peygamberi'nin **dinde ziyadecilik ve ibadette şirretlik** gibi belalardan Allah'a sığındığını görmekteyiz. İslam'da bunun örnekleri sayısızdır. Düşünülsün ki, dinin Peygamberinin hayatı boyunca iki rekât olarak kıldığı Cuma namazı sonraki zamanlarda dini temsil edenler tarafından on altı rekâta çıkarılmıştır. Bugün dini temsil etmek adına Türkiye'nin bütçesinden beş buçuk katrilyon (12 bakanlığın bütçesinden fazla) bir parayı alan **Diyanet İşleri**'nin temsil ettiği dinde Cuma on altı rekât olarak talim edilmektedir.

Deizmi değil de teizmi seçerek buna teslim olanlar bu on altı rekâtı ibadet diye yerine getireceklerdir. Buna karşı çıkıp deizmi seçenlerse 'din dayatmacıları tarafından 'dinsiz' ilan edileceklerdir. Allah'a imanı samimiyetle korumak isteyen müminler, bu ikisinden birini tercih zorundadır:

1. Allah'ın iradesini tercih,
2. Dinci zebanilerin dayatmalarını tercih.

Kur'an bu noktada, Allah'ın iradesini tercih edenlerin yanındadır.

DİN SINIFININ ÖRTÜLÜ ALLAHLIK İDDİASI

Bu iddia tarihin tartışmasız olgularından biri olduğu içindir ki, Allah, din sınıfını dinleyerek dinsel bir hayat yaşamaktansa bu sınıfı dışlayarak dinsel hayat yaşamamayı tanrısal iradeye daha uygun bulmaktadır. Kur'an bu sınıfı dışlamak için dinsel hayatı terk etmeyi bu sınıfa uyarlanmış bir dinsel hayata tercih etmektedir. Allah iradesini bu tercih yönünde işletiyor.

Kendi Sözlerini Allah'ın Sözleriyle Eşitlemek:

Kur'an, din ve dindarlık adına söz söyleyen tüm kitleleri örtülü bir şirkin pençesine düşmemeleri için saf ve berrak tevhide çağırıyor. Çağrının temel hedeflerinden biri de 'insanın insanı rab edinmesinin önlenmesi'dir. Din temsilcileri, insanlara dini yaşatmamak iddia ve perdesi altında onlara asırlardır örtülü bir biçimde Allahlık etmektedirler. Kur'an bunu deşifre etmiştir. İnsanlığa on beş asır önce iletilen şu tevhit çağrısına bakın:

"Ey Yahudiler ve Hristiyanlar! Bizim ve sizin aranızda aynı olan bir gerçeğe gelin: Yalnız Allah'a tapalım, ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım, birbirimizi Allah'ın berisinden rabler edinmeyelim." (Âli İmran, 64)

Bütün tefsir ve hadis kaynaklarının ortak beyanına göre, bu ayetin inişi üzerine, Peygamberimize, **"İnsanları**

Rabler edinmek nasıl olur?" diye sormuşlardı. Cevap, üzerinde olduğumuz konu bakımından devrimdir:

"İnsanları rab edinmek, din adamlarının sözlerini Allah'ın sözleri gibi kabul etmekle vücut bulur."

Bu ayetin indiği sıralarda Müslüman olmuş Hristiyanlardan biri, Hz. Peygamber'in az önceki yorumu üzerine ona ince bir itirazda bulunarak şöyle diyor: "Biz o din adamlarını nasıl rab edinmiş oluruz?! Biz onlara ibadet etmiyorduk."

Hz. Peygamber'in cevabı, şirk bahsinin en hayatî noktalarından birini aydınlatıyor. Şöyle diyor:

"Onlar size birtakım şeyleri helal, birtakım şeyleri de haram ediyordu, siz de buna uyuyordunuz, değil mi?"

Soruyu soran, "Evet, öyle yapıyorduk" deyince Hz. Peygamber son noktayı koyuyor:

"İşte, onların o yaptığı ve sizin o kabulünüz şirkin ta kendisidir ve benim anlatmak istediğim de odur."

Anlaşılan o ki, Kur'an'ın tebliğcisi Hz. Muhammed'e göre, din adamlarını rab edinmek onlara '**rab**' deme şartına bağlı değildir. Onların haram dediğine haram, helal dediğine helal demek onları ilah edinmiş olmak için yeterlidir. (Ayrıntılar ve konuya getirilen bir yorum için bk. Elmalılı; Tefsir, 2/1132, 4/2512-2513)

Deizm, işte birkaç dinsel ritüeli yaşayacağım diye dinin omurgası olan Allah'a imanı tahrip eden yaklaşıma karşı çıkmayı esas alan vakur bir tavırdır. Kur'an, Allah'a imanda samimi ve şaibesiz bu vakur insanların, ritüeller bakımından eksiklerine bakılmaksızın kurtarılacağını haber vermektedir.

DİN SINIFININ DİN DIŞI DAYATMALARI

TÜM İNSANLIĞI AYNI İMANDA TOPLAMAYA KALKMAK

Din temsilcileri her devirde ve her yerde bütün insanlığı bir tek imanın, hatta bir tek hayat tarzının cenderesine sokmak isterler. Bu onlarda hastalık çapında bir tutkudur. Ve bu tutkunun Allah'ın iradesine tamamen ters olduğu bütün kutsal metinlerde yazılıdır. Yazılıdır ama tutkusunu bir tür kuduza dönüştüren dincilik tüm insanları bir tek inanç ve hayat tarzında birleştirmeyi din diye, Tanrı'ya hizmet diye pazarlar ve dayatır.

Kur'an onlarca ayetinde bu kuduz dayatmanın Cenabı Hakk'ın iradesine ters olduğunu ifade etmektedir. Bir kere, az sonra göreceğimiz 'dinde ikrah'ın yasaklanması bunu ilkeleştirmiştir ama iş bu kadarla bırakılmamış, andığımız dayatmanın Yaratıcı iradeyi aykırılığı çok değişik ifadelerle insanlığın vicdanına iletilmiştir. Vicdandan nasibi olmayan dinciliğin hiç dikkate almadığı bu beyyinelerden bazılarını bir kez daha okuyalım:

"Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündeki insanların hepsi toptan iman ederdi. Hal böyle iken, mümin olmaları için insanları sen mi zorlayacaksın?!" (Yunus, 99)

Rab, tek iman ve tek hayat tarzı istememiştir. İstememişse insanlığı bir tek iman ve bir tek hayat tarzında birleştirmeye çalışmak O'na isyandır. Yapılması gereken iyi ve güzel görüleni tebliğ edip gerisine karışmamaktır. Beyyineleri okumaya devam edelim:

"Sizden her biri için bir yol ve bir yöntem belirledik. Allah dileseydi sizi elbette bir tek ümmet yapardı. Ama size vermiş olduklarıyla sizi imtihana çeksin diye öyle yapmamıştır." (Mâide, 48)

Elmalı'nın güzel ifadesiyle **"Allah bütün insanlığı hidayette birleştirmemiştir, demek ki öyle olmasını dilememiştir."**

"Allah dileseydi onları hidayette birleştirirdi. Artık cahillerden olma." (En'am, 35)

"Allah dileseydi, şirke batmazlardı. Biz seni onlar üzerine bekçi yapmadık. Sen onlara vekil de değilsin." (En'am, 107)

"En mükemmel kanıt Allah'ındır. O dileseydi hepinize toptan hidayet verirdi." (En'am, 149)

"Eğer Rabbin dileseydi insanları elbette ki, bir tek ümmet yapardı. Ama birbirleriyle çekişmeye devam edeceklerdir." (Hûd, 118)

"Yolu doğrultup denge noktasını bulmak Allah'ın işidir. Ondan sapan da var. Allah dileseydi, sizi toptan hidayete erdirirdi." (Nahl, 9)

"Allah dileseydi, elbette ki, sizi bir tek ümmet yapardı." (Nahl, 93)

"Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen inansın, dileyen inkâr etsin." (Kehf, 29)

"Biz dileseydik, her benliğe hidayetini elbette verirdik." (Secde, 13)

"Eğer Allah dileseydi onları bir tek ümmet elbette yapıverirdi. Fakat O, dilediği kişiyi/dileyeni rahmetine sokar. Zalimlere gelince, onlar için ne bir dost vardır ne de bir yardımcı." (Şûra, 8)

"Bu Kur'an, bir öğüt verici, düşündürücüdür. Dileyen, Rabbine doğru, bir yol edinir." (Müzzemmil, 19; İnsan, 29)

"İşte budur hak olan gün! Artık dileyen, Rabbine varacak bir yol tutsun!" (Nebe', 39)

"Hayır, hiç de öyle değil! O, bir düşündürücüdür. Dileyen onu düşünüp öğüt alır." (Abese, 11-12)

Din temsilcileri, sadece bir kısmını verdiğimiz bu beyinlerin tümünü görmezlikten gelerek ve hepsinin aksini yaparak, insanları bir tek iman ve bir tek hayat tarzında birleştirmeyi din diye dayatırlar. Cenabı Hak bu dayatmanın o, mel'un güruh tarafından dinleştirileceğini bildiği için onlara karşı çıkarak apayrı bir yol tutan ve sadece kalbindeki Allah sevgisiyle yaşayan insanları kurtarmayı taahhüt etmiştir.

Şimdi meseleyi biraz daha ayrıntılı bir planda görelim.

İKRAHI DİNLEŞTİRMEK

Zorlama, baskı, hoşlanmadığı şeyi kabul ettirmek an-

lamlarına gelen ikrah, Kur'an'ın insan hayatından kovmak istediği en tehlikeli kötülüklerden biridir.

İnsanı, **hürriyet** içinde Allah'a ulaştırmayı esas alan ve hürriyeti Allah'a kulluğun kemali sayan Kur'an, ikraha karşı çok kararlı ve ısrarlı bir karşı çıkış sergilemektedir. Ana kural, şöyle konuyor:

"**Dinde baskı-zorlama-tiksindirme yoktur. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır. Her kim tâguta sırt dönüp Allah'a inanırsa hiç kuşkusuz sapasağlam bir kulpa yapışmış olur. Kopup parçalanması yoktur o kulpun.**" (Bakara, 256)

Bu kural o kadar kesindir ki, Hz. Peygamber bile bunu zedeleyen bir tutum içine giremez. Hz. Peygamber'e şöyle hitap edilir:

"**Yüz çevirirlerse, biz seni onlar üzerine bekçi göndermemişiz. Sana düşen, tebliğden başkası değildir.**" (Şûra, 48)

İkrah, insanın özünü zedeler, Yaratıcı'yı rahatsız eder. Bunun içindir ki, Tanrı, ikrah altında kendisine kötü sözlerle dil uzatmak zorunda kalanların imanlarını koruyor ve onlara bu çirkin sözleri yüzünden öfkelenmiyor.

"Her kim imanından sonra Allah'a küfür eder, kalbi iman ile yatışmış halde iken baskıyla zorlanan hariç olmak üzere, inkâra göğüs açarsa, böylelerinin üzerine Allah'tan bir gazap iner. Bunlar için büyük bir azap da öngörülmüştür." (Nahl, 106)

Bu ayet, zorba müşriklerin işkencelerine dayanamayarak onların Allah ortaklık isnadı isteyen sözlerini aynen

tekrar edip işkenceden kurtulan, sonra Hz. Peygamber'e gidip imanından yoksun kalıp kalmadığını soran **Bilal el-Habeşî**'nin yaşadığı olay üzerine inmiştir. Tefsir ilminin temel kurallarından birine göre **"İniş sebebinin hususiyeti nassın umumiyetine engel olamaz."** O halde imanından taviz vermek durumunda kalan tüm müminler bu kategoriye girmektedir. Sebep ister **Ebu Cehil**'in işkencesi olsun isterse dinci Maun mücrimi zorbaların melanetleri.

O halde, dinci zebanilerin dayatmalarına maruz kalanların tümü, o arada bütün deistler birer Bilal gibi düşünülmelidir. Bilal "Allah tek ve ortağı yok" diyordu. Deistlerin dediği de budur. Ortak tutulan illa da Lât ve Menât mı olacak. Allah'ın yetkilerini asırlardır kullanan şeytan evliyası neyin nesidir.

İKRAH YASAĞININ İKİ GÖRÜNÜMÜ

İkrah yasağının biri İslam'ın dışında, biri de içinde işleyen iki görünümü vardır. Bunu şu şekilde de ifade edebiliriz: İkrah yasağının biri imana, biri de ibadete ilişkin olmak üzere iki görünümü vardır.

Dışta işleyen, başka bir deyişle imana ilişkin olan görünüm, diğer din mensuplarına baskı ve şiddet uygulanmamasını gerektirir. İsteyen inanır, istemeyen inanmaz. Bunun aksi yapılarak **'ilan'** edilmiş bir iman, zaten iman kavramının ruhuna ve yapısına terstir. Biraz önce verdiğimiz Yunus 99 ve Şûra 48 bu yasağı ifadeye koyan Kur'an ayetlerinden örneklerdi.

Kur'an ayrıca **tasayturu** yani tasallut, despotluk ve teftişçiliği de yasaklamaktadır. Ğâşiye suresi 22. ayet bizzat

Peygamber'i **musaytır** (despot, musallat, teftişçi) olmaması için uyarmaktadır. Uyarıyı yapan ayetler kümesinde **tasayturun** yerine neyin istendiği de açıkça gösterilerek tasallutun birtakım oyunlarla saklanmasına da engel olunmaktadır. Şöyle deniyor:

"Artık uyar/düşündür! Çünkü sen bir uyarıcı/düşündürücüsün. Üzerlerine musallat bir despot değilsin. Tersine giden, nankörlük eden başka. Allah, böylesine en büyük azapla azap edecektir. Hiç kuşkusuz, onların dönüşleri bizedir. Bunun ardından, hesapları da bizim elimizde olacaktır." (Ğâşiye, 21-26)

Anlaşılan odur ki, insan hakları çiğnenmediği sürece, yapılan yanlışın, işlenen günahın hesabı ve eğer varsa azabı Allah'ın tekelindedir. İnsana, bu alana müdahale hak ve yetkisi verilmemiştir.

İkrahın din içi işleyişine gelince: Bakara 256. ayetin esas amacı olan bu işleyiş dindeki ibadet alanına ilişkin ve dinin kendi mensuplarına yönelik bir işleyiştir. Unutmayalım, ayette kulanılan **'fi'** edatı, içindelik (zarf) edatıdır. Buna göre şu tespiti yapmak gerekmektedir:

Bakara 256. ayet, ikrahı, dinin içinden temizlemeye yönelik bir buyruktur. Dinin öz mensupları dışındakilere ikrah uygulanmaması, bu ayetle değil, daha önce verdiğimiz ayetlerle buyruklaştırılmıştır.

Dinin içinde ikrah olmaması, hukuksal yükümlülükler alanında söz konusu değildir. Çünkü orası kamu alanıdır, insan hakları alanıdır. O alanda hoşgörü, bağış ve birinin hatırı için ötekini iltimas açık bir zulüm olur. Kur'an buna izin vermez.

Buyruğun hem Tanrı-insan ilişkisine hem de insanla insan ilişkisine giren iki yanı varsa, bu durumda ikinci yanı yaptırıma ve baskıya konu olur. Örnek olarak **zekât** emriyle **zina** yasağını verebiliriz. Hiç kimse "Ben zekât vermeyeceğim, bana baskı uygulamayın, ben zina işleyeceğim bana zorluk çıkarmayın!" diyemez. Çünkü bu alanların Allah ile ilgili yanlarına ek olarak kamu ile ilgili yanları vardır. Ve bu ikinci yanlarıyla onlar yaptırımın, zorlamanın uygulanabileceği alanlardır.

Hakları bağışlama yetkisi sadece hakların sahiplerine verilmiştir.

Tanrı, bağışlayıcılığını insan hakları alanında işletirse bazı kullarına iyilik ederken, diğer bazı kullarına zulüm yapmış olur.

Kul haklarından kurtulmak için Allah'a tövbe hiçbir işe yaramaz. İhlal edilen kul hakkının sahibi veya sahipleri kimlerse onlardan helallik almak gerekir. Bu iş, hakkın sahibi kimse onunla çözülecektir. Allah ancak kendi haklarına ilişkin alanda lütuf ve hoşgörü sergilemektedir. Bu da ibadetler alanıdır.

İkrahın din içi işleyiş alanı ibadetler alanıdır. Bunun içindir ki **Kur'an ibadetlerin savsaklanmasını maddî yaptırımla cezalandırmamıştır.** Namaz, oruç, hac, vs gibi Allah-kul arası içsel ilişkilerde emri yerine getirmeyenlere hiçbir maddî yaptırım öngörülmemektedir. Çünkü bu alanda maddî yaptırım uygulamak, insanı riyakârlık illetinin kucağına atmak olur. Riya ise, bizzat Peygamber'in ifadesiyle 'sinsi-maskeli bir şirktir' ve yine Peygamber'in beyanıyla, Muhammed ümmetinin en korkulu belası da bu gizli şirktir. O halde, "İnsanlara ibadet yaptıracağız teranesiyle onları şirkin kucağına atmak, din adına bir samimiyet ve basiret olarak

öne çıkarılamaz. Bu olsa olsa lanetlenebilecek bir tavır olur. Nitekim Maun suresi, namazlarına riya bulaştıranları açıkça lanetlemiştir. Halbuki Kur'an, namaz kılmayanları hiçbir şekilde ve hiçbir yerde lanetlememiştir. (Ayrıntıları için bizim ***'Maun Suresi Böyle Buyurdu'*** adlı eserimize bakılmalıdır.)

Din temsilcilerinin insanlar üzerindeki ibadet baskıları, bırakın sıradan insanları, din ilimlerindeki mertebeleriyle anıtlaşmış insanları bile isyan ettirmiştir. Bu isyan, ne yazık ki, giderek peygamberleri ithama kadar varabilmektedir. Tipik bir örnek, Mûtezile mezhebinin en ünlü imamlarından ve Müslüman tarihin önde gelen dahilerinden biri olan **Sümâme bin Eşres** (ölm. 213/828) tarafından söylenen bir sözdür. Sümâme, Cuma vakti, camiye gitmek için koşuşturan insanlara bakarak şunu söyleyebilmiştir:

"Şu eşeklere bakın! Şu Arap bu insanları ne hale getirmiş!" (Abdülkahir el-Bağdadî, ***el-Fark beyne'l-Fırak,*** 175)

Islam'ın tüm zamanlarda ve özellikle bu yüzyılda en zararlı tahripçisi olarak gördüğümüz **saltanat ve siyaset dinciliği**, kitleler üzerinde egemenlik kurup engizisyon baskılarıyla siyasal başarı elde etmek için birçok Kur'an ayetini makyavelist bir yoruma maruz bıraktı. Bunlardan biri de Bakara 256. ayettir.

Makyavelist saltanat dinciliği bu ayeti şöyle anlatmaya kalkmıştır: "İkrah, dinin dışındakilere uygulanmaz ama dinin içindekilere uygulanır. Dine girdiniz mi onun buyruklarını yerine getirmeye mecbursunuz. Bu mecburiyeti denetleme işi de bizim olacaktır."

Saltanat dinciliğinin bu savı tam bir bühtandır; Kur'an'a açık bir iftiradır. Bakara 256. ayet, tartışmasız ve tevil-

siz, dinin içindeki ikrahı temizlemek istemektedir. Dinin dışında ikrahın olmadığını gösteren onlarca ayet vardır. Bakara'nın anılan ayeti, dinin içindeki baskı ve zorlamaları silmeye yönelen bir buyruktur.

Kısacası, Kur'an diğer din mensupları için söz konusu olacak "İmana gir!" baskısına karşı çıktığı gibi, kendi mensuplarına yönelik "İbadet edeceksin!" baskısına da karşı çıkmaktadır. İman da özgür irade ve serbest seçimle olmalıdır, ibadet de. Kur'an'ın yolu ve tarzı budur. Ve bu yol, mutlu bir dünyanın kurulması için muhtaç olduğumuz temel reçetelerden birini barındıran yoldur.

İkrah yasağının en önemli kozmik gerekçelerinden biri, bize göre, Câsiye suresi 14. ayette verilmiştir. Orada şöyle deniyor:

"İman edenlere söyle, Allah'ın günlerini ummayanları affetsinler ki O, bir toplumu kazandıklarıyla cezalandırsın!"

İman adamı, baskı kullanır, eksikleri ve günahları olanları cezalandırma yönüne giderse Allah'ın ceza vermesi için sebep kalmaz. Bir tek suç için iki hesap ve iki ceza olmaz; böyle bir şey tanrısal adalete aykırıdır.

Hesap ve ceza, hak ihlali eğer kula ilişkinse, kullar tarafından verilebilir, verilmelidir. Kamusal haklar alanı böyle bir alandır. Eğer ihlal edilen hak Allah'a aitse kul asla hesap soramaz, ceza uygulayamaz. Bu alanda hesap da azap da Allah'ın tekelindedir:

"Hiç kuşkusuz onların dönüşleri bizedir. Bunun ardından, hesapları da bizim elimizde olacaktır." (Ğâşiye, 25-26)

DİN TEMSİLCİLERİNİN RİYAYI DİNLEŞTİRMESİ

İnsanlık tarihinin en kahırlı paradoksu şudur ki, Tanrı, insanın riya denen yıkıcı beladan uzak kalmasını dinin en önemli talebi yaptığı halde, insanlığın riyaya teslim olmasının bir numaralı müsebbibi din olmuştur. Böyle kahırlı bir paradoksun egemen olmasının müsebbibi ise din sınıfıdır. Dinler tarihi bize şu gerçeklerin altını çizme imkânı vermektedir:

Toplumların riyakârlık dereceleri onların dinle ilişkilerinin yoğunluk dereceleriyle doğru orantılı olmaktadır. Bir toplumda din söylemi ne kadar yoğunsa riyakârlık da o kadar yoğun olmaktadır.

Tıpkı haram yemenin, insan hakkı ihlalinin, yalan ve iftiranın da böylesi toplumlarda yoğun olduğu gibi. Kanıt isteyenler, İslam dünyası denen coğrafyaya, o arada Türkiye'ye baksın. O Türkiye ki, diğer Müslüman coğrafyalardan farklı olarak **Atatürk** gibi aydınlık ve dürüstlük öncüsü bir liderin ışığıyla yıkanmıştır. Ona rağmen, din temsilcileri ve dincilik Türkiye'yi Ortadoğu'nun riyakâr ve karanlık zihniyetlerinin kulvarına sokabilmiştir.

Dinciliğin ve din temsilcilerinin Atatürk'ten nefretlerinin arkaplanını bu bilgi ışığında yeniden düşünün.

RİYAYI KÖKLEŞTİREN İKİLİ MEKANİZMA

Riyayı insanlığın başına bela edenler din temsilcileridir, onların, dinsel hayatı yaşatma adı altında yaptıkları baskılar, manipülasyonlar, zorbalıklar, zulümler ve düzenbazlıklardır.

İnsanoğlu riyakârlığı, takıyyeciliği menfaat elde etme aracı yapmadan önce din temsilcilerinin baskılarına karşı bir savunma aracı olarak kullanmıştır. Bakara suresi 213. ayeti unutmayalım. Çünkü bu din sınıfı ve dincilik zebanileri, insanları üzerinde kurdukları baskılarla hayatı cehenneme çevirmekte, çekilmez kılmaktalar. İnsanoğlu, rahat nefes almak, bir damlacık mutluluk yakalamak için bu iblisler taifesinin tasallutundan kurtulmak zorundadır. Bunun en ucuz, en kolay yolu ise riyakârlıktır, yani olduğu gibi görünmemek veya göründüğü gibi olmamak. Burada ilginç ve paradoksal bir zulümle yüz yüzeyiz:

Riya, dinciler ve din temsilcileri tarafından halkı kandırmak ve menfaat devşirmek için kullanılırken halk kitleleri tarafından dincilik tasallutundan kurtulmak için kullanılmıştır.

Bunun anlamı şudur: Allah ile aldatmayı meslek edinmiş dinciler sergiledikleri riyakârlıklarla hem kendilerini çürütüp mahvetmekteler hem de aldattıkları toplumu çürütüp mahvetmekteler. Tam bu noktada Kur'an'ın bu aldatmacılarla ilgili şu beyyinesi vicdanlarımıza büyük bir rahatlık ve ışık getirmektedir:

"Onlar, kıyamet günü kendi günahlarını tamamen yüklendikten başka, ilimsizlik yüzünden saptırdıkları kişilerin günahlarının bir kısmını da yüklenecekler. Bakın,

ne kötü şey yükleniyorlar!" (Nahl, 25)

Din temsilcisi Kur'an, riyakârlığın din temsilcileri tarafından kullanımına, Yahudi ve Hristiyan din adamlarına yani pisliğin başı olan güruha hitap ederek şöyle dikkat çekiyor:

"İnsanlara hayırda erginliği/dürüstlüğü emredip de öz benliklerinizi unutuyor musunuz? Üstelik de kitabı okuyup durmaktasınız. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?" (Bakara, 44)

Demek ki, din temsilcileri insanlığın başına, riya denen çifte kavrulmuş kahpeliği musallat etmek gibi bir kötülüğün de mimarları durumundadır.

Hayatında alnını secdeye koymamış insanların "Namaz kılıyorum" havası yaratmak için abdestsiz camiye girmesine, Kâbe'ye söve söve umre gezileri tertip etmelerine, küçük çocukların bir saat veya ayakkabı için namaz kılma yarışı yapmalarına, halkın göreceği yerlerde başını örterek ayda bilmem kaç dolar alan kızların sokak mitinglerinde 'başörtüsü' naraları atmalarına yani riyakârlığın toplumu tepeden tırnağa çürütmesine hep bu din zebanileri sebep olmaktadır. Filan veya falan 'şampiyon' Müslüman ülkenin başkentinde uçağa binerken başını sarıp sarmalayan, İstanbul veya Paris'te aynı uçaktan inerken full dekolte kıyafetle inen, **'korku yüzünden dindar'** hanımları az mı gördük.

Demek ki, din temsilcilerinin kitleleri riyaya teslim etmelerinin temel sebepleri ikidir:

1. İkrahı dinleştirmek,
2. Dindarlığı insanlar arasında üstünlük ölçüsü yapmak.

Bu şer üreten mekanizmanın ilk kısmı korkutarak, ikinci kısmı teşvik ederek, çıkar vaat ederek riyakârlık üretmektedir.

İkrah, defalarca söylediğimiz gibi, baskı, zorlama, manipülasyon, insana istemediği, tiksindiği şeyi baskıyla yaptırmak anlamları taşır. Kur'an, ikrahın dinde olmaması gerektiğini onlarca yerde ifadeye koymuştur. Temel ilke Bakara suresi 256. ayette veriliyor:

"Dinde baskı/zorlama/tiksindirme yoktur. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır."

Din temsilcileri, tarih boyunca bu ilkeyi çiğnemiş, kitlelere uyguladıkları baskı ve dayatmalarla bu ilkenin tam tersini dinleştirmişlerdir. Bu dinleştirmeye karşı çıkmak kitlelerin hem haklarıdır hem de görevleri. Deizmi, bu da bu hak ve görev açısından değerlendirmek borcundayız.

Dindarlığın insanlar arası ilişkilerde bir üstünlük ölçüsü yapılması da Kur'an'ın yıktığı anlayışlardan biridir. Biz bu gerçeği, bu bölümün sondan bir önceki faslında incelemiş bulunuyoruz.

DİN SINIFININ AFOROZ VE TAHAKKÜMÜ

"Dindar olan bir kimse eğer ahlaklı değilse ya sahtekârdır ya da bâtıl bir dine inanmaktadır. Ahlaksız filozof olur ama ahlaksız dindar olamaz. Dindarlık, mahiyeti itibariyle ahlaklı yaşamayı gerektirir."

Bradley

Din sınıfının en büyük kötülüklerinden biri, geliştirdiği tahakküm ve fesat teolojisini işleterek insanların imanları hakkında karar verme yetkisi kullanmaya kalkmasıdır. Kur'an'a göre, sadece Allah'ın olan bu yetkiyi kullandıkları içindir ki, her türden din temsilcisinin egemen olduğu ülkelerde insanlar bunların aforozundan kurtulmak için sürekli ikiyüzlü davranmakta, oldukları gibi görünmemekteler.

Din zebanilerinin kullandıkları **tahakküm teolojisi,** bu zebanilere onun bunun imanını onaylama veya reddetme yetkisi vermektedir. Allahlık iddia etmenin en sinsi şekli böyle bir yetki kullanmaya teşebbüstür. Çünkü imana onay hakkı, Tanrı'nın tekelindeki yetkilerden biridir. Bu yetkinin peygamberlerce kullanılması bile, ancak kendilerine açık vahiy gelmesi halinde mümkündür.

Allah ile aldatanların tahakküm teolojisi işte bu hakkı

kullanmıştır, kullanmaktadır. Fesat teolojisinin Türkiye temsilciliğinin bu yetkiyi kullanırken sergilediği zulümleri, tutarsızlıkları, iftira, ihanet, itham ve kötülükleri düşünüyorum da ürperiyorum.

İmana onay, din meselesinin en hassas konusudur. Bu onay hakkını Allah'ın dışında birilerine kullandırmaya kalktığınız anda din adına en zehirli dinsizliği yapmaya başlarsınız. Akıl almaz, sonu gelmez hatalar, zulümler birbirini izler.

Bir düşünün, yıllar ve yıllar, 'Allahsız, komünist, din düşmanı' damgası yemiş bir **Nazım Hikmet** yıllar sonra bakıyorsunuz, Bükreş'te bir gece, mihmandarından kendisini camiye götürmesini istiyor. Olayın tanığı olan zât bunu 47 yıl sonra açıklıyor. (Hürriyet, 8 Şubat 2004) Demek ki, 'dinsiz' diye damgalanmış Nazım'ın ta derinlerinde Allah'a iman var.

Ünlü müzisyen **Cem Karaca**'nın yıllar ve yıllar, Ermenilik, solculuk, dinsizlik ve imansızlıkla suçlandığını yakından izledim. Bu satırların yazarının **Kur'an Meali**'ni yıllarca okuyan ve samimi bir mümin, tasavvuf meşrebinde bir sanatkâr olduğunu yakından bildiğim bu insan, 8 Şubat 2004 günü hayata gözlerini yumduğunda basın onun vasiyetini açıkladı. Şunu vasiyet ediyordu rahmetli Cem:

"Namazımın Üsküdar'daki Seyit Ahmet Camii'nde kılınmasını istiyorum. Cenazemde alkış ve tören istemiyorum; sadece dinî vecibelerin icrasını istiyorum."

Peki, ona yıllarca dinsiz-imansız damgası vuran imansız ve namussuzlar yaptıklarının hesabını nasıl ödeyecekler? Nazım ve Cem küçük birer örnek. Dinci alçakların

bu şekilde aforoz ettikleri insanların sayısı belli değildir. Sormak gerekmez mi: Allah'ın yetkilerini kullanmayı din diye satan bu namussuzlarla saf bağlayıp namaz kılmak gerçek bir mümine yakışır mı? Gerçek bir mümin, bu alçakların yanında görünerek onlara destek fotoğrafı verir mi? Gerçek müminse, yani vakarlı, haysiyetli, yürekli, çıkarı peşinde koşmayan, yalakalık ve yağcılık yapmayı şerefsizlik bilen bir adamsa elbette girmez.

Din zebanisi mel'unların açtıkları yaralar, yaptıkları kötülükler ne yazık ki telafisi mümkün olacak türden değildir. Bu kötülükleri yapanların cezaları ahirete kalıyor; böyle olunca da yaşayanlar bunların akıbetlerinden ders alamıyor. Onlar pis vücutlarıyla cehennemi kirletirken, dünyadaki benzerleri yeni zulümler sergilemeye devam ediyor.

Kur'an'ın dini; ruhbanlığı, din sınıfını, Allah ile kul arası aracılığı kabul etmediğine göre, imana, sadece Allah onay verecektir.

Eğer, dininizi, imanınızı, kendisi gibi düşünmeyenlere, açık veya örtülü biçimde '**kâfir**' damgası vurmayı siyasetinin esası yapmış zihniyetin onayına bağlarsanız 'Müslüman' kimliği elde etmeniz hayal olur. Yanarsınız!

Allah'a teslimiyet, Allah katında Müslüman olmanız için yeterlidir ama Allah ile aldatan fesat dincileri için yeterli değildir. Bu zihniyetin, başkalarına 'mümin-Müslüman' onayı vermesi kendisine teslimiyet şartına bağlıdır.

Ateş yakar, su ıslatır. Bu onların tabiatlarının gereğidir. Dinci zebanilerin tabiatı ise siyasal rakiplerini din dışı göstererek yıpratmak ve dinin kredilerini kullanarak iktidar erkini ele geçirmektir. Bu gerçek, tarih boyunca

hiç değişmemiştir ve asla değişmeyecektir. Değişebileceğini sananlar, bu aldanışlarının faturasını çok ağır kahırlar ve kayıplarla öderler. Yakın tarihte İran'da böyle ödediler, bugünkü Türkiye'de de böyle ödüyorlar. Tarih buna tanıktır. Tarihi çok iyi okuyun ve ibret alın!

Onun bunun dinine, imanına onay verme yetkisini kendisinin doğal hakkı gören dincilik zihniyetinin lügatinde doyma, uzlaşma, acıma gibi kavramların yeri yoktur. Ondan anlayış bekleyenler bir gün gelir, saçlarını, başlarını yolarlar ama iş işten geçmiş olur.

Bu hain güruhun uyguladığı baskı ve dışlamalardan âzade kalmak veya aforoz yememek için insanlar asılardır oldukları gibi görünmemekte, göründükleri gibi olmamaktalar. Din ise sürekli bir biçimde riyanın en sinsi şirk olduğunu söyleyip durmaktadır.

Bu din zebanilerinde Allah'a ve dine zerre kadar saygı olsaydı böyle bir tahribe, böyle bir kahpeliğe zemin hazırlar mıydılar! Kur'an, bütün bunları bildiği içindir ki, din sınıfına karşı çıkarak Allah'a imanını koruyan insanların (deistlerin) din hayatı yaşamalarını olmazsa olmaz şart saymadan onların ebedî kurtuluşlarını Allah'ın garantisi altına almıştır.

DİN TEMSİLCİLERİNİN HALKIN MALINA TASALLUTU

PARA MI, TANRI MI?

Bir insanın Allah'a imanının varlığında şaşmaz ve tek gösterge şudur: Para ile Allah yan yana geldiğinde bunların hangisi seçiliyor. Hangisi seçiliyorsa seçimi yapanın gerçek Tanrısı odur.

Hz. Muhammed, "Her ümmetin bir bozgun sebebi vardır; benim ümmetimin bozgun sebebi ise mal fitnesidir" buyuruyor. Bu mucize ihbar, tarih tarafından harfiyyen doğrulanmıştır. Bırakın Peygamberimizden sonrayı, daha o yaşarken, hatta doğrudan ona karşı sergilenen 'mal putu' tutkularına tanık olmaktayız. Biz, daha onun yaşadığı sırada, hatta ona karşı zehirli dişlerini gösteren bu puta 'dincilik putu' diyoruz. Dincilik putunu en iyi tanıtanlardan biri de **Erich Fromm** (ölm. 1980) oldu. Şöyle diyor:

"Paraya, başarıya ve piyasanın iktidarına tapma, modern putperestliğin ortak ve etkili bir biçimidir." (Fromm, ***Psikanaliz ve Din***, 38)

Fromm, adını vermeden, hatta farkında olmadan, Maun suresinin söylediğini söylüyor. Fromm, muhteşem eser-

lerindeki buna benzer düşünceleriyle, bana göre, Mann suresi mesajının Batı'daki yansımalarından biri olarak görülmelidir. Fromm, bu yaşamsal tespitini bu kadarla bırakmamış, ayrıntılamış ve onu yaparken de çok önemli bir kaygısını ve şikâyetini dile getirmiştir. Bir Kur'an müminin de gönül rahatlığıyla ve şükranla imzalayabileceği şu satırlara bakın:

"Madem insan daha ilkel din biçimlerine kolayca geri dönebiliyor, o halde günümüzde tektanrıcı dinlerin işlevi insanları bu tür gerilemelerden korumak değil mi? Tanrı inancı ata, totem ya da altın buzağı tapınmacılığına karşı bir korunma değil midir? Açıkçası din, belirlenmiş idealleri doğrultusunda, insanın kişiliğine bir biçim verebilseydi bu soruların yanıtı evet olurdu. Ama tarihsel din önceden silahlarını bıraktı ve dünyevî güçlerle tekrar tekrar uzlaşmaya vardı."

"Din, günlük hayatta sevgi ve alçakgönüllülük pratiğinden daha çok belli dogmalarla ilgilendi. Dünyevî güçler dinsel idealin ruhuna saldırırken din, insafsızca ve bitmek tükenmek bilmeyen bir biçimde meydan okuyamadı; tam tersine çoğunlukla bu saldırılarda pay sahibi oldu. Kiliseler, On Emir ve Altın Kural'ın yalnızca sözsel olarak değil, ruhsal olarak da temsilcileri olsaydı putperestliğe geri dönüşü önleyen etkili bir baskı unsuru olabilirlerdi. Ama bu bir kaide olmadığı için önümüzdeki soru din karşıtı bir bakış açısıyla değil, insan ruhu için duyulan kaygıyla sorulmalıdır: Dinsel gereksinimlerin bir temsilcisi olarak dine güvenebilir miyiz, yoksa ahlaksal yapımızın çöküşünü önlemek için bu gereksinimleri örgütlenmiş geleneksel dinden ayrı mı tutmalıyız?" (Fromm, ***Psikanaliz ve Din,*** 42)

Para Putuna Kul Olanlar:

Para putuna kul olanlar (tabir Peygamberimizindir), dini ne tamamen bırakırlar ne de onu hakem yaparlar. Yani onlar, dini istismar etmek için ona yakın dururlar ama Allah ile para yan yana geldiğinde daima parayı tercih ederler. Tarih boyunca hep böyle yaptılar, bugün de böyle yapıyorlar.

Vicdan kulaklarınıza küpe olsun diye, suyun ta başından bir örnek vereceğim. Dikkat ve ibretle izleyin. Ve 'Maun Suresi Gerçeği'ni bu ışıkla bir kez daha düşünün:

Hz. Peygamber'e at satan bir sahabî, parasını almak üzere Peygamber'in evine gidiyordu. Peygamber, hızlı yürüdü; adam biraz geri kalmıştı. Adamın yanına sokulan bazı sahabîler (!) ata daha fazla para vereceklerini söyleyerek adamın kafasını çeldiler. Fazla parayı gören adam atı bunlara satmak istediğini Peygamber'e bildirdi. Peygamber: "Biz seninle anlaştık, atı bana sattın, artık o at benim" deyince adam anlaşmayı inkâr etti. Allah adına yemin de ederek "Ben atı sana satmadım" dedi. Çevredeki sahabîlerse (!) kenarda saklanarak tartışmayı duymazlıktan geliyorlardı. Çekişme epeyce sürdü. Hz. Peygamber "Sen atı bana sattın" diye ısrar edince adam, akıl almaz bir utanmazlıkla Peygamber'e şunu söyleyebildi: "Sözünün doğruluğunu tanık getirerek ispatla." Bunun üzerine Peygamber, Huzeyme adlı birini tanık göstererek atı satın aldığını ispatladı. (Ebu Davud, akziye 20 =3/308; Nesaî, büyû' 81=7/265-266)

Geleneksel Emevî dinciliğine göre, Hak Elçisi'ne karşı şu hayasızlığı yapan adamlar 'sahabî' unvanı taşıdıkları için sonraki zamanlarda gelecek tüm Müslümanlardan hayırlıdırlar. İstedikleri kadar parayı Allah'a ve

Peygamber'e tercih etsinler!

Tanrı Elçisi'ne böyle bir davranışı layık görenle bu davranışı kenara çekilip seyredenler nasıl olur da Peygamber'i görmemiş Müslümanların tümünden daha üstün olur?! Böyle bir iddia akla, dine ve Peygamber'e hakaret değil midir?

Dinciliğin mal putu karşısındaki tavrı hep bu olmuştur. Görüldüğü gibi, onun imansızlık ve hayasızlığının 'sahabe' patentli dayanakları da vardır. Onlar dayanak mı, iflas belgesi mi diye sorulmamıştır.

Din sınıfı ve her türden dinci, tarih boyunca Allah ile para yan yana geldiğinde daima parayı seçmiştir. Bunun tek istisnası gösterilemez. Bu gerçek, Hz. İsa tarafından din avukatlığını kimselere bırakmayan güruha hitaben şöyle ifade edilmiştir:

"Allah'in evini ticarethaneye çevirdiniz ey engerek yılanının dölleri."

Allah ile para yan yana geldiğinde Allah'ı tercih edene dindar denir ki, bizim burada söz konusu ettiğimiz o değildir. Kur'an bu gerçeğin bel kemiğini, o muhteşem kelam güzelliği içinde şöyle vermektedir:

"Ey iman sahipleri! Şu bir gerçek ki, hahamlardan ve rahiplerden birçoğu halkın mallarını uydurma yollarla tıka basa yerler de insanları Allah'ın yolundan usandırarak vazgeçirirler/insanları Allah yoluna karşı konuma getirirler/insanları, su yolunu kesmiş zehirli yılanlar gibi ürkütürler. Altını ve gümüşü depolayıp da onları Allah yolunda harcamayanlara gelince onlara korkunç bir azap muştula!" (Tevbe, 34)

Demek ki, engerek yılanının dölleri, insanların mallarını çeşitli oyunlar tezgâhlayarak tıka basa yemek için onlara "Sizi Allah'a götüreceğiz" derler ama sonuç, insanların Allah'tan uzaklaşması olur. Bu, susuzluğunu gidermek için deniz suyu içmeye benzer. Kur'an bu susuzluğu gidermek için şürekâya (Allah'a ortak koşulanlara) sığınmanın susuzluğu artırmaktan başka bir işe yaramadığını da o mucize beyyineleri içine koymuştur:

"Gerçek dua yalnız O'na/hak davet yalnız O'nun için yapılır. O'nun dışında yalvarıp davet ettikleri ise onlara hiçbir şekilde cevap veremezler. Onlar, ağzına ulaşsın diye iki avucunu suya doğru açan ama suya ulaşamayan birinden başkasına benzemiyorlar." (Ra'd, 14)

DİN TEMSİLCİLERİNİN YALANA VE TALANA DESTEKÇİLİĞİ

Temel beyyineleri görelim:

"Yalana iyice kulak verirler, haramı tıka basa yerler." (Mâide, 42)

"Onların birçoğunun günahta, düşmanlıkta, haram yemede yarıştıklarını görürsün. Ne kötüdür o yapmakta oldukları! Ruhbanları ve hahamları onları, günah oluşturan sözlerinden, haram yemekten alıkoysalardı olmaz mıydı? Ne kötüdür onların bir sanat gibi icra etmekte oldukları/sınaat-teknoloji olarak üretmekte oldukları." (Mâide, 62-63)

Ayetin en dehşet verici mesajı, haham ve ruhban zebanilerinin yani din temsilcilerinin haram yemeye destek işini bir tür meslek ve sanat haline getirdiklerinin ifşasıdır.

Demek ki, bu din temsilcileri, haramı, halkın malını tıka basa yemekle yetinmezler, başkalarının yemesine de seyirci kalır, destek olurlar. Tarihin her devrinde Karun ve Nemrut tipi doymazların baş destekçileri bu din temsilcileri içinden çıkmıştır. Bugün de aynen öyledir.

Türkiye'de, 17 Aralık 2013 yolsuzluk kıyametinin kopu-

Bu ardından o güne kadar iktidar partisine örtülü destek veren **Diyanet İşleri** kurumu, o günden sonra desteğini açıkça verir olmuş, yolsuzluklar yüzünden sıkışan iktidar partisine ve bu partinin başına toplantılarda, hutbelerde destek tavırları ortaya koymuştur. Dahası var: İlahiyat fakültelerinin onlarca din âlimi (!) hocası, yolsuzlukları ayyuka çıkan iktidara ve onun başbakanına çarşaf gibi destek bildirileri yayınlamıştır.

İşin en ilginç yanı, bu destek demeçlerinin, iktidarın, mesela **Gezi Eylemleri** sırasında ciddi bunalımlar yaşadığı sırada değil de yolsuzluk, kara para, rüşvet, hayali ihracat kısaca haram para söz konusu olduğu sırada yayınlanmasıdır.

Kapitalist-emperyalist süper güçlerin neden din avukatı, Allahçı kesildiklerini Kur'an'ın bu verileri ışığında yeniden düşünmek gerekir. Kapitalizmin ve emperyalizmin süper imparatorluğu ABD'nin parasının üstünde neden **"Biz yalnız Allah'a güveniriz!"** yazılı olduğunu da bu veriler ışığında yeniden düşünün.

DİN TEMSİLCİLERİNİN TAHRİF VE TEBDİL SUÇLARI

Şeytancılığın esas dayanağı, Allah'ın gönderdiği ışığı insanın aleyhine işleten din temsilcileridir. Kur'an, Bakara 213'te bir mucize sergileyerek bu şeytan dayanağı kadronun yüzündeki maskeyi yırtıyor.

Bir beyyine daha görelim:

"Lanet olsun o kişilere ki, kitabı kendi elleriyle yazarlar da sonra onunla basit bir karşılık satın alsınlar diye 'İşte bu, Allah katındandır!' derler. Lanet olsun onlara, ellerinin yazdıkları yüzünden! Lanet olsun onlara, kazanıp durdukları yüzünden!" (Bakara, 79)

Din içi şeytancıların vücut verdikleri kötülüklerin sebeplerinden biri de Allah'ın gönderdiğini anlatmayı bırakıp, hesaplarına geleni yazarak Allah'a fatura etmek, böylece kendi koydukları kuralları dinleştirmektir. Kur'an bu noktada iki deyim kullanmaktadır:

1.Tebdil yani, dinsel beyyineleri değiştirmek, aynı başlığın altına başka şeyler koyup halka yutturmak:

Gâfir suresi 26. ayet bize gösteriyor ki, hak dinini değiştirerek tanınmaz hale getiren, şirkleştiren zulüm odakla

n, bu **tebdilleri** ortadan kaldırıp dini aslına döndürmek isteyen peygamberleri, muvahhit-müceddıtleri tebdil ile suçlamak gibi bir oyun da sergilerler. Bu zulüm odaklarının, anılan muvahhit kadroları dini bozmak, **reform** yapmak ve toplumda bozgun yaratmakla suçlarlar. (Tebdil konusunda ayrıntı için bk. Öztürk; ***Kur'an'ın Temel Kavramları,*** Tebdil mad.) Yani kendi mel'un ellerinin işlediği tüm günahları, bir iblis oyunu ile tevhitçi bilim ve düşünce öncülerine yüklerler.

2.Tahrif yani, anlam kaydırmaları yapmak, parantez açma vs. oyunlarıyla sözü, oturması gereken anlamın dışında bir yere oturtmak:

Tüm din içi şeytancıların en yoğun biçimde işledikleri günah belki de budur. İslam tarihine bakarsanız, bu günahın İslam içi şeytancılık olan **evliyacılık** mensuplarınca da sınırsız biçimde işlendiğini görürsünüz. Kur'an'ın söylediklerini saf dışı etmek için, yolunda gittikleri iblise bile taş çıkartacak oyunlar sergilemişlerdir.

TAHRİF

Tahrif, bozup değiştirme, bir uçtan öteki uca eğme demektir. Tahrif sözcüğünün kökü olan **harf, 'uç, kenar, kıyı'** anlamındadır. Klasik Arapçada kullanılan **'harf üzerinde olma'**, kenarda kıyıda durup duruma bakmak, gelişmelere, havaya göre tavır belirlemek demektir ki, Kur'an bu tavrı, kişiliksizliğin, imansızlığın bir belirtisi olarak eleştirmektedir. (bk. 22/11)

Tahrif, bir şeyi, bir uçtan öteki uca eğmek, bir şeydeki kutupları değiştirmektir ki bunun sonuç anlamı, bir şeyin istikametini bozup gayesini saptırmaktır. Kur'an da

tahrifi bu son anlamda kullanmaktadır.

Kutsal metinler tarihinde tahrifin baş suçluları Yahudi din bilginleri, hahamlardır. Onlar, kutsal metinlerdeki tahriflerini, kendi çıkarlarını kutsala fatura etmek için, kelimeler üzerinde oynayarak yaparlar. Kur'an şöyle diyor:

"Şimdi siz bunların size inanmalarını mı umuyorsunuz? Bunların içlerinden bir fırka vardır ki, Allah'ın kelamını dinliyorlar, sonra onu, akletmelerinin ardından, bilip durdukları halde tahrif ediyorlardı." (Bakara, 75)

"Yahudilerden öyleleri var ki, kelimeleri yerlerinden kaydırırlar; din içinde sövgüler üreterek, dillerini eğip bükerek: 'Dinledik, isyan ettik; dinle, dinlenmez olası, davar güder gibi güt bizi' derler. Eğer onlar, 'Dinledik, boyun eğdik, dinle, bak bize!' demiş olsalardı, kendileri için daha hayırlı ve daha yerinde olurdu. Fakat Allah, küfürleri yüzünden onlara lanet etmiştir. Çok az bir kısmı hariç, iman etmezler." (Nisa, 46)

"Sonunda, verdikleri misakı bozdukları için onları lanetledik de kalplerini kaskatı yaptık. Kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar. Öğütlenmek üzere çağırıldıkları şeyden nasiplenmeyi unuttular. İçlerinden çok azı hariç, sen onlardan hep hainlik görürsün." (Mâide, 13)

"Yahudilerden bazıları yalancılık etmek için dinlerler; huzuruna çıkmamış olan başka bir topluluk için dinlerler. Yerlerine oturmuş kelimeleri, yapılarını bozup değiştirirler. 'Size şu verilirse alın, eğer o verilmezse çekinin.' derler." (Mâide, 41)

Başını Yahudi hahamların çektiği **kutsal metinleri tahrif**

tutkusu, semitik dinlerin kök kurumu olan İsrailiyat'tan yayılarak tüm Hristiyanlığı ve daha sonra da tüm İslam mirasını baştan başa sarmıştır.

Kutsal metinleri tahrif, Muhammed ümmetinin dincilerinde Kur'an'ı tahrif olmamıştır, olamazdı. Çünkü Kur'an son kitaptır. Hz. Muhammed'den sonra bir peygamber gelmeyeceği için Kur'an'da düzeltme söz konusu olamazdı. Bu bakımdan Yüce Allah, Kur'an'ın mucizelerinden biri olarak onu bizzat korumaya almıştır. **Muhammed ümmetinin dincileri, kutsal metinleri tahrif tutkularını, uydurma hadisler yoluyla tatmin ettiler.**

Hz. Peygamber'e izafeten binlerce yalan uydurarak 'tahrif' tutkularını tatmin ettiler. Daha sonraki dinciler ise bu uydurulmuş sözleri Peygamber'in sözleri olarak dayatmak suretiyle tahrif kervanına bir biçimde katılmış oldular.

Kur'an, Beniisrail'in bu tahrifinin amacını 'aşırı yalancılık ve doymaz bir biçimde haram yeme' olarak tanıtıyor ki, bu, İslam tarihindeki 'hadis uydurma iftiracılığı'nın arkaplanmm da mucize bir tespitle deşifre edilmesidir. (bk. Mâide, 41-42)

Yahudi dinciliğinin besleyici unsurları olan hahamların, menfaatleri uğruna, 'Allah'ın dini' ile 'halkın âdetleri'ni nasıl değiştirdiklerini anlatan en muhteşem tespitlerden biri de Hz. İsa'nın **Markos İncili**'ndeki şu sözleridir:

"Siz, Allah'ın emrini bırakıp insanların âdetlerini tutuyorsunuz. Kendi geleneğinizi tutmak için Allah'ın emrini ne de güzel dışlarsınız! Böylece naklettiğiniz geleneğinizle Allah'ın kelamını bozarsınız. Ve bunun gibi birçok şey yaparsınız." (Markos, 7/8-9, 13)

Müfessirlerin babası diye bilinen **Fahreddin er-Râzî** (ölm. 606/1209), Nisa suresi 46. ayetin tefsirini yaparken şu satırları da yazmıştır:

"Tahriften maksat, asılsız kuşkulara vücut vermektir. Zamanımızdaki bid'at ehlinin, mezheplerine ters düşen ayetlere yaptıkları da böyledir. Tahrifçiler, Peygamber'in huzuruna girip ona bir mesele soruyorlardı; Peygamber de alıp zapt etsinler diye onlara gerçeği haber veriyordu. Ne var ki, onlar, Peygamber'in huzurundan çıkar çıkmaz, onun sözünü tahrif ediyorlardı." (Râzî, ***Tefsir***, 10/121)

Örtülü Tahrif veya Nesh Oyunu:

Tahrif konusu işlenirken **nesh** (Kur'an'ın bazı ayetlerinin hükümden düşmüş olduğu) meselesine de temas etmeliyiz. Tahrifin en masum sayılabilecek olanı Kur'an'ın bazı ayetlerinin hükümden düştüğünü söyleyen nesh tutkusudur. Nesh konusunun genişçe ele alınacağı yer burası değildir. (Ayrıntılı bilgi için bizim ***Kur'an'daki İslam*** adlı eserimizin özellikle Bakara suresi 106. ayeti açıklayan bölümüne bakılmalıdır.) Biz, Kur'an'ın bir tek ayetinin bile neshedilmediğine inanan müminlerden biri olarak burada şu iki önemli noktanın altını çizeceğiz:

Birincisi, Kur'an'ın en büyük mübelliğ ve müfessiri olan Hz. Peygamber'in, filan veya falan ayetin neshedildiğini gösteren hiçbir sözü nakledilmemiştir. İkincisi, neshedildiğine ilişkin ittifak olan bir tek ayet bile yoktur. Gerçek şudur ki, birileri, birtakım emareleri de kullanarak, görüşlerine veya hesaplarına uymayan ayetleri 'mensûh' göstererek etkisiz kılmışlardır. Bu yolun baş mimarı ve kotarıcısı, Emevîlerdir. Onlar, **Sıffîn**'de Kur'an sayfaları

ni, muarızlarına karşı kurşun gibi kullanma şeytanetinin **akademik uzantı**'sı olarak bu **nesh** ile ayetlerin anlamlarını **tahsis** (belli bir anlamda özelleştirme) taktiğini, güdümlerindeki ulema vasıtasıyla dinleştirdiler. Bunu bir yerlere dayandırmak için de **'esbabı nüzûl'** (ayetlerin iniş sebepleri) diye herkesin kendine göre bir hikâye ile katkı verdiği kaypak bir zemin yarattılar. Aynen nesihte olduğu gibi, üzerinde ittifak edilen bir tek nüzûl sebebi yoktur.

İniş sebebi diye gösterilen olayların büyük çoğunluğu, ilgili ayet hakkında bazı kişilerin yorumlarından ibarettir. Bu öylesine belirgindir ki, sebep diye gösterilen olayların önemli bir kısmı, söz konusu edilen ayetlerin inişinden çok sonra meydana gelmiştir. Minareyi çalmayı düşünen, kılıfı hazırlamış, işine gelen olayı, ayetin iniş sebebi olarak gösterip kenara çekilmiştir. Bu konuda işin gerçeği şudur:

"Ayetlerin hükmünü belli bir zaman, mekân ve gruba tahsis etme işi daha çok nebevî siyasetin saltanata dönüştürüldüğü Emevîler döneminde yapılmıştır. Yöneticiler, kendilerini halkın gözünde mahkûm eden bazı ayetlerin kapsamını daraltmak istemişler, kimi seçkin isimleri de buna âlet etmişlerdir." (Mustafa İslamoğlu, ***Yahudileşme Temayülü***, 201)

BEYYİNELERİ GİZLEME YOLUYLA TAHRİF

Kur'an, bu Yahudi menşeli dinci sapıklığı tanıtırken şöyle diyor:

"Allah'ı, kadrine/şanına yaraşır şekilde tanıyamadılar. Çünkü 'Allah, insana hiçbir şey vahyetmemiştir' dedi-

ler. De ki, 'Musa'nın insanlara bir ışık, bir kılavuz olarak getirdiği kitabı kim indirdi? Siz o kitabı birtakım parşömenler yapıp ortaya sürüyorsunuz, birçoğunu da saklıyorsunuz. Size, sizin de atalarınızın da bilmediği şeyler öğretildi.' 'Allah!' de, sonra bırak onları saplandıkları batakta oynayadursunlar." (En'am, 91)

Vahyin verilerini veya o verilerden çıkacak gerçekleri gizlemek, dincilik zihniyetinin temel niteliklerinden biridir. Esasında küfür veya kâfir olmak da aslî anlamıyla gerçeği gizlemek demektir. Kur'an, vahyin verilerini veya daha genel anlamıyla gerçeği gizleyenleri çok ağır biçimde tehdit etmekte, lanetlemektedir. Bu lanet, öncelikle, prototip dinci Yahudi din adamlarına yönelikti. Şöyle deniyor:

"İndirdiğimiz açık seçik delillerle, kılavuzu; biz kitapta onu insanlara ayan beyan gösterdikten sonra gizleyenlere, işte onlara, hem Allah lanet eder hem de diğer lanet okuyanlar lanet eder." (Bakara, 159, 174; Mâide, 15)

İSLAM DİNİNDE VÜCUT BULAN TAHRİF

Biz Müslümanlar, şunu sürekli tekrarlarız: "Yahudilik ve Hristiyanlıkta büyük tahrifler olmuştur ama İslam'da tahrif yoktur, olmamıştır. Çünkü eski dinlerin kutsal metinlerinin aksine, Kur'an, Allah'ın korumasına alındığından hiç kimse tahrifat yapamamış, hatta buna yeltenememiştir."

Bu söylem, Kur'an için doğrudur. Ancak bir doğru daha vardır: Bu söylem Kur'an için ne kadar doğru ise İslam dini için o kadar yanlıştır. Sözün doğrusu şudur:

Kur'an'da hiçbir tahrifat yapılamamıştır, yapılamaz ama İslam'da büyük tahrifat yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir. Dinler tarihinin en büyük tahrifata maruz kalan dini İslam'dır.

Dini tahrif edenler, Kur'an'daki 'tahrifattan korunmuşluk'u kitaptan dine kaydırarak, yaptıkları kötülükleri saklamaktalar. İslam'daki büyük tahrifatı iyi niyetle görmek istemeyenler ise tahrifatçı geleneğin öncülerine farkında olmadan örtülü bir destek vermekteler.

Kur'an'da tahrif yapılamadı, yapılamaz. Din tahrifçiliği geleneği, bunu bildiği için İslam'daki tahrifatı rahatça yapmak üzere, İslam'ı Kur'an'ın elinden aldı.

Kur'ansızlaştırılan, başka bir deyişle kitapsızlaştırılan İslam, tahrifin her türüne açık hale getirildi ve Kur'an'a rağmen tarumar edilip tanınmaz bir şekle sokuldu.

Şimdi, tarihin bu en büyük tahrifat ve tahribatını, alt başlıklar vererek inceleyelim:

1. İslam'ın Kur'an dışına çekilmesi veya kitapsızlaştırılması,

2. Hadis adı altında uydurulan sözlerin Kur'an'ın yerine geçirilmesi,

3. Kur'an'ın Tevratlaştırılması, İncilleştirilmesi veya İsrailiyât denen Yahudi-Hristiyan mitolojisinin, tefsirlere sokularak Kur'anlaştırılması,

4. Tasavvufun Yahudi, Hristiyan ve Hint mistisizmleri istilasına uğratılarak İslam'ın ruhsal hayatının yozlaştırılması,

5. Siyasal çıkarlar uğruna Haçlı emperyalizmle kurulan işbirliklerini dokunulmaz kılmak için 'dinler arası diyalog' adı altında İslam'ın esası olan zulme karşı çıkış ruhunu söndürerek bu dinin, emperyalizmin güdümüne verilmesi,

6. 'İslam'ı şiddet ve terörden arındırma' yaftası altında, Müslümanların emperyalizm ve sömürüye mukavemet bilincini kırarak emperyalizmin hizmetinde çalışan 'Ilımlı İslam' adlı yeni bir din oluşturulması.

Bütün bu tahrifler, 'insanın tanrısal vicdanı' olan Kur'an'ın getirdiği dini 'şeytanın aldatma afyonu'na dönüştürdü. Yani İslam, vicdan olmaktan çıkıp afyonlaştı. Bu afyonun 'din adamı, salih ulema' vs. adlarıyla sahneye sürülen bezirgânlarına, Kur'an, 'şeytan evliyası' diyor ve onları, en yakın dostlarını katletmekle seçkinleşen zehirli örümcek ankebûta benzetiyor. (Ayrıntılar için bizim 'Kur'an Açısından Şeytancılık' adlı eserimize bakılmalıdır.)

TEBDİL

Tebdil, değiştirmek, tersyüz etmek demektir.

Tebdil, Kur'an'da biri olumsuz, ikincisi olumlu olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır:

1. Allah'ın dinini, kelamını değiştirme.

Bu suçun faili din adamlarıdır. Şikâyetçi ise Allah.

2. Kokuşmuş şirk geleneklerini değiştirme.

Bu işin faili nebilerdir. Şikâyetçi ise şirk kodamanları, Allah ile aldatanlar ve bunları kullanarak siyaset yapan tağutlardır. Ğâfir 26'da Firavun, Musa'dan bu anlamda

şikâyetçi olmaktadır. Musa'yı suçlamada kullanılan tabirler düşündürücüdür:

"Firavun dedi ki, 'Bırakın beni, şu Musa'yı öldüreyim de Rabbine yalvarsın. Çünkü onun, dininizi değiştirmesinden yahut yeryüzünde fesat çıkarmasından korkuyorum."

Günümüz Firavunlarıyla onların resmî ve özel tağutî uşaklarının kullandıkları suçlama ifadeleri de aynıdır: Dini değiştiriyor, bozgun çıkarıyor, düzeni bozuyor, alışılmış gül gibi giden din hayatımızı perişan ediyor...

Atatürkçülük-çağdaşlık yaftalarını kimseye bırakmayan ve ayyaşlığıyla ün salmış olan bir televizyon sunucusu, bizi kendisi gibilere jurnallerken şunu söylüyordu:

"Durup dururken ne diye ortalığı karıştırıp bölücülük yapıyorsun? Sen bu işleri Muhammed'den iyi mi bilirsin?"

Bu sefil ayyaşın kendisinden '**Muhammed**' diye söz ettiği ise Hz. Peygamber'dir.

Bir büyük iş adamının eşi, bir başka büyük iş adamının evinde, bu satırların yazarından şikâyetini yüzüme karşı şöyle dile getiriyordu:

"**Atamızdan, babamızdan alışıp yaşadığımız ve sayesinde mutlu olduğumuz dini bombardıman ettin, ortalığı birbirine katıp huzurumuzu kaçırdın. Ne güzel yaşayıp gidiyorduk.**"

Başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı yapmış bir büyük siyasetçi, namazların cem'inden söz ettiğim için beni halkın geleneksel dinini bozmakla suçlamış, jurnal ve tahrikçilik yapmıştı. Oysaki aynı siyasetçi, bu tahrik ve fesadından bir süre önce, Kur'an'ın iki yüz otuz ahkâm ayetinin uygulanmamasının hiçbir zararı olmayacağını, bunu

büyütmenin bozgunculuk olduğunu iddia edebilmişti.

Nebiler ve vârisleri '**tebdilin tebdili**'ni yapıyor. Tebdilin tebdilini yapmak, yani yozlaştırılan yanları düzeltmek tevhide hizmettir. Ne yazık ki, halk bunu bilmez, her tebdili aynı görür. Çünkü mizan, yani kitap elinden alınmıştır. Din, kitaba teslim edilince tebdilin mel'un olanıyla makbul olanı belirgin hale gelir. Bunun içindir ki tebdil ve tahrifçiler dinin kitaba teslim edilmemesi, halkın kitapla tanışmaması için amansız bir mücadele vermektedirler. Ne ilginçtir ki, bu mücadelede onlara, yobazlıktan, çağdışılıktan şikâyet süksesi yapan ama gerçek din söz konusu olduğunda mızrak yemiş vahşiler gibi böğürmeye başlayan laik-çağdaş maskeli, kravatlı yobaz tipler de destek vermişlerdir.

Kitabı-dini anlatan bizleri, bu namertlerin biri "Atalarımızın, ulemamızın, efendilerimizin dinini bozuyor" diye, biri de "Mehdilik, aşılmazlık, önderlik iddia ediyor" diye suçlayıp ekranlarından günlerce, haftalarca kötülemiş, yargısız infazlarla bize âdeta domuz bağı vurmaya kalkmışlardır. Ne ilginç bir kaderdir ki, bunu yapanların önde gelenleri içinde, yıllarca dinli-imanlı olduklarını, karılarının nikâhsız, başı açık kızlarının iffetsiz, çocuklarının piç olmadığını savunduğum dönek kahpeler de vardı. Bunlar, bir yandan izbelerde vurulan Hizbullah domuz bağlarından şikâyet ederken öte yandan milyonların izlediği ekranlardan kravatlı Firavunlara özgü domuz bağları vurma domuzluğu sergileyerek Kur'an tevhidinin sesini kısmaya çalışıyorlardı.

Bizim tesellimiz o günlerde de bugün de Kur'an'ın şu tespiti olmuştur:

Allah'ın laneti zalimler, hainler, yalancılar, iftiracılar, dönek kahpeler, gulûl haramyedileri ve Allah'ın indirdiğini saf dışı etmeye kalkan kitapsızlar üzerinedir!!!

DİN TEMSİLCİLERİNİN İLHAM TİCARETİ VEYA İLİM DÜŞMANLIĞI

İLHAMCILIK VEYA ÖRTÜLÜ PEYGAMBERLİK-DİASI

Din sınıfı ve din temsilcilerinin örtülü Allahlık iddialarından biri ve insanlığa yaptıkları en büyük zulüm, Allah kendilerine gerçek bilgileri özel olarak ilham veya ilmet adı altında verdiğini iddia etmeleri ve insan hayatı bu şeytanî ilhamlarıyla düzenlemeye kalkmalarıdır. İslam dünyasının asırlardır girdabında kıvrandığı fetvetin temelinde de bu zulüm vardır. Hiçbir inkâr, hiçbir ateizm bu zulüm kadar tehlikeli, zararlı ve ilahî iradeye aykırı olamaz. Deizm eğer bu beladan kurtaracak bolsa ise, ki öyledir, şeytan evliyasından kurtulma ve Allah'a iman meselesinde tanrısal iradeye en uygun ve insanlık için en mutlu yol deizmdir demek gerekiyor.

Kur'an'ın ağır biçimde lanetlediği kötülüklerin başında bu ilham ticareti gelmektedir.

Kur'an'a göre, birtakım insanların, Allah'tan kendilerine ilham yoluyla bilgi aktarıldığını iddia etmeleri Allah'a açık bir iftiradır. Din temsilcisi müfteri zümreler, bu iftira yoluyladır ki, vahyi hayatın dışına itip onun kredilerinin istismarıyla yaratılan alanda yapay bir tanrılık oluşturmuşlardır. Deizm, bu şeytanî saltanat anın

Allah'a imanın bütün güzellik ve yüceliğini koruyarak darmadağın eden onurlu bir tavırdır.

Vahyi bu yolla etkisiz kılmanın İslam tarihindeki en korkunç örnekleri tarikatlar tarihinde görülür. Tarikatlar tarihi, bu bakımdan, Yahudi tahrifçilik tarihini gölgede bırakır demek hiç de abartı olmayacaktır. İslam inanç manifestosu, **"İlham ve rüya ilim sebebi değildir"** kuralını koymasına rağmen, tarikatların karanlık dehlizlerinde üretilen ilham ve keramet hezeyanları İslam tarihini kirletmiş, aklı ve Kur'an'ı Müslüman kitlelerin elinden almıştır. Bu tahribatı biz *'Akıl ve Kur'an Nasıl Dışlandı'* adlı eserimizde inceledik ve gerçekten dehşet verici sonuçlara ulaştık.

Yolunun sonu önce riyakârlığa sonra da şirke çıkan bu yıkıcı illet, vahyi gönderen kudret tarafından bakın nasıl lanetleniyor:

"Lanet olsun o kişilere ki, kitabı kendi elleriyle yazarlar da sonra onunla basit bir karşılık satın alsınlar diye, 'İşte bu, Allah katındandır!' derler. Lanet olsun onlara, ellerinin yazdıkları yüzünden! Lanet olsun onlara, kazanıp durdukları yüzünden!" (Bakara, 79)

Kendine vahiy geldiğini söylemek, peygamberlik iddia etmenin yollarından birincisidir. Son peygamber Hz. Muhammed'den sonra, özellikle ona iman ettiğini söyleyenler arasından çıkan iddiacılar, kendilerine vahiy geldiğini açıkça söyleyemeyecekleri için maske tabirler ve yollar kullanmış, **ilham, keşif, keramet, cifir, ebcedcilik** gibi tevil ve aldatma yollarını denemişlerdir. Bu yolları ve bunların Müslüman ümmet bünyesinde sebep olduğu tahribatı, *'Akıl ve Kur'an Nasıl Dışlandı'* adlı eserimizde bütün ayrıntılarıyla ortaya koyduk.

KİTABI ARKAYA ATMAK

İlham şeytanlığıyla vahyi dışlayanların yaptıkları, tanrısal beyyineleri toplayan kitabı etkisiz kılmaktır. Kur'an buna 'kitabı arkaya atmak' diyor. Tabir, Kur'an'ındır ve Yahudi dinciliğinin oyunlarından birini nitelemek için kullanılmıştır:

"Allah katından kendilerine, ellerinde bulunanı tasdikleyici bir resul geldiğinde, kitap verilenlerden bir fırka, Allah'ın kitabını, hiç bilmiyorlarmış gibi kaldırıp arkalarına attılar." (Bakara, 10)

"Allah, kendilerine kitap verilenlerden şu yolda mîsak almıştı: 'Onu insanlara mutlaka açık seçik bildireceksiniz, onu saklamayacaksınız.' Ama onlar kitabı sırtlarının gerisine attılar, basit bir ücret karşılığı onu sattılar. Ne kötü şey satın alıyorlar!" (Âli İmran, 187)

Muhammedî dönemde bu **'arkaya atma'**, kitabın sayfa ve lafızlarını hayatın içinde tutup hükümlerini dışlamak şeklinde belirginleşti. Kur'an bunu, tebliğcisi olan Hz. Muhammed'in ağzından bir şikâyet olarak ifadeye koymuştur:

"Resul de şöyle der: 'Ey Rabbim, benim toplumum, bu Kur'an'ı terk edilmiş/dışlanmış halde tuttular." (Furkan, 30)

Din uleması yaftasıyla dincilik yapanlar Allah'ın kitabını neden arkaya atar, devre dışı bırakır? Dinler tarihini iyi tetkik edenler bu sorunun cevabını bulmakta zorluk çekmezler.

"İsrailoğulları dinde fazladan haram ve yasaklar koyma

işini çıkarları için yapıyorlardı. Şöyle ki, Tevrat herkesin elinde bulunan bir kitaptı. Ulema, Tevrat'ta olmayan birtakım yasaklar uydurdular. Sıradan insanlar Tevrat'a bakıp bu yasakları göremiyorlar ve doğruca bu bilginlere gidiyorlardı. Onlar da 'Siz kitabı tek başınıza anlayamazsınız, kitap dışında sizin bilmeyip bizim bildiğimiz hükümler var; onları ancak bizden öğrenebilirsiniz' diyorlardı. Böylelikle halk, helal ve haramı doğrudan kitaptan öğrenme yerine hahamlardan öğrenmek zorunda bırakıldı. Din adamları sınıfı bu işten hayli para kazanıyordu. Onun için de insanlara kitabı öğretme yerine onları ikinci, üçüncü sınıf bilgilerle oyalama yoluna gidiyorlardı.Tabiî böylece Tevrat'ı bilen insanların sayısı azalıyordu. Giderek hahamların tekeline giren Tevrat'ı tahrif etmek hiç de zor olmuyordu. Nasıl olsa halk kitabı bilmiyordu. Bu sebepten olacak ki Allah Kur'an'da ilkeyi net ve berrak bir biçimde koymuştur:

"Zorda kalışınız dışında üzerinize haram kıldığı şeyleri bizzat kendisi size ayrıntılı olarak açıklamıştır. Birçokları ilimsiz bir biçimde kendi keyiflerine uyarak halkı şaşırtıyorlar. Hiç kuşkusuz, senin Rabbin sınır tanımaz azgınları çok iyi bilmektedir." (En'am, 119)

"Şeriatların temel amaçlarından biri olan 'Eşyada aslolan mubahlıktır' ilkesi, giyecek, yiyecek, resim, müzik, beşerî ilişkiler konularında askıya alınarak, dinin koymadığı bir yığın yasak İslam adına insanlara dayatılıyor. Bu durum, daha önce İsrailoğulları'nın başından geçen bir sapmanın Müslüman ümmetteki karşılığı olsa gerek." (Mustafa İslamoğlu, ***Yahudileşme Temayülü***, 210)

Müslüman dünyanın dincileri, Tevrat'ı hayatın dışma iten Yahudi dincilerinden daha kurnaz ve tahripkâr çıktılar. Çünkü bu ikinci dönem dincileri, kitabı dışlamak,

halkla tanrısal kitabın arasını açmak için bir değil, birkaç tedbir almışlardır. Bunların en şeytanî söylemleri şunlardır:

İddia: **"Kur'an'ı Arapçasından okumayanlar sevap alamaz, hatim indirmiş olamaz."**

Bu dincilik iblislerine göre, Kur'an okumaktan maksat Kur'an'ın lafızlarını Arapça okuyup sevap almaktır, mânâ önemli değildir. Oysaki Kur'an bunun tam aksini söylemektedir. Kur'an'ın beyanına göre, **Kur'an okumak tedebbürdür** yani anlamı düşünmek, anlam üzerinde kafa yormak. Ne dediğini anlamadan lafızları okumak yani **telaffuz**, tedebbüre asla yaramaz. Telaffuz eden de sevap alsın, buna itiraz eden yok. Bu, leziz ve berrak bir akarsuya bakarak duygulanmaya benzer. Müslümanların elbette ki, böyle bir duygulanma hakları da vardır. Ama mesele sadece bu kadar değildir; suyu içmek gerekmektedir. Suyu içmek tedebbürle olur. Kur'an bunu istiyor. Duygu tatmininden ibaret telaffuzu her şey gibi lanse ederek asıl maksat olan tedebbürü engelleme cinayetinin hesabını haham bozuntusu sarıklı iblisler nasıl verecekler?!

Kur'an hiçbir yerde, kendisinin telaffuzundan söz etmez; sürekli tedebbüre atıf yapar. Dinci namertler ise sürekli telaffuz derler. Bilirler ki, halk telaffuza mahkûm hale gelince onlara mahkûm olacaktır. Halkı Allah ile aldatarak soymanın yolu da bu mahkûmiyetten geçer. Sadece telaffuza dayalı kalmış bir okuyuşa Kur'an **'ümniye'** diyor ve ümniyeye bel bağlamanın şeytana bağlanmak olduğunu açıkca bildiriyor. İşte bunun içindir ki biz, Kur'an'ın tedebbüründen halkı uzaklaştıran dincileri 'insan suretinde iblisler' olarak görmekteyiz.

İddia: **"Kur'an'ın anlamı ulemanın işidir, halk bu işe karışmamalıdır."**

Bu da bir dincilik bühtanıdır. Kur'an, Allah'ın insana hitabı ve kitabıdır. Muhatap, insandır, din sınıfı veya din uleması değil. Muhatap, kelamın sahibinin iradesini anlamak için kitabı mutlaka tedebbür etmeli yani anladığı dilde okumalıdır: Arapça biliyorsa Arapça orijinalinden, bilmiyorsa tercümesinden. Ve o tercümeyle, ibadetini de yapabilmelidir. İslam iman ve irfanının büyük vicdanı **İmamı Âzam**'ın (ölm. 150/ 767) tarih önündeki ihtişamı işte bu hakikati insanlığa ilk açıklayan bilgin olmasındadır. Aynı şeyin Batı'da **Luther** (ölm. 1546) tarafından dile getirilişi İmamı Âzam'dan sekiz yüz yıl sonradır.

İddia: **"Kur'an mücmel ve müşkil bir kitaptır, ulema dışındakiler bu mücmel ve müşkilleri çözerek Kur'an'dan yararlanamaz."**

Dinci iftiraların en büyüklerinden biri de budur. Kur'an kendisinin mücmel veya müşkil olduğundan değil açıkça, ima yoluyla bile söz etmez. Tam tersine, defalarca ve evire çevire kendisinin kolay, mufassal bir kitap olduğunu dile getirir. Şu Kur'ansal beyanlar, dincilik müfterilerinin vicdanlarını sızlatmalıdır:

"Allah size kitabı ayrıntılı kılınmış bir halde indirmişken, Allah'ın dışında bir hakem mi arayayım? Kendilerine kitap verdiklerimiz, onun, Rabbinden hak olarak indirildiğini biliyorlar. Sakın kuşkuya düşenlerden olma. Rabbinin sözü hem doğruluk hem de adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirecek hiçbir kuvvet ve kişi yoktur." (En'am, 114-115)

Yeminli bir ifadeyle söz söyleyen aşağıdaki ayet, taşıdığı

anlama yüklenen önem sebebiyledir ki, aynı surede dört kez tekrarlanmıştır. Bu ayet, Kur'an'ın mücmel, müşkil ve muğlak olduğunu iddia eden ruhsuz ve ufuksuzların suratına inen bir tokat gibidir:

"Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var?" (Kamer, 17, 22, 32, 40)

İddia: **"Kur'an'ın tercümesiyle ibadet edilemez, namaz kılmamaz. Arapçayı okursa yanlış da okusa olur, tercümeyi okuduğunda ise doğru da okusa olmaz."**

İmamı Âzam ve ona izafe edilen Hanefî mezhebini biraz inceleyenler, İslam fıkhının babası sayılan bu büyük imamın, bu dinci bühtanın tam tersini fetvaya bağladığını göreceklerdir. Bu konuda bizim *Ana Dilde İbadet* adlı eserimizi önemle tavsiye ederiz.

İddia: **"Din, Kur'an'dan öğrenilemez (hâşâ), ilmihal kitaplarından öğrenilir. O kitaplardakilerle ilgili soruları ise ancak biz cevaplarız."**

Din Kur'an'dan öğrenilemez demek, birkaç başlı bir şirk bühtanıdır. Bu bühtan, Allah'ı gereğince söz söyleyememekle itham olduğu gibi, Allah'ın eksik bıraktıklarını birilerinin tamamlayacağını da iddiadır. Kısacası, vahim bir şirk söylemidir. Kur'an, baştan başa bu şirk söyleminin aksini öğretmektedir. Bu şirk söylemini asırlarca ümmetin vicdan ve aklına musallat eden sarıklı engizisyon zebanilerinin kıldıkları namazlar, işledikleri bu cinayetin faturasını ödemeye asla yetmeyecektir.

İddia: **"Halkın dinini bizden öğrenmek dışında hiçbir çaresi yoktur. Bunun aksini söyleyenler reformcu, zın-**

dık, dinsiz takımıdır. Bu takımı dinleyenler cehenne me gider."

Allah'ın, Yahudi hahamları için söyledikleri doğru ise dinciliğin bu ithamlarının esas muhatabı ve sahibi bizzat dincilerdir. Çünkü dini yozlaştıranlar yani deformasyo na tâbi tutanlar onlardır. Onların pisliklerini temizle mek için didinen ilim ve fikir öncülerine verilecek sıfat ise şu iki kelimeden oluşabilir: **Müceddit-müçtehit.**

Baştan sona imansızlık ve idraksizlik belgesi olan yuka rıki dincilik iddiaları, tarih boyunca bu şekilde öne çı karılmıştır ve çıkarılmaya devam edilmektedir. Dincilik, işte bu iddiaları din diye dayatan namertliğin namıdiğe ridir. Bu namertliğin prototipi, mimarı, öncüsü Yahudi din ulemasıdır; onların tarih içinde en itaatkâr takipçisi ise Muhammed ümmetinin dincileridir.

TANRI, DİN TEMSİLCİLERİNE GÜVENMİYOR

Tanrı, ilme ve tarafsız ulemaya güveniyor ama kendilerini 'kutsalın temsilcileri' gibi lanse eden din ulemasına güvenmiyor. Güvenmediği içindir ki, vahyin son ürünü olan Kur'an'da, din meselesinde nakli değil, aklı egemen kılmış, nakli aklın denetimine vermiştir. Aklın egemenliği, ilmin egemenliğini otomatik olarak getirir. O halde şöyle diyeceğiz:

Cenabı Hak, Yahudi din ulemasının ihanet ve tahribatını gördükten sonra din meselesinde ulemanın yerine ilmi ve naklin yerine aklı geçirmiştir. Kur'an, işte Allah'ın bu kararından sonraki vahyin mucizevî ürünüdür.

Kur'an'ın bildirdiğine göre, Yüce Allah, Tevrat'ın korunması görevini Beniisrail din ulemasına tevdi etmişti. Onlar bu koruma işini bir süre sürdürdüler. Yahudileşme devri başlayınca din uleması da bu görevlerini savsakladı:

"Biz indirdik Tevrat'ı, biz! İyiye ve güzele kılavuz var onda, ışık var. Allah'a teslim olmuş peygamberler, Yahudileşenlere onunla hakemlik yaparlardı. Kendini Rabb'e adayanlarla ilim ve hikmette derinleşmiş olanlar da Allah'ın kitabından korumakla görevli olduklarıyla hükmederlerdi. Zaten onlar Allah'ın kitabına tanıklardı. Artık insanlardan korkmayın, benden korkun

da ayetlerimi basit bir ücret karşılığı satmayın! Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, kâfirlerin ta kendileridir." (Mâide, 44)

Yahudileşme, başka bir deyişle dincilik süreci başlayınca Yüce Tanrı, vahyin verilerini koruyup kollama işini din ulemasından aldı. Artık onlara güvenmiyordu. Çünkü onlar emanete hıyanet ettiler. Son kitap Kur'an, işte bunun içindir ki, insanların korumasına tevdi edilmedi, koruma işini bizzat Allah üstlendi. Yukarki ayette **"Tevratı biz indirdik, biz"** diye söze başlayan Yaratıcı, Kur'an gündeme geldiğinde cümleye bir ilave yaparak sözü şöyle tamamlamaktadır:

"Hiç kuşkusuz, o zikiri/Kur'an'ı biz indirdik, biz; her hal ve şartta onu muhakkak koruyacak olan da biziz." (Hicr, 9)

Yüce Allah bunu neden yapmıştır?

"Musa ümmetinin Tevrat'a yaptığının benzerini Muhammed ümmeti Kur'an'a yaptı. Onu taşıması ve iki ayaklı Kur'an olması gerekenler Allah'tan değil de yöneticilerden korktukları için görevlerini ihmal ettiler. Toplum içerisinde hükmetsinler diye indirilen ayetler para karşılığı ölülere okunmaya, muskalar yazılmaya, anma günlerinde sakinleştirici olarak kullanılmaya başlandı."

"Muhammed ümmeti, Musa ümmeti gibi Yahudileşmeye başlasa da Kur'an'ın metni Tevrat gibi tahrif edilemedi. Çünkü iki kitap arasında bir fark vardı: Allah, Tevrat'ın korunmasını İsrailoğulları ulemasına tevdi etmişken, Kur'an'ın korunmasını Muhammed ümmeti ulemasına bırakmayıp bizzat kendisi üstlenmişti."

"Eğer vahiy bozulmuş, Kitap tahrif edilmişse bu durumda, çağrılanların davete uymama hakları doğar. Hiç kimse kaynağı karışık bir bilgiye iman etmediği için kınanamaz." (Mustafa İslamoğlu, ***Yahudileşme Temayülü***, 181)

Bu gerçek bizi başka bir gerçeğe ulaştırıyor:

İslam'da kaynağı bozulmamış dinsel bilgi sadece Kur'an'da vardır.

O halde, güvenilecek din de sadece Kur'an'dadır. İslam'a çağrılanların, sadece Kur'an'a uymayı, sadece Kur'an'ı din yapmayı istemek hem hakları hem de görevleridir. Bu hak ve görev bütün Müslümanlarındır. Mısırlı müfessir düşünür **Muhammed Abduh**'un söylediği gibi, **"Müslümanların Kur'an dışında imamları yoktur."**

Bu hakikatten hareketle, İslam'ın dışında ama insanlık vicdanının içinde olanlara da bir çağrımız vardır:

İslam'ı eleştirecek olanlar, Müslüman kimliği taşıyanların yanlışlarını yerden yere çalmak isteyenler, bunu yaparken kullandıkları 'İslam' ve 'Müslüman' tabirlerinin Kur'an'a göre olup olmadığına dikkat etmek gibi bir insanlık borcu altında olduklarını unutmamalıdırlar.

Müslüman nüfus kâğıdı taşıyan Maun mücrimi dinci riyakârlara Kur'an mümini muamelesi yapmak da ağır bir insanlık suçudur. Gerçek İslam, bu sahtekâr riyakârlarla aynı safta namaz kılmaya bile izin vermemektedir. Çünkü onlarla aynı safta namaz kılmak onların yapıp ettiklerini tasvip anlamına gelir. Böyle bir tasvibin Allah'ın öfkesini çekeceğinde en küçük bir kuşku yoktur.

Tam bu noktada, varoluşçu felsefenin Allah'a inanan kanadındaki anıt isimlerden biri olan Kierkegaard'ı hürmet ve rahmetle anmak gerekiyor. Temel eğitimi bakımından ilahiyatçı olan **Kierkegaard** (ölm. 1855), dinciliğin dine ve dindara yaptığı kötülükleri en iyi bilenlerden biri idi. Ömrünün son yıllarına doğru, kiliselerin girişlerinde durup halka şöyle derdi:

"Eğer Tanrı'yı ve İsa'yı seviyorsanız kiliseye gidip orada konuşan din adamlarını dinlemeyin; çünkü onlar sizi Tanrı'dan uzaklaştırırlar."

Dinciliğin gerçek din açısından ne mal olduğunu anlamada bu söz kadar muhteşemi çok az bulunur.

DİN TEMSİLCİLERİNİN PEYGAMBERLERİ İLAHLAŞTIRMASI

Deizm, peygamberleri dışlamakla da itham edilmiştir. Peki, ama o dışlanan peygamberler Allah'ın onlara verdiği kişilikleriyle varolmakta iken mi dışlandılar. Hayır! Dincilik onları, 'Allah'ın peygamberi' olmaktan çoktan çıkarmıştı. Gerçek bir mümin, peygamberlikle isminden başka ilgisi kalmamış bu figürlere nasıl inanacaktı?!

Kur'an, din sınıfını peygamberleri ilahlaştırmakla itham etmektedir.

Neden yapıyor bunu din temsilcileri? Peygamberlere saygısından yapıyor denecektir. Tanrı buna şiddetle itiraz etmekte, peygamberlere Allah'ın verdiği sıfatlar dışında herhangi bir yüceltici sıfat verilmesini şirk olarak nitelemektedir.

Din sınıfı, peygamberleri ilahlaştırarak bulutların üstüne, göklere sürer, onlardan boşalan yere kendisi yerleşir. Hristiyanlıktaki **Pavlus (Sen Pol)** en tipik örnektir. **Tarikatların Hz. Muhammed anlayışı da Pavlusî bir anlayıştır** ve amacı Muhammed'den boşalan yere kendi efendilerini yerleştirmektir.

DİN VE PEYGAMBERLER

Kur'an, peygamberler ve peygamberlik konusunda bu noktanın altını ısrarla çizmektedir:

Peygamberler Allah'ın ortağı değil, elçisidirler.

Yerleşmiş olan pis gelenek yüzünden, iyi niyetli insanlar bile **elçilik** ile **ortaklık** arasındaki hassas ayrımı yapmakta zorluk çekerek peygamberleri, farkında olmadan Allah'ın ortağı konumuna getirmekteler. Bu hata, peygamberlerin tebliğ ettikleri tevhidin yani tek ilahlı dinin şirke yani yedek ilahlı bir dine dönüşmesine yol açmaktadır. Kur'an, özellikle **Hz. İsa**'yı gündeme getirirken bu gerçeğe parmak basar.

Peygamberlerin elçilikten ortaklığa doğru çekilmeleri, **'peygambere saygı'** adı altında yapılmaktadır.

Hiçbir peygamber 'din kurucusu' unvanı taşımıyor. Tüm peygamberler dini tebliğ eden elçilerdir. Bu elçilerin din bünyesinde söz hakları elbette ki diğer insanlarla kıyaslanamayacak kadar çok ve o derecede önemlidir. Ancak burada hayatî nokta şudur:

Tevhit dininde son söz hakkı, birden çok kuvvete verilemez.

Biz buna 'dinde zamanüstü ilkeler anlamındaki hükümlerin konması' diyoruz. Kur'an terminolojisini kullanarak konuşursak bunu: "Tahrîm yetkisi yalnız ve yalnız Allah'ın elindedir" şeklinde ifade edebiliriz.

Tahrîm, esası serbestlik olan hayat alanında bazı şeylerin sakıncalı ve yasak ilan edilmesini, başka bir deyimle haramlaştırılmasını ifade etmektedir. Kur'an, tahrîm

yetkisinin Allah'ın tekelinde olduğunu, bu yetkinin insan tarafından kullanılamayacağını açıkça ifade etmektedir. (bk. 7/145; 16/116, 106/1) Kur'an'a göre, bu yetki, peygamberler tarafından da kullanılamaz. Çünkü sonuçta onlar da insandır. İnsana din koyuculuğu sıfatı verilmemiştir. Tahrîm ise dinin en hayatî işlevidir. Bu işlevin Allah ile paylaşılması, Allah'ın yanma yedek ilah eklemek demektir.

Peygamberlerin görevleri, kendilerine vahyedilmiş ilke ve buyrukları, örneklerle insan hayatına kazandırmak, 'en yetkili insan' sıfatıyla vahyin verilerini yorumlamaktır. İslam literatüründeki **sünnet**, Hz. Peygamber'in, kendisine vahyedilen bir buyruğu yaşama şeklidir. O halde dinsel anlamda bir sünnetten söz etmek için iki şeyin varlığı kaçınılmazdır:

1. Kur'an'da yer alan bir buyruk,

2. Bu buyruğun Hz Peygamber tarafından uygulandığını gösteren kesin tarihsel belge.

Aksi halde, aynı zamanda örf ve toplumsal töre anlamındaki sünnet kelimesinin arkasına, İslam'ın geldiği dönemin veya karşılaştığı kültürlerin gelenek ve kabulleri saklanabilir. Böyle bir durumda ise Hz. Peygamber, sahibi Allah olan bir dinin tebliğcisi olmaktan çıkarak, yaşadığı toplumun örflerini din adı altında insanlığa taşıyan bir aracı olur. Bunun anlamı ise, vahyin dinini beşerîleştirerek tahrip etmektir.

Her Topluma Peygamber Gelmiştir:

Nübüvvet bahsinde düşülen hatalardan biri de peygamberlerin sadece Ortadoğu'ya gönderildiğini sanmaktır.

Kur'an'a göre, istisnasız tüm toplumlara peygamber gelmiştir. (bk. 35/24) Her insan topluluğuna bir peygamber göndermek, fıtratın temel faaliyetlerindendir.

Her topluma peygamber gönderildiğini bildiren ayet de Fâtır suresindedir. O halde, Kur'an'da adları ve anıları örnek türünden anlatılan peygamberlere bakarak başka coğrafyalara peygamber gelmediğini söylemek yanlıştır. Peygamberlik, Cenabı Hak tarafından sona erdirildiği güne kadar yani Hz. Muhammed'in gönderilişine kadar her topluma bir nebi gelmiştir.

Esasen, Kur'an, insanoğlunun, peygamber uyarısına muhatap olmadıkça sorumlu tutulmasının tanrısal yasalara aykırı olduğunu belirtmiştir. (bk. İsra,15) Tüm toplumlara ve coğrafyalara bir şekilde peygamber gelmiştir ama biz bunun ayrıntılarını ve gelen nebilerin adlarını ve hatıralarını bilmiyoruz. Bilmediğimize göre, gönderildiklerine inanır, ötesi hakkında hüküm vermeyiz. O halde, peygamberlerin sayısını, Kur'an'da gösterilenlerle kayıtlamamak gerekir.

Kur'an, adını sayıp hayat ve hatırasına yer verdiği peygamberlerin örnek türünden olduğunu, adı Kur'an'da anılmayan daha pek çok peygamberin gelip geçtiğini açıkça bildirmektedir. (bk. 4/164; 40/78)

Peygamberlerin bedenlerinin kıyamete kadar diri olduğunu iddia etmek de Kur'an'a tamamen aykırı bir şirk savıdır. Tasavvuf-tarikat hurafelerinden biri olan bu anlayış özellikle tarikat çevrelerinde dinleştirilmiştir. Sebep açıktır: Önce peygamberleri ölümsüz kılmak, ardından, 'peygamber varisi' diye yaftaladıkları efendilerini aynı niteliğin sahibi olarak tescil ve tespit etmek.

Nübüvvet bahsindeki bu genel yanlışların ardından Son Peygamber Hz. Muhammed ile ilgili hurafe ve uydurmalara da değinmek gerekir.

PEYGAMBERLİK VE HZ. MUHAMMED

Tevhidin peygamberlik anlayışında ilk ve en büyük çatlak, peygamberleri Allah'ın elçisi konumundan Allah'ın ortağı konumuna doğru çekmektir. İnsanoğlunun Allah'ı en çok öfkelendiren günahlarından biri, belki de birincisi budur. Bu günah, Allah'ın en çok tiksindiği şirki dinleştirirken, Allah'ın elçilerini araç yapmak şeklinde bir zulüm de sergilediğindendir ki, Tanrı'nın gazabını özellikle bu zulüm tahrik etmektedir. Kur'an'ın en çok savaştığı kötülüklerden biri de budur. Bu kötülük Kur'an'da sayfalar boyu tanıtılmış ve müminlerin bundan uzak durmaları ısrarlı bir biçimde istenmiştir.

Bu zulüm, kendi içinde ikinci bir günahı taşımaktadır ki o da şudur: Tanrı elçileri olan peygamberler, Allah'ın ortağı konumuna doğru çekilirken bahane olarak 'peygamberlere saygı' yaftası kullanılmaktadır. Kur'an'ın öncelikle bu sapıklığa savaş açtığını görüyoruz. Nebileri insanüstü varlıklar, melek vs. gibi görmek isteyen zihniyet, şirk olarak nitelendirilmekte ve bu şirkin hezeyanlarına karşı nebilerin birer insan olduğuna vurgu yapılmaktadır:

"Şunu söylemişlerdir: 'Ne biçim resuldür bu; yemek yiyor, sokaklarda yürüyor. Üzerine bir melek indirilmeli, beraberinde özel bir uyarıcı olmalı değil miydi? Yahut ona bir hazine gönderilmeli yahut ürününden yediği bir bahçesi olmalı değil miydi?' O zalimler şunu da söylediler: 'Sizler büyülenmiş bir adamdan başkasının ardı

sıra gitmiyorsunuz.' Bak da gör, nasıl benzetmeler yaptılar senin önünde! Sapıttılar, artık bir daha yol bulamazlar. Şanı yücedir o kudretin ki, dilerse sana ondan daha hayırlısını, altından nehirler akan bahçeleri verir ve senin için köşkler de yapar." (Furkan, 7-10)

Peygamberleri ilahlaştıran övgüler, ne yazık ki, peygamberlerin bizzat kendilerine isnat edilen yalanlarla dinleştirilir.

Kur'an'ın, Allah'ın oğlu ilan edilen **Hz. İsa**'ya şu soruyu sorması, İsa'dan kuşku duyulması yüzünden değil, insanoğlunun, peygamberleri ilahlaştırırken bizzat onları araç yapma namertliğinin belgelenmesi içindir. Hz. İsa'nın Allah'ın değil, Meryem'in oğlu olduğuna, onu Allah'ın oğlu ilan etmenin şirke götüreceğine vurgu yaparak söze başlayan ayetler şöyledir:

"Allah sordu: 'Ey Meryemin oğlu İsa! Allah'ın yanında beni ve annemi de iki Tanrı olarak kabul edin ' diye insanlara sen mi söyledin!? İsa dedi: 'Haşa! Tespih ederim seni. Hakkım olmayan bir şeyi söylemek benim haddime değildir. Eğer onu söylemişsem sen onu elbette bilirsin. Sen benim içimde olanı bilirsin ama ben senin benliğinde olanı bilmem. Çünkü sen, gaybları çok iyi bilensin. Onlara, senin bana emrettiğin şu sözden başka bir şey söylemedim: Benim rabbim ve sizin de rabbiniz olan Allah'a kulluk edin!' İçlerinde olduğum sürece üzerlerine tanıktım. Sen beni vefat ettirince üzerlerine yalnız sen gözetleyici oldun. Ve zaten sen her şey üzerine bir tanıksın." (Mâide, 116-117)

Bu ayet, dolaylı yoldan başka bir tevhit gerçeğine daha dikkat çekmektedir:

Peygamberlerin, ölümlerinden sonra artık dünya üzerinde tasarruf imkânları kalmaz.

Böyle bir tasarruf söz konusu olduğunda akla gelecek ilk isimlerden biri olan Hz. İsa'ya "**Aralarında iken onlar üzerinde tanık bendim; sen beni vefat ettirince onların gözetleyicisi yalnız sen oldun**" dedirtilmesi gösteriyor ki, hiçbir insan, ne kadar büyük olursa olsun, ölümünden sonra, dünya üzerinde tasarruf sürdüremez. Böyle bir şey, beşer varlık olmakla çelişir. Nebiler beşerdir.

Buradan hareketle biz, tasavvuf-tarikat bünyesine sokulan ölüm sonrası evliya tasarrufları anlayışının Kur'an dışı olduğunu rahatlıkla fark ederiz. Bu tevhit dışı anlayış, Kur'an'ın iman çocuklarını asırlarca, ölüleri, ölülerin eşyasını, sesini, sözünü ilahlaştırma illetinin kucağına itmiş, vahyin rahmetiyle aramıza engeller koymuştur.

İsa Mesihi Allah'ın oğlu ilan etmeyi **"Ona saygımızdan"** gerekçesiyle açıklamaya kalkan yaklaşıma Kur'an, Allah'ın elçileri adına şu cevabı veriyor:

"Ne Mesih Allah'ın bir kulu olmaktan çekinir/Allah'ın kulu olmayı beğenmezlik eder ne de Allah'a yaklaştırılmış melekler." (Nisa, 172)

Tevbe 31. ayetten öğreniyoruz ki, nebileri bu şekilde övmenin sonu, onların rabler haline getirilmeleri, yani ilahlaştırılmalarıdır. Bunun anlamı ise tektir: **Şirk**...

Peygamberleri şirk aracı yapmada ilk belirti daima aşırı övgü ve insanüstü kılmadır. Bunun içindir ki, Hz. Muhammed'in ısrarla şunu istediğini görmekteyiz:

"Beni diğer peygamberlerle üstünlük yarışına sokmayın

ve beni Hz. İsa'yı övdükleri gibi övmeyin; bana Allah'ın kulu ve elçisi demekle yetinin."

Aşırı övgü aşamasını, peygamberi 'din koyucu' konumuna getirmek izler ki işte bu, nebinin Allah'a ortak yapılmasının resmiyet kazanmasıdır. Bu ikinci aşamada, din buyruklarının altında Allah'ın imzası yeterli olmaktan çıkar, cennete giriş belgesi de Allah-nebi imzalı hale gelir. Tabiî ki iş burada kalmaz: Bu imzalar, giderek çoğalır. Şeyhin, pîrin, efendinin, hazretin, üstadın vs. imzaları devreye girer. Oysaki tevhidin belirgin niteliklerinden birincisi, din koyuculuk sıfatının Allah'a özgülenmesi, ikincisi de cennete giriş belgesinin altında Allah dışında hiçbir varlığın imzasının bulunmamasıdır.

Nebileri elçi olmaktan çıkarıp ortak yapan günahın failleri, öncelikle tevhidin bu iki direğini çatlatırlar. Bu çatlatmada iyice başarılı oldular mı, artık peygamber Allah'ın emrinde bir elçi olmaktan çıkarılır Allah ile âdeta rekabete girişen bir alt ilah konumuna getirilir. Hatta, örneğin, İslam fıkıh mirasında olduğu gibi, Peygamberin sözleri Allah'ın sözlerini neshetmede (hükümden düşürmede) kullanılır. Fıkıhta buna, **sünnetin Kur'an'ı neshetmesi** deniyor. Bizatihi bu tabir bile vahim bir küfür ve şirk ifadesidir.

Hz. Muhammed'i o şekilde övmüşlerdir ki, **mirac** mitolojisine dönüştürdükleri **İsra** olayını saptırarak onu Allah'ın yanına çıkarıp Allah ile konuşturmuş, hatta emirleri hususunda pazarlığa sokmuşlardır.

Hz. Muhammed, "**Mezarımı mabetleştirmeyin! Mezarımı mabetleştirenlere Allah lanet etsin!"** diyor. Bunun da tam aksi yapılmıştır: Sadece Hz. Muhammed'in mezarını değil, ümmetinden binlerce insanın mezarını ma-

betleştirmiş, bu mezarları İslam mabedinin ayrılmaz bir parçası haline getirmişlerdir.

Hz. Muhammed, elini öpmek, kendisi için ayağa kalkmak isteyenlere izin vermemiş, bunun ilerde insan ilahlaştırma gerekçesi yapılabileceğine dikkat çekmiştir; ama onun ölümünden sonra değil eli, kendisine ait olduğu söylenen sakal tüyleri bile kutsallaştırılıp tevhit dininin mabedine tavaf nesnesi halinde sokulmuştur.

Bütün bunlardan daha zalim bir günah vardır ki o da şudur: Tanrı elçilerini Tanrı'nın ortakları haline getiren gidişe karşı çıkanlar, "Peygamberlere saygısız, peygamberleri dışlayan" gibi ithamlarla karalanmıştır. Bu çift başlı sapıklığın tarih içinde kurumsal temsilcileri Ortaçağ kilise babalarıdır. Hz. İsa'nın dinini zulüm, kan ve dehşet aracı yapan engizisyon papazları, onun en samimi bağlılarını "İsa'ya saygısızlık" iddiasıyla astılar, kestiler, yaktılar. Milyonlarcasını. Kadın erkek, yaşlı genç demeden.

EFENDİ DEĞİL, ARKADAŞ PEYGAMBER

Kur'an, ima ile bile olsa, Hz. Muhammed'i geleneksel İslam'ın kullandığı ilahlaştırıcı, toplumdan tecrit edici, farklılaştırıcı ifadelerin hiçbiriyle anmamakta, tanıtmamaktadır. Bu tür ilahlaştırıcı veya ilahlaştırmayı çağrıştırıcı ifade ve tavırları, bizzat Cenabı Peygamber'in çok sert biçimde yasaklayıp kırdığını biliyoruz.

Örneğin, **'Efendim'** tabiri. Hz. Peygamber arkadaşlarının kendisine **"Efendim"** diye hitap etmelerini şiddetle yasaklamış, bu ifadeyi kullananların imanlarının gereğine göre değil de şeytanın keyfine göre konuştuklarını

söylemiştir. Onun bu tavrı, Kur'an'ın 10'a yakın ayetinin fiilî tefsiridir.

Kur'an, **'itaat edilen efendiler ve ulular'**ın insanları yoldan saptırdıklarını ve bu yaptıklarıyla lanetlik hale geldiklerini çok ibret verici ifadelerle mesaja dönüştürmektedir. Ahzâb suresinin 63-68. ayetleri bu mesajı önümüze koyan devrim niteliğinde beyyinelerdir.

Kur'an, Hz. Muhammed'i hitap ettiği ve ahlaklarını ilk elden inşa ederek insanlığa örnek modeller olarak eğittiği muhataplarının efendisi, üstadı, hazreti, yücesi, şefaatçısı vs. olarak anmamaktadır. Onun arkadaşlarıyla münasebetlerinde ona tek sıfatla hitap etmektedir. Hem de altını çizerek, defalarca. Ve hem de peygamberliğin en yüce tecelli alanlarından söz ederken. İniş sırasıyla 7. sure olan Tekvîr'den başlayarak, iniş sırasıyla 113. yani sondan bir önceki sure olan Tevbe'ye kadar.

Kur'an, kendisinin mahbatı (indiği benlik) olan Muhammed'i, hitap ettiği çekirdek neslin sadece 'arkadaşı' olarak anmaktadır.

Muhammed onların arkadaşıdır onlar da Muhammed'in arkadaşıdır. İki taraf da 'arkadaş' sıfatıyla anılmıştır. Muhammed 'efendi', onlar ise 'köle, basit seviyeliler, geri kalmışlar, dilenenler' vs. diye anılmamıştır. Muhammed onların efendisi falan değildir, arkadaşıdır. Onlar da Muhammed'in kölesi falan değildir, arkadaşıdır.

Eğiten de arkadaş olarak anılmıştır, eğitilen de, veren de arkadaş olarak anılmıştır alan da, aydınlatan da arkadaş olarak anılmıştır aydınlanan da, yücelten de arkadaş olarak anılmıştır, yücelen de. Bir inkılabın yüceliğine, gerçekliğine, insancıllığına, hakka uygunluğuna en

büyük kanıtlardan biri de bu değil midir? Okuyalım şu ayetleri ve ürperelim:

"Arkadaşınız bir cin çarpmış değildir. Yemin olsun ki, onu apaçık ufukta gördü." (Tekvîr, 22-23)

"Yemin olsun inip çıktığı zaman yıldıza/fışkırıp çıktığı zaman çimene/süzülüp aktığı zaman Ülker Yıldızı'na/ aşağı indiği zaman o parçalar halinde ağır ağır gelene, ki, arkadaşınız ne saptı ne de azdı. O; kuruntudan, keyfinden konuşmuyor. İndirilmiş bir vahiyden başkası değildir o. Kuvvetleri çok müthiş olan belletip öğretti onu ona." (Necm, 5)

"Düşünmediler mi ki, o arkadaşlarında cinnetten eser yok. Apaçık bir uyarıcıdan başkası değildir o." (A'raf, 184)

"Arkadaşınızda cinnetten eser yok! O, şiddetli bir azap öncesinde sizi uyaran bir kişiden başkası değil." (Sebe', 46)

"Eğer siz ona yardım etmezseniz bilin ki, Allah ona zaten yardım etmişti. Hani, küfredenler onu iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, mağarada bulundukları bir sırada arkadaşına şöyle diyordu: 'Tasalanma, Allah bizimle!" (Tevbe, 40)

Şimdi İslam dünyasına bir soru sormak ve sordurmak zorundayız:

İslam dünyasını asırlardır, 'Efendiler, hazretler, ekâbir, ızâm, fiham, üstatlar' ve daha bilmem neler olarak boyunduruğu altında inleten maskeli putlara, Kur'an'a imanlarının olup olmadığını sormak zorundayız. Kur'an'a

imanları varsa, o imanla, kendilerine verdirdikleri o unvanları yan yana nasıl tutuyorlar? Ya Kur'an'a imanı ya o unvanları seçeceklerdir. İkisini birden seçerek 'Kur'an mümini' olamazlar.

Tarih bize, onların o unvanları seçtiklerini ve seçmeye devam ettiklerini gösteriyor.

HZ. MUHAMMED'E İFTİRANIN DİNLEŞTİRİLMESİ

Bu başlık, hadis uydurmacılığının bir başka ifadesidir. Hadis uydurmacılığı hem Hz. Muhammed'e iftiranın temel göstergesidir hem de dini tahrif ve tağyirin. Kur'an'ı tahrife gücü yetmeyenler, İslam'ı bu yolla tanınmaz hale getirdiler. Ve bu iftiracılığın başını çeken Emevî zihniyeti, ilk günden itibaren düşman olduğu Kur'an'dan intikamını bu yolla aldı. Bir yandan hadis uydurulurken, bir yandan da hadis pazarlamacılığının reklamı yapılmıştır. Akıl, din ve Kur'an'ın ancak öfkeyle anacağı şu uydurmaya bakın:

"Ümmetim için bir hadis ezberleyene yetmiş bin sıddîka verilen sevap verilir."

'Yüzyılımızın Hadis Allâmesi' diye bilinen **Elbanî** (ölm. 1999), bu sözün uydurma olduğunu söyledikten sonra şunu da ekliyor: "Hadis üstadı Zehebî bu sözü '*Tezkire*'sinde kaydettikten sonra şöyle demiştir: 'Bu sözün, yalanlanmış bir söz olduğunu eklemeden rivayet edilmesi tereddütsüz haram kılınmıştır. Allah bunu uyduranı rezil etsin!" (Elbanî, ***el-Ahâdîs ez-Zaîfa,*** 3/315, hadis no: 1175)

Hz. Muhammed'e isnat edilen her söz (özellikle söz), fi-

il ve kabul, gerçekte onun değildir. Bunların, Peygamber'e ait olanlarıyla ona ait gösterilenlerini birbirinden ayırmada da güvenilir tek dayanak, yine Kur'an'dır.

Hz. Muhammmed, hayatı boyunca hiçbir sözünün kayda geçirilmesine izin vermemiş, birinci ve ikinci halifeler Ebu Bekir ve Ömer de aynı tavrı korumuşlardır.

Daha sonraki zamanlarda, ortalığı saran kavga ve karmaşa yüzünden aynı titizlik gösterilmemiş, siyasal çıkarların dine dayandırılması süreci hızlandığı için de Peygamber'e isnat edilerek binlerce yalan uydurulmuştur. Hadis-sünnet malzemesi Hz. Peygamber'den yüz küsur yıl sonra yazıya geçirilmeye başlandığında, gerçek hadis-sünnetle uydurmalar birbirine karışmış bulunuyordu.

Hadis bilginlerinin yaptıkları ayıklama ise yüzde yüz Kur'an'ın verileri rehberliğinde değil, **'senet kritiği'** denen ve esasta yine bu bilginlerin oluşturdukları kurallardan oluşan bir kültürel kıstasla gerçekleşmiştir. Bu kıstasların kullanılmasında ortak ölçülere ulaşıldığını söylemek de mümkün değildir. Bu kıstası kullananların birinin ak dediğine ötekisi kara diyebilmektedir.

Bu yapay senet kritiği yani hadisi rivayet eden kişiler zincirinin incelenmesiyle yetinmek yerine Kur'an'a uygunluk ölçüsü esas alınsaydı, bu rivayetler malzemesinin akıl ve Kur'an dışı bir dine vücut vermeleri önlenmiş olurdu. Ne yazık ki, bu yapılmamıştır. Sonuçta, Hz. Muhammed'e isnat edilen sözlere dayanılarak, onun tebliğ ettiği kitabın onaylamayacağı bir tür **'ikinci islam'** sahneye çıkmıştır. **İbn Teymiye'**nin 'uydurulan İslam' dediği bu 'ikinci islam', birkaç yabancı kültürün verilerinden aldığı örf ve kabullerle de birleşince, Kur'an'ın **'hâlis'** diye nitelendirdiği saf-berrak ve sade din, insanla çelişen

bir kaosa dönüştü. Bugünkü İslam dünyası, bu kaosun, Kur'an'dan biraz daha uzaklaşmış olmakla derinleşen koyu bir şeklinin tam ortasında bulunuyor.

Muhammed İkbal'in ifadesiyle "bugünkü Müslümanların menzil ve maksatlarıyla Kur'an'ın menzil ve maksadı başkalaşmış bulunuyor." Başka bir deyişle, İslam dünyası Kur'an'dan beslenen bir ruh ve şuur varlığı yerine örflerden beslenen bir kişiliğe teslim olmuş durumdadır.

Kısacası, bir 'beşer islamı' ortaya çıkmıştır. Biz bunu, 'Kur'an'da kristalleşen vahyin İslamı' yerine geçirilmiş bir 'atalar islamı' olarak anıyoruz.

NUR-İ MUHAMMEDÎ KAVRAMI İSLAM'IN MI?

Nur-i Muhammedî veya **hakikat-i Muhammediye** deyimleriyle ifade edilen inanç, İslam'a, Hristiyanlık'taki Allah'ın oğlu inancının İslamîleştirilmiş şekli olarak girmiştir. Baş temsilcisi, sûfî düşünür **Muhyiddin İbn Arabî**'dir. Kur'an, Allah ile insan arasında baba-oğul ilişkisini açıkça ve çok sert bir biçimde reddettiği için, İslam Peygamberi'ni yüceltme ve İsa'dan geride göstermeme isteğine yönelik şuuraltı, bu yolu bulmuştur.

Nur-i Muhammedî ve hakikat-i Muhammediye tabirleriyle gündeme getirilen kabullerin tümü Kur'an dışıdır. Bu düşünceye göre, Hz. Muhammed daha Âdem yaratılmadan yaratılmış ve peygamber olarak atanmıştır. Bu düşünce, ilk adımını Hz. Muhammed'le attıktan sonra işi **insanı kâmil**e getirir ve insanı kâmili 'bütün maddî ve manevî kemallerin toplayıcısı' olarak gösterir. Bunun tevhit ilkeleri açısından anlamı, önce Hz. Muhammed'in, daha sonra da insanı kâmil denen kişilerin tanrılaştırıl-

masıdır. Çünkü bütün kemalleri toplamış olmak sadece Allah'ın niteliğidir. Peygamberlere bile böyle bir nitelik verilmemiştir. Nerede kaldı insanı kâmil...

Nur-i Muhammedî veya hakikat-i Muhammediye savunucuları, işi burada da bırakmamışlardır. Bir adım daha ileri giderek, Hz. Muhammed'i Allah'tan da üstün göstermeye kalkmışlardır. Bunlardan biri şöyle yazıyor:

"Ahad Ahmed dürür, kim Mim eder fark
Bütün âlem o Mim içre olur gark."

Yani, **Ahad** (Allah) ile **Ahmed** (Muhammed) arasındaki fark sadece bir **Mim** harfidir: Bütün varlıklar âlemi o Mim içinde yani Muhammed'de saklanmıştır.

Bu ifadenin açık anlamı şu olur: Allah ile Ahmed arasında sadece bir Mim harfi kadar fark vardır ama o Mim harfi bütün varlığı içine aldığı için sonuçta Ahmed yani Muhammed Allah'tan büyüktür.

Bunun neresi dindir, imandır, Hz. Peygamber'e saygıdır!? Hangi peygamber, tebliğ ettiği tevhidin şirke bulaştırılması pahasına kendisinin övülmesine razı olabilir?

Hz. Muhammed, kendisi için ayağa kalkılmasına, elinin öpülmesine, "Allah ve sen dilersen olur" sözünün kullanılmasına öfkeyle karşı çıkmışken, kendisine "Sen bizim ulumuzsun, efendimizsin" diyen sahabîsine "**Sen imanına göre değil, şeytanın keyfine göre konuşuyorsun; bu dediklerin benim değil, Allah'ın vasıflarıdır"** diye çıkışmışken, yukarıki **Mim Farkı** hezeyanını sergileyenlerden şikâyetçi olmayacak mıdır?

Hakikat-i Muhammediye adı altında sergilenen Kur'an-

dışılığın nerelere tırmandırıldığını anlamak için, halkın önüne çıkarılan bir eserin, Diyanet İşleri Başkanlığı İslam Ansiklopedisi'nin 'Hakikat-i Muhammediye' maddesine bir bakalım:

"Hakikat-i Muhammediye, varoluşun başlangıcıdır. Bu aynı zamanda Allah'ın kendi zâtında kaybolmuş halinden kendindeki özellikleri bilme seviyesine inişini ifade eder. Allah ile Hakikat-i Muhammediye aynı gerçeğin ön ve arka yüzleridir. Allah'tan başka hiçbir şey yok iken ilk defa Hakikat-i Muhammediye var olmuş, bütün yaratıklar ondan ve onun için yaratılmıştır. Âlemin varolma sebebi, maddesi ve gayesi bu hakikattir. Allah, var veya yok, ezelî veya hâdis (sonradan olma) şeklinde nitelenmediği halde Hakikat-i Muhammediye var ve ezelî diye nitelendirilir."

Bu satırların tümü, Kur'an dışıdır. Bunları yazan ve nakledenlerin tövbeye çağrılması gerekir.

Hz. Muhammed'in Nurdan Yaratıldığını Söylemek:

Kur'an Hz. Muhammed'i defalarca **beşer** olarak anmaktadır. Nurdan yaratılan bir varlığın insana örnek olması söz konusu edilemez. Allah, resullerin melekler gibi doğaüstü özellikler taşımasını isteyenleri putperestlikle, zalimlikle suçlarken tevhidin son elçisine nurdan yaratılmışlık niteliği vermek ne demek oluyor? Nurdan yaratılmışsa '**üsvei hasene**' (uyulabilecek en güzel örnek) nasıl olacaktır? Kur'an, nurdan yaratılmışlığın tam tersini söylemektedir.

Nur-i Muhammedî anlayışıyla Hz. Muhammed'i beşer sıfatından soyup örnek alınamaz duruma getiren çevre-

ler bununla da yetinmemiş, tüm varlık ve evrenin onun için yaratıldığını iddia etmişlerdir.

Vahyin hiçbir beyanı, hiçbir nebiyi "Varlık ve evren senin için yaratıldı" diyerek yüceltmemiştir. Çünkü bu nitelik ulûhiyetin niteliklerindendir. (Bu konuda geniş bilgi için bk. İbn Teymiye; ***Resâil,*** 1/155 vd.)

Şunu asla unutmamalıyız: Kur'an, Hz. Muhammed'in nübüvvetini ispat ve yüceltme noktasında dikkatleri hep kendine çekmiş, vurguyu Peygamber'e değil, vahye yapmıştır. Resul'ün ne fiziği ne kişiliği ne de başkaca bir bedensel üstünlüğü üzerinde durulmuştur. İslam dünyası ise bu Kur'ansal tavır ve tarzın tam aksi bir yol tutmuş, Peygamberi yüceltmede eskilerin yöntemini öne çıkarıp vurguyu Kur'an'dan Peygamber'e çevirmiştir. Bu yol, sonucu şirkle bitecek bir yoldur ki, Kur'an buna Hz. İsa konusunu anlatırken açıkça dikkat çekmiştir.

Hz. Muhammed bahsinde, **en büyük mucize, hatta tek mucize, Kur'an'dır**. Ona isnat edilen diğer mucizelerin sünnetullahın değiştirilmesini ifade etmeyenleri, eğer tarihsel açıdan belgeye bağlanabilirlerse kabul edilir, belgeye bağlanamıyorsa kabul edilmez. Aslolan, Kur'an'a vurgu yapılmasıdır. Kur'an gibi bir mucize üzerinde derinleşmek yerine, Peygamber'in hayatını mitoloji ile zenginleştirip yedek mucizeler yaratmak, İslam dünyasının Kur'an'dan kopmasına yol açmıştır.

HZ. MUHAMMED'İN HER DAVRANIŞINI DİN SANMAK

Hz. Muhammed bir **beşer-nebi** olduğuna (melek-nebi olmadığına) göre, onun söz ve fillerinin iki kategoriye ayrılması kaçınılmazdır: **a) Nebevî fiilleri, b) Beşerî fiil-**

leri. Bu tevhit inceliği hiç dikkate alınmadan onun yaptığı, söylediği, susarak seyirci kaldığı her şey dinleştirilmiş, beşer nebi, ilah nebiye dönüştürülmüştür.

Ne ilginçtir ki, İslam'ın Kur'an kaynaklı tespitlerini hiçbir problem ve sıkıntıyla karşılaşmadan her zaman ve zeminde yaşamak mümkün iken, **sünnet** adıyla sahnelenen yarı mitolojik kabulleri yaşamakta akıl almaz sıkıntılarla karşılaşmaktayız. Sebep, nebinin beşer-nebi olmaktan çıkarılıp melek-nur peygambere dönüştürülmesidir.

Hz. Muhammed'in nebi yanına ilişkin Kur'an beyanları onun beşer yanını da kapsayacak biçimde algılanmakta ve Kur'an vahyine ilişkin üstünlükler beşerî tespitlere mal edilmektedir. Örneğin, **"O kendi arzu ve isteğinden konuşmaz; onun size okuduğu, indirilmiş bir vahiyden başkası değildir"** (Necm, 3-4) ayetleri, Peygamberimize isnat edilen ve birçoğunun uydurma olduğunda kuşku bulunmayan sözleri kutsamak için kanıt yapılmaktadır. Oysaki burada sözü edilen, Kur'an'dır. Müşrikler Hz. Muhammed'e şairlik, kâhinlik, sihirbazlık isnat ediyorlar, Kur'an'ı onun uydurduğunu söylüyorlardı. Ayetler buna cevap getiriyor. Kur'an'ın, Hz. Peygamber'in sözlerini vahiy ilan etmek gibi, haşa, bir gayreti asla yoktur. Kur'an ona beşer diyor ve onun öteki insanlardan farkını, kendisine vahiy gelmesi olarak gösteriyor. Gelen vahiy, ortadadır: Kur'an.

Eğer onun beşer olarak konuştukları da vahiy ise neden onları yazdırmamış, tam aksine, hepsini imha ettirmiştir. Onlar vahiy idiyse bu yazdırmama ve imha ettirme, peygamberlik sıfatlarından olan '**zapt**' ve '**emaneti tebliğ**' nitelikleriyle çelişmez mi?

TEŞRÎ VE TEDYÎN

Hz. Peygamber, aynı zamanda bir devlet başkanı ve yargıç sıfatıyla da iş yapmış, söz söylemiştir. Yani o, **teşrî**de bulunmuştur. Bu teşriî faaliyetin bazı ürünleri Kur'an tarafından vahye bağlanarak **tedyîn** (din alanı) içine alınmış, bazıları beşerî davranış ve yorum olarak bırakılmıştır. Önemli olan, davranış ve yorumların Kur'an tarafından vahiy adına tescil edilip edilmediğidir. Edilenler din olur, edilmeyenler örf ve yorum olarak kalır. Kur'an tescil ederse, o bizim için din olur. Tescil etmezse o bizim için bir âdet olarak kalır. **Sahabî Câbir bin Abdullah'**ın, **Müslim**'deki şu sözü, üzerinde olduğumuz konu bakımından son derece önemlidir. Diyor ki **Câbir** (ölm.74/693):

"Bir yandan biz, meniyi dışarı boşaltarak gebeliği önlüyorduk, bir yandan da Kur'an vahyediliyordu. Eğer bizim dışarı boşalmamız, yasaklandığımız bir şey olsaydı, Kur'an bizi ondan yasaklardı."

Câbir'in bu sözü, dini anlama ve sünnetin yerini belirlemede yaşamsal bir tespittir. Sahabe neslinin sünnetten ne anladığını göstermesi ve din adına yasak olanla olmayanı belirleme bakımından ışık tutucu bir sözdür. Ve ilkesel ifadesi şudur:

Sünnet diye andığımız tavır ve tarz birçok şeyi yapar, söyler. Önemli olan, bunların Kur'an tarafından tescil edilip edilmediğidir. Tescil edilenleri dinleşir, zaman üstü olur; tescil edilmeyenleri tarihsel yorum olarak kalır.

Şu da gözden uzak tutulamaz: Sünnet adıyla ortaya getirilen kabullerin birçoğu, Peygamber'e ait davranış de-

ğildir. Hadis adıyla ortaya getirilen sözlerin birçoğunun Peygamber'in sözü olmadığı gibi. Buharî çevirmeni **Ahmed Naim**, sünnet ve hadis konusundaki gelenekçiliği ile tanınmasına rağmen şunu söylemek zorunda kalmıştır:

"Sahabe ve onu izleyen kuşaktan bize aktarılan söz, fiil ve kabullerin hadis diye anıldığı da çokça rastlanan bir olgudur." (Ahmed Naim; ***Buharî Tercüme ve Şerhi,*** 1/7) Ne yazık ki, bunun böyle olduğu, zaman içinde unutulmuş veya unutturulmuş, hadis adıyla önümüze getirilen her sözün Hz. Peygamber'in sözü olduğuna hükmedilmiştir.

HZ. MUHAMMED'İN, KENDİSİNİN İLAHLAŞTIRILMASINA KARŞI MÜCADELESİ

Hz. Muhammed, peygamberlerin, Allah'ın elçiliğinden Allah'ın ortaklığına doğru çekilmelerinin yıkım ve tehlikelerini çok iyi biliyordu. Bu illetin ümmetini perişan etmemesi için çok mücadele etmiştir. Onun hayatı bu mücadelenin hayranlık verici tablolarıyla doludur. Ama ne yazık ki ölümünden sonrasına hükmetmek hiçbir faninin elinde değildir. O da bunu yapamamış ve ölümünden sonra kendisini elçilikten ortaklığa doğru çeken hastalıklı şuuraltının hortlamasına engel olamamıştır.

Şimdi onun hayatında bu 'ortaklığa çekiş'e karşı direnmenin ilginç göstergelerinden bir tabloyu görelim: Sahabîlerinden biri bir sabah kendisine gelip rüyasını anlatır. Adam, Yahudi bir topluluğa uğramış ve onlara şunu demiştir: **'Keşke siz, 'Uzeyir Allah'ın oğludur'** dememiş olsaydınız. Yahudiler de ona şu cevabı vermişler: **'Keşke siz de 'Allah ve Muhammed isterse'** dememiş ol-

saydınız. Adam daha sonra Hristiyan bir topluluğa uğramış ve onlara şöyle demiş: **'Keşke siz Mesih İsa Allah'ın oğludur'** dememiş olsaydınız!' Hristiyanlar da adama şunu söylemişler: **'Keşke siz de Allah ve Muhammed isterse"** dememiş olsaydınız. Rüyayı dinleyen Peygamber, o zâta şu cevabı verdi:

"Doğrusu, ben o sözü sizden duydum ve o söz yüzünden çok sıkıntı çektim. Bir daha 'Allah ve Muhammed isterse' demeyin, sadece Allah isterse deyin!" (İbn Hemmam, *el-Musannef,* 11/28)

İşte Hz. Muhammed'in Allah ile kendisi arasındaki ilişkiyi oturttuğu tevhit zemini, budur.

Olmaması Gerekenlere Dikkat:

İnsanların birçoğu, peygamberlik konusunda, olması gereken sıfatları belirlemekle işin içinden çıkacaklarını sanırlar. Oysaki konunun önemli yanlarından biri de olmaması gerekenleri tespittir. Çünkü bu ikincisi gereğince yapılmadığında peygamberler ilahlaştırılır ve sonuçta dindarlık adı altında şirke meddahlık yolu açılır. Hz. Peygamber bu kaygıyı duyan en büyük ruhtur. Ümmetini, kendisini ilahlaştırmamak hususunda ısrarla uyarmıştır. Ve göstermiştir ki, eski ümmetlerden birçoğu özellikle Hristiyan kitle bu yola girdiği için şirke bulaşmıştır.

Olmaması gerekenleri tespitte en hayatî ilkeler şu beyyinede toplanmıştır:

"Onlara şunu söyle: 'Ben size Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum. Gaybı da bilmem ben! Size ben bir meleğim de demiyorum. Yalnız bana vahyedilene

uyarım ben!" (En'am, 50)

Hz. Peygamber, şu 4 şeyi söylemekle emrolunmuştur:

1. Allah'ın hazineleri benim elimde değildir,
2. Ben gaybı bilmem,
3. Ben melek değilim,
4. Ben sadece ve sadece bana vahyedilene uyarım.

Peygamber, bir elçi ve yol göstericidir. Allah'ın lütfu nu veya azabını dilediğine isabet ettiremez. Allah, hazinelerinin anahtarını peygamberlerine dahi teslim etmemiştir. O halde, herhangi bir peygamberi, Allah'ın hazinelerine tasarrufa yetkili gibi gösterecek övgülere muhatap kılmak, şirktir.

Hiçbir peygamber, Allah'ın vahiyle bildirdikleri dışında, gaybı bilmez. En'am 59'a göre, gaybm anahtarları Allah'ın elinde ve gaybı bilmek Allah'ın tekelindedir. Bu yetkisinden peygamberlerine verdiğini, biz o peygamberlerin aldığı vahiylerde görürüz. O halde peygamberlerin mucize haberlerinin çerçevesi onların Allah'tan aldıkları vahyin muhtevasmca belirlenir. Ve o halde, bizim peygamberimizin gaybı bilmeye ilişkin mucizeleri olarak ortaya konan rivayetlerin Kur'an süzgecinden geçirilmeden olduğu gibi kabul edilmesi, Kur'an'a ters düşmek ve peygamberi ilahlaştırmak olur. Son Peygamber'in en büyük mucizesi, Kur'an'dır. Kur'an, aynı zamanda, diğer bütün mucizelerin ölçütü ve mihengi olan mucizedir.

Hiçbir peygamber melek değildir. O halde, hiçbir peygamber hata ve günah işlemez varlık olarak düşünülemez. Peygamberleri böyle düşünmek onları ilahlık mertebesine çıkarmak olacağından küfürdür. Ancak biz, peygamberlere olan saygımız yüzünden günah kelimesi-

ni onlara izafe etmeyerek, bunun yerine **zelle** (sürçme) deyimini kullanırız.

Günah işleyebilen varlık olmak ayrıdır, günah işlemiş olmak ayrıdır. Her peygamber günah işleyebilir, bunun aksini iddia etmek, şirktir.

Günah işleyen peygamberler de vardır. Bunun aksini iddia etmekse Kur'an'ın açık beyanlarını inkârdır. Ama herhangi bir peygamberin günah işlemiş olduğunu iddia etmek bizim ne yetkimiz içindedir ne de edep tavrımıza uyar. Bu noktada Kur'an ne demişse onu nakleder, susarız.

Kur'an, günah anlamındaki **'zenb'** kelimesini ulülazm peygamberler için bile kullanmaktadır. Şu hitaplar Hz. Muhammed'edir:

"Şu bir gerçek ki, biz sana apaçık bir fetih nasip ettik. Ki, Allah senin günahından geçmiş olanı da gelecek olanı da bağışlasın, nimetini senin üzerinde tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola kılavuzlasın." (Fetih, 1-2)

"Allah'tan başka tanrı olmadığını kuşkusuzca bil! Hem kendi günahın için hem de mümin erkeklerle mümin kadınlar için af dile. Allah sizin, dönüp dolaşacağınız yeri de varıp ulaşacağınız yeri de bilir." (Muhammed, 19)

"Öyleyse sabret! Kuşkun olmasın ki, Allah'ın vaadi haktır. Günahın için af dile! Akşam ve sabah, Rabbini överek tespih et!" (Ğâfir, 55)

Hz. Musa'nın, bir Mısırlıyı öldürmesi üzerine Cenabı Hakk'a yönelttiği yakarışta da günah (**zenb**) sözcüğü Musa'ya izafe edilerek kullanılmıştır:

"Benim üzerimde, onlar aleyhine işlenmiş bir suç/günah var; bu yüzden beni öldürmelerinden korkuyorum." (Şuara, 14)

SON PEYGAMBER'İN SON VASİYETİ

Son peygamber Hz. Muhammed, bu dünyadan ayrılışına sebep olan hastalığının son beş günü boyunca yanına gelip giden herkese, tebliğ ettiği dinin özeti gibi, sürekli ve ısrarla hep şu iki şeyi vasiyet etti:

1. Seçkin insanları ilah haline getirmeyin,
2. Peygamberlerin mezarlarını, o arada benim mezarımı mabetleştirmeyin.

Şu söz de onundur:

"Hristiyanlar öyle bir topluluktur ki, içlerinden önemli ve seçkin biri öldüğünde onun kabri üstüne önce bir mescit yaparlar, sonra da o kişinin suretini o mescidin orasına burasına çizerler. İşte bunu yapanlar Allah katında varlıkların en şerirleridir."

Öldüğü sırada başı kucağında olan eşi Hz. Âişe bildiriyor:

"Tanrı Elçisi, ölümünü getiren hastalığında şunu vasiyet etmiştir: 'Allah, Yahudilere ve Hristiyanlara lanet etsin! Çünkü onlar peygamberlerinin mezarlarını mabede dönüştürdüler."

"Allah, peygamberlerinin kabrini mabede dönüştüren topluluklara lanet etsin!"

Ve **Hz. Âişe** ekliyor:

"İşte böyle bir şey kendisine de yapılmasın diye sahabîleri onu benim evimin içinde, tam ruhunu teslim ettiği yerde defnettiler."

Ne yazık ki korkulan olmuş, daha sonradan mezarı mescide dönüştürülmüştür. Sonraki zamanlarda buna karşı çıkıp mezarla mescidin ayrılmasını isteyenler ise etkili olamamıştır. Tam tersine, camiler sonraki zamanların seçkin insanlarının mezarlarını mabetleştirmenin sürekli aracı yapılmıştır.

Hz. Âişe ve İbn Abbas bildiriyor:

"Hastalığı sırasında zaman zaman dalar, sonra ayılırdı. Her dalıp ayılışı ardından şunu söylerdi: 'Allah Yahudi ve Hristiyanlara, peygamberlerinin mezarlarını mabet edindikleri için lanet etsin!"

Ubeydullah bin Abdullah bin Utbe anlatıyor:

"Tanrı Elçisi'nden son dinlediğimiz söz şudur: 'Allah, Yahudi ve Hristiyanları kahretsin! Peygamberlerinin mezarlarını mabede dönüştürdüler."

Bir başka ziyaretçisine yine aynı şeyi söylüyor:

"Peygamberlerinin kabirlerini mabede dönüştürenlere Allah'ın öfkesi çok şiddetli olacaktır." (İbn Sa'd, ***Tabakaat,*** 2/239-242)

Bir de sık sık tekrarladığı bir duası vardı o günlerde:

"Allahım! Kabrimi, tapılan bir puta dönüştürme!"

DİN TEMSİLCİLERİNİ RABLEŞTİRİP MEZHEPLERİ DİNLEŞTİRMEK

Peygamber'i ilahlaştıran ve ona isnat ettiği hadis patentli uydurmalarla kendi hesabına uygun bir din oluşturan dincilik zihniyeti, ikinci aşamada bu uydurma dini kurumlaştırıp kitlelere dayatmıştır. İşte bu aşama, **mezhep** denen yorum ekolleriyle **tarikat**ların dinleştirildiği aşamadır. Bu aşamanın şeytanî söylemi ise şudur: 'Hak mezhepler, hak tarikatlar' Bunların 'hak' olup olmadıklarına kim karar verecektir? Elbette ki uydurulmuş dinin egemen simsarları. İşte, kitlelere, "Alın, yaşayın; dininiz budur. Yaşamaz iseniz sizi cehennemlik ilan eder, bunun gereğini yaparız" diyerek tehditler savururlar.

Deizmin insan hakları ve insanın mutluluğu açısından ifade ettiği büyük anlam, işte bu noktada belirginleşiyor. Deizm diyor ki, "Ey din simsarları! Sizin onlarca şeytanlıkla bu hale getirip cehennemî bir dehşet gibi üstümüze çullamaya kalktığınız sözde dine teslim olmayacağız, onu yaşamayacağız. Allah'a imanımızı koruyarak sizin temsil ettiğiniz 'dinsel hayat'tan uzak duracağız. Ve Kur'an onlara sesleniyor:

"Söylediğinizi yapın, Allah sizi yüzüstü bırakmayacaktır!"

Din temsilcilerinin rableştirilmesi yani birer yedek rab halinde algılanması, Kur'an'ın deşifre ettiği bir beladır.

"Allah'ın yanında hahamlarını ve ruhbanlarını da rabler edindiler. Meryem'in oğlu Mesih'i de öyle. Oysa kendilerine, tek olan Allah'tan başkasına kulluk etmemeleri emredilmişti." (Tevbe, 31)

Hz. Peygamber de Âli İmran suresi 64. ayetteki: **"Kimi-**

miz kimimizi Allah'ın yanında rabler edinmesin" ifadesinde yer alan '**rab edinme**'yi '**din adamlarının sözlerini Allah'ın sözü gibi kabul etmek**' suretiyle gerçekleşen bir ilahlaştırma türü olarak göstermiştir.

Bu örtülü şirkin iyice yerleştiği zeminlerde şu deyim şirk illetini ele vermektedir. 4 hak mezhep vardır, gerisi bâtıldır. Bu tabirde iki küfür birleşmiş durumundadır. Birincisi 'hak' sıfatının mezheplere verilmesidir. Hak, Allah'ın isim sıfatlarından biridir. Hakikatın kaynağı ve sahibi anlamında kullanılır. Hak, ayrıca, Kur'an tarafından, Allah'tan gelen şaşmaz ve değişmez doğrular anlamında kullanılmaktadır. Bu ikinci anlamda hak yalnız Allah'tan gelir. Bundan kuşkuya düşmek, Kur'an'a göre, küfürdür:

"Hak, Rabbinden gelir. O halde, sakın kuşkuya düşenlerden olma!" (Bakara, 147)

O halde, hiçbir mezhep, hak sıfatının taşıyıcısı olamaz. Çünkü mezhep beşerî bir kurum ve yorumdur. Sadece Allah'ın ve Kur'an'ın sıfatı olan bir kelime bu beşerî kurumlar için kullanılmaz.

Hak mezhep tabirindeki ikinci küfür ise din adına hakikatı söyleme yetkisini belli kişilerin ve ekollerin tekeline vermektir. 'Dört Hak mezhep' demek, bunlar dışında din konusunda hakikat ifade eden hiçbir şeyi hiç kimse söyleyemez demektir. Böyle bir anlayış o mezhebin ulemasını yanılmaz ilan etmektir ki, Kur'an'a göre açık bir küfürdür.

Çifte küfürlü 'hak mezhep' tabiri tarihsel gerçeklere de tamamen ters düşmektedir. Çünkü daha İslam'ın ilk asrında elliye yakın mezhep oluşmuş, İslam ümmeti

bu mezheplerin hepsine saygı duymuş, hiç kimse öteki ni "Sen hak dışısın" diye itham etmemiştir. Örtülü şirk zihniyetinin 4 hak mezhep deyimini geçerli sayarsak, ortaya bakın nasıl bir manzara çıkıyor: **İmamı Âzam'**ın mezhebi hak, onun hocaları **Cafer Sadık'**ın, **İbrahim en-Nehaî'**nin mezhepleri bâtıl. Ve mesela, 4 hak mezhep içinde bulunmadığından **Hasan el-Basrî, Süfyan es-Sevrî, Abdullah bin Mubarek** ve benzeri onlarca fıkıh ve tefsir otoritesinin mezhepleri bâtıldır. Bu iddiaya göre, yeni bir mezhebin (yani din içinde değişen zamanın ihtiyaçlarma cevap verecek yorum ekolünün) vücut bulması asla mümkün olmayacaktır. Bu durumda iki şeyden birini kabullenmek zorundayız:

1. İnsanlık yeni bir şey düşünmek, üretmek, yeni yorumlar yapmak için gerekli olan tekâmülü gösterememiş, bin küsur yıldan beri bir adım ilerlemeden yerinde saymıştır. Bu yüzden yeni bir yorumdan, yeni bir mezhepten söz etmek mümkün değildir.

2. İnsan hayatının hiçbir şartı, hiçbir ihtiyacı değişmemiştir. İlk mezhep imamlarının yaşadıkları zamandaki hayat şartları en küçük bir değişiklik söz konusu olmadan aynen yürürlüktedir. Bu yüzden yeni bir yoruma ve mezhebe ihtiyaç yoktur.

Böyle bir anlayış, cehalet, fikir sığlığı falanla izah edilemez. Böyle bir yaklaşım vahim bir sapıklık, açık bir hayvanlıktır.

RUHSALLIK VE RUHBANİYET İHDASI

Kur'an, ruh-madde, din-dünya diye bir ayrıma izin vermez. Tevhit ilkesi gereğince 'hayatın vahdeti' yani birliği esastır. Hayat bir bütündür. Her şey aynı zamanda hem maddenin hem ruhun konusudur.

Ruh-madde, ruhsal olan maddesel olan, kutsal olan-kutsal olmayan ayrımları **Pavlus** kristolojisinin yaptığı yapay ayrımlardır. Kur'an'ın deyimiyle bir bid'at yani dine sonradan sokulmuş bir zıpçıktılıktır.

Bu ayrımların sonucu olarak kurumsallaştırılan **ruhbaniyet (monasticism),** Kur'an'a göre, kilise babalarının icadıdır. Hayatı parçalayan bu musallat kurumu icat ederken gerekçe olarak öne çıkardıkları 'Allah rızası' yine ruhban sınıfı tarafından dışlanmış, ruhbaniyet, din sınıfının çıkarlarına hizmet eden bir sömürü kurumuna dönüştürülmüştür. Kur'an bakın ne diyor:

"Bir bid'at olarak ortaya çıkardıkları ruhbaniyeti, onlar üzerine biz yazmamıştık. Onu, Allah'ın rızasını kazanmak için ortaya çıkardılar, ama ona gerektiği şekilde saygılı olmadılar. Onların, iman edenlerine ödüllerini verdik. Onlardan çoğu yoldan çıkmış olanlardır." (Hadîd, 27)

İnsan kitleleri, "Dinsel hayat yaşayacağız" teranesiy-

le kilise zebanilerinin veya tekke-cami vurguncularının 'Allah rızası' tabelasıyla kamufle edip bin türlü melaneti tezgâhladıkları fesat ve soygun yuvalarının güdümüne neden girsin! Elbette girmesin. Allah'ın iradesi de bu insanın güdüme girmemesini istemektedir. Onun içindir ki bu güdüme girmeyi reddeden **deist müminlerin kurtuluşu** bizzat Allah tarafından taahhüt edilmiş ve vahyin son mesajında ve o mesajın tebliğcisi Tanrı Elçisi'nin dilinden açık ilkelere bağlanmıştır.

DÜNYEVÎLEŞMENİN DİN DIŞI İLAN EDİLMESİ

Din sınıfı ve din temsilcileri ruh-madde, kutsal olan-kutsal olmayan şeklinde tezgâhladıkları ayrıma uygun olarak dünyevîleşmeyi bir tür dinsizlik olarak lanse edip insanları mel'un cenderelerine sıkıştırmayı esas almışlardır. Öyle ya, dünyevîleşme kötü ise kitleler uhrevî ve kutsal olanı kotaran kutsal kişilerin güdümüne girip onların inayetine sığınmak zorundadırlar. Aksi halde mahvolurlar!

Din sınıfı bir yandan kitleleri 'uhrevîleşmeye, ruhsallaşmaya' (!) çağırmış, bir yandan da dünyevîleşmenin, bedenselleşmenin en iğrenç gayyalarına batmıştır. Tarihin kaydettiği iğrençlik, ahlaksızlık, rezillik tablolarının en kötüleri din sınıfının, din temsilcilerinin vücut verdikleri sefalet ve rezalet tablolarıdır. Özellikle kilise ve tarikatlar tarihi, bir anlamda bu sefalet ve rezaletlerin de tarihi sayılabilir.

Bırakın eski dünyayı, 2014 yılının Temmuz ayında, ruhsallık ve uhrevîlik iddiasının baş temsilcisi olan Katolikliğin reisi **Papa Françis**, İtalyan **Republica** gazetesine verdiği demeçte kilisedeki pedofiliden yani sübyancılıktan şikâyetini yana yakıla dile getiriyordu. Diyor ki Papa, **"Kilise içindeki sübyancılık oranının yüzde iki olduğuna ilişkin veriler var. Bu yüzde ikinin içinde rahipler, hatta psikoposlar ve kardinaller var."** (Yurt, 15

Temmuz 2014)

Bizim tarikatların, özellikle tarikat şeflerinin son otuz yıl içinde sergiledikleri ahlaksızlıklar, özellikle cinsel sapıklıklar ekranlarda insanları günlerce kusturmuştur. **Fadime vakaları, muzcu şeyh vakaları** bunların en ünlüleridir. Yüzlercesi var... Onlarcası basına, ekranlara yansımış, ama büyük kısmı gizli kalmıştır.

Tarikatlar dehlizinin, ahlaksızlık ve pislik dehlizlerinin en kokuşmuşu olduğunu çok iyi bilmekteyiz.

Din sınıfının ve dinciliğin bu tezi, din dışıdır, tamamen şeytanî bir dayatmadır. Kur'an'ı esas alarak konuşursak bu dayatma tam bir dinsizliktir, Allah düşmanlığıdır.

KUR'AN'DA DÜNYEVÎLEŞMENİN TEŞVİK EDİLMESİ

Kur'an'ın temel taleplerinden biri aklîleşmek, aklîleşmenin temel gereklerinden biri de dünyevîleşmektir. Bunun içindir ki Kur'an, aklîleşmeyenlerin üstüne pislik indirileceğini bildirerek aklîleşmeyi teşvik ederken bunun olmazsa olmazlarından biri olarak dünyevîleşmeyi de teşvik etmektedir. Sadece hoş görmekte değil, teşvik etmektedir.

Dünyevîleşme olmadan akılcılığın ve aydınlanmanın olmayacağı tarihin önümüze koyduğu gerçeklerden biridir. Bu gerçek bizzat Kur'an tarafından kabul edilmektedir. Kabul edilmek ne kelime, bu gerçeği insanlığa ilk duyuran, Kur'an'dır. Laikliği **Anglo-Sakson** literatürdeki ifadesi olan **sekülarite** (secularity) anlamında aldığımızda bunun karşılığı dünyacılık veya (**Niyazi Berkes**'in

ifadesiyle) çağdaşlık olur. İslam vahiyleri bu anlamlarda bir laikleşmeden şikâyetçi gösterilemez.

Bir kere, Kur'an'ın esas aldığı tevhit ilkesi ruh-madde, dünya-âhiret, madde-mânâ birlikteliğini esas alan bir anlayışın ifadesidir. Tevhitte ne ruhun inkâr ve ihmaline yer vardır ne de maddenin. Bedensel olan, daha doğrusu beden ve onun gerektirdiği ihtiyaç ve hazlar çirkin, kaçılası değildir. Çirkin ve kaçılası olan, bedenin tek yanlı bir biçimde ilahlaştırılması ve hayatın biricik gayesi haline getirilmesidir.

Ruh ile maddenin, ruh ile bedenin, dünya ile dünya ötesinin birlikteliğine ilişkin ilkeler bizzat Kur'an tarafından açık bir biçimde konmuştur:

"Allah'ın sana verdikleri içinde âhiret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma!" (Kasas, 77)

Kur'an, idealindeki insanın Yaratıcı'dan isteklerinin ne olduğunu, ne olması gerektiğini ifadeye koyarken müminlerini öteki insanlarla karşılaştırmakta ve hem idealindeki insanı hem de idealine ters bulduğu insanı, âdeta ders verircesine konuşturmaktadır:

"İnsanlardan bazısı şöyle der: 'Ey rabbimiz! Bize dünyada ver. Böylesi için âhirette bir nasip yoktur. Onlardan kimi de şöyle der: 'Ey rabbimiz! Bize dünyada da güzellik ver, âhirette de güzellik ver. Ve bizi ateş azabından koru. İşte, böyle diyenlere, kazandıklarından bir nasip vardır." (Bakara, 200-202)

Geleneksel kabule göre, İslam'ın 5 temel şartından (bana göre, 5 temel işaretinden) biri olan namazın bizzat Kur'an tarafından bir 'yardım isteme' aracı olarak da

tescil edildiğini unutmamalıyız. Şöyle deniyor:

"Sabır ve namaz aracılığıyla yardım dileyin." (Bakara, 45)

Buna bağlı olarak, namazın kıraat şartının ruhu olarak görülen **Fâtiha suresi**nde şu yakarış omurgaya oturmuştur:

"Yalnız sana ibadet eder, yalnız senden yardım dileriz!" (ayet 5)

Bu niyaz-ayette kurulan simetriye dikkat etmeliyiz: **İbadet** (uhrevî olan) ile **yardım** (dünyevî olan), tanrısal huzurda esrarlı bir biçimde birleştirilmiştir. Namaz gibi içsel bir faaliyette bile dünyevîlik gerçeğine işaret edilmiş olması çok düşündürücüdür.

Aynı yaklaşımın, temel ibadetlerden biri olan hacda da sergilendiği görülmektedir. Mısırlı düşünür **Nasr Hâmid Ebu Zeyd**'in de isabetle belirttiği gibi, "Haccın gayesi, yalnızca belirli günlerde Allah'ın adını anmak şeklinde dinsel değil, aynı zamanda 'insanlar, kendilerine sağlayacağı yararları da görsünler' şeklinde dünyevî bir gayedir. (22/28; 2/198) Söz konusu ayetlerde, dünyevî menfaatlerin, Allah'ın anılmasından önceye alınması bir tesadüf değildir." (Ebu Zeyd,15)

Demek oluyor ki, Kur'an'ın yolu, dünyasal olanı kaldırıp atmak veya çirkin göstermek değil, ruhsal olanın atılmasını, çirkin gösterilmesini engellemektir. Bunun anlamı sekülaritenin yani dünyevîleşmenin reddi değil, sekülarizmin yani dünyevîyi tek amaç yapmanın reddidir.

Müslümanların geleneksel fıkıh kurallarının cendere-

sinden çıkmasını asla istemeyen **Batı,** oryantalistleri aracılığıyla sürekli bir biçimde şu akıl ve Kur'an dışı propagandayı işletmektedir: İslam'da dünyevî alan yoktur. Her şey din kuralları olarak belirlenmiştir. Dinsel-dünyasal ayrımı yapmak Allah'ı dışlamak, dinin dışına çıkmaktır. (Bu anlayışın tipik bir tekrarı için bk. Schimmel, ***Islam***, 17)

Oryantalistlerin bu savı tamamen Kur'an dışıdır. İslam'ı Hristiyanlaştırma gayretidir. Gerçek, bunun tam tersidir ve şudur:

Kur'an ne dünyevîleşmeye karşıdır ne de laikliğe. Karşı olmak şöyle dursun, bu iki değer Kur'an'ın talepleri arasındadır.

DİNDARLIĞIN ÜSTÜNLÜK ÖLÇÜSÜ YAPILMASI

Dinsel-ruhsal olanı temsil eden kişi veya kişilerin üstünlüğü var mıdır? Varsa bu onlara ne gibi farklılıklar kazandırır?

Dinsel-ruhsal olanı temsilden İslam vahyinin anladığı tek şey vardır: Allah'tan vahiy almak.

Bu nitelik sadece peygamberlere verilmiştir. Bunun dışında hiç kimsenin böyle bir temsil hakkı yoktur. Kur'an bunu açıkça ilan eder.

Peygamberlik bitmiştir. Ve Hz. Muhammed bu dünyadan ayrılmıştır. Yani ruhsal adına farklılık ve üstünlük arzeden, böyle bir üstünlükten doğan bazı yetkiler kullanan herhangi bir insan artık yoktur, olmayacaktır.

Din zebanileri, dindarlığı kendi kotarımlarındaki ibadetlerle eşitler, sonra da dindarlığın tek üstünlük ölçüsü olduğunu ilan ederler. Dindar nesiller, dindar bürokratlar, dindar cumhurbaşkanı isterler. Bunun anlamı, kendi tezgâhlarında beyni yıkanmış, robotlaştırılmış güdükleri subaşlarına oturtup kitleleri onlar aracılığıyla kontrol etmektir. Kur'an, ibadetlerde üstünlüğün sadece Allah katında anlam ifade ettiğini, insanlar arası ilişkilerde ise sadece ehliyet ve liyakatin öne çıkarılacağını bildirmek-

tedir. İlke son derece açık konmuştur:

"Allah katında en değerliniz, takvada en ileri olanınızdır." (Hucurât, 13)

Bu ayet, tarih boyunca din üzerinden itibar ve üstünlük sağlamak isteyen çevrelerin baskı ve yönlendirmesiyle, Kur'an'daki anlamının ve amacının tam tersine çekilmiş ve şöyle bir ilke oluşturulmuştur: "En üstün insan, takvada en ileri olan insandır." Oysaki Kur'an böyle demiyor, bunun tam tersi bir amacı öne çıkararak konuşuyor:

Takva, insanlar arası ilişkilerde, kamusal alanda bir üstünlük ölçüsü değildir. Kur'an, tarih boyunca benimsenen ve insanlığı din sınıfının hegemonya ve despotizminin altına sokan vahiy dışı bir kabulü yıkmak istiyor ve takvayı insanla-insan arası ilişkilerde üstünlük ölçüsü olmaktan çıkarıp insanla-Allah arası ilişkilerde bir değer ölçüsü haline getiriyor.

Kur'an, dindarlığı sadece Allah-kul arasında değer ölçüsü yapmanın uzantısı olarak, ibadetlerdeki eksikliğin, diğer bir deyişle uhrevî suçların, fıkıhsal deyimle, **Allah hakları** ihlalinden doğan suçların takibini yönetimlere vermemiş, Allah'a bırakmıştır. Tarih boyunca ibadeti eksik olanlara veya hiç olmayanlara uygulanan cezalar, işkenceler, din adına dinsizliğin ve zulmün en ağır ve namussuz şeklidir. Allah rızası diyerek allahsızlık yapmanın ta kendisidir.

Din sınıfı denen şeytan çocukları, tarih boyunca haramı tıka basa yiyen, insan haklarını sınırsızca ihlal eden ama çaldıklarını yerken besmele çeken hükmî domuzları alabildiğine serbest bırakmış (hatta ikibinli yıllar Türkiye'sinde olduğu gibi koruyup desteklemiş), iki

rekât namazı, birkaç günlük orucu eksik olan insanları ise amansız takiplerle süründürmüş, hayatlarını cehenneme çevirmiştir. Deistlerin Allah'a imanlarındaki onca samimiyet ve kararlılıklarına rağmen bu dinci dinsizlerin dayatmalarına karşı çıkışları sebepsiz değildir.

UHREVÎ SUÇLARI TAKİP HAKKI MESELESİ

Kur'an, uhrevî suçların, başka bir deyişle Allah-insan arası suçların takibini yönetimlere vermemiştir. Hiçbir yönetim, insanları ibadetsizlikten veya az ibadet yapmaktan dolayı takibe alamaz, cezalandıramaz. O, Allah-kul arası bir meseledir ve 'rabbe havale edilmiş' bir takiptir. Rab, mahşerde (belki de dünyada) ister azap eder, ister bağışlar. İster biraz azap eder, isterse 'görülmemiş biçimde' azap eder. İnsanlar birey, ekip veya devlet olarak bu tip suçları hiçbir şekilde takibe alamazlar. Bu gerçek, evrensel-kozmik ilkesiyle Bakara 256. ayette verilmiştir:

"Dinde baskı/zorlama/tiksindirme yoktur. Doğru bilgiye dayalı eriş, bozuk bilgiye dayalı sapıştan açık bir biçimde ayrılmıştır."

Kur'an bu anlayışını, kendine özgü esrarlı ama etkili üslûbu içinde, Kehf suresinde, egemen kralı sembolize eden Zülkarneyn'i anlatırken âdeta hukuk ve devletçilik diliyle ortaya koymaktadır. Şimdi o ayetleri görelim:

"Sana Zülkarneyn'den de sorarlar. De ki, 'Size ondan bir hatıra okuyacağım.' Biz, onun için yeryüzünde güç ve saltanat hazırladık ve ona her şeyden bir sebep verdik. O da bir sebebi izledi. Nihayet, Güneş'in battığı

yere varınca onu kara balçıklı bir gözede batar buldu. Onun yanında bir de kavim buldu. Dedik ki, 'Ey Zülkarneyn, ya bunlara azap edersin ya da haklarında güzel bir tavrı esas alırsın.' Zülkarneyn dedi: 'Zulmedene azap edeceğiz; sonra Rabbine döndürülecek; O da onu görülmedik bir azaba çeker. İman edip barışa/hayra yönelik iş yapana gelince, onun için ödül olarak en güzeli var." (Kehf, 83-89, 91)

Zülkarneyn'e, tanrısal plandan şu söyleniyor:

"'Ey Zülkarneyn, ya bunlara azap edersin ya da haklarında güzel bir tavrı esas alırsın." (ayet, 86)

Zülkarneyn, iki boynuzun sahibi demek. Eski gelenekte krallar iki boynuzlu taç giyerlerdi. Kur'an'ın, eski kıssaları verirken kişi ve mekâna değil, olayın hikmet yanına itibar ettiğini dikkate alarak şunun söylenebileceğini düşünmekteyiz: İki boynuz, kralın tacını, 'iki boynuzlu' lakabı da kralı sembolize eder.

Üzerinde olduğumuz olayda, kralın, bu demektir ki yönetimi elinde bulunduran gücün cevabı Kur'an'ın talebi olarak Zülkarneyn'e söyletilen şu sözle bir ilke olarak ifade edilmiştir:

"**Zulmedene gelince ona azap edeceğiz; sonra Rabbine döndürülecek; O da onu görülmedik bir azaba çeker. İman edip barışa/hayra yönelik iş yapana gelince, onun için ödülün en güzeli var. Ve ona, buyruğumuzdan, kolay olanı söyleyeceğiz."** (ayet, 87-88)

Anlaşılan o ki, Kur'an, ister krallık ister başka bir sistem, yönetimlerin, insanları ancak insana kötülükleri yüzünden takip etmelerini istiyor. Uhrevî günahlara gelince,

akıbet Allah'a dönecek olan insan, o günahları yüzünden orada Allah tarafından hesaba çekilecektir.

87. ayet, bir kelam mucize sergileyerek, yönetimi ifade ederken çoğul kip, suç işleyeni ifade ederken tekil kip kullanmıştır. Bu da iç içe iki nükte taşımaktadır:

İnsan hakkı ihlal eden, bunu birey olarak yapsa bile yönetim onu takip edip cezalandıracaktır. Uhrevî suçlar ise bireysel hesaba tâbi olduklarından orada sadece tekil kip kullanılmıştır.

Ayetten anlıyoruz ki, birey, uhrevî suç işlediğinde onun takibi Allah'a-âhirete havale edilecektir ama aynı birey, barışa yönelik bir değer ürettiğinde, yönetim onu dünyada da ödüllendirecektir. Bunun ilkesel ifadesi şudur:

Yüce Tanrı, insanın hem dünyevî eylemlerini hem de uhrevî eylemlerini (ibadetlerini) takip eder, ödüllendirir veya cezalandırır. Ama uhrevî eylemlerde bir özellik getirilmiştir: Kur'an'a göre, yönetici güç, bireyin işlediği günahların cezasını Allah'a bırakacak ama ürettiği hizmet ve güzel eylemlerin uhrevî ödülünü yeterli görmeyerek bireyin bu eylemlerini dünyada da ödüllendirecektir.

Yönetici güç, insanları cezalandırmak üzere onların üstüne sadece kamu haklarını ihlal durumunda gidecektir.

Devlet, Allah-insan arası ilişkiler alanında takibat yapamaz.

Yaparsa bu din değil dinsizlik, adalet değil, zulüm, rahmet değil zorbalık, teklif değil tehdit olur. İnsan-Tanrı ilişkilerinde ise tehdit değil, teklif esastır. Uyan uyar, uy-

mayan hesabını Allah'a verir.

İnsana düşen, bildirmekten ibarettir. Bildirmekle yetinilmeyip takip ve cezaya geçmek, yani günahkârın üstüne yürümek bir tek halde meşrudur: Zulüm yani insan haklarını ihlal. Şûra 42. ayet bu Kur'ansal gerçeği temeldoğal bir hukuk normu olarak önümüze koymaktadır:

"Aleyhlerine yol aranacak olanlar şu kişilerdir ki, insanlara zulmederler ve yeryüzünde haksız yere saldırılarda bulunurlar. İşte böyleleri için acıklı bir azap vardır."

Bunda şaşılacak bir yan yoktur. İnsana katkı sağlayacak bir iyilik ve hizmet üreten bunu üretmiştir; üretmek, varsayım değildir. Üretime riyakârlık bulaştırılamaz. Riyakârlık yaparak kendinizi ibadet ehli gösterebilirsiniz ama aynı ikiyüzlülüğü çeklerinizi ödemede, yapımını üstlendiğiniz bir eşyayı yapmada sergileyemezsiniz. Çek ya ödenmiştir ya da ödenmemiştir, yapımını taahhüt ettiğiniz eşya ya yapılmıştır ya da yapılmamıştır.

Hiç kimse bir eşyayı 'yapmış sayılarak', ödüllendirilmez. Ama ibadetler bunun tam aksi bir yapıdadır. Bir insan hiç de üretmediği birtakım ibadetleri üretmiş varsayılabilir. Çünkü o alanda riya ve aldatma işe yaramaktadır. Abdestsiz namaz, gizli gizli yiyerek oruç, Kâbe'ye söve söve hac kafilelerinde yer almak, Allah ile aldatmanın prim yaptığı coğrafyalarda her zaman olmuştur ve olmaya devam ediyor. Günümüzde bu coğrafyaların önde geleni Türkiye'dir.

DİNCİ TASALLUTA RAĞMEN DİNLE BARIŞMANIN YOLU: LAİKLİK

Laiklik, sadece devletin dinden, dinin de devletten elini çekmesini sağlamıyor, din sınıfının dini yaşamak isteyen kitlelere tasallutunu da önlüyor. Bu açıdan bakıldığında laiklik dine en büyük hizmetin kurumudur. Ve laiklik, dindarların âdeta huzur ve mutluluk gemisidir. Dinci sömürücüler laikliğe, esas bu ikinci anlamı yüzünden düşmandırlar. Çünkü onların kitleler üzerindeki şeytanî hegemonyalarını kıran, laikliğin bu ikinci anlamıdır. Bu anlam, din bezirgânlarının korkulu rüyalarının ve saltanatlarını yitirme kaygılarının esas sebebidir.

DİN KAVGASINI ÖNLEYEN TEK SİSTEM

Dindarlığın insanlar arası ilişkilerde değer ölçüsü yapılmasına son verilmesinin en hayatî belirişi, kavga ve savaşların din gerekçesine dayandırılmasının çökertilmesidir. Dinin ve dindarlığın kavga ve kan sebebi yapılmasının önüne geçmek, Asrısaadet nesli için bile mümkün olamamıştır. Bu kavganın insanı kemirmesini önlemede sadece iki çare vardır:

1. Din meselesini peygamberin kotarması,
2. Laiklik.

Din meselesini, dinî hayatı peygamber kotardığında o dini hiç kimse ve hiçbir kuvvet insan aleyhine kullanamaz, istismar edemez. Çünkü ortada Cenabı Hakk'ın denetiminde söz söyleyen ve her sözü tartışma üstü olan bir büyük ruh vardır. Peygamber ortadan çekilince bu yapı bozulmakta, din adına 'en iyi söz benimki' diyebilecek bir yığın insan çıkmaktadır.

Ve tarih gösteriyor ki, böyle bir süreç başladığında ne dinin buyrukları ne de aklın ve tarihin gerçekleri işe yaramaktadır. Kitleleri güden çıkarlar, hırslar, egoizmler veya gaflet ve dalâletler olmaktadır.

İnsanlığın çektiği büyük ıstıraplarla anlaşılmıştır ki, dinin kahır aracı olmaktan çıkmasını sağlayan tek çare laikliktir. Aksi halde din, mensuplarının birbirini yeme aracı olmaktan çıkarılamaz. Tâbiûn neslinden ve Mevâlî'den bir bilgin olan **Ebul Âliye er-Riyâhî** (ölm. 90/708) şu ibret verici gözlemini anlatıyor:

"Ali ile Muaviye kapıştıklarında çok genç bir adamdım. Savaşmak bana en leziz yemeklerden daha keyifli geliyordu. İyice silahlandım ve Ali-Muaviye çarpışmasında, taraflardan birinin yanında yer almak üzere savaş alanına gittim. Bir baktım, iki saf; her birinin ucu bucağı görünmüyor. Her taraf öteki aleyhine tekbir getiriyor; her tekbirin ardından biri öteki saftan birkaç kişiyi katlediyor. Kendi kendime dedim ki, 'Ben bunların hangisine mümin, hangisine kâfir muamelesi yapayım?! Böyle bir ayrım yapmaya beni zorlayan ne?!' Daha akşam olmadan orayı terk edip geri döndüm." (İbn Sa'd, ***Tabakaat***, 7/114)

Laiklik, işte dinin bu hale getirilmesini önlüyor. **İmamı Âzam**, bu noktayı tarihte en iyi ve en ilk yakalayan de-

hadır. Diyor ki, **"Azmışlarla savaşını azmışlık ithamıyla yap, kâfirlik ithamıyla değil."**

Savaş meşru hale gelmişse savaşılır ama bunu birinci sınıf dindarlarla ikinci sınıf dindarların din-iman kavgasına dönüştürmek dine de imana da zulümdür. İnsanlık bu zulümden çok çekti. Dahası: İnsanlığın bu zulümden çektiği acıların en büyüğüne ne yazık ki, gerçek dindarlar maruz kaldı.

Engizisyon tarihi, bunun belgesidir; bizim **'dincilik'** tarihimiz de bunun belgesidir. Bu noktada son söyleyeceğimiz şudur:

Deizmden dindarlığa geçişi sağlayabilecek tek çare laikliktir. Çünkü laiklik gelince din adına baskı ve saptırma egemen olmaktan çıkmakta, böyle olunca da deizme sığınma bahaneleri azalmakta veya tamamen yok olmaktadır. Bunun içindir ki, din adına konuşanlarda en küçük anlamda bir samimiyet ve idrak varsa laikliği din dışı ilan etmek şöyle dursun onun dinin talebi olduğunu savunurlar. Aksi halde insanlık, dini temsil edenlere değil, ateizme kaçmayı veya deizme sığınmayı sürdürecektir.

KAYNAKÇA

Kur'an-ı Kerim (Ayet mealleri Yaşar Nuri Öztürk'ün 'Kur'an-ı Kerim Meali'nin 2014 yılı 142. baskısından alınmıştır.)

Kütüb-i Sitte

Resâilu İhvani's-Safa, (Ârif Tâmir nşr.) Beyrut, 1995

Aydın, Mehmet; Din Felsefesi, İzmir, 1987

Buharî, Abdülaziz b. Ahmed; Keşfu'l-Esrâr an Usûli'l-Bezdevî, Beyrut, 1994

Corbin, Henry; Histoire de la Philosophie Islamique (Arapça çev.), Beyrut, 1963

Cürcanî, Seyyid eş-Şerîf; Târifât, alfabetik

Demir, Fahri; İslam Hukukunda Mülkiyet Hakkı ve Servet Dağılımı (Diyanet İşleri), Ankara, 2003

Düreynî, Fethi; el-Hakku ve meda Sultanu'd-Devleti fî Takyîdihî, Beyrut, 1984

Elbânî, Muhammed Nâsıruddin; Silsiletü'l-Ahâdîs es-Sahîha, Riyad, 1995

----------; Silsiletü'l-Ahâdîs ez-Za'îfa ve Eseruha es-Seyyiu fi'l-Umme, Riyad, 1992-1996

Filibeli, Ahmet Hilmi; İslam Tarihi, Elips Yay. Ankara, 2013

Fromm, Erich; Psikanaliz ve Din, Say Yay. İst. 2012

Gazâlî, Ebu Hâmid Muhammed; el-Munkızü mine'd-Dalâl (A. Suphi Furat yay.), İst.1978

----------: el-Müstasfa (İbrahim Muhammed Ramazan), Beyrut, tarihsiz.

Gentizon, Paul; Mustafa Kemal ve Uyanan Doğu, Bilgi Yay. Ankara, 2001

Hacak, Hasan; İslam Hukukunun Klasik Kaynaklarında Hak Kavramının Analizi, yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniver. İst. 2000

Hançerlioğlu, Orhan; Felsefe Sözlüğü, alfabetik.

Haught, James A.; Kutsal Dehşet, Aykırı Yay. İstanbul, 1999

Hook, Sydney; The Atheism of Paul Tillich, London, 1962)

Isfahanî, Râgıb; el-Müfredât li Elfâzı'l-Kur'an, alfabetik

----------; ez-Zerî'a ila Mekârimi'ş-Şerîa (E. Y. Acemî), Kahire, 1985

İbn Hemmam; Ebu Bekr Abdürrazzak es-San'anî; el-Musannef, Beyrut, 1983

İbn Sa'd, Muhammed; et-Tabakaatü'l-Kübra (İhsan Abbas nşr.), Beyrut, 1960-85

İbn Teymiye, Mecmû'atu'r-Resâil ve'l-Mesâil, Mısır, tarihsiz.

İslamoğlu, Mustafa; Yahudileşme Temayülü (Denge Yay.), İst. 1995

İzzuddin b. Abdüsselam; Kavâidü'l-Ahkâm (Müessesetür-Reyyân), Beyrut, 1998

Kadı Abdülcebbar, Ebul-Hüseyn el-Âmedâbâdî; el-Muğnî fî Ebvâbi't-Tevhîdi ve'l-Adl (Mahmud Muh. Kasım), yersiz, tarihsiz.

Karafî, Ebul Abbas Ahmed b. İdris es-Sanhâcî; el-Furuuk, Beyrut, 1998

Kula, Onur Bilge; Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi; İş Bankası Yay. İst. 2010

Kutup, Seyyid, İslam-Kapitalizm Çatışması (Y.N.Ö. çev. 5.baskı), Bir Yayıncılık, İst.1985

Nesefî, Ebu'l-Muîn Meymûn b. Muhammed; Tabsıratü'l-Edille (H. Atay-Ş. A. Düzgün nşr.), Diyanet İşleri Yay. Ankara, 1993-2003

Öztürk, Yaşar Nuri; Kur'an Meali (142. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2014

----------; Kur'an'ın Temel Kavramları (25. baskı), İst.

2012
----------; Hallâc-ı Mansûr (5. baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2012
----------; Ana Dilde İbadet Meselesi (4. baskı) İst. 2002
----------; İmamı Âzam Ebu Hanîfe (21. baskı) Yeni Boyut Yay. İst. 201
.....; Mâûn Suresi Böyle Buyurdu (16. Baskı), Yeni Boyut Yay. İstanbul, 2013
.....; İmamı Âzam Savunması, Yeni Boyut, İst. 2014
Schimmel, Annemarie; Islam, Albany, State University of New York Press, 1992
Senhûrî, Abdürrezzak; Masâdiru'l-Hak fi'l-Fıkhi'l-İslamî, Kahire, 1954-1958
Şâtıbî, Ebu İshak İbrahim b. Mûsa; el-Muvafakaat (A. Draz nşr.), Beyrut, 1975
Tillich, Paul; Systematic Theology, Chicago (The University of Chicago), 1951
Ülken, Hilmi Ziya; İslam Düşüncesi, Ülken Yayınları, İstanbul, 1995
Zerkeşî, Bedruddin; el-Burhan fî Ulûmi'l-Kur'an (Abdülkadir Ata nşr.), Beyrut, 1988

KARMA DİZİN

A

ABD 38, 218, 257
aforoz 247-250
Ahmet Amiş (Türbedar) 73
ahlak 56-70
Âişe (Hz.) 304-305
akıl (akılcılık) 100-103, 125, 157-162
Ali el-Kaarî 202
arkadaş 289-292
Atatürk (Mustafa Kemal) 14, 29, 93, 169, 205, 243
ateizm 29, 44-45
at satımı (Peygamber'e) 253

B

bağy 25, 189-192, 227-231
Bayezid Bistamî 208
Bedreddin Simavî 140-142
bîat: 134, 186-193, 197
Bradley 247
Bulgarlar 137

C-Ç

cami 207-213
Cehm b. Safvân 168
Cehmiyye Mezhebi 110-111
Cem Karaca 248
Cengiz Han 214
Charles Blount 15
cifir 270
Corbin (Henry) 187
Cürcânî (Seyyid) 59

D

David Hume 14
Davut (Hz.) 19-20
Dımam b. Sa'lebe 139
din 24-27, 29-32, 125, 147-160, 268
dincilik 24-32, 241
diyalog 34-38
Diyanet İşleri 257
dünyevîleşme 311-315

E

Ebu Bekr er-Râzî 17, 28, 108, 124-126
Ebu Hâtim er-Râzî 108
Ebul Âliye er-Riyahî 323
Ebu Saîd İbn Ebil Hayr 181
efendiler 288-292
Elbanî (Nâsıruddin) 201-204
Emevîlik (Emevîler) 91, 112, 114-118, 133-139, 195, 209
Engels 137

Engizisyon 194
Erich Fromm 22, 147, 170, 251
Eugene Burnouf 187

F
fes 200-206
Feuerbach 184
Filibeli Ahmet 27
fitne 26
Freud (Sigmund) 40-41, 185

G
Gazalî 102-103
gemi istiaresi 84-85
Gezi Eylemleri 257
gulüv 25, 189-190, 229-231
günah: 11, 36, 68-70, 101, 293

H
hak (haklar) 80-87, 150-152, 240
Hallâc-ı Mansûr 62, 125
hanîf (hanîflik) 37-38
Hegel 184
Herder 133, 136
hidayet 71-79
hucvîrî 125
hüsün-kubuh 165-167

I-İ
ılımlı İslam 218
ıstırap 62
ibadet 78-79, 90-91, 94, 210-213, 314-315
ibaha 82-83
İbn Hemmam 222
İbn Teymiye 221
İbnürrâvendî 17, 119-124
İbrahim (Hz.) 37-38
İkbal (Muhammed) 45, 207, 211, 294
İkinci Mahmut 205-206
ikrah 25, 236-242
îla-i kelimetillah 150
ilham 269-276
İmamı Âzam 111-119, 168, 198, 274, 323
İsa (Hz.) 282, 286-287
istikamet 54-70, 78-79
İzzet Begoviç 70

J
Jacques Waardenburg 183
Jean Bodin 148
John Toland 15
Jung 131, 185

K
Kadı Abdülcebbar 127-129, 167
Kant (Immanuel) 29
Kierkegaard 280
kurtuluş 176-177

L
laiklik 15, 31, 92-93, 133, 162, 213, 312, 322-324
Leibniz 127
Lord Herbert 15
Luther 274

M
Marx (Karl) 137, 184
maslahat 81-82, 88-91
Massignon 187
Max Müller 186
Metthew Tindal 51
Maun (Maun ihlalleri) 25, 31, 43, 174, 279
mefsedet 88-91
Mehmet Akif 135
Mehmet Arif Sökmen 50
Mehmet Aydın 107
Merâğî 103
mescitler (camiler) 214-222
Mester Eckhart 13
mezhepler 306-308
Molyneux 16
Muaviye 168-169
Muhammed (Hz.) 285-305
Mûtezile 113
Müdafaayı Hukuk 68-69
Mürcie Mezhebi 111-113
müşrik (müşrikler) 115

N
namaz 91, 231
Nazım Hikmet 248
Nesefî (Ebul Muîn) 168
nesh 262-263
Nietzsche 45
nur-i Muhammedî 294-297

O- Ö
Ömer b. Abdülaziz 112, 209, 219
özgürlük 68-69

P
panteizm 16, 45
papalık (papalar) 225-227
para 251-255
Paul Gentizon 205-206
Paul Tillich 39-46
Pavlus 281, 309
peygamberler 281-289
Pezdevî (Fahruddin) 86
Platon: 9, 51, 295
Prometheus 128-133
psikanaliz 40-41

R
raiyye: 132-134, 275, 277-279
Râgıb el-Isfahanî 127-131
Ramazan Adıbelli 183
Râzî (Fahreddin) 101, 261
Renan (Ernest) 187
riya 35-37, 57, 243-246
Rousseau (J.J.) 29
Rudolf Otto 186
ruhbaniyet 309-310
rüya 270-276

S-Ş
sahabî 253-254
sakal 220
sarık 200-206
Shakespeare 174
Schleiermacher 184

Schopenhauer 73
Seyyid Kutup 196
Süleyman (Hz.) 20-23
Sümâme b. Eşres 241
sünnet 91, 283,298
Şerif el-Murtaza 120-124
şirk 170-175
şükür (şümran) 52

T
tahakküm 247-250
tahrif 257-266
tahrim 283
takva 316-318
Tanrı (Allah) 39-46
tarikatlar 18, 306
tebdil 266-268
tebliğ 96-103
tedebbür 273-276
tedyîn 299-300
teravih 191
teşrî 299-300
Tevrat 18-23
theizm 13
Thomas Mann 138

U-Ü
Ubeydullah b. Abdullah 305
ümniye 273-274

V-Y
varolmak (varoluş): 9, 44
Verrâk (Ebu İsa) 122-124
Voltaire 29, 138
yol (yollar) 59-70

Z
zarar veren mescitler 214-222
Zemahşerî 101
Zerkeşî 139-140
zıtlık: 111-113
zulüm 74, 320-321
Zülkarneyn 319

Prof. Dr. YAŞAR NURİ ÖZTÜRK
(İslam felsefesi profesörü,
gazeteci, siyasetçi)

Kur'an, deizmi teşvik eden bir kitap değil ama ona kapı aralayan bir kitaptır.

Deizmin aynı anda hem felsefi hem de teolojik karakteri bu inancın Tanrı dışında insanüstü tanımamasıdır.

Deizmin bu temel karakteri onun kutsal kavramını da etkilemiştir. Deizmin kutsalı ne dindir ne ilham ne havra ne kilise ne de cami. Onun kutsalları akıl, bilim ve ahlaktır. Dincilik bu temel değerleri tarih boyunca yıkan, işlemez hale getiren, hatta onlara savaş açan temel musibet olduğu için deistler dine hayatlarında yer vermemişlerdir.

Deistler bilmişlerdir ki, Tanrı dışında insanüstü tanıdığınızda bunun arkasından sadece peygamberler değil; evliya, ermişler ve daha bilmem neler insanüstü varlıklara dönüştürülerek birer yedek ilah halinde insan hayatına musallat edilecektir, edilmiştir. Akıl dışında kutsal tanımanın sonucu ise aklın hayatın dışına itilmesi, onun yerini kutsallaştırılmış birtakım adamların ilhamlarının, rüyalarının alması olacaktır.

Tarih, özellikle dinler tarihi deistlerin bu iddialarını (veya öngörülerini) tamamen doğrulamıştır. Ve doğrulamaya devam etmektedir.

ISBN: 978-975-6779-78-1
9 789756 779781